

วารสาร มจร เพชรบุรีประทรรศน์

* Journal of MCU Phetchaburi Review
ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2568)
Vol.8 No 2 (May - August 2025)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

วารสาร มจร

เพชรบุรีปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU PHETCHABURI REVIEW

P-ISSN: 2773-9295 ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2568)

E-ISSN: 2773-9635 Vol.8 No.2 (May – August 2025)

❧ วัตถุประสงค์

วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน - ธันวาคม

❧ เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

65/1 หมู่ 6 ตำบลช่องสะแก อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี 76000

โทร. 032-400-391 โทรสาร. 032-400-391 E-mail: phetchaburi@mcu.ac.th

๐๓ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ., ดร.

พระวิสุทธวิธกิจ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

๐๔ บรรณาธิการบริหาร

พระพิพิธพัชรโตม, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

๐๕ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระสมุห์อาคม อาคมธีโร, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

๐๖ กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล สุธะพรหม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ใจเย็น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร. อรรถสุตา เลิศกุลวัฒน์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

รองศาสตราจารย์ ดร. กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รองศาสตราจารย์ ดร. โชติ บดีรัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รองศาสตราจารย์ ดร. รัตนะ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รองศาสตราจารย์ ดร. วาสนา กิรติจำเริญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

รองศาสตราจารย์ ดร. มนตรี วิวิธสุข

มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร. วินัย ผลเจริญ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัชลา สุวรรณวล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทัศน์ นาคจัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิภาณี เพื่อกบัวขาว

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวิทย์ นพแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาโรจน์ เพื่อกบัวขาว

นักวิชาการอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภูวเดช วงศ์เคี่ยม
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กุเกียรติ์ ก้อนแก้ว
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัทธนันท์ ตลาดทรัพย์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พีรพล สิมมา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิติกร อ่อนโยน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โกญจนาท เจริญสุข
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนุชา พลทะกุล
 อาจารย์ น.ต. ดร. สงคราม สมณวัฒนา
 อาจารย์ ดร. ดาวนภา เกตุทอง
 อาจารย์ ดร. พรพนา ศรีสถานนท์
 อาจารย์ ดร. เขาวลิต สมพงษ์เจริญ
 อาจารย์ ดร. แววมยุรา คำสุข
 อาจารย์ วัชร เย็นเปรม
 อาจารย์ พิศาล ปานแก้ว
 อาจารย์ มัฆวาน นาคจัน
 ดร.ณภัทร พัทธกรโชค

๓ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระสมุห์อาคม อาคมธีโร, ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนุชา พลทะกุล
 อาจารย์ ดร. ดาวนภา เกตุทอง

๓ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นางสาวพรเพ็ญ กุญแจนาค

๓ ฝ่ายกฎหมาย

นายสมโภชน์รัฐ แก้วน่วม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย
 วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
 สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 สถาบันรัชต์ภาคย์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
 นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

๐๓ ออกแบบปก

นางสาวนันทิยา พวงไฟโรจน์

๐๓ จัดรูปเล่ม

นางสาวอมรรัตน์ กอวิจิตร

๐๓ โรงพิมพ์

บริษัท เพชรภูมิการพิมพ์ จำกัด

ถนนเพชรเกษม ตำบลคลองกระแซง อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี 76000

โทรศัพท์. 032-425-310, Fax : 032-425-310 E-mail: petchpoom2561@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2568 เล่มนี้เป็นปีที่ 8 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index - TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสาร มจร เพชรบุรีปรีทรรณ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่าน ที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จักมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระพรพรหมโรตม, ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
1 ภาพผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร	1
QUALITY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE BANGKOK SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICES	
ณัฐธิดา น้ามนต์ดี, ชัยฤทธิ์ แสงสว่าง, สนั่น ประจงจิตร	
2 การนิเทศการศึกษาภายใต้ความท้าทายที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล	11
EDUCATIONAL SUPERVISION UNDER THE CHALLENGES IN THE DIGITAL ERA	
ศุภกร หนีเสะ, สุรสิทธิ์ ห่วงแก้วพราย, กาญจนา บุญส่ง, นิภา เพชรสม	
3 การปรับพฤติกรรมทางการเงินจากการพึ่งพาการเสี่ยงโชคสู่การออมเงินที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ	26
TRANSITIONING FINANCIAL BEHAVIOR FROM LOTTERY GAMBLING DEPENDENCY TO APPROPRIATE MONEY SAVINGS FOR THE ELDERLY	
ถิรวิมล แสงมณีเดช, รัชนิดา รอดอ้าว, กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์, เชาวลิต สมพงษ์เจริญ, พีรพล ลิ้มมา	
4 การพัฒนาบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัด สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร	38
DEVELOPMENT OF ETHICS AND MORALITY LESSONS BASED ON BUDDHIST PRINCIPLES FOR PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS UNDER DEPARTMENT OF EDUCATION BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION	
พระมหาทศพร สิงห์ผาดฉาน, วีระ วงศ์สรรค์, ธนาตล สมบูรณ์	
5 ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์และค่านิยมส่งผลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาค ตะวันออก	48
THE IMAGE OF TIRE PRODUCTS AND VALUES AFFECT TO PURCHASE INTENTION OF CONSUMERS IN THE EASTERN REGION	
วราพร กุลพานิช, ธนภณ นิธิเชาวกุล, กัญจนวลัย นนทแก้ว แฟร์รี่	

สารบัญ (ต่อ)

6	แนวทางการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการส่งเสริมและป้องกันโรค หลังสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	60
	THE GUIDELINES FOR DEVELOPING THE VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS (VHVs) IN PROMOTING AND PREVENTING DISEASES AFTER THE COVID-19 SITUATION IN KHAO YOI DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE	
	กรดสรรร เวชกุล	
7	รูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศของหน่วยบริการอำเภอสันป่าตองศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	73
	THE EXCELLENCE IN SERVICE ADMINISTRATION MODEL OF THE SAN PA TONG DISTRICT SERVICE UNIT, SPECIAL EDUCATION CENTER, EDUCATIONAL SERVICE AREA 8, CHIANG MAI, UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION	
	ประไพ ทาโน, จุฬพร ศรีรังสรรค์, กาญจนา บุญส่ง	
8	ไตรภูมิพระร่วงกับการเมือง	88
	TRAIBHUMI PHRA RUANG AND POLITICS	
	นรพัชร เสาธงทอง, อุทัย จันทรัตนกานต์, ธวัชชัย สิงห์สุภา, วารินทร์ จันทรัตน์, อภิญา ฉัตรช่อฟ้า	
9	วิเคราะห์นโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ต : ผลกระทบต่อเศรษฐกิจฐานรากและความยั่งยืนทางการคลัง	104
	ANALYSIS OF THE DIGITAL WALLET POLICY : IMPLICATIONS FOR GRASSROOTS ECONOMY AND FISCAL SUSTAINABILITY	
	ยีนยง รักพวงทอง, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, รัฐสิทธิ์ อุ่นเจริญ, วันทนา ศรีอาวุธ, รัชดาภรณ์ อำนวยศิลป์	
10	กลยุทธ์การขับเคลื่อนและพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1	119

สารบัญ (ต่อ)

STRATEGIES FOR DRIVING AND DEVELOPMENT PROBLEM SOLVING ABILITY OF KINDERGARTEN STUDENTS SCHOOL GROUP IN PHONGPRASAT SUB-DISTRICT NETWORK AT PRACHUAPKIRIKHAN PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 1

สายธาร น้อยเมือง, อภิชาติ เสนะนันท์

- 11 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี 132

INTERNAL QUALITY ASSURANCE OF EDUCATION FUND PROJECT SCHOOLS UNDER THE OBEC IN KANCHANABURI PROVINCE

จันทร์พิมพ์ วงศ์ประชารัตน์, สมกิต บุญญะโพธิ์, สมหมาย เทียนสมใจ

- 12 โอ๊ะป๋อย : ซูเปอร์มาร์เก็ตทางวัฒนธรรมมีชีวิต 147

OH POI : A LIVING CULTURAL SUPERMARKETS

ปิ่นธิดา ชินโชติ, นงลักษณ์ เพิ่มชาติ, อภิเชษฐ์ ขำเลิศ, อภิสิทธิ์ ธรรมวิมุตติ, ธีรวัฒน์ แสงมณีเดช

- 13 แนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร 159

GUIDELINES FOR ENHANCING THE QUALITY OF WORK LIFE OF PERSONNEL IN THE KAMPHAENG PHET PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ทิพสุดา สุพรรณ, รัชฎากร วินิจกุล

- 14 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอ เมืองสมุทรสาคร 171

THE PUBLIC PARTICIPATION IN COMMUNITY DEVELOPMENT OF THE NAKHOK SUB - DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, MUANG SAMUTSAKHON

ศศิประภา ดอกจันทร์, พชร สาตร์เงิน

- 15 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ: แนวทางเตรียม ความพร้อมสู่สังคมสูงวัยอย่างยั่งยืน 186

LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION'S ROLE IN PROMOTING ELDERLY WELL-BEING: GUIDELINES FOR SUSTAINABLE AGING SOCIETY READINESS

กมลพล ศรีเมธากุล, ศรชัย ท้าวมิตร, โชติ บศิริรัฐ

สารบัญ (ต่อ)

- 16 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์ 200
ประเภทที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี
MARKETING MIX FACTORS AFFECTING CONSUMERS' PURCHASING DECISION PROCESS FOR
RESIDENTIAL SOLAR PANELS IN CHONBURI PROVINCE
อติศักดิ์ เจริญรุ่งโรจน์, ธนภณ นิธิเชาวกุล, กัญจนวลัย นนทแก้ว แพร์รี่
- 17 โครงการคลองไทย: การวิเคราะห์ผลกระทบ ในมิติ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 212
THE THAI CANAL PROJECT: AN IMPACT ANALYSIS IN ECONOMIC, SOCIAL, AND
ENVIRONMENTAL DIMENSIONS
สมชาติ ไกรลาสสุวรรณ
- 18 มาตรการทางกฎหมายต่อการบังคับใช้กฎหมายควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า 223
LAW ENFORCEMENT MEASURES TO CONTROL E-CIGARETTES
ศรินทิพย์ ขจรสุขศิริ, ดลนภา นันทวโรไพโร
- 19 การพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ 233
COMPETENCY-BASED CURRICULUM AND SCHOOL CURRICULUM DEVELOPMENT
สุรสิทธิ์ ห่วงแก้วพราย, ดุจดดี ประเสริฐสวัสดิ์, กาญจนา บุญส่ง, นิภา เพชรสม
- 20 แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในเขตตำบล 256
หนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
GUIDELINES FOR PUBLIC PARTICIPATION IN SOLID WASTE MANAGEMENT BASED ON THE
5RS PRINCIPLE IN NONG PLA MO SUBDISTRICT, BAN PONG DISTRICT, RATCHABURI
PROVINCE
จันทร์จิรา ประสงค์, สุชาติ อดุลย์บุตร, บำเพ็ญ ไผ่ตรีโสภณ

สารบัญ (ต่อ)

- 21 แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตน 259

ตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี

GUIDELINES FOR ENHANCING THE EFFECTIVENESS OF THE SOCIAL SECURITY FUND BENEFITS MODEL FOR INSURED PERSONS UNDER SECTION 33 : EMPLOYEES IN GOVERNMENT AGENCIES IN PHETCHABURI PROVINCE

ชมพิศุทธิ์ วงศ์ยาทิพย์, วลัยพร ชินศรี
- 22 การวิเคราะห์ข้อมูลโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) 273

ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

เพชรบุรี

ANALYSIS OF RESEARCH PROJECT DATA SUPPORTED BY THE FUNDAMENTAL FUND (FF) BASIC RESEARCH FUND TYPE FOR 2024 OF PHETCHABURI RAJABHAT UNIVERSITY

อารี น้อยสำราญ, บัณฑิตพงษ์ ศรีอำนวย, ดำรงค์ศักดิ์ อาลัย, เลิศฤทธิ์ รัตนพร
- 23 แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ 287

โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

GUIDELINES FOR ENHANCING TEACHERS' MORALE TO DEVELOP EFFECTIVE WORK RESULTS BY EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF VOCATIONAL EDUCATION SUPHANBURI PROVINCE

กิตติศักดิ์ กลิ่นดีปสี, สมกุล ถาวรกิจ
- 24 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง 302

จังหวัดเพชรบุรี

APPLICATION OF BUDDHĀDHĀMMĀ TO PROMOTE POLITICAL PARTICIPATION OF THE ELDERLY AT MUEANG DISTRICT IN PHETCHABURI PROVINCE

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล (ถวิล ฉันทกโร/ตุ้มจันทร์), พระสมุห์อาคม อาคมอิโร, อนุชา พละกุล

สารบัญ (ต่อ)

- 25 อิทธิพลของสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐที่ส่งผลต่อคุณภาพ 314
 รายงานการเงิน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 ตอนบน ของประเทศไทย
 THE INFLUENCES OF PROFESSIONAL COMPETENCE AND ETHICS OF PUBLIC SECTOR
 ACCOUNTANTS ON THE FINANCIAL REPORTING QUALITY OF LOCAL GOVERNMENT
 ORGANIZATIONS IN THE UPPER NORTHEASTERN REGION OF THAILAND
 มณีนีรัตน์ ใจทัด, กัลยาภรณ์ ปานมะเร็ง
- 26 การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย 327
 ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ
 AN ANALYSIS OF CHILDREN'S LITERATURE TO DEVELOP READING SKILLS IN ELEMENTARY
 STUDENTS ENROLLED IN INTERNATIONAL PROGRAMS
 พิมพ์ชนก บรรจงแถม, สิทธิกร สุมาลี, อุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์
- 27 พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง 339
 จังหวัดราชบุรี
 BUDDHIST INTEGRATION TO PROMOTE POLITICAL POPULARITY OF LOCAL POLITICIANS AT
 BAN PONG DISTRICT IN RATCHABURI PROVINCE
 สุเทพ ขวนวิริยฉันท, สมชาย ชูเมือง
- 28 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน 353
 THE MANAGEMENT OF CULTURAL TOURISM IN A CREATIVE AND SUSTAINABLE MANNER
 อภิวัฒน์ โลกนุเคราะห์, โชติ บดีรัฐ
- คำแนะนำสำหรับผู้เขียน วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์ 366

ภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร*

QUALITY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE BANGKOK
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICES

ณัฐธิดา นามนต์ดี

Nuttida Nummondee

ชัยฤทธิ์ แสงสว่าง

Chairat Saengsawang

สนั่น ประจงจิตร

Sanan Prachongchit

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก, ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts' Krirk University, Bangkok, Thailand

E-mail: nuttida.kr2025@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งใช้ทั้งวิธีการทำวิจัยเชิงปริมาณ และใช้วิธีการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า (1) องค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา สรุปได้ว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำคุณภาพจะต้องมีวิสัยทัศน์ การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การสร้างแรงบันดาลใจ และ การเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ (2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้ 7 องค์ประกอบ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การสื่อสารที่ดี 3) การทำงานเป็นทีม 4) การสร้างแรงบันดาลใจ 5) การให้ความสำคัญต่อกลุ่มเป้าหมาย 6) การบริหารอย่างมีระบบ และ 7) ประสิทธิภาพองค์กร (3) ผลการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ทั้ง 7 องค์ประกอบ มีความเหมาะสม และมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษา, มัธยมศึกษา, กรุงเทพมหานคร

* Received 20 February 2025; Revised 30 July 2025; Accepted 1 August 2025

Abstract

The objectives of this research were to 1) investigate quality leadership factors of school administrators under the Bangkok Secondary Educational Service Area Offices; 2) analyze factors of quality leadership of the school administrators; and 3) confirm quality leadership factors of the school administrators. This research used a mixed methods research method, both quantitative and qualitative. The research results were as follows (1) The overall quality leadership factors of school administrators under the Bangkok Secondary Educational Service Area Offices were very high, while individual factors were high. As for the results from interviews with school administrators, it could be concluded that administrators with quality leadership should have vision, communication, teamwork, inspiration, and customer focus. (2) Analyses of quality leadership factors of school administrators under the Bangkok Secondary Educational Service Area Offices revealed seven factors: 1) vision, 2) good communication, 3) teamwork, 4) inspiration, 5) target group emphases, 6) systematic management, and 7) organizational effectiveness. (3) All mentioned seven quality leadership factors of school administrators under the Bangkok Secondary Educational Service Area Offices were confirmed as appropriate and were statistically significant correlated .05

Keywords: Leadership, School Administrators, Secondary Education, Bangkok

บทนำ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการบริหารและคุณภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในยุคปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) เพื่อกำหนดทิศทาง ส่งเสริม และสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้ของครูและนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การมีพฤติกรรมผู้นำที่เหมาะสม และการส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ (พัชรี จงใจธรรม, 2562) (ศศิธร ศรีสวัสดิ์, 2564) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำคุณภาพต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองเห็นแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนา สามารถประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย ขับเคลื่อนโรงเรียนให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ภาวะผู้นำคุณภาพเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดเป้าหมาย พันธกิจ และทิศทางการดำเนินงาน เพื่อให้องค์กรบรรลุความสำเร็จ โดยผู้บริหารต้องมีความสามารถด้านการจัดองค์การ การออกแบบงาน การสร้างบรรยากาศการตัดสินใจร่วม การกระตุ้นแรงจูงใจ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การสร้างเอกภาพของทีม และการรักษาความสัมพันธ์กับบุคลากร นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องมีทักษะการบริหารงานบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การวางแผนกำลังคน การจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน การเตรียมบุคลากรทดแทน จนถึงการพัฒนาและสนับสนุนศักยภาพบุคลากร (ทัศนันท์ ชุ่มชื่น และคณะ, 2564) องค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำคุณภาพ ได้แก่ ความสามารถในการสนับสนุนและช่วยเหลือบุคลากร

ทักษะการสื่อสารที่ชัดเจน และการใช้แรงจูงใจเชิงบันดาลใจ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญ ในศตวรรษที่ 21 ที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ภาวะผู้นำคุณภาพต้องผสมผสานบทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เพื่อขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรสู่แนวคิดและวิธีการใหม่ เน้นความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ และการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยเสริมศักยภาพของโรงเรียนให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายและพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Method Research) ในรูปแบบตามลำดับ (Sequential Explanatory Design) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณก่อน และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพภายหลังเพื่ออธิบายผลอย่างลึกซึ้ง

ขั้นแรก ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ สมมติฐาน และออกแบบเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เครื่องมือทั้งสองผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน (ค่า $IOC \geq 0.67$) และทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงตัวอย่างจริง 30 คน พบค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha = 0.91

ประชากรวิจัยประกอบด้วย ผู้อำนวยการ 119 คน รองผู้อำนวยการ 357 คน และครู 357 คน รวม 833 คน กำหนดขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Krejcie, R. V. et al (1970) ได้ 413 คน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบ่งสัดส่วนตามขนาดโรงเรียน การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้การแจกแบบสอบถามทั้งส่งด้วยตนเองและติดตามทางโทรศัพท์/ไปรษณีย์ ส่วนเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า บันทึกเสียง และถอดความเป็นลายลักษณ์อักษร

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา (ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) การทดสอบไคสแควร์ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสร้างรหัสและจำแนกประเด็นเพื่อนำมาเชื่อมโยงกับข้อมูลเชิงปริมาณ ขั้นสุดท้าย ใช้กระบวนการ Connoisseurship กับผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน ผ่านการสัมมนาเชิงวิชาการเพื่อยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพ ผลพบว่าองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านมีความครอบคลุมเหมาะสม และสะท้อนภาวะผู้นำคุณภาพได้ชัดเจน

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา

อันดับ	ภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	การมีวิสัยทัศน์	4.55	0.56	มากที่สุด
2	การติดต่อสื่อสาร	4.50	0.59	มาก
3	การทำงานเป็นทีม	4.45	0.61	มาก
4	การสร้างแรงบันดาลใจ	4.42	0.64	มาก
5	การเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ	4.38	0.64	มาก
รวมเฉลี่ย		4.53	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D.=0.56) และ เมื่อพิจารณาเป็นด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.55$, S.D.=0.56) ด้านการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X} = 4.50$, S.D.=0.59) ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.45$, S.D.=0.61) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 4.42$, S.D.=0.64) และด้านการเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.38$, S.D.=0.64) ตามลำดับ

2. องค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร จากแบบสัมภาษณ์

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำคุณภาพเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารในยุคปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้บริหารหรือเป็นผู้นำคุณภาพทางการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ มีพฤติกรรมเฉพาะหลายประการที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ พฤติกรรมของผู้บริหารย่อมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับปริมาณคุณภาพ สามารถบริหารจัดการการศึกษาในหน่วยงานนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้วิจัยจึงนำคำสัมภาษณ์ของผู้บริหารสถานศึกษามาเป็นแนวทางสำหรับการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา มีผู้บริหารสถานศึกษาหลายคนได้กล่าวว่างค์ประกอบของภาวะผู้นำคุณภาพไว้หลายด้านซึ่งได้สังเคราะห์จากประเด็นสัมภาษณ์ของ 1) ดร.ธีร ภาวักนันท์, 2) นายศรายุทธ ธิศรีชัย, 3) ดร.ขจิตพันธ์ สุวรรณสิริภักดิ์, 4) นายวิธาน พรหมสินธุศักดิ์, 5) ดร.นฤเทพ ใจสุทธิ, 6) ดร.วีระเชษฐ์ ฮาดวิเศษ, 7) นายพงษ์ศักดิ์เกียรติการค้า, 8) นางอังสนา ตั้งตระกูล และ 9) นายอิสินธร เดชคุ้ม ซึ่งมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกันดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์ประเด็นสัมภาษณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพ	ผู้บริหารสถานศึกษา									ความถี่
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1. การมีวิสัยทัศน์	P	P	P	P	P	P	P	P	P	9*
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	P	P	P	P	P	P	P	P	P	9*
3. การมุ่งเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ	P	P	P	P	P	P	P	P	P	9*
4. การใช้เทคโนโลยี	P		P	P						3
5. คุณธรรมจริยธรรม	P	P				P	P			4
6. การพัฒนาบุคลากร	P			P	P	P				4
7. การสื่อสาร	P	P	P	P	P	P	P	P	P	9*
8. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง					P	P	P	P		4
9. การทำงานเป็นทีม	P	P	P	P	P	P	P	P	P	9*
10. ความคิดสร้างสรรค์			P			P		P		3

จากตารางที่ 2 พบว่าจากการสังเคราะห์ประเด็นสัมภาษณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประเด็นสัมภาษณ์ “ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำคุณภาพจะต้องมีองค์ประกอบหรือพฤติกรรมด้านใดบ้าง” พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 9 คน กล่าวไว้ซ้ำกันทั้ง 5 ด้าน ที่ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสถานศึกษา โดยนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำให้ประสบความสำเร็จและถือว่าภาวะผู้นำคุณภาพ เพื่อให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย ผู้วิจัยจึงนำเอาพฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษากล่าวไว้ซ้ำกันมาเป็นภาวะผู้นำคุณภาพ และกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร 5 ด้าน ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ 3) การสร้างแรงบันดาลใจ 4) การติดต่อสื่อสาร และ 5) การทำงานเป็นทีม

3. การยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ทั้ง 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการบริหารงานได้ชัดเจน มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาสิ่งต่างๆ ได้อย่างชัดเจน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกระตุ้นให้ร่วมกันนำพันธกิจ นโยบายไปสู่การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับความต้องการของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ส่งเสริมและสนับสนุนครูและบุคลากรใช้ความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มตามศักยภาพ แสวงหาและใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง แสวงหาวิธีการแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษาได้ถูกต้องเหมาะสม สามารถบริหารจัดการความขัดแย้งในการบริหารสถานศึกษาได้ และมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานและนำองค์กรสู่ความสำเร็จ

2. การสื่อสารที่ดี ผู้บริหารมีการติดต่อประสานสัมพันธ์กับเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือด้านการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา สามารถสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ข่าวสาร ข้อมูลต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ มีความสามารถในการสื่อสารและชี้แจงรายละเอียดให้ครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก ปรับปรุงและพัฒนาทักษะการสื่อสารและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อความสะดวกรวดเร็วสอดคล้องในยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน น่าเชื่อถือ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ชี้แจงรายละเอียดภาระงานของครูและบุคลากรได้ชัดเจน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจในความต้องการของครู บุคลากร ผู้ปกครอง และองค์กรภาคีเครือข่าย สามารถเลือกใช้วิธีการและช่องทางการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรติดต่อสื่อสารแบบสองทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การทำงานเป็นทีม ผู้บริหารสามารถพัฒนาระบบการวางแผนร่วมกันในการปฏิบัติงานและการทำงานเป็นทีม เสนอแนะวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเหมาะสมเพื่อให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง มีแผนการดำเนินงานและคัดเลือกคนที่มีความสามารถตรงกับภาระงานที่มอบหมายในการทำงานเป็นทีม ใช้กระบวนการกลุ่มและเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอแนะในการทำงาน สนับสนุนการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมให้ความเชื่อมั่นและสร้างแรงจูงใจในการทำงานเป็นทีมโดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล มีปฏิสัมพันธ์กันทางบวก ร่วมกันคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา ระดมสมอง แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน บริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์และเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการร่วมกันแก้ปัญหาด้วยความเชื่อมั่นและมีเป้าหมายร่วมกัน สามารถนำนโยบายสู่การปฏิบัติทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วยการทำงานเป็นทีม มีความเข้าใจและมีความเชื่อมั่นในความสามารถของครูและบุคลากรในการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดีเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ

4. การสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรเลือกแนวทางในการปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถของตน กำหนดให้มีระบบการพิจารณาความดีความชอบของครูและบุคลากรเป็นที่ยอมรับและเข้าใจชัดเจน สร้างขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงานและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรพัฒนาตนเองให้เป็นที่ยอมรับและชื่นชมในสถานศึกษา สามารถจัดสวัสดิการที่มีคุณภาพให้กับบุคลากรอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมสนับสนุนและกระตุ้นให้ครูและบุคลากรนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานของตนได้

5. การให้ความสำคัญต่อกลุ่มเป้าหมาย หมายถึง คุณลักษณะของผู้บริหารที่ให้ความสำคัญแก่กลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา กำหนดเป้าหมายความต้องการร่วมกันระหว่างบ้านกับสถานศึกษา สำนวความต้องการและความพึงพอใจของนักเรียนในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการจัดการเรียนการสอน ให้ความสำคัญของการพัฒนานักเรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนเกิดความมั่นใจ สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ปกครองและชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา มีการพัฒนาคุณภาพนักเรียนตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน

6. การบริหารอย่างมีระบบ หมายถึง คุณลักษณะของผู้บริหารที่สามารถนํานโยบายสู่การปฏิบัติทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สามารถจัดสวัสดิการที่มีคุณภาพให้กับบุคลากรอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมายความต้องการร่วมกันระหว่างบ้านกับสถานศึกษา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

7. ประสิทธิภาพองค์กร หมายถึง คุณลักษณะของผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานและนำองค์กรสู่ความสำเร็จ มีความเข้าใจและมีความเชื่อมั่นในความสามารถของครู และบุคลากรในการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดีเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ มอบรางวัลให้กับครูและบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น มีแผนการดำเนินงานและคัดเลือกคนที่มีความสามารถตรงกับภาระงานที่

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square Test)

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9.750 ^a	12	.041
Likelihood Ratio	9.731	12	.010
Linear-by-Linear Association	.490	1	.038
N of Valid Cases	9		

จากตารางที่ 3 พบว่า การทดสอบไคสแควร์ พบว่าค่าตัวสถิติทดสอบไคสแควร์เท่ากับ 9.750 และค่า Sig < 0.05 หมายความว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ทั้ง 7 องค์ประกอบ มีความสัมพันธ์กันตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 คน ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาขององค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์เชิงลึกสะท้อนตรงกันว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำคุณภาพต้องมีความชัดเจนในทิศทางการบริหาร สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างทีมงานที่เข้มแข็ง กระตุ้นแรงจูงใจ และให้ความสำคัญต่อผู้รับบริการทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทผู้บริหารตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่เน้นการศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมของสังคม และการพัฒนาการเรียนรู้
อย่างต่อเนื่อง

1. การมีวิสัยทัศน์ การมีวิสัยทัศน์เป็นองค์ประกอบที่ได้คะแนนสูงสุด แสดงว่าผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางการพัฒนาอย่างชัดเจน พร้อมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงงาน สอดคล้องกับ Sallis (1993) และ Lewis et al (1994) ที่ชี้ว่า ผู้นำคุณภาพต้องสามารถกำหนดวิสัยทัศน์และสื่อสารให้บุคลากรทุกระดับยอมรับและปฏิบัติร่วมกัน วิสัยทัศน์ดังกล่าวทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน

2. การติดต่อสื่อสาร ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำคุณภาพต้องสื่อสารได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ชัดเจน และน่าเชื่อถือ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร สามารถชี้แจงภาระงานและแนวทางปฏิบัติแก่ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนได้อย่างครบถ้วน แนวคิดนี้สอดคล้องกับทศนา แสงศักดิ์ และคณะ (2550) ที่ระบุว่าความสามารถด้านการสื่อสารเป็นหนึ่งในเก้าคุณลักษณะสำคัญของผู้นำคุณภาพ เพราะการสื่อสารที่ดีช่วยสร้างความเข้าใจ ลดความขัดแย้ง และเพิ่มความเชื่อมั่นในองค์กร

3. การทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นทีมมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารโรงเรียนอย่างมีส่วนร่วม ผู้บริหารต้องสร้างระบบการวางแผนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากรแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตัดสินใจร่วมกัน พร้อมสนับสนุนให้สมาชิกทีมใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ ทีมมองว่าทีมที่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน พร้อมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก จะสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพ ที่ชี้ว่าการพึ่งพาและการประสานงานในทีมช่วยสร้างผลงานที่สร้างสรรค์มากกว่าการทำงานแบบแยกส่วน

4. การสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจจะส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีขวัญกำลังใจ ยอมรับความแตกต่าง และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดระบบประเมินและให้รางวัลที่เป็นธรรม การ สนับสนุนสวัสดิการที่มีคุณภาพ และการเปิดโอกาสให้บุคลากรใช้ความรู้และประสบการณ์เพื่อพัฒนาการทำงาน สอดคล้องกับSallis (1993) ที่ระบุว่าผู้นำคุณภาพต้องสร้างแรงจูงใจ สนับสนุนบุคลากร และเป็นผู้นำการพัฒนาที่ เน้นคุณภาพโดยรวม

5. การเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ แม้จะเป็นองค์ประกอบที่ได้คะแนนเจียนน้อยที่สุด แต่ยังอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้บริหารให้ความสำคัญต่อผู้รับบริการทางการศึกษา ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ผ่านการสำรวจความต้องการ การสร้างความเชื่อมั่น และการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน การดำเนินงาน ที่มองว่าการบริการต้องสร้างความพึงพอใจอย่างเสมอภาค ตรงเวลา เพียงพอ และต่อเนื่อง ซึ่งในบริบทสถานศึกษา หมายถึงการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้ง 50 ตัวแปร ภายหลังการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) ได้ตัวแปรทั้งสิ้นจำนวน 14 ตัวแปร โดยที่แต่ละตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.50 ขึ้นไป ได้ 7 องค์ประกอบ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การสื่อสารที่ดี 3) การทำงานเป็นทีม 4) การสร้างแรงบันดาลใจ 5) การให้ความสำคัญต่อกลุ่มเป้าหมาย 6) การบริหารอย่างมีระบบ และ 7) ประสิทธิภาพองค์กร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทงองค์ประกอบมีความสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของการ

บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร อีกทั้งภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารส่งผลต่อการบริหารจัดการในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญเพื่อการพัฒนาการศึกษาให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะของการเป็นนักบริหารมืออาชีพในยุคไทยแลนด์ 4.0 ประกอบด้วย 1) มีวิสัยทัศน์ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกล 2) กล้าตัดสินใจ 3) ไวต่อข้อมูล 4) เกิดทุนความซื่อสัตย์ 5) คัดสรรเทคนิควิธีการทำงาน 6) ประสานสืบทอด 7) มีจิตยึดมั่นในความสามัคคีปรองดองสมานฉันท์ 8) ผลักดันจูงใจเพื่อนร่วมงาน 9) ทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค 10) รู้จักยืดหยุ่นตามเหตุการณ์

3. ผลการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

ผลการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยกระบวนการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน แล้ววิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) นำมาให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณายืนยันภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ประเด็นความเหมาะสมพบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ทั้ง 7 องค์ประกอบ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 โดยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ให้นำองค์ประกอบของภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำคุณภาพที่ 7 องค์ประกอบ มีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา อีกทั้งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะภาวะผู้นำคุณภาพจะมีผลต่อการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่จะมีส่วนสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำคุณภาพ ทั้ง 7 องค์ประกอบ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การสื่อสารที่ดี 3) การทำงานเป็นทีม 4) การสร้างแรงบันดาลใจ 5) การให้ความสำคัญต่อกลุ่มเป้าหมาย 6) การบริหารอย่างมีระบบ และ 7) ประสิทธิภาพองค์กร อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาที่มี มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ บทบาทหน้าที่ และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 หรือโลกยุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จสามารถสนองต่อการแข่งขัน และทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1. หน่วยงานต้นสังกัดควรนำองค์ประกอบของภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ไปใช้กับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ เพื่อเป็นการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนให้สถานศึกษาสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อนำองค์ประกอบของภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา และเป็นต้นแบบในการพัฒนาคุณภาพ

การจัดการศึกษาต่อไป ข้อเสนอแนะต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ 1. การนำองค์ประกอบของภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ไปใช้ ควรมีวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบท ซึ่งจะทำให้การดำเนินการเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. ผู้บริหารสถานศึกษาที่นำองค์ประกอบของภาวะผู้นำคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ควรคำนึงถึงข้อจำกัดของสถานศึกษา เช่น ขนาดของสถานศึกษา ความพร้อมของครู และความพร้อมของนักเรียน เป็นต้น 3. ปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันในการวางแผนและดำเนินงานร่วมกัน และต้องมีการประเมินความก้าวหน้าของการทำงานเป็นระยะ ๆ

บรรณานุกรม

- ทัศนันท ชุ่มชื่น และคณะ. (2564). ภาวะผู้นำกับการบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- พัชรี จงใจธรรม. (2562). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ, 12(1), 15-26.
- ศศิธร ศรีสวัสดิ์. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเสริมสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 15(2), 45-60.
- D. Lewis. et al. (1994). Total Quality in Higher Education. Dallas: St. Lucie Press.
- Krejcie, R. V. Et al. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Sallis, E. (1993). Total quality management in education. London: Kogan Page.

การนิเทศการศึกษาภายใต้ความท้าทายที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล*

EDUCATIONAL SUPERVISION UNDER THE CHALLENGES IN THE DIGITAL ERA

ศุภกร นิสะ

Supakon Nisae

สุรสิทธิ์ ห่วงแก้วพราย

Surasit Haung-keawphrai

กาญจนา บุญส่ง

Kanchana Boonsong

นิภา เพชรสม

Nipa Petsom

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: mr.zoorahaung131@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง แนวทางการนิเทศการศึกษาภายใต้ความท้าทายที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการนิเทศการศึกษาภายใต้ความท้าทายที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นจุดเน้นของการศึกษาในปัจจุบัน สอดคล้องกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยบทความนี้ได้นำเสนอสาระสำคัญ ประกอบด้วย ความหมายของการนิเทศการศึกษา แนวคิดพื้นฐานของการนิเทศการศึกษา กระบวนการนิเทศการศึกษา การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการนิเทศการศึกษา ความท้าทายที่พบในการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล และความแตกต่างระหว่างการนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิมกับการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากเอกสาร บทความทางวิชาการและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษา พบว่า การนิเทศการศึกษาเกิดความท้าทายแก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศหลายประการ คือ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่รวดเร็ว การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู การจัดการกับความหลากหลายของผู้เรียน การติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการทรัพยากรดิจิทัลและปัญหาด้านความปลอดภัย และความเป็นส่วนตัวของข้อมูลการนิเทศการศึกษา ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจึงต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศการศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ช่วยประเมินผลการสอน ช่วยให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง ช่วยฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ช่วยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และช่วยปรับตัวตามยุคสมัย ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการทำงานของครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การนิเทศการศึกษา, แนวทางการนิเทศการศึกษา, ความท้าทายในยุคดิจิทัล

* Received 14 March 2025; Revised 1 June 2025; Accepted 25 June 2025

Abstract

The academic article on "Educational Supervision Guidelines under Challenges in the Digital Age" aims to present the essential content related to educational supervision guidelines under challenges in the digital age, which is the focus of current studies. To be consistent with the various changes in the world today, this article presents the essential content, including the meaning of educational supervision, basic concepts of educational supervision, the educational supervision process, the application of digital technology in educational supervision, challenges encountered in educational supervision in the digital age, and differences between traditional educational supervision and educational supervision in the digital age, by reviewing, analyzing, and synthesizing documents, academic articles, and various related sources. The study found that amidst various changes, especially changes in current digital technology, educational supervision poses several challenges for supervisors and supervisees, namely rapid changes in technology, development of teachers' digital skills, management of learner diversity, monitoring and evaluating learning outcomes, management of digital resources, and issues of security and privacy of educational supervision data. Therefore, supervisors and supervisees must apply digital technology to educational supervision in various aspects, such as using digital technology to help collect and analyze data, evaluate teaching results, provide continuous suggestions, train and develop personnel, create learning networks, and adapt to the times. This is an important tool for developing the quality of education and the work of teachers very well.

Keywords: Education Supervision, Education Supervision Guidelines, Challenges in the Digital Age

บทนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษาทั่วโลก ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “การพลิกผันทางเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Disruption)” กำลังส่งผลให้รูปแบบ วิธีการ และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (Christensen, C. M. et al, 2015) สถานศึกษาในหลายประเทศ โดยเฉพาะในประเทศไทยจึงต้องปรับตัวเพื่อให้ทันต่อพลวัตของเทคโนโลยีและความต้องการของสังคมในยุคดิจิทัล การปฏิรูปการศึกษาได้รับการผลักดันอย่างต่อเนื่องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553) โดยเฉพาะมาตรา 6 ที่เน้นการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาทุนมนุษย์และการยกระดับประเทศสู่มาตรฐานสากล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนและแนวทางการนิเทศการศึกษาต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

การนิเทศการศึกษา (Educational Supervision) ในยุคดิจิทัลจึงมิใช่เพียงกระบวนการติดตาม ตรวจสอบ หรือประเมินผลการจัดการเรียนรู้เท่านั้น แต่ต้องมีบทบาทเชิงพัฒนาและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงของครู และผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน การประเมินผล และการสื่อสาร เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการนิเทศทางไกล การใช้เครื่องมือวิเคราะห์ ข้อมูลการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพผ่านสื่อดิจิทัล (วชิรา เครือคำอ้าย และคณะ, 2564) อย่างไรก็ตาม การนิเทศการศึกษาในบริบทของยุคดิจิทัลยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ อาทิ ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีของสถานศึกษา ความพร้อมของบุคลากรทางการศึกษาในการใช้เครื่องมือ ดิจิทัล และปัญหาด้านความปลอดภัยของข้อมูล ดังนั้น การศึกษารูปแบบและแนวทางการนิเทศที่ตอบโจทย์ความ เปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของผู้เรียนอย่างแท้จริง

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

Goldhammer, R. et al (1980) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า เป็นงานที่มอบหมายให้ครู หรือผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศ เพื่อกระตุ้นและช่วยเหลือครูในการพัฒนาวิธีการสอนและสื่อการเรียนการสอน โดยเน้น ทักษะในการติดต่อสื่อสารและสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างครูและนักเรียน

(Harris, 1985) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการที่บุคลากรในโรงเรียนทำกับ บุคคลหรือสิ่งของ เพื่อคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปตามแนวทางที่ส่งผลต่อผู้เรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้ให้ความหมายของการนิเทศ การศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือ ชี้แนะ และพัฒนางานให้ประสบความสำเร็จทันต่อ การเปลี่ยนแปลง อีกทั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการบริหารและการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2567) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และส่งเสริมการปรับปรุงการสอน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตามศักยภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 4 ประการ คือ เพื่อพัฒนาคน เพื่อพัฒนางาน เพื่อสร้าง การประสานสัมพันธ์ และเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

จากการศึกษาทัศนะของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็น กระบวนการสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารงานในโรงเรียน โดยมีเป้าหมายหลักในการ ช่วยเหลือและสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถปรับปรุงวิธีการสอนและสร้างบรรยากาศที่ดีใน ห้องเรียน อีกทั้งยังมุ่งเน้นการพัฒนาคนและงาน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและขวัญกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน

แนวคิดพื้นฐานของการนิเทศการศึกษา

จากการศึกษาความหมายของการนิเทศการศึกษา พบว่า การพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารงาน ในโรงเรียน การนิเทศการศึกษาไม่เพียงแต่เป็นการช่วยเหลือและสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาเท่านั้น

แต่ยังมุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศที่ดีและส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มที่สำหรับการนิเทศการศึกษามีแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญ ประกอบด้วย

Burton, W. H. et al (1955) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาไว้ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) การนิเทศการศึกษามีความถูกต้องตามหลักวิชา การนิเทศการศึกษาที่ดีควรจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่วางไว้ควรเป็นไปตามความจริงและกฎเกณฑ์ที่แน่นอน 2) การนิเทศการศึกษาคควรเป็นวิทยาศาสตร์ การนิเทศการศึกษาคควรเป็นไปอย่างมีระเบียบมีการปรับปรุงและประเมินผล การนิเทศควรจะมาจากการรวบรวมข้อมูลและการสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อถือได้ 3) การนิเทศการศึกษาคควรเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาจะต้องเคารพในความแตกต่างของบุคคล เน้นความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงาน และใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานนั้นไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และ 4) การนิเทศการศึกษาคควรเป็นการสร้างสรรค์ การนิเทศการศึกษาคควรเป็นการแสวงหาความสามารถพิเศษของบุคคล แล้วเปิดโอกาสให้ได้แสดงออกและพัฒนาความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่

Briggs, T. et al (1952) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศการศึกษา ไว้ว่าการนิเทศการศึกษาคควรเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูในทุกมิติ โดยยึดหลักประชาธิปไตย ความร่วมมือและการเติบโตทางวิชาชีพ มากกว่าการควบคุมหรือสั่งการ นอกจากนี้ การนิเทศการศึกษายังเน้นให้การนิเทศเป็นกระบวนการที่เรียบง่าย มีจุดมุ่งหมายชัดเจน สอดคล้องกับสถานการณ์จริงและสามารถประเมินผลได้ด้วยตนเอง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการมุ่งช่วยเหลือให้นักเรียนให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาคควรคู่ไปกับการพัฒนาครูทั้งด้านความรู้ เจตคติ และความพึงพอใจในการทำงาน แนวคิดดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่าการนิเทศที่มีคุณภาพต้องเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่วางอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ความเข้าใจในบริบท และการพัฒนาทั้งระบบ ไม่ใช่แค่รายบุคคลหรือเฉพาะกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเท่านั้น

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2567) ได้ให้หลักการที่สำคัญของการนิเทศการศึกษา มีไว้ 3 หลักการ ประกอบด้วย

1. การนิเทศการศึกษาคเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ กระบวนการนี้มีความหมายครอบคลุมถึงการทำงานเพิ่มขึ้นตอนมีความต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่งและมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในหมู่ผู้ปฏิบัติงาน

2. การนิเทศการศึกษาคมีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของนักเรียน แต่การดำเนินงานนั้นจะกระทำโดยผ่านตัวกลาง คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาค ซึ่งบุคคลเหล่านี้เมื่อได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนให้ดีขึ้นตามลำดับ

3. การนิเทศการศึกษาคเน้นบรรยากาศประชาธิปไตย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศมีการยอมรับซึ่งกันและกัน รับผิดชอบร่วมกัน การเปลี่ยนบทบาทในฐานะผู้นำและผู้ตาม บรรยากาศของการทำงานจะมุ่งสร้างความร่วมมือกัน

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปหลักการของการนิเทศการศึกษาคไว้ 7 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ความถูกต้องตามหลักวิชา การนิเทศการศึกษาคควรเป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่วางไว้ โดยยึดหลักความจริงและกฎเกณฑ์ที่แน่นอน

ประการที่ 2 มีความเป็นวิทยาศาสตร์ การนิเทศการศึกษาคควรมีระเบียบ มีการปรับปรุงและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอิงจากการรวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือได้

ประการที่ 3 การเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาควรเคารพความแตกต่างของบุคคลเน้นความร่วมมือและการใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

ประการที่ 4 การสร้างสรรค์ การนิเทศการศึกษาควรแสวงหาความสามารถพิเศษของบุคคลและเปิดโอกาสให้แสดงออกและพัฒนาความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่

ประการที่ 5 การทำงานร่วมกัน การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

ประการที่ 6 เป้าหมายที่คุณภาพของนักเรียน การนิเทศศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

ประการที่ 7 บรรยากาศประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาควรมีบรรยากาศที่ยอมรับซึ่งกันและกันและมุ่งสร้างความร่วมมือกัน

กระบวนการนิเทศการศึกษา

การศึกษาแนวคิดพื้นฐานของการนิเทศการศึกษา ทำให้ทราบถึงหลักการที่สำคัญในการดำเนินการนิเทศการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาครูและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นผู้เขียนจึงได้ศึกษากระบวนการนิเทศการศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย (2023) ได้ให้กระบวนการนิเทศการศึกษาตามรูปแบบ AIPD ว่าเป็นแนวทางที่ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การประเมินสภาพและสมรรถนะในการทำงาน (Assessing : A) เป็นขั้นตอนที่เน้นการประเมินสภาพและสมรรถนะของครู เพื่อจำแนกครูและใช้การนิเทศให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของแต่ละคน

ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ก่อนการนิเทศการสอน (Informing : I) เป็นขั้นตอนที่จะให้ความรู้และทักษะที่จำเป็นในการนิเทศการสอน เพื่อเตรียมครูให้พร้อมสำหรับการนิเทศ

ขั้นที่ 3 การวางแผนการนิเทศการสอน (Planning : P) เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการนิเทศการสอน โดยเตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศ เพื่อให้การนิเทศมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติการนิเทศการสอน (Doing: D) เป็นขั้นตอนที่ขั้นตอนนี้เป็นดำเนินการพัฒนาครูด้วยวิธีนิเทศการสอน โดยใช้แผนที่ได้วางไว้ในขั้นตอนก่อนหน้านี้

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการนิเทศการสอน (Evaluating : E) เป็นขั้นตอนที่ประเมินผลที่เกิดจากการนิเทศการสอน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงการนิเทศให้ดียิ่งขึ้น

โสภณ สายอ่อง (2022) ได้ให้แนวทางการนิเทศการพัฒนาคุณธรรมที่ส่งผลต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูผู้สอนด้วยกระบวนการนิเทศการศึกษาตามรูปแบบ PIDRE ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 วางแผนการนิเทศ (Planning: P) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศจะทำการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อให้ ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติ เกี่ยวกับการนิเทศที่จัดขึ้นอีกด้วย

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (informing: I) เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการว่าจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถอย่างไรบ้างจะมีขั้นตอน ในการดำเนินงานอย่างไร จะทำอะไรให้ ได้ผลงาน ที่มีคุณภาพ ซึ่งขั้นตอนการนิเทศ ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนหรือนวัตกรรมใหม่ๆ มีความจำเป็นรวมทั้งงานนิเทศด้านต่างๆที่ยังไม่ได้ผล หรือได้ผลไม่ถึงขั้นที่พอใจ ซึ่งจำเป็นต้อง ทบทวนให้ความรู้ในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 3 การดำเนินการปฏิบัติการนิเทศ (Doing: D) ประกอบด้วย การปฏิบัติงาน 3 ด้าน โดยบุคคล 3 กลุ่ม คือ การปฏิบัติงานของผู้รับ การนิเทศ (ครู) การปฏิบัติงานของผู้นิเทศ (ผู้นิเทศ) และการปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ (ผู้บริหาร)

ขั้นที่ 4 การสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ (Reinforcing: R) เป็นขั้นตอนการเสริมแรงของผู้บริหาร เพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานขั้นนี้อาจดำเนินไปพร้อม ๆ กับผู้รับการนิเทศกำลังปฏิบัติงานหรือปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้นแล้วก็ได้

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating: E) เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศทำการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านไปแล้วว่าเป็นอย่างไร หลังจากการประเมินผลการนิเทศ หากพบว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผล สมควรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการ ปรับปรุงแก้ไข อาจจะทำได้โดยการให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่ปฏิบัติใหม่อีกครั้ง ในกรณีที่ผลงานที่ได้ยังไม่ถึงขั้นน่าพอใจ หรือให้ดำเนินการปรับปรุง การดำเนินงานทั้งหมด ในกรณีการดำเนินงานไม่ได้ผล แต่ถ้าประเมินผลแล้วประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ และต้องการจะดำเนินการนิเทศต่อไป ก็สามารถทำได้โดยไม่ต้องให้ความรู้ในเรื่องที่ปฏิบัติอีก การดำเนินการนิเทศตามกระบวนการ จะเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้งจนกว่าจะบรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้หรือสามารถพัฒนาผู้รับการนิเทศได้ตามที่ต้องการหากบรรลุผลสำเร็จตามจุดหมายแล้วต้องการหยุดกระบวนการทำงาน ก็ถือว่าการนิเทศในเรื่องนั้นได้สิ้นสุด ถ้าหากมีการเริ่มปฏิบัติเรื่องใหม่ที่แตกต่างจากเดิม ต้องเริ่มตามกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอนดังกล่าวต่อไป

สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลำพูน (ม.ป.ป.) กล่าวถึงการจัดการนิเทศการศึกษา ว่าสามารถดำเนินการได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผนการนิเทศ เริ่มจากการรับรู้สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการร่วมกันของบุคลากร ในสถานศึกษา จากนั้นวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและกำหนดแนวทางการแก้ไข

ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ ให้ความรู้และความเข้าใจแก่ผู้รับการนิเทศเกี่ยวกับสิ่งที่จะต้องปฏิบัติ โดยอาจเชิญวิทยากรจากภายนอกมาช่วยให้ความรู้

ขั้นที่ 3 การดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศ ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 4 การสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ ให้การสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงาน มีความตั้งใจและเอาจริงในการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการนิเทศ ประเมินผลการนิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศในอนาคต
วชิรา เครือคำอ้าย และคณะ (2564) ได้กล่าวถึงการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่ผสมผสานแนวคิด
OKRs (Objective and Key Results) เป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของครู โดย
การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ (Objective) และการติดตามผลลัพธ์หลัก (Key Results) ที่ส่งผล
โดยตรงต่อผู้เรียน ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

ขั้นที่ 1 การตั้งเป้าหมาย (Objective Setting) ครูและผู้นิเทศร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถ
วัดผลได้ ซึ่งเป้าหมายนี้ควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และความต้องการของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 การกำหนดผลลัพธ์หลัก (Key Results Setting) ระบุผลลัพธ์หลักที่ต้องการบรรลุเพื่อให้บรรลุ
เป้าหมายที่ตั้งไว้ ผลลัพธ์หลักเหล่านี้ควรเป็นตัวชี้วัดที่สามารถวัดผลได้อย่างชัดเจน

ขั้นที่ 3 การวางแผนการดำเนินงาน (Planning) วางแผนการดำเนินงานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้
แพลตฟอร์มออนไลน์ในการสื่อสารและติดตามผลการเรียนรู้ การใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน และการ
ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการประเมินผลการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การดำเนินการ (Implementation) ดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการ
สนับสนุนการเรียนการสอนและการนิเทศ

ขั้นที่ 5 การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
ตามผลลัพธ์หลักที่กำหนดไว้ เพื่อให้แน่ใจว่าการนิเทศและการจัดการเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ขั้นที่ 6 การปรับปรุงและพัฒนา (Improvement and Development) นำผลการประเมินมาปรับปรุงและ
พัฒนาการนิเทศและการจัดการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น โดยการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานตามผลการประเมินและ
ข้อเสนอแนะ

จากที่กล่าวมาข้างต้น กระบวนการนิเทศการศึกษาจะมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งแตกต่างกันตามบริบทของ
หน่วยงานและสถานที่ ทว่าเมื่อพิจารณาตามกระบวนการนิเทศที่นักวิชาการกล่าวไว้ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า
กระบวนการนิเทศแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. การประเมินสภาพและสมรรถนะในการทำงาน (Assessing) ขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับการประเมินสภาพ
ปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อจำแนกครูและใช้การนิเทศให้เหมาะสม

2. การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Informing) ให้ความรู้และความเข้าใจแก่ผู้รับการนิเทศเกี่ยวกับสิ่งที่ต้อง
ปฏิบัติ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ

3. การวางแผนการนิเทศ (Planning) การวางแผนการนิเทศเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศ โดยมีการ
ประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติ

4. การดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศ (Doing) ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยมีการติดตามและประเมินผล
การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

5. การสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ (Reinforcing) ให้การสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้
ผู้ปฏิบัติงานมีความตั้งใจและเอาใจจริงในการปฏิบัติงาน

6. การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating) ประเมินผลการนิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศ
ในอนาคต

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการนิเทศการศึกษา

จากกระบวนการนิเทศการศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้น เมื่อพิจารณาสถานการณ์ในปัจจุบัน พบว่า โลกกำลังก้าวเข้าสู่สถานการณ์การพลิกผันทางเทคโนโลยี (Digital Disruption) และเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การนิเทศการศึกษาจึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการนิเทศการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับจักรกฤษณ์ กังหัน (2565) 1. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ช่วยให้การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น เช่น Google Analytics, Microsoft Power BI, Tableau เป็นต้นซึ่งช่วยในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนของนักเรียนแบบเรียลไทม์

2. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยประเมินผลการสอน การใช้ซอฟต์แวร์และเครื่องมือดิจิทัลช่วยให้การประเมินผลการสอนของครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นกลางมากขึ้น ลดความเสี่ยงของอคติในการประเมิน นอกจากนี้ยังช่วยให้สามารถให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และทันเวลาแก่ครูได้เช่น TeachBoost, iObservation, EdReflect เป็นต้น ที่ช่วยให้การประเมินผลการสอนของครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นกลาง

3. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้สามารถให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่องและทันเวลา ซึ่งช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนของตนเองได้อย่างรวดเร็ว การให้ข้อเสนอแนะที่ต่อเนื่องนี้ยังช่วยสร้างความมั่นใจและแรงจูงใจให้กับครูในการพัฒนาตนเอง เช่น Google Classroom, Microsoft Teams, Slack เป็นต้น

4. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรช่วยให้การเรียนรู้และการพัฒนาทักษะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา เช่น Coursera, ThaiMooc, KspWebinar เป็นต้น ที่ช่วยให้การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปอย่างง่ายและมีความมีประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่ายนี้ช่วยให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันได้อย่างต่อเนื่อง เช่น Edmodo, LinkedIn Learning, Facebook Groups ที่ช่วยให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันได้อย่างต่อเนื่อง

6. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยปรับตัวตามยุคสมัย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการนิเทศการศึกษาช่วยให้สถาบันการศึกษาสามารถปรับตัวตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและความต้องการของการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI), การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning), การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) เป็นต้น ที่ช่วยให้สถาบันการศึกษาสามารถปรับตัวตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการนิเทศการศึกษาจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการทำงานของครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี

ความท้าทายที่พบในการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลของปัจจุบัน แต่เมื่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อาจพบปัญหาที่ก่อให้เกิดความท้าทายของผู้ปฏิบัติในประเด็นต่าง ๆ ตามแนวคิดของ (พันชัยภู, บุญรัมย์, และ มะเสนะ, 2565) ที่ให้ความท้าทายไว้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่รวดเร็ว เมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านของซอฟต์แวร์ แพลตฟอร์มออนไลน์ และเครื่องมือการสอนที่ทันสมัย ซึ่งทำให้การเลือกใช้งานเครื่องมือที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเป็นเรื่องที่ท้าทายมากขึ้น การนิเทศต้องสามารถประเมินว่าเทคโนโลยีใดที่เหมาะสมกับสถานการณ์การสอนในแต่ละช่วงเวลา เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ (Learning Management Systems: LMS) อย่าง Moodle หรือ Google Classroom หรือการใช้เครื่องมือการเรียนการสอนแบบอินเตอร์แอคทีฟ เช่น การสร้างคอร์สออนไลน์ที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมเรียนของนักเรียน

2. การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู ครูในยุคดิจิทัลไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้ในสาขาวิชาที่ตนเองสอน แต่ยังต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอน เช่น การใช้โปรแกรมการสร้างสื่อการเรียนการสอน การใช้เครื่องมือในการประชุมออนไลน์ และการสื่อสารกับนักเรียนผ่านช่องทางดิจิทัล การนิเทศการศึกษาควรมีการฝึกอบรมครูให้มีทักษะด้านดิจิทัล และให้คำแนะนำในการเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ครูสามารถสอนและดูแลนักเรียนได้อย่างเต็มที่

3. การจัดการกับความหลากหลายของผู้เรียน นักเรียนในยุคดิจิทัลมีความหลากหลายทางด้านทักษะดิจิทัล เช่น บางคนอาจจะชำนาญในการใช้เครื่องมือดิจิทัล แต่บางคนอาจจะมีทักษะที่จำกัดหรือไม่คุ้นเคยกับการเรียนออนไลน์ การนิเทศการศึกษาต้องคำนึงถึงการออกแบบการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนในทุกๆระดับ โดยอาจจะใช้การสอนแบบปรับตามความต้องการ (Personalized Learning) และการสร้างระบบการสนับสนุนเพื่อช่วยนักเรียนที่อาจจะมีปัญหาการใช้งานเทคโนโลยี

4. การติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินผลในยุคดิจิทัลต้องมีวิธีการที่แตกต่างจากการประเมินแบบดั้งเดิม เช่น การใช้ระบบการติดตามผลการเรียนรู้ (Learning Analytics) ที่สามารถเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านระบบออนไลน์ เพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังสามารถใช้เครื่องมือการประเมินที่เป็นอัตโนมัติ เช่น แบบทดสอบออนไลน์ที่สามารถประเมินได้ทันที และให้ข้อมูลย้อนกลับกับนักเรียนเพื่อการพัฒนาต่อไป

5. การจัดการทรัพยากรดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนต้องอาศัยทรัพยากรที่เหมาะสม เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรืออินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วและเสถียร การนิเทศจึงต้องช่วยจัดการและสนับสนุนทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การเลือกใช้ซอฟต์แวร์และเครื่องมือที่เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้และวิธีการสอนก็เป็นเรื่องสำคัญ ตัวอย่างเช่น การใช้โปรแกรมการสร้างเนื้อหาการเรียนการสอน เช่น Adobe Captivate หรือ Camtasia เป็นต้น หรือการใช้ซอฟต์แวร์สำหรับการทำแบบบ้านออนไลน์ เช่น Google Forms หรือ Kahoot! เป็นต้น

6. ปัญหาด้านความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว การเก็บข้อมูลนักเรียนในรูปแบบดิจิทัลทำให้เกิดความเสี่ยงด้านความปลอดภัย เช่น การเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวหรือการแสกข้อมูลการนิเทศการศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีที่ปลอดภัยและสามารถปกป้องข้อมูลของนักเรียนได้ การนิเทศต้องให้คำแนะนำในการเลือกใช้

เครื่องมือที่มีความปลอดภัยสูง และต้องเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ให้กับครูและนักเรียน

7. การส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผ่านการใช้แพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน เช่น Google Docs, Microsoft Teams เป็นต้น ที่ช่วยให้ครูและนักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้จากระยะไกล การนิเทศต้องส่งเสริมการใช้งานเครื่องมือเหล่านี้เพื่อให้การเรียนรู้ไม่จำกัดแค่ในห้องเรียนและช่วยพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมในสภาพแวดล้อมดิจิทัล

8. การสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียน ในยุคดิจิทัล นักเรียนอาจพบว่าการเรียนออนไลน์อาจทำให้ขาดแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมจากการเรียนแบบปกติ ดังนั้นการนิเทศการศึกษาจึงต้องออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่น่าสนใจ และกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น การใช้เกมการศึกษา (Gamification) หรือการสร้างกิจกรรมที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนออนไลน์

จากที่กล่าวมาข้างต้น การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องมีการปรับตัวและพัฒนาเครื่องมือ วิธีการ และกระบวนการที่ช่วยให้ครูและนักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งคำนึงถึงความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว และการสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่นเพื่อรองรับความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ความแตกต่างระหว่างการนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิมกับการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล

การเปรียบเทียบการนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิมกับการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลสามารถทำได้ในหลายแง่มุม เช่น รูปแบบการดำเนินการ เครื่องมือที่ใช้ ความยืดหยุ่นในการเข้าถึงข้อมูลและการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้เห็นความแตกต่างและข้อได้เปรียบเทียบของการนิเทศในแต่ละรูปแบบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบการนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิมกับการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล

ประเด็นพิจารณา	การนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิม	การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล
1. รูปแบบการดำเนินการ	1. การนิเทศในรูปแบบดั้งเดิมมักจะเกิดขึ้นในรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยตรง เช่น การนิเทศในห้องเรียนโดยครูหรือผู้เชี่ยวชาญภายนอกที่มาเยี่ยมชมการสอนของครู 2. การนิเทศมักจะมีลักษณะเป็นการตรวจสอบการสอนของครู การสังเกตและให้ข้อเสนอแนะภายหลังการสอนในห้องเรียน	1. การนิเทศสามารถทำได้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น การใช้ Google Classroom, Zoom หรือ Moodle ซึ่งครูและผู้เชี่ยวชาญสามารถสังเกตการสอนผ่านการเรียนการสอนออนไลน์ 2. การนิเทศมีความยืดหยุ่นและสามารถทำได้จากระยะไกล โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน ทำให้การติดตามและให้คำแนะนำเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

ประเด็นพิจารณา	การนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิม	การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล
2. เครื่องมือที่ใช้	1. เครื่องมือหลักคือ แบบบันทึกการสังเกตการณ์ในห้องเรียน โดยการพูดคุยและสัมภาษณ์ครูและนักเรียนหลังการสอน 2. การใช้เอกสารหรือสื่อการสอนที่เป็นกระดาษ เช่น แผนการสอนแบบทดสอบกระดาษ และสื่อการสอนแบบดั้งเดิม	1. เครื่องมือที่ใช้มีความหลากหลายและทันสมัย เช่น แพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์ (LMS), เครื่องมือการประเมินผลออนไลน์ Google Forms, Quizizz, Kahoot!, เครื่องมือสำหรับการประชุมออนไลน์ (Zoom, Microsoft Teams) 2. การใช้ข้อมูลเชิงสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ผ่าน Learning Analytics เพื่อประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาการของนักเรียน
3. การเข้าถึงข้อมูลและความยืดหยุ่น	1. ข้อมูลการนิเทศมักจะถูกเก็บในรูปแบบเอกสาร หรือรายงาน และการเข้าถึงข้อมูลมักจะมีข้อจำกัด เช่น การเก็บบันทึกในรูปแบบกระดาษ ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาในการค้นหาหรือเข้าถึง 2. การติดตามผลหรือการติดตามพัฒนาการของครูและนักเรียนอาจจะต้องดำเนินการในระยะเวลาที่จำกัด	1. ข้อมูลทั้งหมดสามารถเก็บไว้ในระบบออนไลน์ ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ ทุกที่ ทุกเวลา ตัวอย่างเช่น การดูผลการเรียนของนักเรียนหรือการติดตามการสอนของครูผ่านระบบ LMS 2. การใช้ Big Data และ Learning Analytics ช่วยให้ การติดตามพัฒนาการของนักเรียนเป็นไปได้ อย่างแม่นยำ และทันเวลา ซึ่งสามารถดูข้อมูลพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและปรับเปลี่ยนวิธีการสอนได้ทันที
4. ความยืดหยุ่นในการดำเนินการ	1. การนิเทศมักจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่กำหนด เช่น การเยี่ยมชมการสอนในห้องเรียนที่มีเวลาจำกัดหรือเป็นการตรวจสอบภายหลัง 2. การให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะมักจะเกิดขึ้นหลังจากการสอน โดยอาจจะไม่ทันเวลาหรือไม่มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง	1. การนิเทศสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและไม่จำกัดที่เวลาและสถานที่ เช่น การให้ข้อเสนอแนะผ่านระบบออนไลน์หลังการสอน หรือการประเมินผลการเรียนรู้อย่างทันทีผ่านแบบทดสอบออนไลน์ 2. ครูสามารถได้รับข้อมูลและคำแนะนำที่ช่วยพัฒนาได้ตลอดเวลา

ประเด็นพิจารณา	การนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิม	การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล
		เช่น การใช้เครื่องมือ Feedback แบบอัตโนมัติในการให้คำแนะนำและการติดตามผล
5. การประเมินผล	1. การประเมินผลมักจะขึ้นอยู่กับ การสังเกตโดยตรงและการให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญที่เยี่ยมชมน 2. การประเมินผลอาจจะไม่ทันเวลาหรือไม่ครอบคลุมทุกด้าน เช่น ไม่สามารถติดตามพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงของครูและนักเรียนได้อย่างรวดเร็ว	1. การประเมินผลสามารถทำได้ในรูปแบบที่มีความทันสมัยและหลากหลาย เช่น การใช้ การประเมินผลออนไลน์ แบบทันทีหลังการทดสอบ การใช้ เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน 2. การให้ข้อมูลย้อนกลับทันทีจากการประเมินผลทำให้ครูสามารถปรับปรุงกระบวนการสอนหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในทันที
6. ความสามารถในการปรับตัวตามความต้องการของนักเรียน	1. การปรับตัวมักจะทำไม่ได้ช้า เนื่องจากการนิเทศแบบดั้งเดิมต้องอาศัยการสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญที่ต้องมีการประเมินผลอย่างละเอียด 2. การสอนที่มุ่งเน้นความต้องการของนักเรียนแต่ละคนอาจทำได้ยาก เพราะข้อมูลการเรียนรู้ไม่สามารถปรับปรุงได้ทันที	1. การนิเทศในยุคดิจิทัลสามารถปรับตัวได้ตามความต้องการของนักเรียนผ่าน Personalized Learning เช่น การให้คำแนะนำตามข้อมูลที่รวบรวมจากระบบ LMS หรือ Learning Analytics 2. สามารถปรับแผนการสอนหรือการประเมินผลตามพฤติกรรมการเรียนรู้และความสามารถของนักเรียนได้ทันที

ซึ่งจากตารางที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การนิเทศการศึกษาในรูปแบบดั้งเดิมและในยุคดิจิทัลมีข้อแตกต่างกันอย่างชัดเจน การนิเทศในยุคดิจิทัลมีความยืดหยุ่นสูงกว่า สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทันที และมีการประเมินผลที่รวดเร็วและแม่นยำด้วยการใช้เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้การนิเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ การนิเทศการศึกษาทั้งสองรูปแบบมีข้อดีในแต่ละด้าน ขึ้นอยู่กับบริบทและเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ

ผลการวิเคราะห์

บทความนี้นำเสนอแนวทางการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยเน้นการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู รวมถึงการจัดการกับความหลากหลายของผู้เรียน การติดตาม

และประเมินผลการเรียนรู้ และการจัดการทรัพยากรดิจิทัล ซึ่งกระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเหลือและสนับสนุนครูในการพัฒนาวิธีการสอนและสื่อการเรียนรู้ให้ทันสมัยและเหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลต้องอาศัยการสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างครูและนักเรียน โดยยึดหลักสำคัญ เช่น ความถูกต้องตามหลักวิชา ความเป็นวิทยาศาสตร์ การส่งเสริมประชาธิปไตย และการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ ตัวอย่างเช่น ครูอาจได้รับคำแนะนำจากผู้นิเทศในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google Classroom หรือ Microsoft Teams โดยเน้นการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรี

กระบวนการนิเทศการศึกษาประกอบด้วยหลายขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินสภาพและสมรรถนะในการทำงาน เช่น ใช้แบบสำรวจออนไลน์เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของครูแต่ละคน 2) การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ เช่น จัดอบรมออนไลน์เกี่ยวกับการใช้ Canva หรือ Genially สำหรับออกแบบสื่อการสอน 3) การวางแผนการนิเทศ เช่น การจัดทำแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูผ่านระบบวางแผนออนไลน์ 4) การดำเนินการนิเทศ เช่น นิเทศผ่าน Zoom หรือ Google Meet โดยใช้ฟังก์ชันแชร์หน้าจอเพื่อสังเกตการสอนแบบเรียลไทม์ 5) การสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น ส่งข้อความขอบคุณหรือมอบประกาศนียบัตรดิจิทัลหลังการนิเทศ 6) การประเมินผลการนิเทศ เช่น ใช้ Google Forms เพื่อเก็บข้อมูลความพึงพอใจและข้อเสนอแนะจากครู

สำหรับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การนิเทศการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใช้ระบบ Learning Management System (LMS) ในการติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียน หรือการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล เช่น Excel, Power BI หรือ Google Data Studio ในการสรุปผลและนำเสนอข้อมูลเชิงสถิติอย่างชัดเจน รวมถึงการฝึกอบรมครูแบบ On-Demand ผ่านแพลตฟอร์ม MOOC เช่น ThaiMOOC หรือ Coursera ที่ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลยังต้องเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ซึ่งทำให้ครูบางคนอาจตามไม่ทัน หรือการที่ครูในบางพื้นที่ขาดแคลนอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตคุณภาพสูง รวมถึงความหลากหลายของผู้เรียน เช่น นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่ต้องใช้เทคโนโลยีพิเศษ เช่น ซอฟต์แวร์แปลงข้อความเป็นเสียง (text-to-speech) นอกจากนี้ ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลก็เป็นอีกประเด็นสำคัญ เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ต้องระวังการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคล และการตั้งค่าความปลอดภัยให้เหมาะสม

สรุป

การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลมีลักษณะโดดเด่นที่แตกต่างจากรูปแบบเดิมหลายประการ โดยเฉพาะในด้านความยืดหยุ่นในการดำเนินงานและความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาช่วยยกระดับกระบวนการนิเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการติดตามพัฒนาการของครู การสังเกตการสอนผ่านวิดีโอ หรือการรวบรวมข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนแบบเรียลไทม์ ส่งผลให้การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนมีความแม่นยำ ชัดเจน และสามารถปรับปรุงได้ทันที อย่างไรก็ตาม ภายใต้งานท้าทายดังกล่าว การนิเทศศึกษาก็ต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากลักษณะของยุคดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็วซึ่งอาจทำให้ครูบางส่วนปรับตัว

ไม่ทัน การขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์หรือสัญญาณอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล รวมถึงประเด็นด้านความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล และการรักษาความเป็นส่วนตัวในการใช้งานเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลสามารถตอบสนองต่อบริบทที่ท้าทายเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารและผู้นิเทศจำเป็นต้องปรับตัวทั้งในแง่ของทัศนคติและทักษะ โดยควรมีการพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสม เช่น ระบบ Dashboard สำหรับการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลออนไลน์ และแอปพลิเคชันสำหรับการนิเทศจากระยะไกล

นอกจากนี้ ควรมีการออกแบบกระบวนการนิเทศใหม่ที่เน้นความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และความยืดหยุ่น เช่น การนิเทศแบบโค้ชซึ่งรายบุคคลผ่านระบบออนไลน์ การใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย หรือการจัดอบรมแบบ Microlearning ที่ให้ความรู้สั้น กระชับ ตรงประเด็น และสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา สิ่งสำคัญคือ การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในด้านรูปแบบการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนที่ยืดหยุ่น ปรับได้ตามความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความปลอดภัยทางไซเบอร์ (cybersecurity) และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างรัดกุม

กล่าวโดยสรุป การนิเทศการศึกษาภายใต้ความท้าทายที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล มิใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่คือการเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และกระบวนการทำงานของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อสร้างระบบสนับสนุนครู และนักเรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ มีความยืดหยุ่น ปลอดภัย และตอบโจทย์การเรียนรู้ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย. (2566).

รูปแบบการนิเทศที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูผู้สอนสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้รูปแบบการนิเทศแบบชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring). เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2568 จาก <https://www.sesaoskt.go.th/wp-content/uploads/2023/11/2.-%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B8%9B%E0%B9%81%E0%B8%9A%E0%B8%9A%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A8-Active-Learning-%E0%B8%AA%E0%B8%9E%>

จักรกฤษณ์ กังหัน. (2565). สภาพและแนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนเอกชน จังหวัดแพร่. ใน (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เจตนา เมืองมูล. (2561). การนิเทศการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2568 จาก https://www.kkzone1.go.th/administrator-control/data/003/20-03-2018-15-45-27_408951915.pdf

- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2567). การนิเทศการศึกษาแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิชาการไทย.
- วชิรา เครือคำอ้าย และคณะ. (2564). การนิเทศการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ผสานแนวคิด OKRs เพื่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ของครู. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(12), 393-411.
- ศศิทิพย์ ตาลพันธ์ และคณะ. (2565). การนิเทศการศึกษา. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 5(2), 100-114.
- ศศิรดา พันชัยภู และคณะ. (2565). รูปแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(4), 1639-1653.
- สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลำพูน. (ม.ป.ป.). วิธีการดำเนินการจัดการนิเทศภายในสถานศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2568 จาก <http://lpn.nfe.go.th/pranee/index.php?name=news2&file=readnews&id=70>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553). กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- โสภณ สายอ่อง. (2565). กระบวนการนิเทศแบบ PIDRE. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2568 จาก <https://anyflip.com/xnuui/ghni/basic/>
- B. M. Harris. (1985). Supervisory behavior in education. Englewood Cliffs: NJ: Prentice-Hall.
- Briggs, T. et al. (1952). Improving Instruction through Supervision. New York: Mcmillan.
- Burton, W. H. et al. (1955). Supervision: A social process. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Christensen, C. M. et al. (2015). What is disruptive innovation? Harvard Business Review, 44–53.
- Goldhammer, R. et al. (1980). Clinical supervision: Special methods for the supervision of teachers. Holt: Rinehart and Winston.

การปรับพฤติกรรมทางการเงินจากการพึ่งพาการเสี่ยงโชคสู่การออมเงิน
ที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ*
TRANSITIONING FINANCIAL BEHAVIOR FROM LOTTERY GAMBLING DEPENDENCY
TO APPROPRIATE MONEY SAVINGS FOR THE ELDERLY

ธีรวุฒิ แสงมณีเดช

Thirawut Saengmaneedech

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand

รัชนิดา รอดอื้อ

Rachanida Rod-iw

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand

กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์

Kulakarn Suwanrak

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ประเทศไทย

Faculty of Education, MubanChombueng Rajabhat University, Thailand

เชาวลิต สมพงษ์เจริญ

Chaowalit Sompongjaroen

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Science, MubanChombueng RajabhatUniversity, Thailand

พีรพล สิมมา

Peerapol Simma

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: iamlecturerlawpeerapol@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเสี่ยงโชคของผู้สูงอายุ 2) เพื่อศึกษาผลกระทบของการเสี่ยงโชคต่อความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการปรับพฤติกรรมทางการเงินจากการพึ่งพาการเสี่ยงโชคสู่การออมเงินที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าพฤติกรรมการเสี่ยงโชคในผู้สูงอายุมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางสังคม และ เศรษฐกิจ โดยผู้สูงอายุมักมองการเสี่ยงโชคเป็นกิจกรรมทางสังคม เครื่องมือสร้างความหวัง และช่องทางในการเพิ่มรายได้ แต่พฤติกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ

* Received 21 April 2025; Revised 17 May 2025; Accepted 25 June 2025

เชิงลบต่อความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว ทั้งการลดลงของเงินออม การใช้จ่ายเกินตัว และกลายเป็นภาระของครอบครัวและสังคม บทความนี้เสนอแนวทางการปรับพฤติกรรมผ่านการให้ความรู้ทางการเงินที่เข้าใจง่าย การเปลี่ยนพฤติกรรมความเสี่ยงโชคเป็นการออมเงิน และการปรับความคิดจากการหวังรวยทางลัดสู่ความมั่นคงระยะยาว เพื่อส่งเสริมการออมเงินที่เหมาะสมและเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: พฤติกรรมทางการเงิน , การพึ่งพา, การเสี่ยงโชค, การออมเงิน, ผู้สูงอายุ

Abstract

This academic article aims to: 1) investigate the gambling behavior of elderly individuals; 2) examine the impact of gambling on their financial security; and 3) propose guidelines for adjusting financial behavior from reliance on gambling (lottery) towards appropriate savings among the elderly. A literature review reveals that gambling behavior in older adults is linked to socio-economic factors. Elderly individuals often perceive gambling as a social activity, a source of hope, and a means to increase income. However, this behavior negatively affects their long-term financial security, leading to decreased savings, overspending, and becoming a burden on family and society. This article suggests approaches to modify behavior through accessible financial literacy education, shifting from gambling to saving, and adjusting the mindset from seeking quick wealth to long-term security. The ultimate goal is to promote suitable savings habits and enhance the quality of life for older adults.

Keywords: Financial behavior, Dependency Lottery gambling, Money Savings, Elderly

บทนำ

ในชุมชนตลาดสด เป็นพื้นที่ที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างเข้มข้น เสียงที่มักจะได้ยินเป็นประจำในช่วงกลางวันคือเสียงที่ 1 และ 16 ของเดือน สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจและการแสวงหาโอกาสในการเสี่ยงโชคที่เรียกว่า “หวย” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ที่เติบโตมาในสภาพแวดล้อมเช่นนี้ คำถามและประโยคสนทนาที่ว่า “เลขไรดี” “ที่ไหนให้เลข” “ไปวัดไหน ศาลเจ้าที่ไหนแม่น” และ “จุดรูปและเสี่ยงทายจากเซียมซีหรือยัง” เป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนถึงความเชื่อและการพึ่งพาแหล่งที่มาต่างๆ เพื่อค้นหาตัวเลขนำโชค “หวย” ในบริบทของสังคมไทยสามารถแบ่งออกได้เป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ หวยบนดิน หมายถึง การซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งดำเนินการโดยรัฐบาล มีช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งในรูปแบบของสลากกระดาษตามแผงลอย และการซื้อผ่านระบบออนไลน์บนแอปพลิเคชัน หวยใต้ดิน หมายถึง การซื้อตัวเลขจากการรับแทงของเจ้ามือเอกชน โดยมีการบันทึกรายการซื้อขายบนกระดาษขนาดเล็กที่เรียกว่า “โพยหวย” ซึ่งระบุตัวเลขและจำนวนเงินที่ต้องการเสี่ยงโชค นักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยาม “หวย” ในความหมายที่กว้างขึ้น โดยมองว่าเป็นการพนันรูปแบบหนึ่งที่ผู้เล่นทำการเลือกหรือเสี่ยงทายตัวเลขทางคณิตศาสตร์ ตั้งแต่เลข 0 ถึง 9 โดยอาจเป็นการเสี่ยงทายในรูปแบบต่างๆ เช่น

เลข 2 หลัก, 3 หลัก หรือ 6 หลัก (ซึ่งสัมพันธ์กับรางวัลที่ 1 ของสลากกินแบ่งรัฐบาล) รูปแบบการซื้อมีความหลากหลาย อาทิ การซื้อเลขไต่ด (การเลือกเลขสามจำนวนโดยไม่เรียงลำดับ), เลขวิ่ง (การระบุตัวเลขหนึ่งหลักที่คาดว่าจะปรากฏในตำแหน่งใดก็ได้ของรางวัล), เลขอื่น (ตัวเลขที่เจ้ามือกำหนดจำนวนรับซื้อจำกัดหรือลดอัตราการจ่าย), หรือการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลโดยตรง เพื่อรอผลการออกรางวัลในเวลา 16:00 น. การเสี่ยงโชคในสังคมไทยมีทั้งรูปแบบที่ถูกกฎหมาย (เช่น สลากกินแบ่งรัฐบาล) และผิดกฎหมาย (เช่น หวยใต้ดิน) อัตราการจ่ายเงินรางวัลสำหรับหวยใต้ดินมักจะสูงกว่าและมีความยืดหยุ่นในการเลือกแทงมากกว่า ทำให้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในทุกระดับชั้นของสังคม (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2565) ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตัวเลขและการกำหนดราคาจ่ายในแต่ละงวดมีความผันผวน ขึ้นอยู่กับกระแสของ "เลขดัง" ซึ่งหมายถึงตัวเลขที่ได้รับความนิยมหรือถูกกล่าวถึงอย่างแพร่หลาย อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และความเชื่อต่างๆ ของคนไทย ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงมิติที่หลากหลายเข้าด้วยกัน (กระทรวงสาธารณสุข, 2562) ในทางตรงกันข้าม "เลขอื่น" คือตัวเลขที่เจ้ามือกำหนดเงื่อนไขพิเศษในการรับซื้อ เช่น จำกัดจำนวนเงินที่รับแทง หรือลดอัตราการจ่าย หากมีผู้ถูกรางวัลหรือแทงเลขดังกล่าวเป็นจำนวนมาก (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2554) นอกจากนี้ ความเชื่อมั่นใน "เจ้าสำนัก" หรือแหล่งที่ให้เลขเด็ดที่มีความแม่นยำ ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจของผู้เสี่ยงโชค สำหรับรูปแบบการแทงที่สำคัญ ได้แก่ "เลขวิ่ง" ซึ่งหมายถึงการทายตัวเลขหนึ่งหลัก โดยหากผลการออกรางวัลมีตัวเลขดังกล่าวปรากฏอยู่ในหลักใดหลักหนึ่ง ถือว่าถูกรางวัล และ "เลขไต่ด" ซึ่งเป็นการเลือกตัวเลขสามจำนวน โดยหากผลการออกรางวัลมีตัวเลขทั้งสามนี้ปรากฏอยู่ โดยไม่จำเป็นต้องเรียงตามลำดับที่แทง ก็ถือว่าถูกรางวัล (โดยทั่วไปมักใช้กับการเสี่ยงโชคหวยใต้ดิน) การแสวงหาตัวเลขเพื่อเสี่ยงโชค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของชุมชนตลาดสด สะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อทางวัฒนธรรม และกลไกทางเศรษฐกิจที่ซับซ้อน ซึ่งเชื่อมโยงกับการพนันทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายในสังคมไทย

ปรากฏการณ์ในเชิงทางสังคมและเศรษฐกิจอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้สูงอายุนิยม การเสี่ยงโชค(เล่นหวย) กล่าวคือ กิจกรรมทางสังคมเป็นพื้นที่เปิดให้ผู้สูงอายุสามารถได้พบปะพูดคุย มีหลากหลายเรื่องในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ได้นำมาสู่การวิเคราะห์เลขเด็ด หรือการวิเคราะห์ตัวเลขร่วมกันแลกเปลี่ยนจากเจ้าสำนักใดสำนักหนึ่งเป็นการเปิดพื้นที่เพื่อนำไปสู่การสร้างมิตรภาพและเครือข่ายทางสังคม (สุภาวดี ขุนทองจันทร์, 2561)อีกทั้งยังคงวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งการเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) เป็นวัฒนธรรมที่มีมายาวนานการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเล่นค่อนข้างยาก บางคนอาจเล่นเพื่อความสนุกสนาน หรือบางคนอาจเล่นเพราะเป็นอาชีพ รวมถึงการซื้อหวยเป็นกิจกรรมที่เข้าถึงง่าย เข้าใจง่าย การใช้เงินทุนในการเล่นหรือการแทงในแต่ละงวดต่อครั้งไม่สูงมากนัก เช่น 5 บาท 10 บาท 20 บาท ไปจนถึงหลักพันบาทก็มี เป็นกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อน ทำให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายเป็นที่นิยมขึ้นขอบแต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นส่งผลให้ผู้สูงอายุบางกลุ่มอาจเข้าไม่ถึง ไม่สามารถซื้อผ่านเทคโนโลยีได้ เป็นปัญหาอย่างหนึ่ง สำหรับเชิงทางเศรษฐกิจผู้สูงอายุบางกลุ่มอาจมีข้อจำกัดด้านรายได้ คือ อาจไม่มีเงินออมมากพอ หรือ บุตรหลานไม่ได้ให้รายได้เพื่อสำรองไว้สำหรับการเล่นหวยซึ่งส่งผลต่อสถานะทางการเงิน โดยการซื้อหวยอาจเป็นจุดเล็กๆ ที่ทำให้ความหวังทางการเงินมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นไม่มากนักน้อย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ,

2567) อีกประการหนึ่งที่ทำให้มีแรงจูงใจเกิดการเสี่ยงโชค (ซื้อหวย) คือ ผลตอบแทนที่สูงและรวดเร็วในการรับเงิน หากเทียบกับการลงทุนในรูปของเงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ ต้องรอเงินปันผลในรูปของดอกเบี้ยปีละครั้ง เป็นระยะเวลาที่รอคอยนาน ดังนั้น การเสี่ยงโชคหรือเล่นหวยเป็นโอกาสที่ได้รับผลตอบแทนที่สูงมากและรวดเร็ว กว่าการลงทุนในรูปแบบอื่นๆ หากพิจารณาผลตอบแทนการลงทุนหรือการออมทรัพย์รูปแบบอื่นอยู่ในสถานะที่มี อัตราดอกเบี้ยเงินต่ำ (วรเดช จันทรศร, 2565) อาจกล่าวได้ว่า การเล่นหวยไม่ต้องลงทุนสูงสามารถเริ่มต้นด้วยเงิน จำนวนน้อย เช่น 80-100 บาทต่อใบ หรือในกรณีหวยใต้ดินอาจเริ่มต้นที่เพียง 10-20 บาท ทำให้เป็นทางเลือกที่ เข้าถึงได้แม้จะมีทรัพยากรทางการเงินจำกัด (มิ่งขวัญ ประเสริฐศิริพร, 2565) แต่ในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์นั้น การคาดเดาทางตัวเลขมีโอกาสความน่าจะเป็นค่อนข้างน้อยหรือไม่มีโอกาสเป็นไปได้หรือโอกาสถูกรางวัลเท่ากับ ศูนย์ การเสี่ยงโชค (ซื้อหวย) เกี่ยวข้องกับแนวคิดความหวังเกินจริง และการให้น้ำหนักกับโอกาสที่น้อยมากเกินไป ทำให้ผู้ซื้อตัดสินใจที่ไม่สมเหตุผลในเชิงคณิตศาสตร์ (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2568)

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ผู้สูงอายุมักนิยมชอบความเสี่ยงทายเกี่ยวกับตัวเลข คือ การพยากรณ์ทางตัวเลข ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับความน่าจะเป็นและยังมีความเชื่อทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ความฝัน เลขเด็ด เป็นต้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2563) ซึ่งความเชื่อดังกล่าวเป็นความเชื่อที่ว่าตนเองจะ ถูกรางวัล และอีกประการยังเชื่อว่าการเสี่ยงโชคเป็นการพยากรณ์เลขหรือเดาเลขเพื่อความสนุกสนานส่งผลให้เป็น พฤติกรรมการซื้อเป็นกิจวัตรประจำโดยการทำเป็นกิจวัตรนี้ในระยะยาวอาจส่งผลต่อการทำลายจิตใจและมึ ความเครียด ความกังวลหากไม่ได้ซื้อหรือไม่ถูกรางวัล ถือได้ว่าเป็นการเสพติดได้ (ศุภณัฏฐ์คุณธรรม, 2564)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจศึกษาพฤติกรรมการเสี่ยงโชค(หวย)และผลกระทบต่อ ความมั่นคงทางการเงิน พร้อมทั้งเสนอแนวทางการปรับพฤติกรรมทางการเงินจากการพึ่งพาการเสี่ยงโชค(หวย) สู่ การออมเงินที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพฤติกรรมการซื้อหวย หรือการเสี่ยงโชคเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการทางสังคมหรือเพื่อความบันเทิงสำหรับผู้สูงอายุ อาจสะท้อนถึง ความไม่มั่นคงทางการเงินและภาวะเครียดที่คาดหวังจากการเสี่ยงโชคได้ ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอการปรับพฤติกรรมทางการเงินจากการพึ่งพาการเสี่ยงโชค (หวย) สู่การ ออมเงินที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ ดังนี้

พฤติกรรมเสี่ยงโชคของผู้สูงอายุ

การตัดสินใจเลือกที่จะเสี่ยงโชค เป็นพฤติกรรมที่สนองตอบต่อความต้องการของผู้ชอบเล่นในยามว่างถือว่าเป็นงานอดิเรกอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไปนิยมเล่นเพื่อคลายความเหงา คลายความเครียด ในยามที่บุตรหลานไม่อยู่ สะท้อนตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคใช้ในการ ตัดสินใจเลือก ซื้อ ใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล (Schiffman, L. G. et al., 2019) โดยเฉพาะในผู้สูงอายุ พฤติกรรมการซื้อสินค้าหรือบริการบางประเภท เช่น สลากกินแบ่งรัฐบาล การ ซื้อหวยใต้ดิน อาจสะท้อนถึงความต้องการทางจิตวิทยา เช่น ความหวัง ความตื่นเต้น หรือความรู้สึกว่าตนยังมี บทบาทในสังคม กลุ่มผู้สูงอายุมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มวัยอื่น โดยอิงจากปัจจัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ

สังคม และเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุก็มีเวลามากขึ้นหลังพ้นจากการทำงานประจำและมักต้องการหากิจกรรมงานอดิเรกทำ เพื่อผ่อนคลายหรือรู้สึกมีส่วนร่วมในสังคม การซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล หรือการเสี่ยงโชค จึงกลายเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้ การซื้อเลขเสี่ยงโชคในผู้สูงอายุไม่ได้สะท้อนแค่ความต้องการทางเศรษฐกิจ เช่น ความหวังในการมีรายได้เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความต้องการทางจิตใจและอารมณ์ เช่น ความหวัง ความเป็นนักพยากรณ์ทางด้านคณิตศาสตร์ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านตัวเลข ซึ่งเกิดจากการคาดเดา ผู้สูงอายุบางคนอาจมองการเสี่ยงโชค (หวย) เป็น โอกาสสุดท้าย ในการเปลี่ยนแปลงชีวิตจากความยากจนหรือภาระหนี้สินที่มีอยู่ ความตื่นเต้น การรอลุ้นรางวัลสร้างความรู้สึกตื่นเต้นและมีชีวิตชีวา ซึ่งช่วยบรรเทาความรู้สึกเบื่อหรือซึมเศร้าที่อาจเกิดจากการขาดกิจกรรมหรือการมีชีวิตที่จำเจ ความรู้สึกมีคุณค่า การมีส่วนร่วมในการซื้อหวยหรือการพูดคุยเรื่องเลขเด็ดกับคนในชุมชนทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนยังมีบทบาทในสังคม ไม่ถูกทอดทิ้ง นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังอาจมีแนวโน้มใช้ประสบการณ์ส่วนตัวและความเชื่อ เช่น ความฝัน ตัวเลขมงคล หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นตัวกำหนดการเลือกเลขที่จะเสี่ยงโชค (หวย) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของการใช้เหตุผลแบบอัตนัยมากกว่าการคำนวณเชิงตรรกะหรือสถิติ การเข้าใจพฤติกรรมเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้สามารถออกแบบนโยบายหรือกิจกรรมทางสังคมที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ต้องพึ่งพาการเสี่ยงโชคเป็นเครื่องมือในการเติมเต็มความสุขในชีวิตประจำวัน

พฤติกรรมเสี่ยงเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากการเสี่ยงทายหรือการคาดเดาของตัวเลขในแง่ของการถูกรางวัล อาจเกิดความผิดพลาดหรือไม่ถูกรางวัล เช่น การพนัน หรือการซื้อหวย อาจเกิดจากปัจจัยทางสังคม อารมณ์ และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในผู้สูงอายุที่มีภาวะโดดเดี่ยวทางสังคมหรือเครียดจากการเงินหรือความเหงา การอยู่คนเดียวมีแนวโน้มเลือกใช้พฤติกรรมเสี่ยงเป็นช่องทางคลายเครียดเพื่อเติมเต็มความหวัง (Jessor, R., 1991) ในกลุ่มผู้สูงอายุ การซื้อหวยหรือเล่นการพนันสามารถจัดเป็นพฤติกรรมเสี่ยงได้ มีปัจจัยที่ส่งผลได้แก่ ปัจจัยทางสังคม ผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยเผชิญกับภาวะโดดเดี่ยวทางสังคม เช่น การอยู่คนเดียวหลังจากคู่ชีวิตเสียชีวิต การเป็นคนโสด การที่ถูกหลานแยกย้ายไปมีชีวิตของตนเอง หรือ ภาวะว่างงานจากงานประจำทำให้ขาดบทบาทในสังคม การเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) จึงกลายเป็นกิจกรรมอีกอย่างหนึ่งที่ช่วยทำให้เขาารู้สึกว่าได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเชื่อมต่อกับผู้อื่น เช่น การเจรจาเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนเลขเด็ด หรือ รอลุ้นผลไปพร้อมกับเพื่อนบ้าน โดยผลลัพธ์เพื่อคลายทุกข์หรือความเหงา อีกสิ่งหนึ่ง ปัจจัยทางอารมณ์ ผู้สูงอายุบางรายมีภาวะเครียด ซึมเศร้า หรือรู้สึกไร้คุณค่าเหมือนตนเองอยู่โดดเดี่ยว ทำให้การเสี่ยงโชคจึงเป็นกลไกทางจิตใจในการสร้าง ความหวัง และ แรงจูงใจให้กับชีวิต แม้ว่าจะเป็นความหวังที่ไม่แน่นอนหรืออาจเป็นศูนย์หรือติดลบ แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้พวกเขารู้สึกมีจุดหมาย และ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยหรือประสบปัญหาการเงินอาจมองการเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) เป็นหนทางลัดในการเปลี่ยนชีวิต แม้รู้ว่าความเป็นไปได้ในการถูกรางวัลมีน้อยมาก แต่ความหวังที่จะโชคดีสักครั้ง หรือเพื่อความสนุกสนานในการลุ้นเพื่อถูกรางวัล ส่งผลมีพลังมากพอที่จะทำให้ยังคงเสี่ยงโชคอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุบางรายมองการซื้อหวยเป็นกิจกรรมเพื่อการเข้าร่วมสังคม เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนเลขเด็ดกับเพื่อนบ้าน หรือการไปยังแหล่งร้านค้าจำหน่ายหวย เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ ทั้งนี้ยังพบว่าในบางกรณีการเสี่ยงโชค(หวย) กลายเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอจนมีลักษณะคล้ายการเสพติด (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

, 2563) ในบริบทของสังคมไทย ผู้สูงอายุบางกลุ่มไม่ได้มองการเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) เป็นการพนันในความหมายเชิงลบ แต่กลับมองว่าเป็น กิจกรรมที่ให้ความบันเทิง หรือ กิจกรรมทางสังคม ที่ช่วยให้พวกเขายังคงรู้สึกมีส่วนร่วมกับสังคมรอบข้าง โดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนที่มีการพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนเลขเด็ด เลขดัง กันอย่างเป็นเรื่องปกติสำหรับการเสี่ยงโชค (ซื้อหวย) จึงอาจทำหน้าที่เป็นกิจกรรมพบปะประจำเดือนหรือรายวันที่มีทั้งความหวัง ความตื่นเต้น ความท้าทาย และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่า การเสี่ยงโชค(หวย) จึงกลายเป็นพฤติกรรมประจำ หรือ กิจกรรมที่สามารถพูดคุยได้ตลอดเวลา สำหรับผู้สูงอายุบางคน การเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) กลายเป็นกิจวัตร เช่น ซื้อทุกงวด หรือ มีเจ้าประจำที่ซื้อเป็นประจำโดยซื้ออย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงความผูกพันเชิงพฤติกรรม และมีลักษณะคล้ายการเสพติดพฤติกรรมส่งผลต่อการใช้จ่ายเงินเกินตัวและเกินความสามารถแม้ว่าจะไม่มีรายได้ประจำหรือมีรายได้จำกัด ผู้สูงอายุบางคนยังคงมีพฤติกรรมการเสี่ยงโชคอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนเงินที่ใช้ซื้อหรือจ่ายมากขึ้นในแต่ละงวดหรือต่อครั้งเพื่อความสนุกสนานและความท้าทาย โดยเฉพาะเมื่ออายุเคยถูกรางวัลมาก่อน ในระยะยาวอาจทำให้เกิดปัญหาทางการเงินตามมา ประการหนึ่งที่ตามมา ด้านความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นส่งผลต่อพฤติกรรม การเสี่ยงโชค ในบริบทของไทยมักเชื่อมโยงกับความเชื่อ เช่น ความฝัน การตีเลขจากเหตุการณ์ หรือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือ การคาดเดา อาทิ ทะเบียนรถยนต์ป้ายแดง บ้านเลขที่ วันเดือนปีเกิดของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือ เป็นต้น ผู้สูงอายุที่อยู่กับวัฒนธรรมเหล่านี้มักใช้ความเชื่อเป็นปัจจัยในการตัดสินใจซื้อเลขเด็ด เลขดัง หรือเลขที่มาจากความฝัน ทำให้เกิดความรู้สึกว่า เลขนี้มีความหมาย มีความสำคัญ หรือ มีโอกาสถูกรางวัลสูง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต แม้ว่าการเสี่ยงโชคจะเป็นแค่การให้ความหวัง แต่เมื่อไม่ถูกรางวัลซ้ำ ๆ กันหลายครั้งผู้สูงอายุอาจรู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ หรือมีความเครียดโดยไม่รู้ตัว ในระยะยาวอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตโดยรวม

สรุปได้ว่า การเสี่ยงโชคในผู้สูงอายุสะท้อนถึงความต้องการทางสังคม อารมณ์ และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง จึงควรมีแนวทางดูแลหรือจัดกิจกรรมทางเลือกที่ตอบสนองความต้องการเหล่านี้โดยไม่ทำให้เกิดความเสี่ยงด้านการเงินหรือสุขภาพจิตในระยะยาว ทั้งนี้ พฤติกรรมเสี่ยงของผู้สูงอายุเป็นผลสะท้อนของความต้องการเติมเต็มชีวิตในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความหวัง ความสัมพันธ์ หรือบทบาทในสังคม จึงควรมีแนวทางที่เข้าใจและออกแบบกิจกรรมหรือนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการเหล่านี้เหมาะสม ลดการพึ่งพาการเสี่ยงโชคเป็นหลักในการเยียวยาทางจิตใจและสังคม

การออมเงินสำหรับผู้สูงอายุ

การออมเงิน เป็นส่วนที่เหลือจากการหักค่าใช้จ่ายอื่นๆแล้ว เพื่อนำมาเก็บออมไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน กล่าวคือ รายได้หักค่าใช้จ่ายอื่นๆเท่ากับเงินเหลือออมเพื่อไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน เช่น การรักษาพยาบาลในยามเจ็บป่วย หรือใช้จ่ายยามฉุกเฉิน เป็นต้น สำหรับการออมเงินสำหรับผู้สูงอายุ หมายถึง การวางแผนและบริหารจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและเพียงพอในช่วงวัยอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นช่วงที่รายได้ประจำจากการทำงานสิ้นสุดลง และมีความจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อการดำรงชีพ รวมถึงค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามวัยตามสภาพของร่างกายที่ไม่แข็งแรงสมบูรณ์ ความสำคัญของการ

ออมในวัยสูงอายุเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป เมื่อไม่มีรายได้ประจำ ผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีเงินออมเพียงพอเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวัน เช่น ค่าที่อยู่อาศัย ค่าอาหาร และค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นการลดภาระต่อลูกหลานและครอบครัว ซึ่งการมีเงินออมช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และไม่กลายเป็นภาระด้านการเงินของลูกหลาน ทั้งเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุที่มีเงินสำรองเพียงพอจะสามารถใช้ชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี เลือกใช้บริการทางสุขภาพหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาวะได้ตามต้องการ จากข้อมูลจาก (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ ไม่มีการวางแผนการเงินก่อนอายุ 60 ปี หรือมีเงินออมไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายในช่วงปลายชีวิต ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุบางรายยังต้องทำงานต่อหรือพึ่งพารายได้จากลูกหลาน ดังนั้น การออมเงินสำหรับผู้สูงอายุเป็นหัวใจสำคัญของการมีชีวิตที่มั่นคงปลอดภัย และมีคุณภาพในช่วงอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป โดยต้องมีวินัยทางการเงิน มีการวางแผนล่วงหน้า และได้รับการสนับสนุนจากนโยบายสาธารณะในระดับรัฐและชุมชน เช่น บัตรทอง ประกันสุขภาพ เพื่อใช้ดูแลสุขภาพในยามเจ็บป่วย เป็นต้น จากข้อมูล (ไทยรัฐออนไลน์, 2024) พบว่า สถิติผู้สูงอายุไทยจำนวนมากยังไม่มีความพร้อมทางการเงินสำหรับการเกษียณอายุ โดยประมาณ 78% มีเงินออมไม่ถึง 6 เดือน และต้องพึ่งพาเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในระยะยาว และผลการสำรวจของ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) พบว่า ผู้สูงอายุไทยมากกว่าร้อยละ 40 มีเงินออมต่ำกว่า 50,000 บาท ซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตหลังเกษียณ

สรุปได้ว่า การออมเงินในวัยสูงอายุจึงเป็นหัวใจสำคัญของการมีชีวิตที่มั่นคงและมีคุณภาพ จำเป็นต้องมี วินัยทางการเงิน และการวางแผนล่วงหน้า ควบคู่กับ การสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น บัตรทองหรือประกันสุขภาพ เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุในยามจำเป็น

คำนิยาม

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนได้สังเคราะห์และให้คำนิยาม ดังนี้

1. พฤติกรรมทางการเงิน หมายถึง การแสดงออกที่เกิดขึ้นจากการกระทำส่งผลต่อทัศนคติ ความรู้สึกของแต่ละบุคคลในด้านการเงิน เช่น การใช้จ่าย การลงทุน และการออม ของบุคคลในชีวิตประจำวัน โดยคำนึงจากรายได้ที่มีอยู่อย่างจำกัด
2. การเสี่ยงโชคหรือการซื้อหวย หมายถึง การใช้จ่ายเงินหรือรายได้ที่อยู่อย่างจำกัดมาใช้จ่ายเพื่อซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลหรือหวยบนดินหรือใต้ดิน โดยมีความหวังในการถูกรางวัล
3. การออมเงิน หมายถึง จำนวนเงินที่เกิดขึ้นหลังจากการที่นำรายได้ทั้งหมดหักลบค่าใช้จ่ายอื่นๆคงเหลือเงินจำนวนหนึ่งแล้วนำมาเก็บสะสมไว้เพื่อสำรองใช้ในอนาคตหรือใช้ในยามฉุกเฉิน เช่น การรักษาพยาบาลในยามเจ็บป่วย เป็นต้น
4. ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่พ้นจากการทำงานประจำหรือมีรายได้ไม่ประจำมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สภาพร่างกายเสื่อมโทรม มีโรคประจำตัว หรือ สภาพร่างกายยังคงมีสภาพสมบูรณ์ มีความต้องการหยุดพักจากการทำงานหรือการประกอบอาชีพ

ผลกระทบของพฤติกรรมการเสี่ยงโชคต่อความมั่นคงทางการเงิน

ประเด็นสำคัญที่มีสัมพันธ์โดยตรงกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ 1. รายได้ที่จำกัดของผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วงชีวิตอายุ 60 ปีขึ้นไป หมายถึง การขาดรายได้ประจำจากการทำงาน รายได้หลักของพวกเขามาจากบำนาญ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เงินออมที่สะสมไว้ การพึ่งพาลูกหลาน เมื่อต้องนำรายได้ที่มีอยู่อย่างจำกัดไปใช้กับการซื้อหยาหรือการพนันซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลานานย่อมส่งผลกระทบต่อความสามารถในการจัดการค่าใช้จ่ายพื้นฐาน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าอาหาร ค่าที่อยู่อาศัย และ ค่าดูแลสุขภาพ 2. ความเสี่ยงต่อพฤติกรรมใช้เงินเกินตัว พฤติกรรมการเสี่ยงโชคเฉพาะในรูปแบบที่ซื้อทุกงวด ซื้อเป็นประจำ หรือ เพิ่มจำนวนเงินมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ผู้สูงอายุบางคนเริ่มใช้เงินเกินกำลัง ทำให้เงินที่สะสมลดลงเรื่อยๆ เช่น การเบิกเงินออมมาใช้จ่ายกับการเสี่ยงโชค หรือ บางครั้งอาจยืมเงินจากเพื่อนหรือสมาชิกในครอบครัว ค้างชำระหนี้หรือภาระค่าใช้จ่ายประจำ หรือในบางกรณีที่เคยถูกรางวัล อาจเกิดพฤติกรรม ยิ่งได้ ยิ่งกล้าเสี่ยง ซึ่งยิ่งเพิ่มความไม่มั่นคงทางการเงินระยะยาว 3. การลดลงของเงินออมหรือเงินที่สะสมไว้ และ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง เมื่อผู้สูงอายุใช้เงินเพื่อเสี่ยงโชคมากกว่าการเก็บออม อาจทำให้เงินสะสมสำหรับการดำรงชีวิตระยะยาวลดลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงวัยที่มีแนวโน้มต้องเผชิญกับค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน จากโรคเรื้อรังหรืออุบัติเหตุ 4. ภาระต่อครอบครัวและสังคม หากผู้สูงอายุไม่มีเงินเพียงพอในการดำรงชีวิต อาจต้องพึ่งพาลูกหลานมากขึ้น หรือบางกรณีอาจกลายเป็นภาระของรัฐและสังคม เช่น การพึ่งพาเบี้ยยังชีพหรือสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะหากเกิดปัญหาสุขภาพจากความเครียดหรือความกังวลทางการเงิน และ 5. ผลกระทบทางจิตใจและคุณภาพชีวิต การมีหนี้สินหรือปัญหาการเงินในวัยที่ควรเป็นช่วงพักผ่อนอย่างสงบ อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึก กังวลใจ ขาดความมั่นใจ หรือรู้สึกไร้คุณค่า ท้อแท้ สิ้นหวัง ซึ่งลดทอนคุณภาพชีวิตโดยรวม ดังนั้น การเสี่ยงโชคของผู้สูงอายุ แม้ในบางมุมจะเป็นกิจกรรมที่ให้ความหวังหรือความสนุกสนาน หรือ ความตื่นเต้น แต่หากไม่ได้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ก็อาจกลายเป็นปัจจัยที่บั่นทอนความมั่นคงทางการเงิน ส่งผลต่อชีวิตทั้งในระดับครอบครัวและสังคมโดยรวม

สรุปได้ว่า การเสี่ยงโชคของผู้สูงอายุ หากไม่มีการวางแผนและควบคุมให้เหมาะสม อาจบั่นทอนเสถียรภาพทางการเงิน สุขภาพจิต และคุณภาพชีวิต ทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว และสังคม จึงควรมีแนวทางส่งเสริมการออม การบริหารการเงิน และกิจกรรมทางเลือกที่สร้างสุขภาวะและความมั่นคงในวัยสูงอายุ

แนวทางการปรับพฤติกรรมทางการเงินจากการพึ่งพาการเสี่ยงโชคสู่การออมเงินที่เหมาะสม ของผู้สูงอายุ

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเสี่ยงโชคมาเป็นการออมเงิน ต้องเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของคนใกล้ตัว ลูกหลาน คนในครอบครัว โดยต้องให้ความรู้ คำแนะนำที่เหมาะสม อย่าปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างโดดเดี่ยว สิ้นหวัง ไม่มีใคร ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดโรคอื่น ๆ ตามมา เช่น โรคซึมเศร้า เป็นต้น ผู้เขียนนำเสนอ 3 แนวทางเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงิน ดังนี้

1. การให้ความรู้ทางการเงินแบบเข้าใจง่ายสำหรับผู้สูงอายุ ใช้การยกตัวอย่างในเรื่องการออมเงิน เช่น “ถ้าซื้อหวยงวดละ 500 บาท ทุกงวด (เดือนละ 2 ครั้ง) เป็นเวลา 1 ปี จะใช้เงิน 12,000 บาท ซึ่งถ้านำเงินนี้ไปออม

อาจกลายเป็นทุนฉุกเฉินหรือใช้จ่ายยามเจ็บป่วย หรือ ถ้าเก็บวันละ 50 บาท เท่ากับซื้อขนม 1 ชิ้น จะได้ 18,250 บาทภายในระยะเวลา 1 ปี จะมีเงินเก็บในบัญชีเพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉินและสำหรับการรักษาพยาบาลในยามเจ็บป่วย

2. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) ให้เป็นการออมเงินด้วยวิธีการนำเงินใส่กระปุกออมแทนการเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) ให้ผู้สูงอายุนำเงินที่เคยใช้ซื้อหวยแต่ละงวดใส่กระปุกแทนทุกวันที่ 1 และ 16 โดยสร้างให้เป็นกิจวัตรประจำงวด สร้างให้เป็นพฤติกรรมปกติวิสัย เช่น ถ้าผู้สูงอายุใช้เงินซื้อหวย 100 บาททุกงวด (วันที่ 1 และ 16) ในระยะเวลา 1 ปี ก็จะได้เงินออมรวมเป็นทั้งสิ้น 2,400 บาท หรือแนะนำผลิตภัณฑ์การออมที่มีโอกาสถูกรางวัล เช่น การซื้อสลากธนาคารออมสิน หรือ ซื้อสลากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) หรือ ซื้อสลากธนาคารอาคารสงเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งจำหน่ายโดยสถาบันการเงินและมีความปลอดภัยอย่างสูง อีกทั้งมีโอกาสได้ลุ้นรางวัลและยังคงสภาพของเงินต้นที่นำไปซื้ออีกด้วย ลดภาระความสูญเสียของเงินต้นที่ลงทุนไป

3. การปรับทัศนคติความเชื่อและปรับความคิดจากหวังรวยทางลัดสู่มั่นคงในระยะยาว โดยสร้างความเข้าใจว่า การออมมีค่าเท่ากับการให้รางวัลตัวเองในอนาคต เป็นการช่วยให้ผู้สูงอายุเห็นว่าการออมเงินวันนี้ก็เป็นของขวัญ หรือ รางวัลให้ตัวเองในอนาคต ไม่ต่างจากการถูกรางวัล และการเปลี่ยนความคิดควรเริ่มจากการยอมรับความจริงของสถิติและเน้นผลลัพธ์ที่ชัดเจนของการออม เช่น โอกาสถูกลอตเตอรี่รางวัลที่ 1 มีเพียง 1 ใน 1,000,000 ขณะที่ออมเงิน 100 บาทต่อเดือนตลอดปีจะมีเงินอย่างน้อย 1,200 บาทแน่นอน แถมหากลงทุนในช่องทางที่มีดอกเบี้ยยังเพิ่มขึ้นได้อีก

สรุปได้ว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมควรเริ่มจากการให้ความรู้ ความเข้าใจ ทาง การออมเงิน เพื่อให้เข้าใจถึงประโยชน์ของการออมเงินเพื่ออนาคตและปรับทัศนคติ อีกทั้งความคาดหวังของการเสี่ยงโชค บอกกล่าวถึงประโยชน์และโทษของการเสี่ยงโชค เพื่อทำให้เกิดความตระหนักของโทษในการเสี่ยงโชค บุคคลใกล้ชิดควรดูแลเอาใจใส่

องค์ความรู้

การปรับพฤติกรรมต้องพิจารณาทั้งเหตุผลและอารมณ์ ไม่ใช่เพียงให้ข้อมูลด้านการเงินอย่างเดียว แต่ต้องเข้าใจความรู้สึกของผู้สูงอายุ และออกแบบแนวทางที่เติมเต็มความต้องการเหล่านั้นได้ เช่น ความตื่นเต้น ความหวัง หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สร้างสรรค์แทนการเสี่ยงโชค รวมถึงความเชื่อกับความน่าจะเป็น ผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยตัดสินใจด้วยความเชื่อมากกว่าเหตุผลหรือสถิติตัวเลข เช่น การฝันเห็นเลข หรือความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงจำเป็นต้องปรับความคิดอย่างค่อยเป็นค่อยไปด้วยการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและจับต้องได้

การออมเงินมีค่าเท่ากับการสร้างคุณค่าให้ตนเอง การออมไม่ได้แค่เป็นของเรื่องตัวเลข แต่เป็นการแสดงถึงการให้รางวัลตัวเองในอนาคตซึ่งควรปลูกฝังแนวคิดนี้แทนการหวังรวยทางลัด บทบาทของครอบครัวสำคัญมากการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมจากครอบครัวจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเพียงลำพัง และช่วยสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการออมเงิน และควรมีนโยบายหรือกฎหมายสนับสนุนอย่างเหมาะสม เช่น มาตรการควบคุมการโฆษณาการพนัน หรือการจัดทำโปรแกรมส่งเสริมการออมสำหรับผู้สูงอายุในระดับชุมชนและประเทศ ซึ่งเป็นกลไกเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อพฤติกรรมการออม และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมของผู้สูงอายุต้องอาศัยความเข้าใจแบบองค์รวม ทั้งทางอารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการส่งเสริมการออมเงินแทนพฤติกรรมเสี่ยงโชคควรดำเนินควบคู่กับการให้คุณค่าทางจิตใจ สื่อสารอย่างอ่อนโยน และมีครอบครัวคอยสนับสนุน พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเหมาะสม

สรุป

บทความนี้นำเสนอประเด็นปัญหาสำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมความเสี่ยงโชคของผู้สูงอายุไทย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับมิติทางสังคม และ เศรษฐกิจ การเสี่ยงโชคของผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเพียงการพนันทั่วไป แต่ยังเกี่ยวข้องกับความต้องการการมีส่วนร่วมในสังคม การสร้างความหวัง และการแสวงหาความมั่นคงทางการเงิน จากการศึกษาพบว่า การเสี่ยงโชคจะสร้างความบันเทิง ความตื่นเต้น ความท้าทายและโอกาสทางสังคมให้กับผู้สูงอายุ แต่ในระยะยาวส่งผลกระทบเชิงลบต่อความมั่นคงทางการเงิน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้จำกัด ปัญหาสำคัญคือการใช้เงินที่มีอยู่อย่างจำกัดไปกับการเสี่ยงโชคซ้ำๆ ซึ่งมีโอกาสได้รับผลตอบแทนน้อยมากหรือไม่มีเลย นำไปสู่การลดลงของเงินออมหรือเงินเก็บสะสม ความเสี่ยงต่อการใช้เงินเกินตัว และอาจกลายเป็นภาระของครอบครัวและสังคมในที่สุด ทั้งนี้ได้เสนอแนวทางการปรับพฤติกรรมทางการเงินที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่ การให้ความรู้ทางการเงินอย่างเข้าใจง่ายและเป็นรูปธรรม การเปลี่ยนพฤติกรรมการซื้อหวยเป็นการออมเงินด้วยวิธีที่คล้ายคลึง และการปรับความคิดจากการหวังรวยทางลัดสู่การสร้างความมั่นคงในระยะยาว การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินของผู้สูงอายุจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาควบคู่ไปกับการให้ความรู้ทางการเงิน โดยไม่เพียงแต่สอนวิธีการออมเงินเท่านั้น แต่ต้องตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมและอารมณ์ที่การเสี่ยงโชคเคยตอบสนองได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความมั่นคงทางการเงิน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และครอบครัว ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมออมเงินที่เหมาะสม รวมถึงการจัดกิจกรรมทางสังคมที่สร้างสรรค์เพื่อทดแทนบทบาทของการเสี่ยงโชคในชีวิตของผู้สูงอายุ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินจากการพึ่งพาการเสี่ยงโชคสู่การออมเงินจึงไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ยังส่งผลดีต่อครอบครัวและสังคมโดยรวมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดให้มีส่งเสริมการรู้เท่าทันทางการเงินของผู้สูงอายุ เป็นการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงิน โดยเฉพาะด้านการวางแผนการออม การบริหารรายได้-รายจ่าย และความเสี่ยงของการพึ่งพาการเสี่ยงโชค เช่น สลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีเหตุผล เช่น โครงการอบรมให้ความรู้ทางการเงินที่ “เข้าใจง่าย เห็นภาพชัด” เช่น เปรียบเทียบว่าการซื้อหวยเดือนละ 1,000 บาท ตลอดปีจะเสียเงินถึง 12,000 บาท แต่หากออมจะมีเงินสำรองยามฉุกเฉิน แนวทางการดำเนินนโยบายจัดหลักสูตรอบรมการเงินสำหรับผู้สูงอายุ โดยร่วมมือกับ อบต., ธนาคาร, มหาวิทยาลัย หรือ กศน. สร้างสื่อเรียนรู้ เช่น คู่มือ “ออมเงินแทนหวย” อินโฟกราฟิก หรือคลิปวิดีโอสั้น ๆ

2. ควรพัฒนาช่องทางการออมที่เหมาะสมและเข้าถึงได้ มีการออกแบบผลิตภัณฑ์การออมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น บัญชีเงินฝากพิเศษ ดอกเบี้ยสูง หรือกองทุนเพื่อผู้สูงอายุ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ธนาคารพาณิชย์หรือรัฐบาล , ธนาคารชุมชน หรือ สถาบันการเงินท้องถิ่น เป็นต้น แนวทางการดำเนินนโยบายควรจัดให้มีการส่งเสริม “กองทุนออมชุมชน” หรือ “กระปุกออมวันหย่อยออก” ที่ดูแลโดยผู้นำชุมชนหรือ อสม.หรือ จัดให้มี “บัญชีออมเพื่อผู้สูงอายุ” แบบไม่หักค่าธรรมเนียม ไม่มีขั้นต่ำ พร้อมสิทธิประโยชน์เพิ่มเติม เช่น ดอกเบี้ยพิเศษ หรือ สวัสดิการร่วม

3. สร้างแรงจูงใจในการออมแทนการเสี่ยงโชค มีการกำหนดนโยบายจูงใจ เช่น การออมลุ้นโชค หรือ โครงการออมเงินแล้วมีสิทธิลุ้นรางวัล เพื่อให้ผู้สูงอายุเปลี่ยนพฤติกรรมจากการซื้อหวยเป็นการออมโดยยังคงตอบสนองแรงจูงใจแบบเดียวกัน แนวทางการดำเนินนโยบายควรส่งเสริมสลากออมทรัพย์ (เช่น สลาก ธ.ก.ส., ธ.ออมสิน) ที่ยังคงลุ้นรางวัลและไม่เสียเงินต้น หรือ จัดตั้งโครงการ “ออมแล้วได้โชค” หรือ “ออมงวดนี้ ลุ้นทองงวดหน้า” ในระดับชุมชน

4. ควรจัดให้มีระบบสวัสดิการรองรับผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง นั่นคือ การขาดรายได้ประจำทำให้ผู้สูงอายุบางกลุ่มพึ่งพาการเสี่ยงโชค ควรพัฒนาระบบบำนาญถ้วนหน้า หรือเงินอุดหนุนที่เพียงพอสำหรับดำรงชีพอย่างมีศักดิ์ศรี เพื่อไม่ให้ต้องหวังพึ่ง “โชค” เป็นทางออกทางการเงิน แนวทางการดำเนินนโยบาย ควรผลักดันนโยบาย “บำนาญถ้วนหน้า” อย่างน้อย 3,000-3,500 บาท/เดือน หรือเพิ่มเบี้ยยังชีพตามอายุ และ พัฒนาสวัสดิการเสริม เช่น ประกันสุขภาพฟรีสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้ประจำ, โครงการอาหารกลางวันฟรีสำหรับผู้สูงอายุในเขตชุมชน เป็นต้น

5. ควรส่งเสริมบทบาทครอบครัวและชุมชนในการสนับสนุนผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมในการดูแลและให้คำแนะนำทางการเงินแก่ผู้สูงอายุ พร้อมทั้งสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมการออมในระดับท้องถิ่น เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน หรือชมรมผู้สูงอายุ แนวทางการดำเนินนโยบายควรจัดตั้ง “ชมรมออมเงินผู้สูงอายุ” โดยบูรณาการร่วมกับชมรมผู้สูงอายุที่มีอยู่ สนับสนุนกิจกรรมชุมชน เช่น เวทีเล่าประสบการณ์การออม, ตลาดนัดการเงินผู้สูงอายุ หรือกิจกรรมเสริมรายได้เล็ก ๆ ที่เหมาะกับวัย และ ส่งเสริมให้ลูกหลานมีบทบาท เช่น การพูดคุยสม่ำเสมอเกี่ยวกับเรื่องเงิน หรือช่วยจัดการบัญชีออมของญาติผู้ใหญ่

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2562). กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://dmh.go.th/>: <https://dmh.go.th/News/view.asp?id=1250>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2568). กรุงเทพธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 <https://www.bangkokbiznews.com/>: <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/908098>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2566). คนไทยไม่พร้อม "เกษียณอายุ" ความมั่นคงทางการเงินต่ำ!78%มีเงินออมไม่ถึง 6 เดือน. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 https://www.thairath.co.th/money/personal_finance/financial_planning/2812431

มิ่งขวัญ ประเสริฐศิริพร. (2565). [https://rsuir-library.rsu.ac.th: https://rsuir-library.rsu.ac.th/bitstream/123456789/2072/1/MINGKWAN%20PRASERTSIWAPORN.pdf](https://rsuir-library.rsu.ac.th/bitstream/123456789/2072/1/MINGKWAN%20PRASERTSIWAPORN.pdf)

วรเดช จันทรศร. (2565). พฤติกรรมการเล่นหวยของประชาชนไทย: แรงจูงใจและผลกระทบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนเสริมสร้างสุขภาพ.

ศูนย์คุณธรรม. (2564). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมการพนันในกลุ่มผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://mdc.moralcenter.or.th/dataset-example/>

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. (2554). เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.gamblingstudy-th.org/document_research/73/26/4/%E0%B8%81%E0%B8%8E%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9E%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. (2565). รายงานสถานการณ์การพนันในสังคมไทย ปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.gamblingstudy-th.org/document_book/173/1/2/cgs-report-2022/

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ. (2567). <https://tdri.or.th/>. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://tdri.or.th/>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). พฤติกรรมการพนันและผลกระทบต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). การสำรวจพฤติกรรมการเล่นการพนันของประชากรไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2561). สถานการณ์การพนันในผู้สูงอายุ พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีและนครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.

Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action. *Journal of Adolescent Health*, 12(8), 597–605.

Schiffman, L. G. et al. (2019). *Consumer behavior* Limited 2019. Malaysia: Vivar.

การพัฒนาบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา
สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัด
สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร*

DEVELOPMENT OF ETHICS AND MORALITY LESSONS BASED ON BUDDHIST
PRINCIPLES FOR PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS UNDER DEPARTMENT
OF EDUCATION BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

พระมหาศพร สิงห์ฉาดฉาน

Phramahatossaporn Singchadchan

วีระ วงศ์สรรค์

Weera Wongsan

ธนาตล สมบูรณ์

Tanadol Somboon

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, ประเทศไทย

Faculty of education, Bangkokthonburi University, Thailand

E-Mail: bassterkx@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 2) ศึกษาประสิทธิผลของบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับ การจัดการเรียนรู้แบบปกติ และ 4) เปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ การวิจัยนี้เป็นแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดหัวกระปือ จำนวน 96 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้วิจัยประกอบด้วย 1) บทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา 2) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรม 3) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 4) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรม และ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความก้าวหน้า และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) บทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

* Received 30 April 2025; Revised 3 August 2025; Accepted 6 August 2025

มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.98/85.67 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ประสิทธิภาพของบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา มีค่า (E.I.) เท่ากับ 0.6587 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ สูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา มากกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: บทเรียนคุณธรรมจริยธรรม, หลักธรรมพระพุทธศาสนา, ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Abstract

The objectives of this research were: 1) develop ethics and morality lessons based on Buddhist principles for Prathomsuksa 6 students with an effectiveness criterion of 80/80. 2) examine the effectiveness of the ethics and morality lessons based on Buddhist principles. 3) compare students' learning achievement before and after instruction between those taught with the developed ethics and morality lessons based on Buddhist principles and those taught using conventional methods. and 4) compare students' satisfaction with learning through ethics and morality lessons based on Buddhist principles and conventional instruction. Research methodology was quasi-experimental design. The sample group comprises 9 6 Prathomsuksa 6 students from Wathuakrabue School in the second semester of the academic year 2024, studying in the second semester of the academic year 2024. selected through simple random sampling technique. The research instruments include: 1) ethics and morality lessons based on Buddhist principles. 2) lesson plans using the developed ethics and morality lessons based on Buddhist principles, 3) conventional lesson plans, 4) an achievement test on ethics and morality lessons based on Buddhist principles and 5) a student satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis include percentage, mean, Standard Deviation, normalized Gain, and t-test. Major Findings: 1) efficiency of the ethics and morality lessons based on Buddhist principles for Prathomsuksa 6 students was 83.98/85.67, meeting the set criteria. 2) The effectiveness index (E.I.) of the ethics and morality lessons based on Buddhist principles was 0.6587. 3) The learning achievement after instruction, both in the group taught with ethics and morality lessons based on Buddhist principles and the group taught with conventional instruction, was significantly higher than before instruction at the .01 level of statistical significance and 4) Students' satisfaction with learning through ethics and morality lessons based on Buddhist principles was significantly higher than with conventional instruction at the .01 level of statistical significance.

Keywords: Ethics and morality lessons, Buddhist principles, Prathomsuksa 6 students

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมและจิตใจของประชาชนในสังคมไทย ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นหลักคำสอนซึ่งมีลักษณะเป็นสากล มีเหตุผลและวิธีการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่คำสอนที่บังคับให้ต้องเชื่อโดยไม่มีหลักฐาน ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนอย่างเคร่งครัดจะมีบุคลิกภาพสง่างาม มีจิตใจสงบเย็น มีความรัก ความเมตตา และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการ (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, 2557)

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย และมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชนทุกช่วงวัย ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเน้นเหตุผลและความเป็นระบบ ส่งเสริมให้บุคคลมีสัมมาทิฐิ รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี ซึ่งล้วนเป็นรากฐานสำคัญของการเป็นพลเมืองดีในสังคม อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญปัญหาความเสื่อมถอยของคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มเยาวชน เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว ขาดความเคารพผู้อื่น และขาดความรับผิดชอบ ต่อสังคม เหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนผ่านชีวิตประจำวันและสื่อมวลชน ปัจจัยหนึ่งมาจากกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก และขาดสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเจตคติของผู้เรียน โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญของการสร้างรากฐานทางจริยธรรมก่อนเข้าสู่วัยรุ่น

จากรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสถานศึกษาปีการศึกษา 2566 ของสำนักงานเขตบางขุนเทียน พบว่าค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ที่ร้อยละ 60 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนาบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ที่ช่วยยกระดับคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน และเป็นต้นแบบสำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงคุณธรรมในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการพัฒนาบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน เพื่อยกระดับผล การเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

4. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัด สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนโรงเรียนในสังกัด สำนักงานการศึกษา เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จำนวนนักเรียน 330 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนวัดหัวกระบือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษา เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จำนวน 96 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบอย่างง่าย

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) บทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา ได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย ประกอบด้วย (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา จำนวน 2 ท่าน (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 ท่าน และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของบทเรียน โดยกำหนดคะแนนประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$) จากนั้นนำมาหาประสิทธิภาพ ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ $83.98/85.67$ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) 3) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) 4) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรม มีค่า IOC ทุกข้อ เท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.84 และ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจ มีค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.76

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ขออนุญาตจากคณะศึกษาศาสตร์ เพื่อขออนุญาตทดลองและทำการวิจัย 2) ทำความเข้าใจกับนักเรียนถึงวิธีการดำเนินการทดลอง จุดประสงค์การทดลองและวิธีการประเมินผลการเรียน 3) ก่อนดำเนินการสอนให้นักเรียนทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เพื่อเก็บข้อมูลคะแนนก่อนเรียน 4) ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ 5) เมื่อทำการทดลองสอนเสร็จแล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อเก็บข้อมูลคะแนนหลังเรียน 6) ให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความพึงพอใจ 7) นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา วิเคราะห์โดยการหาประสิทธิภาพ ($E1/E2$) 2) ประสิทธิภาพของบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา วิเคราะห์โดยใช้สูตรการหาความก้าวหน้าตามวิธี

Normalized Gain (E.I.) 3) เปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test) และ 4) เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความก้าวหน้า และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย

1. บทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 83.98 และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เท่ากับ 85.67 สรุปได้ว่า บทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 83.98/85.67 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ประสิทธิภาพบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.6587 สรุปได้ว่า บทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E.I.) เท่ากับ 65.87

3. ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมและรายด้านทุกด้านมากกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	ร้อยละ
ด้านกระบวนการ (E ₁)	160	83.98
ด้านผลลัพธ์ (E ₂)	30	85.67

ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะ E₁/E₂ เท่ากับ 83.98/85.67

จากตารางที่ 1 พบว่า บทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 83.98 และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เท่ากับ

85.67 สรุปได้ว่าบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.98/85.67 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดแสดงว่า บทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลประสิทธิผลบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จำนวน นักเรียน	คะแนน เต็ม	ผลรวมของคะแนน (ก่อนเรียน)		ผลรวมของคะแนน (หลังเรียน)		ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I.)	
		คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
30	30	522	58.00	771	85.67	0.6587	65.87

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหัวกระบือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ก่อนเรียนด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สามารถทำคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรม ที่มีคะแนนเต็ม 30 คะแนน ได้คะแนนรวมของนักเรียนทั้งหมด 522 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 58.00 และหลังเรียนด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สามารถทำคะแนนจากการสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรม ที่มีคะแนนเต็ม 30 คะแนน ได้คะแนนรวมของนักเรียนทั้งหมด 771 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.67 ค่าดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา เท่ากับ 0.6587 แสดงว่า หลังจากการใช้บทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา นักเรียนมีคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 65.87

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีการจัดการเรียนรู้	จำนวน (n)	$\bar{X}$	S. D.	t-test	Sig.
การจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา	33	85.86	3.38	17.79**	0.00
การจัดการเรียนรู้แบบปกติ	33	45.35	3.45		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ความพึงพอใจ	การจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา		การจัดการเรียนรู้แบบปกติ		t-test	Sig.
	$\bar{X}$	S. D.	$\bar{X}$	S. D.		
1.ด้านเนื้อหาสาระ	4.14	0.90	2.45	0.76	11.83**	.000
2.ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้	4.29	0.83	2.32	0.73	16.30**	.000
3.ด้านสื่อ/นวัตกรรม	4.25	0.58	2.45	0.71	16.43**	.000
4.ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.38	0.71	2.36	0.79	14.22**	.000
รวมเฉลี่ย	4.27	0.76	2.40	0.75	24.10**	.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา โดยรวมและรายด้านทุกด้านมากกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 83.98/85.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ แสดงว่าผลการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงทั้งนี้เนื่องจากบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนา และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ระบุในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ได้แก่ 1) ด้านการอยู่อย่างพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ มารุต สุวรรณชัยรบ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 88.75/89.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเสกสรรค์ ฐานยุตโต (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนชุมชนธรรมาภิบาล

บำรุง อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณธรรม เป็นการกระทำที่ดีขึ้นหรือเจริญมากขึ้น การนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาด้านคุณธรรมของนักเรียน ทั้งในด้านการปลูกฝังด้านคุณธรรมให้มีความรู้ ด้านปัญญา เพื่อประโยชน์แก่ตนและสังคมซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรม ทางศาสนา ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม และสภาพการพัฒนาคุณธรรมเป็นการพัฒนาให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ ความอดทน เคารพกฎระเบียบ กติกา มีมารยาทและมี สติปัญญาอันดีงาม เพื่อประโยชน์แก่ตนและสังคมให้มีความอ่อนน้อมเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชวน ภารังกุล และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนภวนาภิรมย์พิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการของนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 97.76

2. บทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.6587 หรือ คิดเป็นร้อยละ 65.87 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาสามารถปลูกฝังหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีพฤติกรรมดีขึ้นในทางบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรพันธ์ สุวรรณศรี และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.602 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลให้มีความรู้เพิ่มขึ้น 0.602 หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 60.20

3. การเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 85.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. เท่ากับ 3.38 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในการร่วมกันทำกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ ได้มีการปรับเนื้อหา และอธิบายเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา และให้เหมาะสมกับผู้เรียน ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น สามารถกระตุ้นและสร้างเสริมให้นักเรียนให้นำคุณธรรมจริยธรรมปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนัญชิตา ทูมมานนท์ และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนามาตรวัดความฉลาดทางคุณธรรมจริยธรรมตามหลักจิตวิทยาสำหรับเด็กและเยาวชนโดยใช้แบบวัดการตัดสินใจเชิงสถานการณ์ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมเชิงขยายทางคุณธรรมจริยธรรม แต่ละโมเดลการวัดจำแนก ตามเนื้อหาด้านคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความมีวินัย 3) จิตสาธารณะและประโยชน์ส่วนรวม 4) ความพอเพียง และ 5) ความรับผิดชอบ ทุกโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา คุณารักษ์ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจริยธรรม

และทักษะชีวิต ผลการวิจัยพบ ว่าพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาหลังการทดลองใช้หลักสูตรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงกว่าก่อนการทดลอง และความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรจริยธรรมและทักษะชีวิต ในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

4. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 4.27 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $S.D.$ เท่ากับ 0.76 ซึ่งสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียน อีกทั้งบทเรียนยังมีสีสันสวยงาม มีตัวอย่างที่ชัดเจนสามารถกระตุ้นผู้เรียนให้อยากเรียนรู้การเรียนรู้ ประกอบกับกิจกรรมที่จัดขึ้นส่งเสริมผู้เรียนได้แสดงออก มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และพัฒนานักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีจิตใจอารมณ์ สังคมและสติปัญญา ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชวน ภารังกุล และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนภาวนาภิรมย์พิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนภาวนาภิรมย์พิทยา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.38 และความพึงพอใจของผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .45

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ 1.1 ครูผู้สอนควรอธิบายขั้นตอนการทำกิจกรรมอย่างละเอียด และสอบถามความเข้าใจของนักเรียนก่อนดำเนินกิจกรรม เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น 1.2 ครูผู้สอนควรศึกษารายละเอียดของบทเรียนให้ชัดเจนก่อนนำบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปใช้ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้บทเรียน 2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป 2.1 ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 2.2 ควรมีการพัฒนาบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ 2.3 ควรมีการพัฒนาบทเรียนคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาในเนื้อหาด้านอื่น ๆ

บรรณานุกรม

- กาญจนา คุณารักษ์. (2561). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11(3), 3623-3431.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ. (2557). สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

- ชนัญชิดา ทุมมานนท์ และคณะ. (2567). การพัฒนามาตรวัดความฉลาดทางคุณธรรมจริยธรรมตามหลักจิตวิทยาสำหรับเด็กและเยาวชนโดยใช้แบบวัดการตัดสินใจเชิงสถานการณ์. วารสารการวัด ประเมินผล สถิติ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์, 5(1), 16-38.
- ชวน ภารังกุล และคณะ. (2564). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนภาวนาภิรมย์พิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสิทธิปริทรรศน์, 22(1), 325-337.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระเสกสรร ฐานยุโต. (2565). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภอชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ. Journal of MCU Ubon, 7(3), 93-102.
- มารุต สุวรรณชัยรบ. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่. ใน (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุรพันธ์ สุวรรณศรี และคณะ. (2565). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารการบริหารการศึกษา มจร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 4(1), 134-146.

ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์และค่านิยมส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ
ของผู้บริโภคในภาคตะวันออก*

THE IMAGE OF TIRE PRODUCTS AND VALUES AFFECT TO PURCHASE INTENTION
OF CONSUMERS IN THE EASTERN REGION

วรพร กุลพานิช

Woraporn Kulpanich

ธนภณ นิธิชาวกุล

Tanaphon Nitichaowakul

กัญจนวลัย นนทแก้ว แฟร์รี่

Kanvalai Nontakaew Ferry

มหาวิทยาลัยบูรพา, ประเทศไทย

Burapha University, Thailand

Email: worapornwk@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์และค่านิยมส่งผลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก และ 2) ศึกษาอิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ผ่านค่านิยมไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ผู้บริโภคที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก ใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์สถิติประเภทพหุตัวแปร กำหนดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 180 ตัวอย่าง วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) และวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงสาเหตุ (Structural equation model : SEM) ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก และค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 2) ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์มีอิทธิพลผ่านค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ไปยังความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถสรุปได้ว่า ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์และค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออกมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์, ค่านิยมผลิตภัณฑ์, ความตั้งใจซื้อ, ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์

* Received 1 May 2025; Revised 29 May 2025; Accepted 25 June 2025

Abstract

This research aims to 1) Analyze the confirmatory components of the influence of tire product image and consumer values on purchase intention in the Eastern region, and 2) Study the influence of tire product image on purchase intention through consumer values in the Eastern region. The sample consists of 180 consumers who have purchased tire products in the Eastern region. Data were collected using a structured questionnaire and analyzed using multivariate statistical techniques, specifically Confirmatory Factor Analysis (CFA) and Structural Equation Modeling (SEM). The research results revealed that 1) Tire product image has a direct and statistically significant effect on purchase intention, and consumer values also exert a direct and statistically significant influence, both at the 0.001 level. 2) Tire product image also has a statistically significant indirect effect on purchase intention through consumer values, at the 0.01 level. In conclusion, both tire product image and product values significantly influence purchase intention among consumers in the Eastern region, and these findings are consistent with empirical data.

Keywords: Product Image, Product Values, Purchase Intention, Tire product

บทนำ

การคมนาคมเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้คนในการเดินทาง โดยการคมนาคมทางบกถือเป็นการคมนาคมหลัก การจดทะเบียนรถยนต์ในประเทศไทยแบ่งเป็น 17 ประเภท โดยรถยนต์ที่มีการใช้งานเป็นจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่งและสอง คือประเภทรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน (รย.1) ร้อยละ 27 และรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคล (รย.3) ร้อยละ 16 ของรถยนต์ทั้งหมดในประเทศไทย คิดเป็นครึ่งหนึ่งของรถยนต์ที่จดทะเบียนทั้งหมด (กองแผนงาน กรมการขนส่งทางบก, 2567) รถยนต์จะประกอบด้วยชิ้นส่วนมากมาย ทั้งส่วนของโครงรถ ระบบบังคับเลี้ยว ตัวถัง เครื่องยนต์ ระบบส่งกำลัง ล้อ และยาง เป็นต้น โดยคาดการณ์ว่าตลาดของผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์มีขนาดตลาด 165.54 พันล้านเหรียญสหรัฐภายในปี 2029 CAGR 5.03% โดยแบ่งเป็นประเภทของการใช้งาน ขนาดขอบล้อ ประเภทของยานพาหนะ และช่องทางการขาย ในปัจจุบันจะมียางรถยนต์ที่เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่และยางรถยนต์เปอร์เซ็นต์หรือยางรถยนต์มือสอง (เอ็กสแตคทิฟยูคองซัลแท็น, 2566) ยางรถยนต์เป็นส่วนประกอบที่ช่วยให้รถยนต์สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ อีกทั้งยังเป็นตัวช่วยสร้างความปลอดภัยให้รถยนต์และคนที่ใช้งานอยู่ภายใน (บริดจสโตน, 2567) การเลือกผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ให้เหมาะสมต่อการใช้งานของผู้บริโภคมาจากการรับรู้ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคที่เกิดจากการสร้างเอกลักษณ์ขององค์กรในด้านต่างๆ ทั้งคุณสมบัติในการใช้งาน ด้านคุณสมบัติ คุณค่า และบุคลิกภาพ (Aaker, 2008; Caroline, 2012; Isoraite, 2018; Kotler et al, 2016) ซึ่งผู้บริโภคจะมีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่มีความสอดคล้องต่อค่านิยมของตนเอง (Solomon, 2018) ยางรถยนต์เป็นอุปกรณ์หนึ่งที่มีความสำคัญ

ที่จะช่วยลดการเกิดอุบัติเหตุจากอุปกรณ์ยานพาหนะบกพร่องได้ การออกแบบและพัฒนา ยางรถยนต์จึงมีความสำคัญต่อการใช้งานของผู้บริโภค ดังนั้นการเลือกซื้อยางรถยนต์ของผู้บริโภคจึงจำเป็นต้องใส่ใจ และเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลของยางรถยนต์เป็นพิเศษ เพื่อให้ได้ยางที่มีคุณภาพดี ทนทาน และเหมาะสมต่อการใช้งาน ในขั้นตอนของการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ ผู้บริโภคจะมีความต้องการที่จะซื้อผลิตภัณฑ์นั้น ทำการค้นหาข้อมูล ประเมินทางเลือก จนเกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ (Kotler et al, 2016) จากความตั้งใจซื้อที่เป็นขั้นตอน ก่อนหน้าที่มีการวางแผนจนกลายเป็นพฤติกรรม การซื้อที่เกิดขึ้นจริง (Moslehpour et al, 2015) จากการศึกษาภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ในด้านต่างๆ และค่านิยมของบุคคลของ พิมพร อิมแสง (2560) พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าและค่านิยมทางสังคมมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค และภาพลักษณ์ที่น่าดึงดูดและมีชื่อเสียงทำให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นและทัศนคติที่ดีซึ่งมีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้า ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์และคุณลักษณะที่ออกแบบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค (Wang et al, 2024; วิสสุตา จำเนียร, 2563)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์และค่านิยมส่งผลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก โดยทำการศึกษาผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ที่เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่สำหรับรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน (รย.1) และรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคล (รย.3) ซึ่งมีจำนวนการใช้งานสูงเป็นลำดับต้นของประเทศไทย และภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ที่มีการใช้รถยนต์เป็นลำดับต้นของประเทศไทย โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์และค่านิยมต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก และศึกษาอิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ผ่านค่านิยมไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ของผู้บริโภค และผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ในครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องต่อการใช้งานในปัจจุบัน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการทั้งลักษณะภายนอก คุณภาพ และยังส่งผลไปถึงความปลอดภัยในการใช้งานของผู้บริโภคต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์และค่านิยมส่งผลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ผ่านค่านิยมไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เกี่ยวกับเรื่อง ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์และค่านิยมส่งผลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เพื่อสร้างโมเดลเชิงสาเหตุที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 ประชากร คือ ผู้บริโภคที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออกที่ได้จากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 180 ตัวอย่าง และสำรองตัวอย่างเพิ่มอีก 40 ตัวอย่าง เป็น 220 ตัวอย่าง ตามข้อเสนอของสุภมาส อังศุโชติ และคณะ (2557) ระบุว่าโดยปกติในการวิเคราะห์สถิติประเภทพหุตัวแปรควรกำหนดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 เท่าของตัวแปรในโมเดล โดยเก็บตัวอย่างบริเวณร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการค้นหาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ เอกสารทางวิชาการ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ ค่านิยมผลิตภัณฑ์ และความตั้งใจซื้อ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาสรุปและสร้างเป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ แบบสอบถามส่วนที่ 1 คำถามคัดกรองและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน แบบให้เลือกตอบเพียงคำตอบเดียวและเป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended Response Question) แบบสอบถามส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบ Rating Scale มี 5 ระดับ แบบสอบถามส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบ Rating Scale มี 5 ระดับ แบบสอบถามส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ของลูกค้า มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบ Rating Scale มี 5 ระดับ แบบสอบถามส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นปรึกษาและขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50-1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่จะศึกษา จำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990) รวมตัวแปรทั้งหมดเท่ากับ 0.917 เพื่อให้ได้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (G-HU 324/2567) และทำการเก็บแบบสอบถามต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบตามจำนวนที่ต้องการแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลไปประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติด้านสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบของภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ ค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ และความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) อิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์และค่านิยมส่งผลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก และวิเคราะห์อิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ผ่านค่านิยมไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออกที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สถิติที่ใช้ในการศึกษาอิทธิพลระหว่างตัวแปร (Path analysis) ได้แก่ โมเดลสมการโครงสร้างเชิงสาเหตุ (Structural equation model : SEM) (อภิญา อิงอาจ, 2565)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์และค่านิยมส่งผลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) หลังปรับโมเดล พบว่า ค่าดัชนีทางสถิติที่ใช้ในการทดสอบโมเดลอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ทุกค่า เป็นการชี้ว่าโมเดลนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาได้จาก ค่าสถิติไค-สแควร์สัมพันธ์เท่ากับ 2.169 ดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 0.962 ดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 0.987 ค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.070 และค่า RMR มีค่าเท่ากับ 0.011 โดยค่าสถิติทั้งหมดผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด แสดงว่า ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ ค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ของผู้บริโภคในภาคตะวันออก สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบความเชื่อมั่นของความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Reliability) ของภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ ค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ของผู้บริโภคในภาคตะวันออก พบว่า ค่าความเชื่อมั่นเชิงองค์ประกอบ (Composite Reliability: CR) มีค่าเท่ากับ 0.915 0.805 และ 0.907 ตามลำดับ และความตรงเชิงลู่เข้า (Convergent Validity) พบว่า ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE) มีค่าเท่ากับ 0.729 0.674 และ 0.765 ตามลำดับ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) (n = 242)

องค์ประกอบ/ ตัวแปรแฝง	ตัวบ่งชี้/ตัวแปรสังเกตได้	หลังปรับ		CR	AVE
		Factor loading	t-test		
ภาพลักษณ์ ผลิตภัณฑ์ยาง รถยนต์	คุณประโยชน์ (Benefits)	0.801		0.915	0.729
	คุณสมบัติ (Attributes)	0.917***	16.976		
	คุณค่า (Value)	0.864***	15.918		
	บุคลิกภาพ (Personality)	0.828***	14.573		
ค่านิยมผลิตภัณฑ์ ยางรถยนต์	ค่านิยมส่วนบุคคล (Personal value)	0.839		0.805	0.674
	ค่านิยมสังคม (Social value)	0.803***	15.266		
ความตั้งใจซื้อ ผลิตภัณฑ์ยาง รถยนต์ในภาค ตะวันออก	ความตั้งใจ (Intention)	0.843		0.907	0.765
	ความพยายาม (Try)	0.914***	18.366		
	การวางแผน (Plan)	0.866***	17.124		

$\chi^2/DF = 2.169$, GFI = 0.914, CFI = 0.987, RMSEA = 0.070, RMR = 0.011

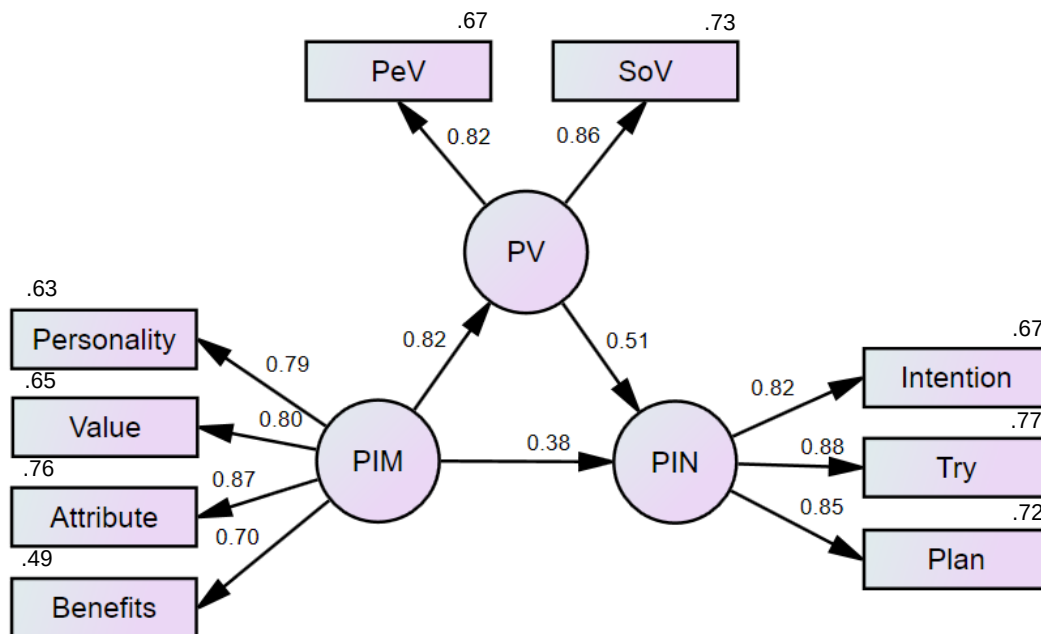
*** p-value < 0.001

วัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์อิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ผ่านค่านิยมไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออกที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยพบว่า

การวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ผ่านค่านิยมไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM) ก่อนปรับโมเดล ค่าดัชนีทางสถิติที่ใช้ในการทดสอบโมเดลอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่สามารถยอมรับได้บางค่า อย่างไรก็ตาม หลังปรับโมเดล พบว่า ค่าดัชนีทางสถิติที่ใช้ในการทดสอบโมเดลอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ทุกค่า เป็นการชี้ว่าโมเดลนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูล โดยพิจารณาได้จาก ค่าสถิติไค-สแควร์สัมพันธ์เท่ากับ 1.902 ดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 0.963 ดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 0.985 ค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.063 และ ค่า RMR มีค่าเท่ากับ 0.009 โดยค่าสถิติทั้งหมดผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด แสดงว่า อิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ผ่านค่านิยมไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2 และภาพที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงดัชนีความสอดคล้องของผลการวิเคราะห์โมเดลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ผ่านค่านิยมไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก

	χ^2	Df	p-value	χ^2 / Df	GFI	CFI	RMSEA	RMR
เกณฑ์	-	-	-	≤ 3.00	≥ 0.90	≥ 0.90	≤ 0.07	≤ 0.08
ก่อนปรับ	67.660	24	0.000	2.819	0.942	0.966	0.090	0.011
หลังปรับ	41.834	22	0.007	1.902	0.963	0.985	0.063	0.009

CHISQUARE/DF = 1.902, GFI = 0.963, CFI = 0.985, RMSEA = 0.063, RMR = 0.009

ภาพที่ 2 แสดงอิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ผ่านค่านิยมไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก (หลังปรับโมเดล)

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณขององค์ประกอบอิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่ยารยนต์ผ่าน
ค่านิยมไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก

องค์ประกอบ/ ตัวแปรแฝง	ตัวบ่งชี้/ตัวแปรสังเกตได้	หลังปรับ		
		Factor loading	t-test	R ²
ภาพลักษณ์ ผลิตภัณฑ์ที่ยารยนต์	คุณประโยชน์ (Benefits)	0.702***	10.783	0.493
	คุณสมบัติ (Attributes)	0.872***	11.859	0.760
	คุณค่า (Value)	0.804***	12.540	0.646
	บุคลิกภาพ (Personality)	0.795		0.631
ค่านิยมผลิตภัณฑ์ ที่ยารยนต์	ค่านิยมส่วนบุคคล (Personal value)	0.818		0.669
	ค่านิยมสังคม (Social value)	0.856***	13.531	0.733
ความตั้งใจซื้อ ผลิตภัณฑ์ที่ยารยนต์ ในภาค ตะวันออก	ความตั้งใจ (Intention)	0.817		0.668
	ความพยายาม (Try)	0.876***	15.127	0.768
	การวางแผน (Plan)	0.846***	14.613	0.716

*** p-value < 0.001

จากตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณขององค์ประกอบอิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่ยารยนต์ผ่าน
ค่านิยมไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณขององค์ประกอบ
ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่ยารยนต์ มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 4 ตัว สามารถใช้อธิบายลักษณะของภาพลักษณ์
ผลิตภัณฑ์ที่ยารยนต์ได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยคุณสมบัติ (Attributes) คุณค่า (Value)
บุคลิกภาพ (Personality) และคุณประโยชน์ (Benefits) สามารถพยากรณ์ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่ยารยนต์ ได้
ร้อยละ 76.0 ($R^2 = 0.760$), 64.6 ($R^2 = 0.646$), 63.1 ($R^2 = 0.631$) และ 49.3 ($R^2 = 0.493$) ตามลำดับ

ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณขององค์ประกอบค่านิยมผลิตภัณฑ์ที่ยารยนต์ มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 2 ตัว
สามารถใช้อธิบายลักษณะของค่านิยมผลิตภัณฑ์ที่ยารยนต์ได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยค่านิยม
สังคม (Social value) และค่านิยมส่วนบุคคล (Personal value) สามารถพยากรณ์ค่านิยมผลิตภัณฑ์ที่ยารยนต์
ได้ร้อยละ 73.3 ($R^2 = 0.733$) และ 66.9 ($R^2 = 0.669$) ตามลำดับ

ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณของความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ที่ยารยนต์ในภาคตะวันออก มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน
3 ตัว สามารถใช้อธิบายลักษณะของความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ที่ยารยนต์ในภาคตะวันออกได้ อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ 0.001 โดยตัวแปรความพยายาม (Try) การวางแผน (Plan) และความตั้งใจ (Intention) สามารถ
พยากรณ์ความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ที่ยารยนต์ในภาคตะวันออก ได้ร้อยละ 76.8 ($R^2 = 0.768$), 71.6 ($R^2 = 0.716$)
และ 66.8 ($R^2 = 0.668$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง (DE) ค่าอิทธิพลทางอ้อม (IE) และค่าอิทธิพลรวม (TE) ของปัจจัยในโมเดล

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรวัดผล					
	ค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์			ความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์	0.822		0.822	0.377	0.417	0.794
ค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์				0.507		0.507
ความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก						
R ²		0.676			0.713	
TE = Total Effect, DE = Direct Effect, IE = Indirect Effect						

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ตัวแบบสมการความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของตัวแบบสมการโครงสร้างของภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์และค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก พบว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องตามเกณฑ์ ดังนี้

ผลจากการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง (DE) ค่าอิทธิพลทางอ้อม (IE) และค่าอิทธิพลรวม (TE) ของอิทธิพลด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ที่มีอิทธิพลผ่านค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ไปยังความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก บ่งชี้ให้เห็นโดยภาพรวมว่า ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก (DE = 0.377) และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านไปยังความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก (IE = 0.417) นอกจากนี้ ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์มีอิทธิพลทางตรงต่อค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ (DE = 0.822)

นอกจากนี้ค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก (DE = 0.507) ทั้งนี้ ความแปรปรวนของภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ได้รับการอธิบายจากอิทธิพลของค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ ร้อยละ 67.6 ($R^2 = 0.676$) ความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก ร้อยละ 71.3 ($R^2 = 0.713$) และภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก และค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์มีอิทธิพลผ่านค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ไปยังความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในภาคตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์และค่านิยมส่งผลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออกที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะอภิปรายผลโดยอ้างอิงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ส่งผลทางตรงต่อค่านิยมไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก หลังปรับโมเดล ค่าดัชนีทางสถิติที่ใช้ในการทดสอบโมเดลอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ทุกค่า เป็นการชี้ว่าโมเดลนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีการสนับสนุนแบบสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของวิสสุตา จำเนียร (2563) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจ ภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และทัศนคติที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าร้านอีฟแอนด์บอย (EVEANDBOY) ของผู้บริโภค Gen Y ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นและทัศนคติของผู้บริโภค โดยภาพลักษณ์ที่น่าดึงดูด และมีชื่อเสียงทำให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นและทัศนคติที่ดี ซึ่งมีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าจากร้านอีฟแอนด์บอย นอกจากนี้ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ยังเป็นตัวกำหนดการรับรู้ของผู้บริโภคแต่ละบุคคล และส่งผลต่อค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ จนเกิดเป็นความเชื่อต่อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ จนส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ด้วยเช่นกัน (Ajzen et al, 1980) ความตั้งใจซื้อจะมีจุดมุ่งหมายที่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ 3 ด้าน ประกอบด้วย ความตั้งใจ ความพยายาม และการวางแผน โดยความตั้งใจกระทำเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (A theory of reason action) การซื้อสินค้าของผู้บริโภคเป็นการซื้อประโยชน์ที่จะได้รับจากสินค้าให้ตรงตามความต้องการที่เกิดขึ้น และความตั้งใจซื้อเป็นโอกาสที่จะนำไปสู่การตัดสินใจซื้อสินค้าจริง (Kim et al, 2000)

2. ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ส่งผลทางอ้อมผ่านค่านิยมไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก โดยมีการสนับสนุนแบบสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ Idris, NastitiAndharani, and Fiandari (2024) ศึกษาเรื่อง The Influence of ITZY Brand Ambassador on The Purchase Intention of Ultra Milk Products Through Brand Image as a Mediating Variable พบว่า ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์มีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อ ซึ่งภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์สามารถก่อให้เกิดผลกระทบของประเทศต้นทางต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค (Blanco-Encomienda, F. J. et al, 2024) นอกจากนี้การปรับปรุงภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความตั้งใจซื้อที่เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน (Kartika et al, 2023) ซึ่งความตั้งใจซื้อเกิดจากเจตคติที่มีต่อตราสินค้าของผู้บริโภคและความมั่นใจของผู้บริโภคในการประเมินตราสินค้าที่ผ่านมาจากการรับรู้จากประสบการณ์จริง มีพื้นฐานมาจากข้อมูล ความรู้ เจตคติ และความเชื่อ (Kothandapani, 1971; Mason, 2005; Spears et al, 2004)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ของผู้บริโภคในภาคตะวันออก ในครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริโภคจะมีการรับรู้ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ในด้านต่างๆ และมีค่านิยมจากตัวบุคคล รวมถึงค่านิยมทางสังคม จนเกิดเป็นพฤติกรรมความตั้งใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์จากการรับรู้และความเชื่อของแต่ละบุคคล

โดยภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์จะส่งผ่านค่านิยมผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ และผ่านไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออกมากกว่าการทำการตลาดด้านภาพลักษณ์โดยตรงไปยังความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในภาคตะวันออก ดังนั้นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ต้องสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดทางอ้อมด้านภาพลักษณ์ผ่านค่านิยม เพื่อเพิ่มความสอดคล้องต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ของผู้บริโภคในภาคตะวันออก ดังนั้น จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์สามารถนำข้อมูลไปสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดจากภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ โดยอธิบายคุณประโยชน์ คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ให้ผู้บริโภคได้รับทราบ โดยเน้นความสอดคล้องที่เหมาะสมกับค่านิยมตามความเชื่อส่วนบุคคล สร้างกลยุทธ์ทางการตลาดทางอ้อมด้านภาพลักษณ์ผ่านค่านิยม เพื่อเพิ่มความสอดคล้องต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ของผู้บริโภค และเพิ่มกลยุทธ์เกี่ยวกับการวางแผนการซื้อผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามระยะเวลาการใช้งานของผู้บริโภค 2) ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์สามารถนำข้อมูลไปพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องต่อความต้องการของผู้บริโภคในด้านของคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ เพื่อตอบสนองต่อการใช้งานของผู้บริโภคและความต้องการใช้งานผลิตภัณฑ์ตามลักษณะพื้นฐานทั่วไปในสังคม เช่น เจียบ นุ่มสบายขณะขับขี่ เป็นต้น 3) ผู้จัดการจำหน่ายสามารถนำผลวิจัยไปเป็นแนวทางในการเลือกผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ให้สอดคล้องต่อความต้องการของผู้บริโภค โดยอ้างอิงความต้องการตามวัตถุประสงค์การใช้งานของผู้บริโภคได้ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป ดังนี้ 1) เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยในครั้งถัดไป ควรศึกษาในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลทางการตลาดที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ 2) เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาด้านภาพลักษณ์และค่านิยมของผลิตภัณฑ์เท่านั้น ในการศึกษาวิจัยในครั้งถัดไป ควรศึกษาอิทธิพลทางการตลาดด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การสื่อสารทางการตลาด หักส่วนลด เป็นต้น เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น และควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในระยะยาว เพื่อประเมินผลของการเปลี่ยนแปลงด้านกลยุทธ์การตลาดหรือภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ยางรถยนต์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในช่วงเวลาต่างๆ

บรรณานุกรม

- กองแผนงาน กรมการขนส่งทางบก. (2567). ข้อมูลด้านทะเบียนรถยนต์. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://web.dlt.go.th/statistics/>
- บริดจสโตน. (2567). หน้าหลักของยางรถยนต์. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.bridgestone.co.th/th/tire-clinic/4basictirefunction>
- พิมพ์ อัมแสง. (2560). อิทธิพลของภาพลักษณ์ตราสินค้าและค่านิยมทางสังคมที่มีต่อความตั้งใจซื้อสินค้ายูนิโคล่ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- วิสสุตา จำเนียร. (2563). ความพึงพอใจ ภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และทัศนคติที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าร้านอีฟแอนด์บอย (EVEANDBOY) ของผู้บริโภค Gen Y ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน (การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุภมาส อังศุโชติ และคณะ. (2557). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้ โปรแกรม LISREL. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เจริญมั่นคงการพิมพ์.
- อภิัญญา อิงอาจ. (2565). หลักการ ทฤษฎี และแนวปฏิบัติ การพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้าง. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอ็กแซคทีทูดคอนซัลแต้น. (2566). ตลาดรถยนต์ยนต์. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://exactitudeconsultancy.com/th/reports/26985/automotive-tyre-market/>
- Aaker, D. A. (2008). Strategic Market Management (8 ed.). New York: Wiley.
- Ajzen, I. et al. (1980). Understanding attitudes and predicting social behavior. Engle-wood-Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Blanco-Encomienda, F. J., et al. (2024). The influence of country-of-origin on consumers' purchase intention: a study of the Chinese smartphone market. Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics, 36(7), 1616–1633.
- Caroline, T. (2012). The value of brand values : An empirical research study about how brands can generate value for consumers. (Unpublished master's thesis), University of Gothenburg,
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. New York: Harpercollins.
- Idris, A. A. d. et al. (2024). The Influence of ITZY Brand Ambassador on The Purchase Intention of Ultra Milk Products Through Brand Image as a Mediating Variable. Jurnal Manajemen Bisnis dan Kewirausahaan, 4(1), 91-97.
- Isoraite, M. (2018). Brand image development. Ecoforum journal, 1(14), 1-6.
- Kartika, T. K. et al. (2023). Electronic Word-of-Mouth and Social Media Marketing on Brand Image and Purchase Intention. Journal Ilmiah Manajemen Kesatuan, 11(3), 687-694.
- Kim, S., et al. (2000). Predicting purchase intentions for uni-national and bi-national products. International Journal of Retail & Distribution Management, 28(6), 280-291., 28(6), 280-291.
- Kothandapani, V. (1971). A psychological approach to the prediction of contraceptive behavior. North Carolina: Carolina Population Center.
- Kotler, P. et al. (2016). Marketing management. (15th ed.). New Jersey: Prentice-Hall, Upper Saddle River.

- Mason, K. (2005). How corporate sport sponsorship impact consumer behavior? *Journal of American Academy of Business*, 7(1), 25-32.
- Moslehpour, M. et al. (2015). Bakery Product Perception and Purchase Intention of Indonesian Consumers in Taiwan. *International Journal of Business and Information*, 10(1), 63-94.
- Solomon, M. R. (2018). *Consumer behavior : buying, having, and being*. (12th ed.). Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall. .
- Spears, N. et al. (2004). Measuring attitude toward the brand and purchase intentions. *Journal of Current Issues and Research in Advertising*, 26(2), 53-66.
- Wang, F. et al. (2024). Influences of design-driven FMCG on consumers purchase intentions: A test of S-O-R model. . *Humanities and Social Sciences Communications*, 11(1), 1-11.

แนวทางการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ในการส่งเสริมและป้องกันโรค หลังสถานการณ์โควิด-19

ในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี*

THE GUIDELINES FOR DEVELOPING THE VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS (VHVs) IN PROMOTING AND PREVENTING DISEASES AFTER THE COVID-19 SITUATION IN KHAO YOI DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE

กรศกร เวชกุล

Gonkasan Wetchakun

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

Master of Arts Program in Development Strategy

Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: kunpum032447625@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยบทบาทการปฏิบัติงานและศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 2) ศึกษาปัจจัยบทบาทการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 294 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล 3 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 3 คน และประธาน อสม. 3 คน รวมจำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยบทบาทการปฏิบัติงานและศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมและป้องกันโรคหลังสถานการณ์โควิด-19 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยบทบาทการปฏิบัติงานโดยภาพรวม พบว่า บทบาทเป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน บทบาทเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน และบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ ส่งผลต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 22.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังสมการพยากรณ์ $Y = .362 + .179 + .257 + .192$ และ 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพ ควร

* Received 5 May 2025; Revised 29 May 2025; Accepted 25 June 2025

สร้างคู่มือปฏิบัติงานให้มีความรู้และสามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานที่กำหนด สร้างเครือข่ายร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน และมีการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, การส่งเสริมและป้องกันโรค, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the factors of the roles, performance and potential of village health volunteers.) 2) To study the roles of performance that affect the potential of village health volunteers in promoting public health and 3) To propose guidelines for developing the potential of village health volunteers in Khao Yoi District, Phetchaburi Province. The sample group used in the research was 294 village health volunteers in Khao Yoi District, Phetchaburi Province, using simple random sampling. The main informants for in-depth interviews were 3 directors of sub-district health promotion hospitals, 3 public health officers and 3 village health volunteer presidents, totaling 9 people, using purposive selection. The research instruments were questionnaires and in-depth interviews. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis and content analysis. The research results found that 1) The roles of village health volunteers in promoting public health care in Khao Yoi District, Phetchaburi Province were found to be at a high level overall. 2) The overall roles of performance were found to be the roles of public health reporters between officers and villagers, the roles of public health service providers to the public, and the roles of advisors and knowledge transferrers, which affected the potential of village health volunteers. In promoting health care for people in Khao Yoi District, Phetchaburi Province, the efficiency was 22.10 percent with statistical significance at the .05 level, as predicted by the equation $Y = .362 + .179 + .257 + .192$ and 3) Guidelines for developing the potential of village health volunteers found that a work manual should be created to provide knowledge and ability to perform work according to the specified standards efficiently. There should be a joint network between the government, private, and public sectors. There should be consistent development of village health volunteers to ensure efficient work.

Keywords: Potential development, Disease promotion and prevention, Village health volunteers

บทนำ

จากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในปัจจุบันมีความรุนแรงทั่วโลก การรับมือกับสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ในปัจจุบันกำลังดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเริ่มเห็นผลที่เป็นรูปธรรม

แต่สำหรับการแก้ไขสถานการณ์โควิด-19 ในระดับพื้นที่และชุมชนของจังหวัด โควิด-19 เป็นเรื่องใหม่ไม่อยู่ในสถานการณ์ที่เคยประสบมาก่อน ข้อมูลข่าวสาร วิธีการแพร่ระบาด การติดโรค การควบคุม การรักษา การเผชิญและแก้ไขสถานการณ์มีทั้งถูกและผิด ไม่มีใครสรุปได้ชัดเจนทั้งหมด การเผชิญสถานการณ์ทุกคนตั้งรับ สนใจตามแก้ไขปัญหาผู้ติดเชื้อและรักษาโรคตามสถานการณ์ แต่ใส่น้อยในเรื่องการป้องกันโรคอย่างจริงจัง เพื่อยุติโรคไม่ให้เกิดขึ้น การเกิดสถานการณ์โควิด-19 อาจต้องก้าวต่อไปในการแพร่ระบาด ระยะที่ 3 เนื่องจากมีการติดต่อภายในประเทศในวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ และเริ่มหาที่มาไม่ได้แล้ว การระบาดเริ่มกระจายไปยังพื้นที่ภูมิภาคในจังหวัดต่างๆ มากขึ้น กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมถูกระงับ ซึ่งสวนทางกับตัวเลขผู้ติดเชื้อยังคงอยู่ในอัตราเร่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ภูมิภาคกระจายไปจังหวัดต่างๆ พบผู้ติดเชื้อมากรวมถึงร้อยละ 44 ของทั้งประเทศ ระบบเศรษฐกิจ กิจกรรมต่างๆ แทบจะหยุดหมด ปิดศูนย์การค้า ห้างร้าน กิจกรรมค้าขาย หาบเร่ แผงลอย การตักงาน การหยุดหมุนเวียนระบบเศรษฐกิจทำได้ชั่วคราวแต่หยุดในระยะยาวทำให้ไม่ได้เงินของประชาชนมีไม่มากพอ ซึ่งทำให้แรงงานหาเข้ากินค่าต้องการเงินที่จะใช้ในแต่ละเดือนที่ผ่านไป (กระทรวงสาธารณสุข, 2560)

องค์การอนามัยโลก (WHO) กล่าวถึงการแพร่ระบาดโควิดในเอเชียยังระบาดอยู่ในระยะยาว มาตรการตรวจเชื้อจำนวนมาก การสกัดเชื้อแบบกลุ่มก้อน การรักษาระยะห่าง หรือการล็อกดาวน์ช่วยซื้อเวลาอันมีค่าเพื่อพร้อมรับมือการแพร่เชื้อขนานใหญ่ แต่ต้องไม่ลืมว่ามาตรการทั้งหมดไม่ได้หมายถึงความเสี่ยงจะหมดไป トラบไคที่โรคยังระบาดอยู่การแพร่ระบาดจะยุติอย่างน้อยจนกว่าจะพบวัคซีนในการป้องกันโรค รวมทั้งประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจากการลดลงของอัตราเกิดและอายุขัยเฉลี่ยของประชากรที่ยืนยาวขึ้น ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มจากร้อยละ 10.7 ในปี 2550 หรือ 7.0 ล้านคน เป็นร้อยละ 11.7 หรือ 7.5 ล้านคน ในปี 2553 และร้อยละ 20.0 หรือ 14.5 ล้านคนในปี 2568 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) นับว่าเป็นอัตรา การเพิ่มผู้สูงอายุเร็วมาก หมายความว่าประเทศไทยมีเวลาสั้นมากที่จะเตรียมการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ส่งผลกระทบทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมโดยรวม การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่ยังมีสุขภาพดีให้มี สุขภาพแข็งแรงเพื่อยืดเวลาที่จะเกิดการเจ็บป่วยเรื้อรังออกไป และการส่งเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย ให้หายหรือทุเลาจากการเกิดความพิการหรือทุพพลภาพ รวมถึงการเตรียมการรองรับสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความสำคัญยิ่ง (สำนักอนามัยผู้สูงอายุกรมอนามัย, 2557)

การดำเนินงานด้านสาธารณสุข แบ่งรูปแบบการดำเนินงานออกเป็น 4 ด้าน คือ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษา และการฟื้นฟู ซึ่งการดำเนินงานให้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านนั้น สามารถทำให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรงได้ แต่การที่จะทำให้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน นั้นเป็นเรื่องยากเพราะปัจจุบันบริบทของการเกิดโรคได้เปลี่ยนแปลงไปกล่าวคือ ในอดีตการสาธารณสุขของไทยยังไม่ก้าวหน้าเท่าในปัจจุบัน ประชาชนมักเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อที่เกิดจากเชื้อโรค เช่น ไข้หวัด อุจจาระร่วง เป็นต้น แต่ปัจจุบันเมื่อการสาธารณสุขเจริญก้าวหน้าขึ้น รวมทั้งวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปโรคที่เกิดขึ้นกับประชาชน จึงกลายเป็นโรคที่เกิดจากการดูแลพฤติกรรมสุขภาพของตนเองไม่ดี เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ อุบัติเหตุ ฯลฯ อีกทั้งยังมีโรคติดต่อที่กลับมาเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญอีก เช่น โรคฉี่หนู เป็นต้น และ ที่สำคัญยังมีโรคติดต่อที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาสร้างปัญหา และเป็นภัยต่อสุขภาพของประชาชนเพิ่มขึ้นอีก คือ โรคเอดส์ โรคไข้หวัดสายพันธุ์ใหม่ เป็นต้น การจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวทุกฝ่ายต้องผนึกกำลังสร้างค่านิยมด้านสุขภาพที่ถูกต้อง และสอดคล้อง กับวิถีชีวิตของประชาชนเน้นการสร้างสุขภาพและการป้องกันมากกว่าการซ่อมสุขภาพโดยส่งเสริม และสนับสนุนการ มี

ส่วนร่วมของภาคประชาชนให้เข้ามามีบทบาทในการดูแล และส่งเสริมสุขภาพของชุมชนได้เอง เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายสุขภาพที่มีอยู่ในชุมชนให้เข้มแข็ง แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งสถานบริการสาธารณสุขต้องมีการจัดกิจกรรมที่สามารถพัฒนาและปฏิบัติการโดยเน้นเชิงรุก พัฒนารูปแบบที่เป็นนวัตกรรม ที่ใช้ความรู้มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ค่านิยมของประชาชนทำให้ลดอัตราเสี่ยงของ การเกิดโรคทำให้ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้าอย่างยั่งยืน (นาฏยา นุชนารถ และคณะ, 2561)

ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านใน ร่วมกับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองชุมพล และ กองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพล ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขให้สามารถดูแลและมีส่วนร่วมในการจัดการสุขภาพของประชาชน ในชุมชน ด้วยการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ ให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานและเชื่อมประสานระหว่างหน่วยงานต่างๆในชุมชน เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพในชุมชนจึงมีนโยบายที่จะพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของ อสม. ตลอดจนพัฒนาระบบการเฝ้าระวัง และดูแลผู้ป่วยด้วยโรคที่เป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของชุมชน โดยมีเป้าหมายที่จะดำเนินการอบรมฟื้นฟูพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข ในทุกหมู่บ้านให้เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเรื่องที่เป็นปัญหาสาธารณสุขในชุมชน เพื่อนำไปถ่ายทอดความรู้ ให้บริการ และประสานงานกับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพประชาชนในอำเภอเขาย้อย เพื่อพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ ทั้งด้านการป้องกันโรคติดต่อในชุมชน การส่งเสริมสุขภาพประชาชน ทั้ง 5 กลุ่มวัย การเป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชน นำไปสู่การจัดการสุขภาพครอบครัวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบทบาทการปฏิบัติงานและศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมและป้องกันโรคหลังสถานการณ์โควิด-19 อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
2. ศึกษาบทบาทการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมและป้องกันโรคหลังสถานการณ์โควิด-19 อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเมื่อได้ข้อมูลเชิงปริมาณแล้วนำข้อมูลที่ได้ในเชิงปริมาณมาทำวิเคราะห์จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทการปฏิบัติงานและศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมและป้องกันโรคหลังสถานการณ์โควิด-19 อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มากำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่มโดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักกระตือรือร้น และนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พื้นที่วิจัยคืออำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 1,112 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 294 คน และสุ่มแบบแบ่งชั้น และผู้ให้ข้อมูลหลักในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมและป้องกันโรคหลังสถานการณ์โควิด-19 อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี 1) ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมตำบล ในเขตอำเภอเขาย้อย 3 แห่ง จำนวน 3 คน และ เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลส่งเสริมตำบล ในเขตอำเภอเขาย้อย 3 แห่ง จำนวน 3 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ แบบสอบถามมี 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของ อสม. ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และ ประสบการณ์ในการทำงาน อสม. ส่วนที่ 2 ข้อมูลบทบาทการปฏิบัติและศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมและป้องกันโรคหลังสถานการณ์โควิด-19 เขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ บทบาทการเป็นผู้สื่อข่าวสารสาธาณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน บทบาทการเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้บทบาทการเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน บทบาทในการหมุนเวียนกันปฏิบัติงานที่ศูนย์สาธาณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) บทบาทในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธาณสุขในหมู่บ้าน บทบาทการเป็นผู้นำในการบริหารจัดการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน บทบาทในการเชิญชวนเพื่อนบ้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนางานสาธาณสุขของชุมชน และบทบาทในการดูแลสิทธิประโยชน์ด้านสาธาณสุขของประชาชน ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมและป้องกันโรค อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมการมีอาสาสมัครประจำครอบครัว (อสค.) ด้านการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่ ด้านการส่งเสริมสุขภาพและแก้ไขปัญหสุขภาพที่สำคัญ ด้านการใช้ภูมิปัญญาไทย สมุนไพร และการใช้กัญชาทางการแพทย์ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และด้านการเป็นผู้นำการสร้างสุขภาพแบบมีส่วนร่วม

3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพและองค์ประกอบของศักยภาพของบุคคล

2) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ปรับปรุงแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์และเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้นแล้วนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความสอดคล้องใช้วิธีการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่า $IOC = 1.00$

3) ปรับปรุงแบบสอบถาม หาคความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ (Lee J. Cronbach, 1969) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.900

4. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 294 คน และใช้แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยตัวผู้วิจัยเอง โดยการนัดหมายล่วงหน้าส่งข้อความให้ผู้ให้ข้อมูลหลักล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้มีเวลาพิจารณาคำถาม และเตรียมข้อมูลในวันนัดหมาย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้จากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยจัดทำรหัสตามที่กำหนดไว้และกรอกข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. บทบาทการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อบทบาทการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยบทบาทการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. บทบาทการเป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน	4.11	0.54	มาก
2. บทบาทการเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้	4.12	0.38	มาก
3. บทบาทการเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน	3.90	0.42	มาก
4. บทบาทในการหมุนเวียนกันปฏิบัติงานที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.)	3.98	0.42	มาก
5. บทบาทในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขในหมู่บ้าน	4.06	0.46	มาก
6. บทบาทการเป็นผู้นำในการบริหารจัดการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน	4.15	0.51	มาก
7. บทบาทการเป็นแกนนำในการเชิญชวนเพื่อนบ้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนางานสาธารณสุขของชุมชน	4.46	0.45	มาก
8. บทบาทในการดูแลสิทธิประโยชน์ด้านสาธารณสุขของประชาชน	4.38	0.42	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.15	0.29	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความคิดเห็นต่อบทบาทการปฏิบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15, S.D. = 0.29$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ บทบาทการเป็นแกนนำในการเชิญชวนเพื่อนบ้าน เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนางาน สาธารณสุขของชุมชน ($\bar{X} = 4.46, S.D. = 0.46$) รองลงมา คือ บทบาทในการดูแลสิทธิประโยชน์ด้านสาธารณสุข ของประชาชน ($\bar{X} = 4.38, S.D. = 0.42$) บทบาทการเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนา ชุมชน ($\bar{X} = 4.15, S.D. = 0.51$) บทบาทการเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ ($\bar{X} = 4.12, S.D. = 0.38$) บทบาท การเป็นผู้สื่อข่าวสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.11, S.D. = 0.54$) บทบาทใน การเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.06, S.D. = 0.46$) บทบาทในการหมุนเวียนกัน ปฏิบัติงานที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) ($\bar{X} = 3.98, S.D. = 0.42$) และ บทบาทการเป็นผู้ให้บริการ สาธารณสุขแก่ประชาชน ($\bar{X} = 3.90, S.D. = 0.42$) ตามลำดับ

2. ศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน อำเภอเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมและรายด้าน

ศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านการส่งเสริมการมีอาสาสมัครประจำครอบครัว (อสค.)	4.35	0.34	มาก
2. ด้านการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่	4.28	0.28	มาก
3. ด้านการส่งเสริมสุขภาพและแก้ไขปัญหาสุขภาพที่สำคัญ	4.60	0.38	มากที่สุด
4. ด้านการใช้ภูมิปัญญาไทย สมุนไพร และการใช้กัญชาทาง การแพทย์	4.51	0.38	มากที่สุด
5. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.51	0.36	มากที่สุด
6. ด้านการเป็นผู้นำการสร้างสุขภาพแบบมีส่วนร่วม	4.09	0.27	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.39	0.20	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอ เขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39, S.D. = 0.20$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ด้านการส่งเสริมสุขภาพและแก้ไขปัญหาสุขภาพที่สำคัญ ($\bar{X} = 4.60, S.D. = 0.38$) รองลงมา คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X} = 4.51, S.D. = 0.36$) ด้านการใช้ภูมิปัญญาไทย สมุนไพร และการ ใช้กัญชาทางการแพทย์ ($\bar{X} = 4.51, S.D. = 0.38$) ด้านการส่งเสริมการมีอาสาสมัครประจำครอบครัว (อสค.) ($\bar{X} = 4.35, S.D. = 0.34$) ด้านการเฝ้าระวังป้องกัน ควบคุมไม่ให้เกิดโรคในพื้นที่ ($\bar{X} = 4.28, S.D. = 0.28$) และด้านการเป็นผู้นำการสร้างสุขภาพแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.09, S.D. = 0.27$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยบทบาทการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมและป้องกันโรค อำเภอเขาชัย้อย จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) โดยพิจารณา ตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยบทบาทการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมและป้องกันโรคประชาชน อำเภอเขาชัย้อย จังหวัดเพชรบุรี

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
Regression	2.640	4	.660	20.529	.000*
Residual	9.293	289	.320		
Total	11.934	293			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R)	.470
ประสิทธิภาพในการทำนาย (R Square)	.221
ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square)	.210
ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error)	.179

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการ

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized		Standardized Coefficients	t	Sig.
	Coefficients				
	β	Std.Error			
ค่าคงที่ (Constant)	3.158	.157		20.136	.000*
บทบาทการเป็นผู้สื่อข่าวสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน	.066	.021	.179	3.082	.002*
บทบาทการเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน	.123	.035	.257	3.492	.001*
บทบาทการเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้	.100	.034	.192	2.932	.004*

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการ คือ บทบาทการเป็นผู้สื่อข่าวสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน บทบาทการเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน และบทบาทการเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .470 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R Square) เท่ากับ .221 หมายถึง บทบาทการเป็นผู้สื่อข่าวสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน บทบาทการเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน และบทบาทการเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ ได้

ร้อยละ 22.10 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .210 หมายถึง บทบาทการเป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณะระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน บทบาทการเป็นผู้ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน และบทบาทการเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ ที่มีการปรับแล้ว ได้ร้อยละ 21.00 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ .210 ในลักษณะนี้แสดงว่าบทบาทการเป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณะระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน บทบาทการเป็นผู้ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน และบทบาทการเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ส่งผลต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมและป้องกันโรคประชาชนอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถเขียนเป็นรูปสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Y')

$$Y = 3.158 + .249X_1 + .066X_2 + -.123X_3 + .100X_4$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (ZY')

$$Y = .362 X_1 + .179 X_2 + -.257 X_3 + .192 X_4$$

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี คือการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านโดยสร้างคู่มือปฏิบัติงานให้กับ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยบทบาทการปฏิบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ บทบาทการเป็นแกนนำในการเชิญชวนเพื่อนบ้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนางานสาธารณสุขของชุมชน รองลงมา คือ บทบาทในการดูแลสิทธิประโยชน์ด้านสาธารณสุขของประชาชน บทบาทการเป็นผู้นำในการบริหารจัดการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน บทบาทการเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ บทบาทการเป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณะระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน บทบาทในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขในหมู่บ้าน บทบาทในการหมุนเวียนกันปฏิบัติงานที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) และ บทบาทการเป็นผู้ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อสม. ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตนเอง โดยเป็นผู้นำในการบริหารชุมชนอย่างมีหลักการเพื่อเป็นการป้องกันปัญหา รองลงมา คือ เป็นผู้นำในการบริหารจัดการโดยใช้งบประมาณหมวดอุดหนุนทั่วไปที่ได้รับจากกระทรวงสาธารณสุข หรือจากแหล่งอื่น ๆ เป็นผู้นำในการบริหารจัดการชุมชนเน้นความพอประมาณและความพอเพียง เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าตามเวลาที่เหมาะสม ส่งผลทำให้บทบาทการปฏิบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรายุทธ คชพงศ์ (2563) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ อาสาสมัคร

สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านการรักษา ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรคและด้านการฟื้นฟู อยู่ในระดับมาก

2. ระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมสุขภาพและแก้ไขปัญหาสุขภาพที่สำคัญ รองลงมา คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการใช้ภูมิปัญญาไทยสมุนไพร และการใช้กัญชาทางการแพทย์ ด้านการส่งเสริมการมีอาสาสมัครประจำครอบครัว (อสค.) ด้านการเฝ้าระวังป้องกัน ควบคุมไม่ให้เกิดโรคในพื้นที่ และด้านการเป็นผู้นำการสร้างสุขภาพแบบมีส่วนร่วม ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเพราะว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีศักยภาพในการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมสุขภาพการแก้ปัญหาที่สำคัญ โดยสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเด็กอายุ 0-5 ปี และผู้สูงอายุ รวมทั้งสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพปัญหาสุขภาพจิตได้ รวมถึงสามารถจัดกิจกรรมการป้องกันการปฐมพยาบาลและการช่วยเหลือเบื้องต้น ป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด จึงส่งผลให้ระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงศ์ คำนา (2565) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพตามนโยบายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 4.0 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การวัดศักยภาพตามนโยบาย อสม. 4.0 อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพารินทร์ แก้วสวัสดิ์ (2565) ได้ศึกษาแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีศักยภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

3. ข้อมูลปัจจัยบทบาทการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมและป้องกันโรคประชาชน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ โดยรวม บทบาทการเป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน บทบาทการเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน และบทบาทการเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .470 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R Square) เท่ากับ .221 หมายถึง บทบาทการเป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน บทบาทการเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน และบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ ได้ร้อยละ 22.10 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .210 หมายถึง บทบาทการเป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน บทบาทการเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน และบทบาทการเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ ที่มีการปรับแล้ว ได้ร้อยละ 21.00 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ .210 ในลักษณะนี้แสดงว่า บทบาทการเป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน บทบาทการเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน และบทบาทการเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ ส่งผลต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมและป้องกันโรคประชาชนเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัด

เพชรบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีการปฏิบัติงานเป็นผู้สื่อข่าวสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน บทบาทเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน และบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ จึงส่งผลทำให้ปัจจัยบทบาทการปฏิบัติงานบทบาทเป็นผู้สื่อข่าวสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน การเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน และบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ ส่งผลต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพประชาชนในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนาภรณ์ บุญทอง (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพในการทำงานของบุคลากร : กรณีศึกษาของสถานที่ ยานพาหนะและรักษาความปลอดภัย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรกองสถานที่ ยานพาหนะ และรักษาความปลอดภัย ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติด้านบุคลิกลักษณะ ประจำตัวบุคคล และด้านแรงจูงใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาศักยภาพของ บุคลากร มีผลต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของเฟื่องวิทย์ ชูตินันท์ (2563) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยอธิบายการปฏิบัติงาน ได้แก่ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ภาวะผู้นำ ด้านการจัดองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการสื่อสารและการประสานงาน ด้านการนิเทศและประเมินผล ด้านการจัดสรรงบประมาณ ด้านกฎหมาย และด้านกลไกทางการเมือง สามารถอธิบายความสำเร็จของการปฏิบัติงานของ อสม. ได้ในระดับ “มาก” โดยปัจจัยด้านกฎหมาย และปัจจัยด้านกลไกทางการเมือง เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด สามารถพยากรณ์ความสำเร็จของการปฏิบัติงานของ อสม. สังกัดสำนักงานเขตสุขภาพที่ 4 ได้ร้อยละ 55.70

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี คือ การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยสร้างคู่มือปฏิบัติงานให้กับ อสม. เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต้องการพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงานให้มีศักยภาพตามบทบาทของ อสม. ตามมาตรฐานที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงทำให้ต้องการมีคู่มือในการปฏิบัติงาน รวมทั้งต้องการได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาความรู้ให้กับตนเองในด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านภาพลักษณ์ตนเอง ด้านบุคลิกภาพ และด้านแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เพชสมิทและ มิลส์ (Pace, Smith and Mills 1991) กล่าวว่ามนุษย์ต้องการพัฒนาตนเอง การพัฒนาอาชีพ และ การพัฒนาองค์กร เพื่อให้สมาชิกขององค์การทำงานได้ตาม เป้าหมายขององค์การ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบ (ชีวิต-องค์กร-สังคม) ให้ดีขึ้นเพื่อนำไปสู่คุณภาพการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับแนวคิดของกองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน (2560) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขต้องมีคุณสมบัติตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดผ่านการอบรม ความรู้ด้านสาธารณสุขต้องทำหน้าที่ด้านสาธารณสุขมูลฐานขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริม ป้องกัน แก้ไข ปัญหาสุขภาพของประชาชนในชุมชนของตนเองได้เป็นอย่างดี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีบทบาทในการเป็นผู้นำการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agents) พฤติกรรมด้านสุขภาพอนามัยของ

ประชาชนในชุมชน และมีหน้าที่ แก่ข่าวร้าย กระจายข่าวดี ซึ่งบริการ ประสานงานสาธารณสุข บำบัดทุกข์ประชาชน ดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดี ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของยามาฮารุ ทากิชิ (2562) ได้ศึกษาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว พบว่า ศักยภาพของ อสม. ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านภาพลักษณ์ของตนเอง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านทักษะ ศักยภาพ ที่ อสม. ต้องพัฒนาในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านภาพลักษณ์ ตนเอง ด้านบุคลิกภาพ และด้านแรงจูงใจ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการส่งเสริมและป้องกันโรค หลังสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอเขาชัยย้อย จังหวัดเพชรบุรี สรุปได้ว่าปัจจัยบทบาทการปฏิบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตอำเภอเขาชัยย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเขาชัยย้อยจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก รวมทั้งปัจจัยบทบาทการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพประชาชนในเขตอำเภอเขาชัยย้อย จังหวัด พบว่า ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ บทบาทเป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน บทบาทเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน และบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ ส่งผลต่อศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ได้ร้อยละ 22.10 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาดังนี้ 1) หน่วยงานและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ควรมีการกำหนดแผนงานการดำเนินงานส่งเสริมการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้มีความตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทหน้าที่ตนเองในการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน 2) หน่วยงานและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ควรมีการกำหนดแผนงานเพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงานแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้มีความตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกระบวนกรดำเนินงานรวมถึงประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม วางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาสมรรถนะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อการพัฒนาผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ 2) ควรศึกษาประเมินผลการนำการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการส่งเสริมและป้องกันโรค เพื่อต่อยอดความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากผลการพัฒนา ศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

บรรณานุกรม

- กระทรวงสาธารณสุข. (2560). (ร่าง) แผนและมาตรการบริหารสถานการณ์โรคโควิด-19 สู่โรคประจำถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข กระทรวง.
- กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน. (2560). คู่มือ อสม. ยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน.
- ณัฐพงศ์ คำนว. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพตามนโยบายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 4.0 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย. ใน (ปริญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุข). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ธนาภรณ์ บุญทอง. (2561). การพัฒนาศักยภาพในการทำงานของ บุคลากร : กรณีศึกษาของสถานที่ยานพาหนะและรักษาความปลอดภัย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. ใน (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นาฏยา นุชนารถ และคณะ. (2561). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจังหวัดสุพรรณบุรี. ใน (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พารินทร์ แก้วสวัสดิ์. (2565). แรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอลาดหลุมแก้ว. วารสารวิชาการทางพยาบาลและวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 2(2), 22-33.
- เฟื่องวิทย์ ชูตินันท์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงานของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.). ใน (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยชินวัตร.
- ยมาภรณ์ ทักษิณ. (2562). ศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว. ใน (วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุข). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศรายุทธ คชพงศ์. (2563). การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก. ใน (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). สถานการณ์ประชากรผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงาน.
- สำนักอนามัยผู้สูงอายุกรมอนามัย. (2557). คู่มือแนวทางการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ กรมอนามัยภายใต้แนวคิด “สุขเพียงพอ ชะลอชรา ชีวยืนยาว” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563-2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักอนามัยผู้สูงอายุกรมอนามัย.
- Lee J. Cronbach. (1969). Essentials of psychological testing (Third Edition). New York: Harper & Row.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed.). New York: Harper and Row.

รูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศของหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง
ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*

THE EXCELLENCE IN SERVICE ADMINISTRATION MODEL OF THE SAN PA TONG
DISTRICT SERVICE UNIT, SPECIAL EDUCATION CENTER, EDUCATIONAL SERVICE AREA
8, CHIANG MAI, UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION.

ประไพ ทาโน

Prapai Tano

จุฬาร ศรียงสรรค์

Chulaporn Srirangsan

กาญจนา บุญส่ง

Kanchana Boonsong

นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

Student of Educational Administration Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

Student of Educational Administration Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: amikatano@gmail.com

โทรศัพท์ 084-4833979

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงผสมผสานครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศ และ 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศของหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง ศูนย์การศึกษาพิเศษ 8 จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ หัวหน้างานหน่วยบริการ จำนวน 1 คน ครู จำนวน 3 คน พี่เลี้ยงเด็กพิการ จำนวน 1 คน ผู้ปกครอง จำนวน 14 คน และนักเรียนพิการ จำนวน 14 คน รวมทั้งสิ้น 33 คน นวัตกรรมที่ใช้ในการวิจัยคือ รูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศ มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบประเมินผลพัฒนาการความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนพิการ มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และ 2) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศ มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน

* Received 10 May 2025; Revised 5 June 2025; Accepted 25 June 2025

มาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1. รูปแบบการบริหารการบริการที่เป็นเลิศของหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง คือ รูปแบบ 3S4Smart ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning : S) โครงสร้างองค์กร (organizational Structure : S) รูปแบบการบริหาร (Style of Management : S) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Smart Director) บุคลากรครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (Smart teacher) การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพและความต้องการของแต่ละคน (Smart Student) และการมีส่วนร่วมและค่านิยมของทีม (Smart Team) 2. ผลการใช้รูปแบบการบริหารการบริการที่เป็นเลิศ “3S4Smart” พบว่า นักเรียนพิการมีพัฒนาการอยู่ในระดับดีเยี่ยม มีร้อยละความก้าวหน้าเพิ่มขึ้น ร้อยละ 73.49 ความพึงพอใจของหัวหน้างานหน่วยบริการ ครูผู้สอน พี่เลี้ยงเด็กพิการ และผู้ปกครองที่มีต่อการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, การบริการที่เป็นเลิศ, สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Abstract

This mixed-method research aimed to: 1) develop an excellence in service administration model, and 2) examine the outcomes of implementing the model in the San Pa Tong District Service Unit, Special Education Center, Educational Service Area 8, Chiang Mai, under the Office of Special Education Administration. Target group used in this research was selected through purposive sampling, consisting of 33 participants: one unit head, three teachers, one disability assistant, fourteen parents, and fourteen students with disabilities. The research innovation was a excellence in service administration model, with a consistency value of 1.00, The research tool used for data collection were: 1) a basic developmental skills assessment for students with disabilities, with content validity index of 1.00, and 2) a satisfaction survey on the model implementation with content validity index of 1.00. Quantitative data analysis used descriptive statistics—frequency, percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data analysis used content analysis. The findings revealed that: 1.The excellence in service administration model was "3S4Smart" model, consists of 7 components: Strategic Planning (S1), Organizational Structure (S2), Style of Management (S3), Smart Director (leadership), Smart Teacher (staff), Smart Student (individualized development), and Smart Team (team collaboration and shared values). 2.The results of model implementation were disabilities student development, with progress rate of 73.49%, categorized as excellent. The satisfaction of all stakeholders—unit head, teachers, assistants, and parents—was at the highest level ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.43) across all components.

Keywords: management model, excellent service. The Office of Special Education Administration

บทนำ

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต เด็กทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกันตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ เด็กทุกคนจึงควรได้รับการคุ้มครองในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อพัฒนาความสามารถของเด็กให้สามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการดูแลและดำเนินการตามพันธกรณี ที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) ตามที่ระบุในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมสิทธิของเด็ก และสนับสนุนให้เด็กทุกคนมีโอกาสเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ., 2550)

ปัจจุบันพบว่าเด็กส่วนหนึ่งที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และปัญหาทางการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการต้องจัดให้มีการศึกษาที่เหมาะสมและเป็นพิเศษ เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเหมาะสม โดยจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อการศึกษาที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล รวมถึงการให้ความช่วยเหลือในการศึกษาอย่างครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดของกระทรวงการศึกษาธิการ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2560)

ในบางพื้นที่ เด็กพิการยังคงประสบปัญหาการเดินทางไปยังศูนย์การศึกษาพิเศษเนื่องจากที่อยู่อาศัยห่างไกล ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยในการเดินทาง และฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและการพัฒนาของเด็กพิการ ดังนั้น การจัดตั้งหน่วยบริการศูนย์การศึกษาพิเศษในพื้นที่ จึงเป็นการตอบสนองต่อความต้องการในการให้บริการการศึกษาที่สามารถเข้าถึงได้โดยตรงในชุมชน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2560)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับการจัดตั้งตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2539 โดยมีภารกิจในการให้บริการแก่เด็กพิการในระยะแรกเริ่ม โดยการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับเด็กพิการ โดยมีหน่วยบริการทั้งหมด 10 แห่งนี้ ประกอบด้วยหน่วยบริการอำเภอฝาง หน่วยบริการอำเภอจอมทอง หน่วยบริการอำเภอแม่วาง หน่วยบริการอำเภอเชียงดาว หน่วยบริการแม่อาว หน่วยบริการอำเภอเวียงแหง หน่วยบริการอำเภอดอยหล่อ หน่วยบริการอำเภอพร้าว หน่วยบริการอำเภอดอยสะเก็ด และหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2560)

หน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง ให้การบริการทางการศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2567 จนถึงได้ดำเนินงานมาเป็นระยะเวลาหนึ่งปี มีนักเรียนพิการ จำนวน 14 คน มีประเภทความพิการได้แก่ บกพร่องทางการได้ยิน 1 คน บกพร่องทางสติปัญญา 1 คน ความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ 4 คน บุคคลออทิสติก 4 คน บุคคลพิการซ้อน 4 คน (ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่, 2567)

จากการศึกษาของ (อร่าม วัฒนะ และคณะ, 2561) พบว่า การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศต้องอาศัยองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำ คุณภาพครู กลยุทธ์ เครือข่ายความร่วมมือ คุณภาพผู้เรียน การจัดการ และการพัฒนาบุคลากร สอดคล้องกับงานของ (ญาณบดินทร์ อินตะชะ, 2567) ที่ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารที่มีโครงสร้างชัดเจนส่งผลต่อศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานของ

หน่วยบริการอำเภอสันป่าตองมาระยะหนึ่ง ผู้วิจัยในฐานะหัวหน้าหน่วยบริการพบว่ายังไม่มีระบบบริหารที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพียงพอในการตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมาย จึงเห็นความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารที่เหมาะสม โดยศึกษาและประยุกต์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง นำมาปรับปรุงการบริหารให้มีรูปแบบที่นำไปสู่ความเป็นเลิศ จึงได้ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังเช่น กรอบแนวคิด McKinsey 7S Framework ที่เน้นการประสานองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ โครงสร้างองค์กร กลยุทธ์ ระบบ กระบวนการ บุคลากร สไตล์การบริหาร และค่านิยมร่วม (Peters, T. J. et al, 1982) ประกอบกับแนวทางการบริหารของ Thailand Quality Award (TQA) ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการนำองค์กรด้วยวิสัยทัศน์ (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2564) เมื่อผสมผสานกับแนวคิด 3S-4Smart Model ซึ่งเป็นแนวคิดเฉพาะที่ออกแบบเพื่อใช้ในบริบทของหน่วยบริการด้านการศึกษาพิเศษ จะทำให้สามารถพัฒนารูปแบบการบริหารที่เหมาะสมกับสภาพจริงของพื้นที่ และดำเนินการวิจัยเพื่อให้เป็นผลดีต่อหน่วยบริการและกลุ่มเป้าหมาย คือเด็กพิการให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของเด็กพิการในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง ของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง ของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) ซึ่งประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหาร และการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การพัฒนารูปแบบการบริหาร

1.1 การศึกษาวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ โดยเลือกศึกษาบริบทหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาผ่านตารางสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินและระบุองค์ประกอบที่เหมาะสมในการพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ

1.2 การสร้างและพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยนำข้อมูลและผลการวิเคราะห์มาใช้ ร่างรูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศ จัดทำคู่มือประกอบรูปแบบการบริหารดังกล่าวเสนอร่างรูปแบบและคู่มือแก่ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อรับคำแนะนำและแก้ไขปรับปรุง

1.3 การประเมินความเหมาะสมและความถูกต้องของรูปแบบ ประเมินความสอดคล้องเชิงเนื้อหา ด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินแต่ละข้อในแบบและคู่มือเกณฑ์การยอมรับ IOC ≥ 0.50 หากต่ำกว่านี้จะมีการปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 2: การทดลองใช้รูปแบบและศึกษาผล

2.1 การทดลองใช้รูปแบบดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการบริหารเพื่อการบริหารที่เป็นเลิศในหน่วยบริการ อำเภอสนป่าตอง โดยกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยหัวหน้างานหน่วยบริการ จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 3 คน พี่เลี้ยงเด็กพิการ จำนวน 1 คน นักเรียนพิการจำนวน 14 คนผู้ปกครอง จำนวน 14 คนรวมทั้งหมด 33 คนผู้วิจัยได้ชี้แจงกระบวนการทดลองใช้และวิธีการประเมินผลกับผู้บริหารและครูผู้สอน

2.2 การเก็บข้อมูลผลการทดลอง ใช้แบบประเมินพัฒนาการความสามารถพื้นฐานนักเรียนพิการจำนวน 14 คน ก่อนและหลังการทดลองรูปแบบ และใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหาร โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล การประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และคำถามปลายเปิดสำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยแบบสอบถามนี้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยใช้ค่าดัชนี IOC

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามและแบบประเมินสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยใช้ดัชนี IOC เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย แบบสอบถามความพึงพอใจได้รับการออกแบบตามกรอบแนวคิดการบริหารจัดการเพื่อความเป็นเลิศ และแบบประเมินพัฒนาการของนักเรียนพิการได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่, 2567)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยฐานและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยอ้างอิงจากเกณฑ์ โดยกำหนดเกณฑ์รับรองว่ารูปแบบมีประสิทธิภาพ หากค่าเฉลี่ย ≥ 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ≤ 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

- 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ มากที่สุด
- 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ มาก
- 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ ปานกลาง
- 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ น้อย
- 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลคำตอบเปิดโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ผลพัฒนาการของนักเรียนพิการ ใช้แบบประเมินความสามารถพื้นฐานตามพัฒนาการแต่ละด้าน โดยประเมินก่อนและหลังการใช้รูปแบบใช้สถิติเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละ เพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการ กำหนดเกณฑ์ประเมิน (ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่, 2567)

- ดีเยี่ยม หมายถึง เด็กพิการมีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50
- ดีมาก หมายถึง เด็กพิการมีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 40
- ดี หมายถึง เด็กพิการมีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30
- พอใช้ หมายถึง เด็กพิการมีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20

ปรับปรุง หมายถึง เด็กพิการมีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

ผลการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศของหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่พบว่ารูปแบบการบริหารที่เหมาะสมคือ 3S4Smart Model ซึ่งประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ โดยผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์และสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการบริการที่เป็นเลิศ

การบริหารเพื่อการ บริการที่เป็นเลิศ	รายชื่อนักวิชาการ																	
	Peters, T. J., & Waterman, R. H. (1982: 14–26.)	มัลคัม บัลดริจ (2008: 3-44)	TQA สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (2556: 5-20)	TQM (Robbins, 2008, pp. 450-455)	สำนักบริหารงานมัธยมศึกษาตอนปลาย (2553: 3)	พริ้มเพรา วราพันธุ์พิพิธ (2556: 20-22)	ประจวบ จันทพร (2556: 5-6)	เสรี วรพงษ์ (2558: 56)	อารีย์ วีระเจริญ (2564: พ)	ชนิดา ปากหวาน (2565: ง-จ)	ภาวินทร์ ณ พัทลุง (2560: ข)	จันทร์ผ่อง สมพรหม่อง (2562: 92-93)	ช่วงโชติ พันธุเวช (2552: 33)	จรรยา วัฒนา (2556: 2)	ปาลีวรรณ สิทธิการ (2557: 56)	อลิตรา เพ็ชรอาวุธ (2565: 95)	ฤทธิชัย บุญธรรม (2562 : 2120)	
การวางแผนเชิงกลยุทธ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	15
โครงสร้างองค์กร	✓			✓		✓						✓	✓	✓		✓	✓	9
รูปแบบการบริหารจัดการ	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	14
ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	14
บุคลากรครูผู้สอนและ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	16
การมุ่งเน้นนักเรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓			✓			10
การมีส่วนร่วมและค่านิยม ของทีม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓		✓		12

จากการวิเคราะห์และสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการบริการที่เป็นเลิศ โดยองค์ความรู้ใหม่นี้เกิดจากการสังเคราะห์แนวคิด McKinsey 7S และแนวทาง Thailand Quality Award รวมทั้งนักวิชาการการศึกษาทั้งหมด 17 เรื่องนำมาให้เข้ากับบริบทของการศึกษาพิเศษ ทำให้เกิดรูปแบบที่เหมาะสมกับหน่วยบริการระดับพื้นที่ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยบริการอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศในการให้บริการ จำเป็นต้องพิจารณาพื้นฐานการพัฒนาศักยภาพของทุนมนุษย์ การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยแนวคิด "3S4Smart" ได้รับการออกแบบเพื่อตอบสนองต่อองค์ประกอบสำคัญที่ถูกรวบรวมจากแนวคิดของนักวิชาการและกรอบแนวคิดการบริหารหลายมิติ การกำหนดองค์ประกอบในการบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องพิจารณาบริบทเฉพาะพื้นที่ เนื่องจากองค์ประกอบต่างๆ อาจแตกต่างกันในแต่ละ

พื้นที่ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและข้อจำกัด ซึ่งทำให้รูปแบบ โครงสร้าง และการเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบมีลักษณะเฉพาะ ดังนั้น การออกแบบแนวคิดและโครงสร้างของรูปแบบการบริหารจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การบริหารในหน่วยบริการอำเภอสันป่าตองมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ และร่วมกับคณะบุคลากรในหน่วยบริการอำเภอสันป่าตองในการออกแบบรูปแบบการบริหารที่เหมาะสม โดยมีการประชุมพิจารณาร่วมกันกำหนดองค์ประกอบที่ตอบสนองต่อบริบทของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนได้รูปแบบการบริหารเพื่อการบริหารที่เป็นเลิศในหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง คือ รูปแบบ 3S4Smart Mode มี 7 องค์ประกอบดังนี้

1.1 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) เป็นขั้นตอนสำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กร ดำเนินงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ ช่วยตั้งเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวได้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งช่วยในการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังในการบริการแก่ผู้รับบริการ การวางแผนที่ดีจะช่วยให้หน่วยบริการสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว และมีความสามารถในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.2 โครงสร้างองค์กร (Organizational Structure) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงการทำงานภายในองค์กร โดยการดำเนินการจัดทำแผนตามเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา การมอบหมายผู้รับผิดชอบ และการประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

1.3 รูปแบบการบริหารจัดการ (Style of Management) เป็นแนวทางที่ผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยบริการใช้ในการจัดการและนำพาทีมงานไปสู่เป้าหมาย โดยการใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับลักษณะขององค์กร การบริหารแบบประชาธิปไตย ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและเพิ่มความมุ่งมั่นในบุคลากร การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และผลักดันองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

1.4 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Smart Director) ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นการมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการบริการที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมของบุคคลกรในหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง ภาวะผู้นำนี้ช่วยเสริมสร้างความมุ่งมั่นในทีมงาน ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในองค์กร เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและความสำเร็จที่ยั่งยืนในระยะยาว การนำภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานเป็นทีม ส่งผลให้หน่วยบริการอำเภอสันป่าตองพัฒนาและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างเต็มที่

1.5 บุคลากรครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (Smart Teacher) การดำเนินการจัดการเรียนสอนนักเรียนเด็กพิการโดยมี บุคลากรครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาพิเศษให้กับนักเรียนพิการที่มารับบริการ มีเป้าหมายในการสนับสนุนและพัฒนานักเรียนพิการ โดยใช้วิธีการและเทคนิคที่เหมาะสมกับความสามารถและความต้องการเฉพาะของนักเรียนพิการแต่ละคน

1.6 การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพและความต้องการของแต่ละคน (Smart Student) ในการพัฒนาเด็กพิการภายใต้แนวทางของ Smart Student เป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสนับสนุนพัฒนาการผู้เรียนให้เต็มศักยภาพและตอบสนองความต้องการของแต่ละนักเรียนพิการแต่

ละคนเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยกำหนดคุณลักษณะและบริการที่เหมาะสมกับผู้เรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ตอบสนองความต้องการได้อย่างครบถ้วน กลยุทธ์ที่ใช้ได้แก่ การปรับวิธีการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีเสริมทักษะ และการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน รวมถึงการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง การสร้างเอกลักษณ์ในการให้บริการการศึกษาผ่านนวัตกรรมและการสร้างความสัมพันธ์พิเศษระหว่างผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสำรวจความต้องการและการปรับบริการให้สอดคล้องมีผลต่อการสร้างความพึงพอใจและความมั่นใจในคุณภาพบริการ

1.7 การมีส่วนร่วมและค่านิยมของทีม (Smart Team) การมีส่วนร่วมและค่านิยมของทีมเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและค่านิยมที่สามารถส่งผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาผู้เรียนเด็กพิการในหน่วยบริการ โดยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง สร้างความเชื่อมั่น และทำให้ทีมสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. การศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง

ผลการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศหน่วยบริการอำเภอสันป่าตองจำแนกเป็น 2 ส่วนดังนี้

2.1 ผลการพัฒนาการเด็กพิการ ของหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง

ผลการประเมินพัฒนาการเด็กพิการ ของหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง พบว่า เด็กพิการที่มารับบริการ ของหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง มีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนหลังการใช้รูปแบบการบริหารฯ เพิ่มขึ้นกว่าก่อนใช้ในระดับดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 73.49 และสูงกว่าพัฒนาการก่อนการใช้รูปแบบทั้งโดยรวม และรายพัฒนาการ ดังที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 2 ร้อยละของพัฒนาการ ก่อนและหลังการใช้รูปแบบฯ โดยรวมและรายด้าน

รายการประเมิน	ร้อยละก่อนการ	ร้อยละหลังการ	ร้อยละเฉลี่ย	แปลผล
	รูปแบบฯ	รูปแบบฯ	เพิ่มขึ้น	
ด้านร่างกาย	27.14	98.58	71.43	ดีเยี่ยม
ด้านอารมณ์ จิตใจ	22.86	100	77.14	ดีเยี่ยม
ด้านสังคม	24.26	98.57	74.29	ดีเยี่ยม
ด้านสติปัญญา	22.86	98.57	75.71	ดีเยี่ยม
ด้านทักษะที่จำเป็นเฉพาะความพิการ	27.14	95.71	68.57	ดีเยี่ยม
เฉลี่ย	62.13	98.29	73.49	ดีเยี่ยม

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจหลังการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินความพึงพอใจหลังการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ระดับความพึงพอใจหลังการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 5 บุคลากรครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นๆ ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.37) รองลงมาคือ องค์ประกอบที่ 7 การมีส่วนร่วมและค่านิยมของทีม ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.40) ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ คือองค์ประกอบที่ 1 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.47) ดังที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจในการบริการที่เป็นเลิศหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง โดยรวม

การบริหารเพื่อการบริการเป็นเลิศ หน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ	อันดับ
1	การวางแผนเชิงกลยุทธ์	4.63	0.47	มากที่สุด	7
2	โครงสร้าง	4.69	0.45	มากที่สุด	6
3	การบริหารจัดการ	4.74	0.43	มากที่สุด	4
4	ภาวะผู้นำของ	4.71	0.45	มากที่สุด	5
5	บุคลากรครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	4.81	0.37	มากที่สุด	1
6	การมุ่งเน้นนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง	4.76	0.42	มากที่สุด	3
7	การมีส่วนร่วมและค่านิยมของทีม	4.77	0.40	มากที่สุด	2
เฉลี่ย		4.73	0.43	มากที่สุด	

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบ 3S 4Smart MODEL ที่พัฒนาขึ้นนี้มีคุณภาพผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และการใช้รูปแบบกับกลุ่มเป้าหมายของหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์การที่เป็นเลิศ พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง โดยมีจุดเด่นที่สำคัญ คือ การรวมองค์ประกอบที่หลากหลายทั้งด้านกลยุทธ์ โครงสร้างองค์กร การบริหารจัดการ บุคลากร ผู้นำ และผู้เรียน เข้าไว้ในระบบเดียวกันอย่างเป็นองค์รวม การที่รูปแบบนี้มีความครอบคลุมและตอบสนองต่อบริบทของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ เป็นผลจากการที่ผู้วิจัยได้ทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ทั้ง

ทฤษฎีการบริหารจัดการ และกรอบแนวคิดการพัฒนางานองค์กรที่เป็นเลิศ โดยองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบนี้เป็นตัวแปรทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานองค์กรและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีส่วนคล้ายคลึงกับรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีของ McKinsey's 7S Framework ที่เน้นการประสานองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ โครงสร้างองค์กร กลยุทธ์ ระบบ กระบวนการ บุคลากร สไตล์การบริหาร และค่านิยมร่วม (Peters, T. J. et al, 1982) ประกอบกับแนวทางการบริหารของ Thailand Quality Award (TQA) ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการนำองค์กรด้วยวิสัยทัศน์ (สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ, 2554) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อร่าม วัฒนะ และคณะ, 2561) ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผลการศึกษาพบว่า 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (2) คุณภาพครู (3) การวางแผนกลยุทธ์ (4) เครือข่ายความร่วมมือ (5) คุณภาพนักเรียน (6) การบริหารจัดการ (7) การพัฒนาบุคลากร จุดเด่นของรูปแบบนี้จึงอยู่ที่การประยุกต์ใช้ทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริงอย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ทั้งยังสามารถประเมินผลได้จริงในด้านการบริหาร การพัฒนาครู การพัฒนานักเรียน และการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร ส่งผลให้รูปแบบนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารหน่วยบริการเพื่อความเป็นเลิศอย่างมีระบบและยั่งยืน เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ (อร่าม วัฒนะ และคณะ, 2561) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งพบองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร คุณภาพครู การวางแผนกลยุทธ์ เครือข่ายความร่วมมือ คุณภาพนักเรียน การบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคลากร สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบ 3S 4Smart MODEL มีแนวคิดและโครงสร้างที่สอดคล้องกับกรอบการบริหารที่มีประสิทธิภาพระดับชาติและสากล

2. หัวหน้างานหน่วยบริการ ครูผู้สอน ครูพี่เลี้ยง และผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อการบริหารที่เป็นเลิศของหน่วยบริการอำเภอสนป่าตองในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยรายองค์ประกอบพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบของรูปแบบมีความครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับการบริหารองค์การทุกส่วน ทั้งตัวผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทำให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการคิดและปฏิบัติงาน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วย ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพของรูปแบบในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม ทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียน โดยเฉพาะการสร้างการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ทั้งในกระบวนการคิด การปฏิบัติงาน และการประเมินผล ซึ่งมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความพึงพอใจในรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อารีย์ วีระเจริญ, 2564) ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ ของผู้เรียนโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ที่พบว่า ความพึงพอใจของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาต่อรูปแบบการบริหาร สู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ญาณบดินทร์ อินตะชะ, 2567) ที่ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ ของผู้เรียนโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ

สมเด็จพระศรีนครินทร์พะเยา พบว่า ความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครูและผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนเฉลิม พระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ พะเยา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการประเมินพัฒนาการของเด็กพิการที่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น บ่งชี้ว่ารูปแบบการบริหาร “3S 4Smart Model” มีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาพิเศษ การที่ครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับการพัฒนาและมีแนวทางการทำงานที่ชัดเจนภายใต้รูปแบบการบริหารนี้ ย่อมส่งผลดีต่อการจัดการเรียนรู้และการให้บริการแก่เด็กพิการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โดยภาพรวมเด็กพิการที่มารับบริการของหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง มีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนหลังการใช้รูปแบบการบริหารฯ เพิ่มขึ้นกว่าก่อนใช้ และอยู่ในระดับดีเยี่ยม ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการนำรูปแบบไปใช้มีความเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน แต่สำหรับกลุ่มเป้าหมายจะมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องมากที่สุด และองค์ประกอบที่มุ่งเน้นไปยังผู้เรียนและผู้ปกครอง ทำให้หน่วยบริการมีการเก็บข้อมูลรายบุคคล และเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อารีย์ วีระเจริญ, 2564) ที่พบว่า สมรรถนะของผู้เรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนใช้รูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และหลังใช้รูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวมทั้งโรงเรียน ทุกระดับชั้น ปีการศึกษา 2563 หลังการใช้รูปแบบ มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จันทร์ผ่อง สมุทรผ่อง, 2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานทูปันม เบอร์วันสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) จังหวัดเพชรบุรี พบว่า นักเรียนแกนนำมีทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมหลังใช้รูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบว่า การบริการของหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง พบองค์ความรู้ใหม่กล่าวได้คือควมมีรูปแบบเฉพาะของหน่วยบริการที่ได้จากการสังเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณภาพที่เป็นเลิศหลายๆ ทฤษฎี ได้องค์ความรู้ว่าองค์ประกอบของรูปแบบควมมี 7 องค์ประกอบ ชื่อว่า 3S4Smart Model ประกอบด้วย

S1: การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning)

S2: โครงสร้างองค์กร (Organizational Structure)

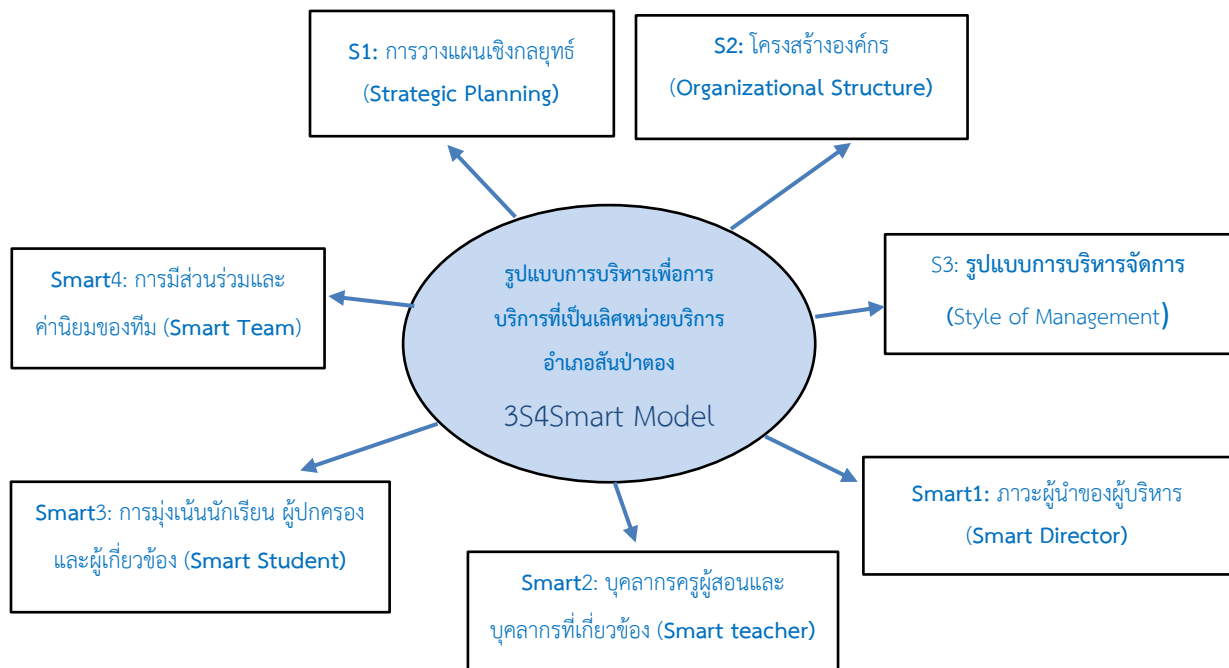
S3: รูปแบบการบริหารจัดการ (Style of Management)

Smart1: ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Smart Director)

Smart2: บุคลากรครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (Smart teacher)

Smart3: การมุ่งเน้นนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง (Smart Student)

Smart4: การมีส่วนร่วมและค่านิยมของทีม (Smart Team) โดยสามารถแสดงเป็นภาพของรูปแบบการบริหารเพื่อการบริการที่เป็นเลิศหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารรูปแบบการบริหาร เพื่อการบริหารที่เป็นเลิศหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ ว่ารูปแบบ '3S 4Smart MODEL' เป็นแนวทางการบริหารจัดการแบบองค์รวม ที่ครอบคลุมทั้งด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ผู้นำ แผนการดำเนิน บุคลากร โครงสร้าง ระบบ และผู้เรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในระดับสูง และนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของเด็กพิการได้อย่างยั่งยืนโดยองค์ความรู้ใหม่นี้เกิดจากการสังเคราะห์แนวคิด McKinsey 7S และแนวทาง Thailand Quality Award เข้ากับบริบทของการศึกษาพิเศษ ทำให้เกิดรูปแบบที่เหมาะสมกับหน่วยบริการระดับพื้นที่ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยบริการอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยควรให้ความสำคัญกับการประสานงานและการพัฒนาทักษะของบุคลากรทุกระดับ รวมถึงการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนองค์กรในทิศทางที่เหมาะสมสำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาและประเมินผลการใช้รูปแบบนี้ในหน่วยบริการอื่นๆ เพื่อให้การนำรูปแบบไปใช้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1. จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อการบริหารที่เป็นเลิศของหน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง “3S 4Smart MODEL” มีประสิทธิผลในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนพิการในระดับดีเยี่ยม ดังนั้น สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษควรกำหนดนโยบายเพื่อให้หน่วยบริการในศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดและศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาในประเทศได้นำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ในการบริหารและพัฒนาการบริการการศึกษาสำหรับเด็กพิการในพื้นที่ต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน 2. จากผลการวิจัยพบว่า หัวหน้างานหน่วยบริการ ครูผู้สอน พี่เลี้ยงเด็กพิการ และผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารเพื่อการบริหารที่เป็นเลิศของหน่วยบริการอำเภอสันป่าตองอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 จังหวัด

เชียงใหม่ควรพัฒนาหัวหน้างาน ครูผู้สอน และผู้ปกครองในอีก 9 อำเภอ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารดังกล่าวให้เหมาะสมกับบริบทของตน และมีความต่อเนื่องในการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารการบริการที่เป็นเลิศและผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานในศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ 2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลในระยะยาว เพื่อวิเคราะห์ความยั่งยืนของผลลัพธ์ที่เกิดจากการนำรูปแบบการบริหารไปใช้ การศึกษานี้จะช่วยให้สามารถประเมินประสิทธิภาพในระยะยาวและปรับปรุงกระบวนการในการบริหารเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการในอนาคต 3. ควรมีการวิจัยเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรในหน่วยบริการ เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารที่เป็นเลิศ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์หรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ ที่ช่วยให้ทุกฝ่ายสามารถแบ่งปันแนวทางการพัฒนาและปัญหาที่พบในการดำเนินงาน เพื่อให้การนำรูปแบบนี้มีความต่อเนื่องและประสิทธิผลสูงสุด

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2550). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- จรรยา วัฒนา. (2552). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานทุปนิมเบอร์วันสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) จังหวัดเพชรบุรี. ใน (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- จันทร์ผ่อง สมุทรผ่อง. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานทุปนิมเบอร์วันสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) จังหวัดเพชรบุรี. ใน (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ชนิดา ปากหวาน. (2565). การพัฒนาแนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ช่วงโชติ พันธุเวช. (2552). การจัดการคุณภาพ TQM (Total Quality Management). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ญาณบดินทร์ อินเดชะ. (2567). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์พะเยา. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ 9(2), 1471 – 1486.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ประจวบ จันทร. (2556). รูปแบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ. ใน (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ท.

- ปาสีวรรณ สิทธิการ. (2557). รูปแบบการบริหารโครงการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตจังหวัดภาคใต้. ใน (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พริ้มเพรา วราพันธุ์พิพิธ. (2556). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภาวินทร์ ณ พัทลุง. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนสู่ความเป็นเลิศ. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- มัลคัม บัลดริจ. (2567). เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ปี 2008. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2568 จาก The Baldrige National Quality Program: https://web.agri.cmu.ac.th/qa/document/HB/TQA_EdPEX/2008_Education_Criteria.pdf
- ฤทธิชัย บุญธรรม, และ วิไลลักษณ์ เรืองสม. (2562). รูปแบบการบริหารงานแบบ 7s framework กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษา ด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (หน้า 2116-2126). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่. (2567). รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีการศึกษา 2567. เชียงใหม่: หน่วยบริการอำเภอสันป่าตอง.
- สถาบันมาตรฐานและเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2567). The Baldrige National Quality Program. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2568 จาก: https://web.agri.cmu.ac.th/qa/document/HB/TQA_EdPEX/2008_Education_Criteria.pdf
- สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. (2554). เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติปี 2555-2556. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2564). รายงานสถานการณ์ด้านการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการประจำปี 2564. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2553). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2560). การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการโดยผู้ปกครอง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- เสรี วรพงษ์. (2558). การพัฒนาแนวทางบริการสู่ความเป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครปฐม. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 23(1), 56-73.
- อร่าม วัฒนะ และคณะ. (2561). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัด. วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์, 7(1), 55-71.

- อลิศรา เพ็ชรอาวุธ. (2565). การบริหารโรงเรียนโดยใช้แนวคิด 7S ของแมคคินซีตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. ใน (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้.
- อารีย์ วีระเจริญ. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. กรุงเทพมหานคร : โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2.
- Baldrige Performance Excellence Program. (2568). Education criteria for performance excellence. Retrieved May n.d., 2025 , from <https://www.nist.gov/baldrige/education-criteria-performance-excellence>
- Peters, T. J. et al. (1982). In Search of Excellence: Lessons from America's Best-Run Companies. Chicago: Harper & Row.
- S. P. Robbins. (2008). Organizational behavior. London: Pearson Education.

ไตรภูมิพระร่วงกับการเมือง*

TRAIBHUMI PHRA RUANG AND POLITICS

นรพัชร เสาร์ทอง

Norapat Soathongtong

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, ประเทศไทย

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

อุทัย จันทรรัตนกานต์

Uthai Chantharattanakarn

มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ประเทศไทย

Pathumthani University, Thailand

ธวัชชัย สิงห์สุภา

Thawatchai Singsoopa

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, ประเทศไทย

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

วารินทร์ จันทรรัตน์

Warin Jantararat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

อภิญา ฉัตรช่อฟ้า

Apinyar Chatchorfa

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: norapat8357@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องไตรภูมิพระร่วงกับการเมือง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยจากตำราเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของวรรณกรรมไตรภูมิพระร่วงในประเทศไทย (2) เพื่อวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องระหว่างไตรภูมิพระร่วงกับการเมืองของประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า 1. ความเป็นมาของวรรณกรรมไตรภูมิพระร่วงในประเทศไทย ความเชื่อเรื่องไตรภูมินั้น เป็นความเชื่อทางศาสนาที่มีมาอยู่ก่อนแล้วในกลุ่มประเทศที่นับถือพุทธศาสนา และเป็นที่น่าสนใจว่าวรรณกรรมดังกล่าวถูกสร้างขึ้นมาท่ามกลางสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งทางการเมืองของอาณาจักรสุโขทัย เป็นเหตุให้วรรณกรรมเล่มนี้มีคุณค่ามากทางด้านประวัติศาสตร์และมีจุดมุ่งหมายทั้งทางการเมือง 2. ความเกี่ยวข้องระหว่างไตรภูมิพระร่วงกับการเมืองของ

*Received 8 May 2025; Revised 29 June 2025; Accepted 14 July 2025

ประเทศไทย ประกอบด้วย (1) การวางฐานคิดผ่านจักรวาลวิทยา คือ การวางฐานคิดในด้านของโลกและจักรวาล โดยทำการถอดโครงสร้างของจักรวาลออกมาในรูปแบบของแผนผัง แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการวางฐานคิดเรื่อง ศูนย์กลางของโลก สมมติบรรพตหรือลักษณะของทิพยภาวะที่อยู่เหนือธรรมชาติและคติชนวิทยา (2) ไตรภูมิพระร่วงกับการปกครองไทย คือการแปลงฐานคิดนามธรรมที่ถอดแบบมาจากจักรวาลวิทยามาประยุกต์ใช้ให้เป็น รูปธรรม ได้แก่การเกิดเอกะบุรุษ เทวราชา ระบบชนชั้นและรัฐในอุดมคติ (3) ไตรภูมิกับการบริหารจัดการ ทรัพยากร จากแผนผังจักรวาลในไตรภูมิซึ่งถูกเปลี่ยนให้กลายเป็นรูปธรรมขึ้นในการจัดวางผังปราสาทและผังเมือง โดยมีนัยยะแฝงในเรื่องของการจัดการทรัพยากรน้ำและดึงดูดทรัพยากรบุคคล

คำสำคัญ: สมมติบรรพต, ทิพยภาวะ, จักรวาลวิทยา, คติชนวิทยา, ไตรภูมิพระร่วง

Abstract

This research study on Traibhumi Phra Ruang and Politics. The researchers conducted a qualitative study by researching texts and relevant scholarly documents. The objectives are: (1) to examine the origins of the literary work Traibhumi Phra Ruang in Thailand, and (2) to analyze the relationship between Traibhumi Phra Ruang and Thai political thought. The findings are as follows 1. The Origins of Traibhumi Phra Ruang in Thailand. The belief in the Three Realms (Traibhumi) originates from religious cosmology long embraced by Buddhist-majority societies. Notably, this work was created during a politically unstable period in Sukhothai's history, giving it significant historical value and suggesting underlying motives involving political 2. The Relationship between Traibhumi Phra Ruang and Thai Politics. This relationship manifests in three key dimensions: (1) Foundational Thought through Cosmology – The text presents a metaphysical worldview by diagramming the structure of the universe and applying it to conceptualize the world's center, symbolic mountains (mythical Mount Meru), divine power, and folklore ideology. (2) Governance and Political Structure – Abstract cosmological concepts are translated into concrete political structures, including the emergence of charismatic rulers (great man theory), divine kingship, hierarchical stratification, and the ideological state. (3) Resource and Urban Management – The cosmological blueprint in Traibhumi is transformed into practical models of palace and city planning, embedding water management strategies and human resource mobilization.

Keywords: Symbolic Mountains, Divine Power, Cosmology, Folklore Ideology, Traibhumi Phra Ruang

บทนำ

ในการศึกษาแนวคิดทางการเมืองและปรัชญาการเมืองของไทย จะอิงอยู่บนรากฐานของปรัชญาการเมืองของโลกตะวันตก ซึ่งการนำหลักคิดทางปรัชญาจากโลกตะวันตกมาใช้ในโลกตะวันออกโดยมีบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน มักจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของความเข้ากันได้ของชุดความคิด โดยเฉพาะปรัชญาการเมืองที่ถูกผลิตขึ้นในโลกตะวันตก จะสามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกตะวันออกที่มีบริบททางการเมืองแตกต่างกันได้หรือไม่ ยังคงเป็นสิ่งที่นักวิชาการให้ความสนใจจนถึงยุคปัจจุบัน ทำให้การศึกษาของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองของไทยในยุคอดีต จะทำการศึกษาจากเอกสาร บ้านทึบ หรือการใช้วรรณกรรมที่มีการสอดแทรกคติคิดและบรรทัดฐานตามหลักของจารีต เป็นสื่อกลางในการศึกษาของชาวไทยเรื่อยมา วรรณกรรมในหลายฉบับยังคงได้รับความสำคัญในฐานะของสื่อกลาง ในการส่งถ่ายหลักจารีตและฐานคิดที่สำคัญสำหรับชนชั้นนำทางการเมือง ดังนั้นวรรณกรรมในมุมมองของผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการส่งถ่ายความรู้ จากยุคอดีตไปสู่ยุคปัจจุบัน โดยมีภาษาและทักษะการตีความตามหลักของญาณวิทยาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เราสามารถถอดความองค์ความรู้ในอดีตที่ซ่อนอยู่ในวรรณกรรม มาใช้เป็นแนวทางสำคัญในการศึกษาและทำความเข้าใจบริบททางการเมืองของสังคมในแต่ละยุคสมัย จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อถอดใจความสำคัญที่ซ่อนอยู่ในวรรณกรรมผู้วิจัยพบข้อมูลว่า ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างภาษา (Language) วรรณกรรม(Literature) และการเมือง(Politics) ของมนุษย์คือการอยู่ร่วมกันในสังคม สังคมของมนุษย์ยึดโยงกันด้วยภาษาและการสื่อสาร ถ้าไม่มีภาษาร่วมกัน สังคมก็แตกสลาย... กล่าวคือภาษาเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์รับรู้และเข้าใจโลกได้ร่วมกัน มีคนเคยกล่าวไว้ว่า “ในพื้นที่ใดก็ตามที่มีสิ่งมีชีวิตมากกว่าหนึ่งชีวิตขึ้นไปย่อมมีการเมืองเกิดขึ้นเสมอ” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีอยู่ของการเมืองที่เกิดขึ้นพร้อมกับการมีสังคม แม้กระทั่งในสังคมเล็กๆอย่างครอบครัวก็มีการเมืองเกิดขึ้น (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2556) ขณะเดียวกัน “การเมือง” ก็คือสิ่งที่ภาษาสร้างขึ้น ถ้าการเมืองเป็นเรื่องของภาษาและความหมายของภาษาก็ได้หยุดนิ่งหากแต่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย นั่นจึงไม่มีความจริงทางการเมืองที่เป็นสากลเที่ยงแท้ไม่เปลี่ยนแปลง อาจกล่าวได้ว่าเราสามารถศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองผ่านการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของงานวรรณกรรมได้ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2556) ตัวผู้ประพันธ์มีอำนาจในการประดิษฐ์สร้างและนำเสนออุดมการณ์บางอย่างหรือแม้กระทั่งสามารถปิดกั้นอุดมการณ์บางอย่างก็ย่อมได้และตัวผู้อ่านเองก็มีสิทธิ์ในการตีความ ทำความเข้าใจหรือแม้กระทั่งเห็นแย้งต่อสารที่สื่อวรรณกรรมนำเสนอก็ย่อมได้เช่นกัน (อัศร ปัจจักษะภักดี, 2552) วรรณกรรมคือพื้นที่ของการเชื่อมต่อระหว่างวิธีการเขียน การอ่านและความพรั่งพร้อมของความหมายที่มาบรรจบกันในพื้นที่เดียวกัน วรรณกรรมในนัยนี้จึงมิได้เป็นเพียงศิลปะของการเขียนโดยทั่วไปหรือเป็นภาษาเฉพาะแบบหนึ่ง แต่วรรณกรรมในที่นี้คือ “วิถีทางประวัติศาสตร์ของการปรากฏตัวของการเขียน การเชื่อมต่อที่เฉพาะเจาะจงระหว่างระบบความหมายของคำในภาษากับระบบของการปรากฏตัวของสรรพสิ่ง” แนวคิดเรื่องไตรภูมิ เป็นระบบแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มาสู่พระพุทธศาสนากล่าวถึงระบบภูมิจักรวาลที่แบ่งไปด้วยแนวคิด คติความเชื่อต่างๆที่เกิดขึ้นและมีอิทธิพลอยู่มากในดินแดนอุษาคเนย์ ตั้งแต่สมัยรัฐโบราณไม่ว่าจะเป็นรัฐศรีวิชัย ตามพรลิงค์ จามปา ขอม พม่า รามัญและรัฐสยาม วัฒนธรรมความเชื่อในเรื่องนี้เข้ามาอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คน มีอิทธิพลทางการเมืองการปกครองรวมถึงประเพณีวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นสูงถึงสามัญชน (ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์, 2557) ไตรภูมิหรือไตรโลกหมายถึงสามโลกซึ่งเป็นคติเกี่ยวกับโลกสัณฐานตาม

ความเชื่อในพุทธศาสนา ไตรภูมิประกอบด้วย กามภูมิ รูปภูมิ และอรุณภูมิและไตรภูมิได้กล่าวถึงโลกมนุษย์ นรก และสวรรค์ สำหรับคนไทยได้รับความรู้เรื่องไตรภูมิมาพร้อมๆกับการรับพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของวรรณกรรมไตรภูมิพระร่วงในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องระหว่างไตรภูมิพระร่วงกับการเมืองของประเทศไทย

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่องไตรภูมิพระร่วงกับการเมืองไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งศึกษาข้อมูลจากเอกสารไตรภูมิพระร่วง(ฉบับของกรมศิลปากร) และ ไตรภูมิพระร่วง (ฉบับตรวจสอบชำระใหม่) ซึ่งเผยแพร่โดยหอสมุดแห่งชาติ มาตรวจเทียบเพื่อความถูกต้องของข้อมูล และใช้งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาร่วมทำการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิดและปรากฏการณ์ทางการเมืองของประเทศไทย

ผลการศึกษา

1. ความเป็นมาของวรรณกรรมไตรภูมิพระร่วงในประเทศไทย

ผู้วิจัยเลือกข้อมูลจากเอกสารไตรภูมิพระร่วง(ฉบับของกรมศิลปากร) และ ไตรภูมิพระร่วง (ฉบับตรวจสอบชำระใหม่) ซึ่งเผยแพร่โดยหอสมุดแห่งชาติ เป็นข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์ หลักจากทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้สามารถสรุปความเป็นมาได้สองแนวทางคือ แนวทางแรกนั้นเชื่อว่าพระยาโลไทยซึ่งเป็นกษัตริย์ของอาณาจักรสุโขทัยเป็นผู้แต่งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม และแนวทางที่สองพบว่าความเชื่อเรื่องไตรภูมินั้น เป็นความเชื่อทางศาสนาที่มีมาอยู่ก่อนแล้วในกลุ่มประเทศที่นับถือพุทธศาสนา ต่อมาพระยาโลไทยได้รวบรวมเพื่อสรุปออกมาในรูปแบบของวรรณกรรมอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเนื้อหาในไตรภูมิ(ฉบับของกรมศิลปากร) และ ไตรภูมิพระร่วง (ฉบับตรวจสอบชำระใหม่) พบว่า ไตรภูมิกล่าวถึงจักรวาลที่มีโลกซึ่งมนุษย์อาศัยอยู่นี้เป็นหน่วยหนึ่งของอนันตจักรวาลอันหาขอบเขตจำกัดไม่ได้... ในจักรวาลหนึ่งนั้นมีเขาพระสุเมรุเป็นแกนกลางและมีเขาสัตตบริภัณฑ์ล้อมอยู่โดยรอบเป็นวงแหวนเจ็ดวง ทั้งเขาพระสุเมรุและเขาสัตตบริภัณฑ์ถูกห้อมล้อมด้วยสีทันดรสมุทรที่แผ่กว้างไปทุกทิศจนครอบคลุมจักรวาล รอบนอกของเขาสัตตบริภัณฑ์ในทิศใหญ่ทั้งสี่ทิศเป็นที่ตั้งของทวีปใหญ่ 4 ทวีปและทวีปน้อยอีก 4 ทวีป ซึ่งทวีปใหญ่ทั้ง 4 ได้แก่อุตตรกุรุทวีปที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเขาพระสุเมรุ บุรพวิเทหะทางทิศตะวันออก ชมพูทวีปทางทิศใต้และอมรโคยานทางทิศตะวันตก ทวีปใหญ่แต่ละทวีปเป็นที่เกิดของมนุษย์ มนุษย์แต่ละทวีปจะมีลักษณะเฉพาะของตน แต่เฉพาะในชมพูทวีปเท่านั้นที่เป็นดินแดนที่เกิดของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าและพระเจ้าจักรพรรดิ (พิมพ์ดีด เอี่ยมธรรพจน์, 2556) ความเชื่อเรื่องไตรภูมิกับวิถีชีวิตในพุทธศาสนาของสังคมไทยมีมายาวนาน ไม่น้อยกว่า 660 ปี นับตั้งแต่ครั้งสมเด็จพระญาณโฑ (พระมหาธรรมราชาที่ 7) กษัตริย์องค์ที่ 7 แห่งกรุงสุโขทัย ทรงพระราชนิพนธ์ไตรภูมิภาพหรือไตรภูมิพระร่วง หนังสือฉบับนี้ได้ตกทอดเป็นมรดกความเชื่อทางพุทธศาสนาจวบจนปัจจุบัน ทำให้แนวความคิดและคติความเชื่อเรื่องภูมิจักรวาลที่มีมาก่อนพุทธกาลในศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู ที่อธิบายถึงเรื่องไตรภูมิ เรื่องการเวียนว่ายตายเกิดบาปบุญคุณโทษ ตามแนวทางปรัชญาในพระพุทธศาสนา... ในคติพุทธศาสนา พระพรหมเป็นชาวสวรรค์ชั้นสูง

ชั้นหนึ่งที่สูงกว่าเทวดาทั่วไปเรียกว่า “พรหม” พระพรหมยังอยู่ในกามาจรรพ มีการวนเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสวรรค์ที่เรียกว่าชั้นพรหม (พรหมภูมิ) พระพรหมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือพรหมที่มีรูป เรียกว่า “รูปพรหม” มีทั้งหมด 16 ชั้น และพรหมที่ไม่มีรูปเรียกว่า “อรูปพรหม” มีทั้งหมด 4 ชั้น โดยอรูปพรหมจะสูงกว่ารูปพรหม (สมคิด สวยล้ำ, 2553) อรูปพรหมเป็นพรหมที่ไม่มีรูป มีแต่นามชั้น 4 เช่น ในอรูปภูมิทั้ง 4 ถึงแม้จะเรียกว่าภูมิ แต่ภูมินี้ไม่ปรากฏว่ามีรูปร่างฐานอย่างหนึ่งอย่างใด...สำหรับอรูปพรหมนี้เป็นพรหมที่ไม่มีรูป มีแต่นามชั้น 4 เกิดขึ้นติดต่อกันโดยไม่มีระหว่างคั่นนับตั้งแต่ปฏิสนธิมา (พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, 2535)

จากประเด็นในเรื่องของความเป็นมาของไตรภูมิพระร่วง ทำให้ผู้เขียนพบว่าอิทธิพลสำคัญจากคติไตรภูมิคือการวางบรรทัดฐานทางสังคมโดยใช้ความเชื่อเรื่องบาปบุญและการเวียนว่ายตายเกิด รวมไปถึงหลักการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การหลุดพ้นจากสงสารวัฏ นอกจากนี้จินตนาการของปราชญ์ในสมัยโบราณที่สร้างสรรค์วรรณกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างจักรวาลวิทยาและคติชนวิทยา เพื่ออธิบายและสนับสนุนความเชื่อเกี่ยวกับอายุของโลก การสร้างโลก ภูมิศาสตร์จักรวาล ตลอดจนการแสดงถึงนัยยะทางการเมืองที่ถูกชุกซ่อนอยู่ในวรรณกรรมฉบับดังกล่าว และเป็นที่น่าสังเกตว่าวรรณกรรมดังกล่าวถูกสร้างขึ้นมาท่ามกลางสภาพการณ์ที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งทางการเมืองของอาณาจักรสุโขทัย จนเป็นเหตุให้วรรณกรรมเล่มนี้มีคุณค่ามากทางด้านประวัติศาสตร์และการเมืองการปกครอง

2. ความเกี่ยวข้องระหว่างไตรภูมิพระร่วงกับการเมืองของประเทศไทย

ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการนำเสนอออกเป็น 3 ประเด็นประกอบด้วย (1) การวางฐานคิดผ่านจักรวาลวิทยา (2) ไตรภูมิพระร่วงกับการปกครองไทย (3) ไตรภูมิกับการบริหารจัดการทรัพยากร

2.1 การวางฐานคิดผ่านจักรวาลวิทยา การทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักจักรวาลวิทยาในไตรภูมินั้น มีความเกี่ยวข้องกับการวางฐานคิดเรื่องโลกและดวงดาว โดยปรากฏคำอธิบายเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ของโลกและดวงดาว การโคจรทางของดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระเบียบและเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลกมนุษย์ โดยผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นย่อยในการนำเสนอออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

2.1.1 ฐานคิดจักรวาลวิทยากับสมมุติบรรพต จากความเชื่อในเรื่องเขาพระสุเมรุซึ่งเป็นศูนย์กลางของโลก ส่งผลให้ประชาชนมีความเชื่อว่าภูเขาสูงของอาณาจักรมีความศักดิ์สิทธิ์ประดุจกับเขาพระสุเมรุในไตรภูมิ หรือการสร้างเขาพระสุเมรุจำลองในลักษณะของสมมุติบรรพต เพื่อบ่งบอกถึงความสำคัญของสถานที่ที่เป็นดั่งใจกลางของอาณาจักร โดยพบเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้ “การจำลองสมมุติบรรพตตามคติความเชื่อเรื่องไตรภูมิ ภูมิจักรวาล และโลกสัณฐานโดยมีเขาพระสุเมรุเป็นแกนกลางของสรรพสิ่ง...อนึ่งยอดเขาพระสุเมรุนี้เป็นที่ตั้งแห่งสวรรค์ชั้นดาวดึงส์หรือเทวโลกอันมีเทวสภาที่มีผู้ปกครองสูงสุดคือ พระอินทร์ สามารถโยงเข้ากับคติของพระนามพระมหากษัตริย์ผู้เป็น “อินทราชา” และเกี่ยวข้องกัพระอิศวรหรือพระคเณศ” (ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์และคณะ, 2557) การศึกษาแนวคิดเรื่องไตรภูมิกับการสร้างพระเมรุและพระเมรุมาศทำให้เห็นวิถีคิดของชาวสยามที่ได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากศาสนาเป็นสำคัญ...ความคิดเรื่องไตรภูมิทำให้ชาวสยามประพุดติปฏิบัติดี เพื่อนำไปสู่ภพภูมิที่ดีเมื่อสิ้นอายุขัย จะเห็นได้ว่าสิ่งก่อสร้างทั้งหมดล้วนแสดงความหมายเชิงสัญลักษณ์ หากใช้การแสดงควมสวยงามแต่เพียงประการเดียว (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2554) ภูเขาจึงเป็นสัญลักษณ์สากลอันเป็นตัวแทนของสิ่งที่เหนือโลกหรือการเชื่อมต่อระหว่างมนุษย์กับจักรวาลอันไพศาล หรือเป็นการเชื่อมต่อระหว่างรูปกับนาม หรือการเชื่อมระหว่างโลกที่ไม่มีสภาวะกับโลกที่มีสภาวะ หรือการเชื่อมระหว่างฐานคติทางความคิดของผู้คนในชุมชน ส่วนรูปทรงของสมมุติบรรพตจะปรากฏรูปร่างที่สะท้อนความคิดของประชาชนในแต่ละพื้นที่ จนกลายเป็นศูนย์รวม

ความเชื่อในภูมิวัฒนธรรม โดยมีการถ่ายทอดคติจักรวาลและสมมติบรรพตออกมาเป็นแผนผังของศาสนสถาน การสร้างงานสถาปัตยกรรมโดยจำลองเจดีย์เป็นเขาพระสุเมรุหรือสมมติบรรพตอันเป็นศูนย์กลางจักรวาลหรือการประดิษฐานตัวแทนของพระพุทธองค์ทรงประทับอยู่ที่ศูนย์กลางจักรวาลหรือประทับในตำแหน่งทิศใต้ของสมมติบรรพต ตามความเชื่อที่ปรากฏในไตรภูมิ

2.1.2 ฐานคติจักรวาลวิทยากับการวางผังเมือง จากประเด็นในเรื่องของฐานคติจักรวาลวิทยากับสมมติบรรพตซึ่งเป็นนามธรรม คนชั้นปกครองได้เปลี่ยนสิ่งที่เป็นนามธรรมไปสู่รูปธรรมด้วยการจัดวางผังเมืองหรือผังปราสาทให้ซ้อนทับกับโครงสร้างของจักรวาลในหลักไตรภูมิ เพื่อสื่อให้ประชาชนเห็นว่าอาณาจักรนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์และเชื่อมโยงกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ จากการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยพบว่า “แนวคิดเรื่องภูเขาที่เป็นศูนย์กลางของจักรวาลดังกล่าวนั้นถูกถ่ายทอดจากประเทศอินเดียสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ...แนวคิดนี้เป็นแก่นสารทางรูปธรรมและเป็นสิ่งเชื่อมโยงทางจิตวิญญาณระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ทำให้คนไทยและคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้สร้างสิ่งที่เป็นตัวแทนของความศรัทธาเช่นการสร้างวัดวาอารามตามภูเขาสูงหรือในภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่ราบได้สร้างสถูปและเจดีย์ โดยการพัฒนาารูปแบบทางความคิดที่ว่าภูเขาหรือสิ่งก่อสร้างรูปทรงคล้ายภูเขานั้น แสดงถึงการดำรงไว้ซึ่งหลักคติความเชื่อเรื่องไตรภูมิ ความเป็นศูนย์กลางของจักรวาล” (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2554) นอกจากนี้รูปทรงของสถูปเจดีย์ได้ถอดความต่อเนื่องจากรูปทรงของภูเขาที่หล่อหลอมความศรัทธาของผู้คนเป็นศูนย์กลางความเชื่อในภูมิวัฒนธรรม ซึ่งทั้งความใหญ่ ความสูง ความมืดที่เกิดจากส่วนเว้าของภูเขาและได้สอดคล้องกับทฤษฎีโลกแห่งแบบ (World of Forms) ของเพลโตซึ่งกล่าวว่าโลกที่มนุษย์อาศัยอยู่ทุกวันนี้เป็นโลกที่ถูกประทับหรือทำสำเนาจากโลกแห่งแบบที่มีความสมบูรณ์และเป็นของจริง มนุษย์จะเข้าสู่โลกแห่งแบบได้ก็ต้องใช้เหตุผล เพื่อเข้าสู่แบบที่ยิ่งใหญ่กว่าแบบทั้งหลายนั้นคือแบบแห่งความดี (Form of Goodness) ซึ่งจะเป็นเหมือนแสงอาทิตย์ที่ทำให้มนุษย์รู้เช่นเห็นแจ้งต่อโลกแห่งแบบทั้งโลก (สมบัติ จันทรวงศ์, 2549) ในมุมมองของผู้วิจัยการกำหนดให้ตัวปราสาทที่มียอดแหลมอันเป็นสัญลักษณ์ของสมมติบรรพตหรือเขาพระสุเมรุ ยังสื่อว่าตัวปราสาทอันเป็นที่พำนักของผู้ปกครองเป็นศูนย์กลางของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แล้วทำการจัดเรียงตำแหน่งของสิ่งปลูกสร้างที่รายล้อมตัวปราสาทหรือศาสนสถาน ให้สอดคล้องกับแผนผังที่ปรากฏในแนวคิดด้านจักรวาลวิทยาดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น จึงเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้ชนชั้นนำต้องสร้างสิ่งก่อสร้างรอบตัวปราสาทให้คล้ายคลึงกับสถานที่สำคัญตามไตรภูมิ เพื่อประโยชน์ในการสร้างศรัทธาจากประชาชนเสมือนหนึ่งว่าอาณาจักรนี้คือตัวแทนของรัฐในอุดมคติตามฐานคติจักรวาลวิทยาของไตรภูมิ

2.1.3 ฐานคติจักรวาลวิทยากับการเกิด “ทิพภาวะ” การเกิดขึ้นของทิพภาวะมีลักษณะของความเป็นนามธรรมที่ค่อนข้างสูงและยากต่อการอธิบายอย่างเป็นรูปธรรม เพราะทิพภาวะเป็นความคิดที่อยู่เหนือโลกและอยู่เหนือการรับรู้ทางประสาทสัมผัสของมนุษย์ แต่จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าการแปลงทิพภาวะที่เป็นนามธรรมให้อยู่ในรูปของรูปธรรมนั้นสามารถกระทำได้ผ่านกลไกและแนวคิดทางการเมือง โดยเฉพาะการสร้างระบบการปกครองเมืองการปกครอง ที่ผู้นำทางการเมืองได้รับการสนับสนุนจากอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นทิพภาวะ จนก่อให้เกิดระบอบการปกครองในยุคแรกที่เรียกว่าเทวราชาเกิดขึ้น พระราชาในบริบทการเมืองไทยในสมัยโบราณจึงมีคุณลักษณะหลายประการที่สอดคล้องกับความเชื่อในเรื่องทิพภาวะ เป็นเหตุให้เกิดการยอมรับในพระราชอำนาจ อันจะนำมาซึ่งความสงบร่มเย็นของอาณาจักร ในส่วนนี้ผู้วิจัยพบข้อมูลสนับสนุนว่า “สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน การดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์มีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับบทบาททางการเมืองการปกครองและวัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติตามระบบจารีตमानานเช่นที่อธิบายความเชื่อสำคัญว่ากษัตริย์เป็น “เทวราชา” และ “สมมุติเทพ” ตามแนวคิดระบบความเชื่อที่มาจากอินเดียซึ่งราชสำนักสยามได้รับอิทธิพลทางความเชื่อนี้มาจาก

ราชอาณาจักรขอม ภาพสะท้อนที่พระมหากษัตริย์เป็นเทวราชาจากศาสนาพราหมณ์ฮินดูและเป็นพุทธราชาจากพระพุทธศาสนา” (นิพัทธ์พงศ์ พุมมาและคณะ, 2555) งานพระเมรุเป็นพระราชพิธีที่มีความสำคัญซึ่งแสดง “ทิพภาวะ” และความเป็น “สมมติเทพ” ของพระมหากษัตริย์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ผู้ดำรงสถานภาพเป็นสมมติเทพโดยตรง (วรพร ภู่งศ์พันธุ์, 2552) สำหรับการก่อสร้างพระเมรุนอกจากจะมีหน้าที่หลักคือรองรับการพระราชพิธีที่จะเกิดขึ้นแล้วยังเป็นการจำลองภาพของเขาวงกตสุเมรุ ซึ่งในคัมภีร์ของศาสนากล่าวว่าเป็น “ศูนย์กลางของจักรวาล” ดังนั้นหากมองในมุมนี้ระบบการปกครองแบบเทวราชาที่ปรากฏขึ้นในอาณาจักรของประเทศไทยสมัยโบราณ จึงเป็นภาพสะท้อนของแนวความคิดด้านจักรวาลวิทยาที่ส่งผลต่อแนวความคิดทางการเมืองของไทย และผลจากระบบการเมืองการปกครองที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดข้างต้นได้นำมาประยุกต์ใช้กับสิ่งก่อสร้างและศาสนสถานอีกเป็นจำนวนมาก เพื่อบ่งบอกถึงการดำรงอยู่ของ “ทิพภาวะ” ที่มีอยู่ในไตรภูมิให้ปรากฏขึ้นในโลกของความเป็นจริง

2.1.4 ฐานคิดจักรวาลวิทยากับปรากฏการณ์ธรรมชาติ จากการศึกษาเอกสารผู้วิจัยพบว่า ในสมัยโบราณมีความเชื่อกันว่าใต้โลกที่คนเราอาศัยอยู่นี้มีปลาตัวใหญ่ตัวหนึ่งหนุนอยู่เรียกว่าปลาอานนท์ และยังเชื่อกันว่าการเคลื่อนไหวของปลาอานนท์จะเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์แผ่นดินไหว การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์สิ่งแวดล้อมและอำนาจเหนือธรรมชาตินั้นผู้วิจัยพบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อดังนี้ “ในนิเวศตามธรรมชาติเหล่านี้มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ควบคุมการใช้ทรัพยากรให้อยู่ร่วมกัน โดยมีการกำหนดพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ล่งล่าไม่ได้และให้ใช้ทำพิธีกรรมตามประเพณีในฤดูกาลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น สิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้จะทำหน้าที่ปกป้องรักษาและคุ้มครองมนุษย์ เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีความผูกพันอยู่ร่วมกับอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในท้องถิ่นเข้าใจร่วมกันและจดจำรวมทั้งเล่าสืบต่อกันมา” (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2554) บางครั้งเป็นจุดเชื่อมระหว่างรูปธรรมกับนามธรรม ความคิดกับความจริงหรือบางครั้งเป็นจุดที่สามารถสร้างความศรัทธาของผู้คนในชุมชน ในอาณาจักร ในเมือง ในเชื้อชาติ ในกลุ่มความเชื่อ การเกิดขึ้นของคติปรัมปราในอดีตเกิดจากความจริงที่มองเห็นต่อเนื่องกับความคิดกับจินตนาการ (สมบัติจันทรวงศ์, 2549) ในมุมมองนี้ผู้วิจัยพบว่าความเกี่ยวเนื่องของชุดรูปแบบความคิดของสมมติบรรพตและจักรวาลวิทยาที่ยึดโยงกันมาจากหลายหัวข้อข้างต้น กำลังถูกขยายฐานคิดให้ครอบคลุมองคภาพต่างๆ ในสังคมที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในบริบททางการเมือง การอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติโดยใช้หลักจักรวาลวิทยาในไตรภูมิยังทำให้เกิดฐานะทางสังคมในลักษณะของผู้หยั่งรู้ซึ่งจะช่วยสร้างการยอมรับจากประชาชนและความชอบธรรมทางการเมืองให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนด้วย

2.1.5 ฐานคิดจักรวาลวิทยากับคติชนวิทยา ในประเด็นที่เกี่ยวกับฐานคิดจักรวาลวิทยากับคติชนวิทยานั้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการผสมผสานทางความคิดที่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างความเชื่อดั้งเดิมของประชาชนที่นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือธรรมชาติและบรรพบุรุษ ที่อยู่ในลักษณะของคติชนวิทยามาปรับใช้กับแนวความคิดทางศาสนาที่อยู่ในรูปแบบของไตรภูมิ ทำให้เกิดรูปแบบในการบริหารงานและเกี่ยวข้องกับโครงสร้างและการจัดระเบียบทางการเมืองที่มีความซับซ้อนขึ้น โดยเฉพาะการกำหนดโครงสร้างทางการเมืองโดยใช้รูปแบบที่ไม่ใช่กฎหมาย ได้แก่ แนวคิดในเรื่องของบุญและบาปมาเป็นตัวกำหนดบรรทัดฐานและก่อให้เกิดสถานะทางสังคมขึ้นมาใหม่ การประกอบคุณงามความดีกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการยกระดับสถานะทางสังคม ซึ่งในประเด็นนี้ผู้วิจัยพบข้อมูลว่า “หัวหน้าเผ่าพันธุ์รับศาสนาจากอินเดียทั้งพราหมณ์และพุทธเป็นเครื่องมือทางการเมืองการปกครอง จนบ้านเมืองเติบโตเป็นรัฐที่มีชื่อรู้จักทั่วไป เช่นพุนัน, ทวารวดี, ศรีวิชัย, ฯลฯ ด้วยการอ้างกฎแห่งกรรมว่าคนดีผู้มีบุญย่อมมีอำนาจวาสนาเหนือกว่าคนอื่นเพื่อหัวหน้าเผ่าพันธุ์และเครือญาติเข้าถึงความมั่งคั่งและอำนาจ โดยกีดกันคนส่วน

ใหญ่ของชุมชนชาติพันธุ์ออกไปจากความมั่งคั่งและอำนาจนั้น (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2558) แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้วการผสมผสานทางด้านแนวความคิดระหว่างฐานคิดดั้งเดิมในรูปแบบคติชนวิทยากับแนวคิดใหม่ด้านไตรภูมิที่เป็นแนวคิดทางศาสนา ยังคงต้องใช้เวลาในการปรับความคิดเข้าหากัน การต่อต้านทางความคิดหรือการโต้กลับทางความคิดของยังคงมีปรากฏอยู่ในตำนานและในเอกสารทางวรรณกรรมอีกหลายฉบับ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยพบข้อมูลสนับสนุนว่า “ไทยถูกหล่อหลอมให้เลื่อมใสศรัทธาศาสนาและเมื่อพุทธศาสนาเผยแผ่ถึงสุวรรณภูมิ...แต่ตามหลักฐานประวัติศาสตร์โบราณคดีและที่พบร่องรอยในนิทานตำนาน เช่นมหาวงศ์ (พงศาวดารลังกา) ล้วนสอดคล้องกันทั้งของลังกาและของไทยว่าการค้ากับการเมืองชักนำศาสนาจากอินเดียมาถึงสุวรรณภูมิในอุษาคเนย์แล้วปะทะกับการต่อต้านของคนพื้นเมืองที่นับถือศาสนาผิอย่างเหนียวแน่นมาก่อน แสดงว่ามีปัญหาระหว่างศาสนา ผิกับศาสนาพราหมณ์และพุทธเพื่อช่วงชิงความเชื่อหรือศรัทธาสวามิภักดิ์” (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2558) จนกระทั่งความคิดทางการเมืองโดยเฉพาะหลักจักรวาลวิทยาในไตรภูมิและคติชนวิทยา ได้ทำการปรับตัวเข้าหากันจนเกิดสำนึกร่วมที่เป็นที่ยอมรับขึ้น ผู้วิจัยพบข้อมูลสนับสนุนดังนี้ “การสร้างสำนึกที่ยอมรับในระบบความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งทำให้ง่ายต่อการยอมรับโครงสร้างความเป็นลำดับชั้น การยอมรับว่า “ผู้นำแบบไทย” มีความสำคัญต่อความอยู่รอดและความเจริญของชาติไทยอย่างตั้งมั่น และพุทธศาสนาแบบพุทธปณิธิของประเทศไทยที่เน้นเรื่องศรัทธานำทางก็เป็นแหล่งที่มาทางศีลธรรมที่ทำให้เราไม่ต้องมีระบบควบคุมตรวจสอบ” (อัคร ปัจจักษะภักดี, 2552) ดังนั้นรูปแบบทางการเมืองของประเทศไทยในอดีตที่มีรากฐานจากคติชนวิทยาหรือการนับถือผีบรรพบุรุษ เมื่อถูกผสมผสานกับแนวคิดในหลักพระพุทธศาสนาบางส่วนผ่านทางไตรภูมิ ทำให้เกิดความเชื่อในเรื่องของการกระทำความดีในรูปแบบของบุญและบาป โดยมีผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบและช่วยจัดระเบียบทางการเมือง เพื่ออธิบายถึงโครงสร้างทางการเมืองที่ลดหลั่นกันไปตามการสะสมบุญบารมีของแต่ละบุคคล การยอมรับในเรื่องของการทำบุญ จึงเป็นเสมือนการยอมรับฐานะทางสังคมของแต่ละชนชั้นที่เกิดจากการสั่งสมบุญกันมาหลายภพหลายชาติ รูปแบบทางการเมืองที่มีลักษณะเฉพาะตัวจึงเริ่มก่อรูปทางความคิดขึ้นมา

2.2 ไตรภูมิพระร่วงกับการปกครองไทย

ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการนำเสนอออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้ (1) ไตรภูมิกับการเกิดเอกะบุรุษ (2) ไตรภูมิกับการยุติความขัดแย้งทางสังคม (3) ไตรภูมิกับการสถาปนารัฐในอุดมคติ

2.2.1 ไตรภูมิกับการเกิดเอกะบุรุษ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นย่อยในการนำเสนอดังนี้

1) แนวคิดเรื่องพระศรีอารียเมตตรัยและเอกะบุรุษ ในความเชื่อของประชาชนชาวไทยที่นับถือพุทธศาสนานั้นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระศรีอารียเมตตรัย เป็นเนื้อหาในส่วนที่เป็นพุทธทำนายซึ่งในความหมายนี้เป็นเนื้อหาในส่วนที่เกิดขึ้นหลังจากพระพุทธศาสนาดำเนินไปเป็นระยะเวลากว่า 5,000 ปีตามพุทธทำนายนั้นจะกล่าวถึงกัลป์ที่กำลังจะเกิดขึ้นในช่วงกึ่งพุทธกาล บ้านเมืองจะเกิดกัลป์และพระศรีอารียเมตตรัยจะแบ่งภาคลงมา (พระศรีอารียจึงมาบังเกิดหลังพุทธกาลของพระพุทธเจ้าศากยมนี้นั่นนานนับด้วยสองชัย...) (เด่นดาว ศิลพานนท์, ม.ป.ป.) เพื่อช่วยเหลือและเป็นที่พึ่งให้แก่ประชาชนจนสามารถผ่านพ้นยุคสมัยไปได้ ชนชั้นนำทางการเมืองในยุคอดีต จึงใช้นัยยะดังกล่าวมาสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่ตนเองด้วยการบำเพ็ญบารมีหรือการสร้างศาสนสถานเพื่อเสริมบารมีและสร้างความชอบธรรมให้เป็นที่ยอมรับจากประชาชน การกระทำดังกล่าวยังคงส่งผลให้เกิดแนวคิดเรื่องของตัวบุคคลหรือเอกะบุรุษจนถึงยุคปัจจุบัน ดังนั้นในปัจจุบันสังคมไทยจึงมักจะยึดถือตัวบุคคลมากกว่าการให้ความสำคัญต่อการสร้างระบบการเมืองหรือกลไกทางการเมืองที่เข้มแข็ง

2) ไตรภูมิกับเทวราชา เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างราชาหรือกษัตริย์กับประชาชน ซึ่งมีความสัมพันธ์แตกต่างกันออกไปในแต่ละช่วงเวลา ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งตัวแปรในการนำเสนอไว้ 2 ประเด็นคือ

- **ภาพลักษณ์ของสมมติเทพ** ภายใต้การปกครองของพระธรรมิกราชคือสมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไทนั้น จักรพรรดินำพาบ้านเมืองพร้อมทั้งอาณาประชาราษฎร์ในขอบขันฑสีมาของพระองค์ให้ประสบกับความสุขความเจริญรุ่งเรือง เพราะพระองค์เปี่ยมด้วยพระราชกฤษฎาภินิหาร บุญญาธิการ และใช้หลักจริยธรรมเป็นแนวทางในการบริหารราชการแผ่นดิน ย่อมทำให้เกิดความชอบธรรมของพระราชอำนาจ ซึ่งพบข้อมูลเพิ่มเติมดังนี้ “เพื่อยังให้เจ้าผู้ครองเมืองในแถบลุ่มน้ำปิงที่เป็นจังหวัดกำแพงเพชรในปัจจุบันนี้ เกิดความเชื่อถือในการที่ตนต้องอยู่ในการปกครองของทางฝ่ายสุโขทัยว่าภายใต้การปกครองของพระธรรมิกราช คือสมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไทนั้น จักรพรรดินำพาบ้านเมืองพร้อมทั้งอาณาประชาราษฎร์ในขอบขันฑสีมาของพระองค์ให้ประสบกับความสุขความเจริญรุ่งเรือง...ด้วยพระราชกฤษฎาภินิหารและบุญญาธิการเสมอเหมือนด้วยองค์สมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท เช่นนี้เจ้าผู้ครองเมืองทั้งหลายในแถบนี้จึงควรค่าแก่การที่มาสวามิภักดิ์ต่อพระองค์” (สิทธิารถ ศรีโคตร, 2556) ผู้วิจัยมองว่าการที่ราชาจะเปี่ยมไปด้วยพระราชกฤษฎาภินิหารและบุญญาธิการอันเหนือธรรมดาเป็นผลมาจากกรรมหรือการกระทำ หรือการสร้างบุญสะสมเอาไว้จนก่อให้เกิดพระราชกฤษฎาภินิหารและบุญญาธิการตามระดับของการสั่งสมบุญที่ล้นหลามกัน ถือเป็นจุดกำเนิดโครงสร้างการเมืองและระบบขุนนางในเวลาต่อมา

- **ภาพลักษณ์ที่ไม่ใช่สมมติเทพ** ในส่วนของภาพลักษณ์ขององค์พระมหากษัตริย์ที่แตกต่างออกไปจากสมมติเทพ เป็นสถานการณ์ที่มักจะเกิดขึ้นในยามวิกฤติที่จะต้องฉายภาพของคุณลักษณะของปุชนร่วมกับพระราชกฤษฎาภินิหารและบุญญาธิการมาผสมผสานกันในช่วงเวลา โดยผู้วิจัยพบข้อมูลดังนี้ “จากกรณีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยพระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ที่เชี่ยวชาญทางการรบ และอาจจะด้วยเหตุที่ว่าสถานการณ์บ้านเมืองในยุคสมัยนั้นยังไม่มีความสงบสุขจึงจำเป็นต้องตັงบประมาณและรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงไป ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินนั้นได้แสดงออกมาในอีกแง่มุมหนึ่งที่แตกต่างจากสมมติเทพดังเช่นพระมหากษัตริย์ในรัชกาลก่อนๆ (นรพัชร เสาธงทอง, 2559) เช่นพระราชวังที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสร้างขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2310 นั้น ปัจจุบันเรียกว่าพระราชวังเดิมมีลักษณะการก่อสร้างที่เรียบง่ายตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณปากคลองบางกอกใหญ่ (วิชรา คลายนาทร, 2555) ซึ่งหากพิจารณาจากตัวเอกสารในส่วนนี้จะพบว่า การก่อสร้างที่พำนักของพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินเองนั้นขัดแย้งกับหลักการของไตรภูมิที่พระราชวังนั้นต้องปลูกสร้างอย่างใหญ่โตเสมือนหนึ่งตัวแทนของเขาสุเมรุที่เป็นแกนกลางของจักรวาล ดังนั้นพระมหากษัตริย์ในยุคสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงมีภาพลักษณ์ของปัจเจกบุคคล แตกต่างจากแนวคิดเรื่องสมมติเทพที่ใช้กันมาตั้งแต่ครั้งอาณาจักรสุโขทัย ดังนั้นสถานการณ์และบริบทแวดล้อมทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการแสดงภาพลักษณ์ที่แตกต่างกันทางการเมือง

3) การเกิดขบวนการผู้มีบุญหรือกบฏขาวนา ผู้วิจัยพบประเด็นที่เกี่ยวข้องคือ

- **การฟื้นฟูวัฒนธรรมย่อยของขาวนา** โดยปัจจัยทางวัฒนธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความเคลื่อนไหวในหมู่ขาวนาก็คือความเชื่อในเรื่องพระศรีอารีย ความเชื่อผู้มีบุญ ผู้มีอำนาจ และผู้แสดงตัวอยู่เหนือธรรมชาติ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือวัฒนธรรมย่อยของขาวนาถูกรื้อฟื้นขึ้นมาเพื่อต่อต้านวัฒนธรรมใหญ่ โดยการเกิดขึ้นของผู้นำที่มีลักษณะขู

จากการถือกำเนิดของผู้หน้าที่เข้มแข็งร่วมกับผู้นำท้องถิ่นดั้งเดิมที่สูญเสียอำนาจหรือถูกอำนาจจากส่วนกลางลดทอนอำนาจลง ก็จะทำให้เกิดการโต้กลับทางการเมืองในรูปแบบของการก่อความไม่สงบขึ้นมา

- **ความต้องการแยกอำนาจการปกครอง** การเกิดขึ้นของขบวนการผู้มีบุญหรือที่เราเรียกกันว่ากบฏผู้มีบุญ คือผู้นำทางการเมืองที่ลุกขึ้นก่อการต่อต้านอำนาจรัฐ โดยใช้ความเชื่อในเรื่องของพระศรีอาริย์เมตไตรย์และการถือกำเนิดของเอกะบุรุษ มาเป็นเครื่องมือในการสร้างอุดมการณ์ร่วมกันของชาวบ้าน เพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองและสร้างบารมีทางการเมืองในอนาคตต่อไป ทั้งนี้แนวคิดในเรื่องของผู้มีบุญและการเกิดขบวนการผู้มีบุญจะมีความสัมพันธ์กันกับการใช้อำนาจรัฐไม่เป็นธรรม ประชาชนได้รับความยากลำบากในการดำรงชีพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนเห็นว่าเกิดภัยคุกคามตามพุทธทำนายและรอคอยการปรากฏตัวของเอกะบุรุษที่เปี่ยมด้วยบุญบารมี มาช่วยเหลือนำประชาชนให้พ้นความยากลำบาก

2.2.2 ไตรภูมิกับการยุติความขัดแย้งทางสังคม ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยขอทำความเข้าใจไปถึงในสมัยของอาณาจักรสุโขทัย ด้วยปัญหาในเรื่องของความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองของภายในอาณาจักรเอง ที่ทำให้เกิดเหตุการณ์จลาจลขึ้นในกรุงสุโขทัย ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระยาสิทธิสุรวรรณไตรภูมิพระร่วงให้เป็นรูปธรรมระบอบธรรมราชาที่เปี่ยมไปด้วยอำนาจของบุญและวาสนา การบวชซึ่งเป็นการสะสมบุญจึงมีนัยยะทางการเมืองคือเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมือง โดยเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การปราชัยทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายในอาณาจักร เป็นการลดทอนของความโหดร้ายจากสงครามและยังมีความหมายรวมถึงการบำเพ็ญบุญบารมีเพื่อชำระล้างบาป ในยุคสมัยต่อมาจึงพบเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องอีกหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงตอนปลายของอาณาจักรอยุธยาเองก็พบกรณีตัวอย่างโดยผู้วิจัยพบว่า “พระเจ้าบรมโกศธิมมโอรส 2 พระองค์คือเจ้าฟ้าเอกทัศกับเจ้าฟ้าอุทุมพร มีพระราชประสงค์ให้องค์น้องคือเจ้าฟ้าอุทุมพรขึ้นครองราชย์ และได้โปรดเกล้าให้เจ้าฟ้าเอกทัศไปผนวช เมื่อพระองค์สวรรคตเจ้าฟ้าอุทุมพรก็ขึ้นครองราชย์ แต่แล้วเจ้าฟ้าเอกทัศต้องการราชสมบัติก็ลาผนวชออกมา พระเจ้าอุทุมพรทรงเห็นว่าพระเชษฐาอยากครองราชย์ พระองค์ก็ได้ทรงยกราชสมบัติถวายแล้วเสด็จออกผนวชเจ้าฟ้าเอกทัศก็ขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2557) ในประเด็นดังกล่าวข้างต้นพบว่า การบวชในสมัยนั้นเป็นหนึ่งในแนวทางที่ใช้ระงับข้อขัดแย้งทางการเมือง แต่ด้วยบริบทแวดล้อมทางการเมืองอีกเช่นกัน เมื่อกองทัพพม่ายกทัพมารุกรานพระเจ้าเอกทัศที่อาจจะไม่ชัดเจนในการศึกสงครามทำให้เจ้าฟ้าอุทุมพรต้องลาผนวชมาว่าราชการ จนกระทั่งเข้าศึกถอยทัพกลับไป พระเจ้าเอกทัศก็ทรงแสดงพระอาการระแวงเกรงว่าเจ้าฟ้าอุทุมพรจะแย่งราชสมบัติ เจ้าฟ้าอุทุมพรก็ทรงผนวชอีกจนได้พระสมณญานามว่าขุนหลวงหาวัด แสดงให้เห็นว่าการบวชในยุคนั้นคือการแสดงตนว่าเป็นการไม่ยุ่งเกี่ยวกับทางการเมือง นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้พบข้อมูลสนับสนุนว่า “เกิดเหตุการณ์สำคัญอันนำมาสู่การเปลี่ยนแผ่นดินจากสมัยกรุงธนบุรีไปสู่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์...การบริหารบ้านเมืองเกิดความปั่นป่วนเดือดร้อนทั้งฝ่ายข้าราชการและประชาชนทั่วไป พวกก่อการจลาจลเริ่มขึ้นในเมืองอยุธยาและเมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงทราบจึงโปรดให้พระยาสุรศักดิ์ซึ่งเดินทางมาราชการที่กรุงธนบุรีในเวลานั้นขึ้นไปปราบปรามพวกก่อกบฏที่อยุธยา แต่พระยาสุรศักดิ์กลับร่วมมือยอมเป็นหัวหน้ากลุ่มกบฏแล้วยกพลเข้าล้อมพระราชวังหลวง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงยอมแพ้พร้อมกับทรงขอผนวช” (วิชรา คลายนานาทร, 2555) จากหลายกรณีศึกษาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การสะสมบุญบารมีหรือการสร้างบุญด้วยการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับหลักของไตรภูมินั้น ยังคงได้รับการยอมรับต่อมาในอีกหลายยุคสมัย แม้แต่ในยุคสมัยปัจจุบันยังคงมีการบวชเพื่อขออุทิศบุญให้แก่เจ้ากรรมนายเวรหรือเพื่อเป็นการขอโทษกรรมให้แก่ผู้ที่เราเคยไปสร้างความเดือดร้อนให้ แม้ว่าการสร้างกรรมนั้นเราจะกระทำด้วยความตั้งใจหรือกระทำด้วยความไม่ตั้งใจก็ตาม

2.2.3 ไตรภูมิกับการสถาปนารัฐในอุดมคติ ประกอบไปด้วย

1) มุมมองเรื่องของรัฐในอุดมคติ “โดยความเชื่อเกี่ยวกับโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยเห็นว่ นักคิด นักเขียนหรือนักปราชญ์ในอดีตก็ว่าการสร้างรัฐสร้างเมืองในอุดมคติคืออัฐมรัฐของเพลโต ยูโทเปียของโทมัส มอร์ สังคมคอมมิวนิสต์ของคาร์ลมาซซ์ ในทางพระพุทธศาสนาโลกของพระศรีอริยเมตไตรยก็คือโลกในอุดมคติของ (พระมหาปริญา วรญาโณ (ทศช่วย), 2553) แนวคิดเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยจึงเป็นโลกในอุดมคติของ พุทธศาสนิกชนมาช้านานและที่สำคัญที่สุดก็คือเรื่อง “กฎแห่งกรรม” เพราะทุกคนล้วนมีกรรมเป็นของๆตน ทำดี ได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทุกคนจึงต้องเป็นผู้รับผลของกรรมที่ตนเองได้กระทำไว้แล้ว รอเพียงวันเวลาและโอกาสเท่านั้นภ ภูมิคือสถานที่เวียนว่ายตายเกิดของสรรพสัตว์มีทั้งดีและร้าย

ในความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยเชื่อว่ามีจริงเพราะเชื่อว่าเมื่อวานนี้มี วันนี้มีและพรุ่งนี้ก็มี เพราะฉะนั้นอนาคตจะต้องมีแน่นอนและในยุคสมัยนั้นจะประเสริฐด้วยการพึ่งพากันอาศัยเมตตาธรรมค้ำจุนโลก โลกของพระศรีอริยเมตไตรยนั้นคือโลกในอุดมคติ” (พระมหาปริญา วรญาโณ (ทศช่วย), 2553) ดังนั้นในมุมมอง นี้ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนไทยในเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยนั้นเชื่อว่าเป็นโลกในอุดมคติไม่มีความทุกข์ ทุกคนอยู่กันเป็นผาสุกทุกคนจะประกอบคุณงามความดีช่วยเหลือกันอย่างเกื้อกูล

2) ไตรภูมิกับโครงสร้างระบบชนชั้น ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการนำเสนอไว้ 2 ประเด็น คือ

- **ชนชั้นปกครองตามหลักไตรภูมิ** ใช้หลักการและแนวคิดในเรื่องของบุญบารมีที่เป็นตัวกำหนดสถานะทางสังคม และใช้สิ่งที่เรียกว่าบุญนั้นมาสร้างความชอบธรรมผ่านวาทกรรมทางการเมืองในยุคสมัยนั้นได้แก่ การเกิดขึ้นของชนชั้นปกครองที่สัมพันธ์กับพระยาจักรพรรดิราช ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่คอยช่วยเหลือแบ่งเบาภาระพระยาจักรพรรดิราชตามคติของไตรภูมิ จนปรากฏชนชั้นนำทางการเมืองที่สั่งสมบุญจากอดีตชาติมาช่วงแบ่งเบาภาระการบริหารบ้านเมืองของราชา ซึ่งผู้วิจัยมองว่าคือสิ่งที่เป็นรากฐานความคิดเรื่องระบบราชการในปัจจุบัน

- **ชนชั้นใต้ปกครองตามหลักไตรภูมิ** พบว่า เนื้อหาในไตรภูมินั้นได้สร้างโครงสร้างของระบบชนชั้นในสังคมขึ้นมา โดยใช้เรื่องของอำนาจที่มาจากบุญบารมีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนามาเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น แสดงให้เห็นถึง “ความแตกต่างระหว่างชนชั้น” ได้เป็นอย่างดี เริ่มจากชนชั้นปกครองจะเป็นผู้นำที่มีบารมีติดตัวมาตั้งแต่ถือกำเนิดเช่นการมีรัชสมัยพวยพุ่งออกมาจากครุฑมารดา หรือการเกิดแผ่นดินไหวและเกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติเมื่อผู้มีบุญญาบารมีมาเกิด ในขณะที่ชนชั้นใต้ปกครองนั้นเด็กที่อยู่ในครุฑมารดาจะดำเนินไปด้วยความเรียบง่ายเสมือนปลูชนโดยทั่วไป

3) **ไตรภูมิกับปรากฏการณ์การสร้าง ความชอบธรรมทางการเมือง** มีแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่านที่เห็นว่าจารึกและวรรณกรรมในสมัยโบราณนั้นไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อให้ประชาชนในเมืองอ่านโดยตรง แต่สิ่งเหล่านี้ นั้นถูกสร้างขึ้นเพื่อ “พิธีกรรม” อย่างใดอย่างหนึ่งเช่นประกาศให้ผีสงเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์รู้ถึงบุญบารมีที่ได้กระทำลาฯ โดยมีผู้มีบุญหรือพระสงฆ์ที่นำเนื้อหาสาระสำคัญไปเผยแพร่ต่อให้ประชาชนรับรู้ถึงบุญบารมีจนเกิดการยอมรับ อันเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง

2.3 ไตรภูมิกับการบริหารจัดการทรัพยากร พบว่า

2.3.1 **ไตรภูมิกับการจัดการแหล่งน้ำ** จากร่องรอยของเมืองสุโขทัยชี้ให้เห็นถึงภูมิปัญญาของผู้นำของอาณาจักรสุโขทัยที่ได้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยมีการวางแผนผังอย่างเป็นระบบ เมืองสุโขทัยมีการกล่าวถึงว่าเป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดของชุมชนเมืองที่มีการวางแผนผังเมืองและมีคูน้ำล้อมรอบเท่าที่เคยพบมาในประเทศไทย โดยผังเมืองสุโขทัยจะมีรูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีการจัดสร้างกำแพงเมือง ถนน ศาสนสถาน สระน้ำและทางน้ำอย่างเป็นระเบียบ (กระทรวงศึกษาธิการ, มปป) เสมือนกับการประยุกต์สระอโนดาตที่ปรากฏในไตรภูมิมาใช้ในการกักเก็บ

น้ำ นอกจากนี้ยังสร้างทำนบพระร่วงหรือเขื่อนดินที่ใช้กักเก็บน้ำขนาดใหญ่ โดยสามารถใช้ได้ทั้งในแง่ของการเกษตรและเป็นแหล่งน้ำใช้ในยามศึกสงคราม โดยเฉพาะเมื่อนำแนวคิดในเรื่องของแผนผังในไตรภูมิมาประยุกต์ใช้ เช่นการนำแนวคิดเรื่องสระอโนดาต มาสร้างเป็นสระน้ำขนาดใหญ่เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำรองยามวิกฤติ

2.3.2 ไตรภูมิกับการระดมทรัพยากรบุคคล เนื่องด้วยการจัดระเบียบการเมืองของอาณาจักรอยุธยาซึ่งกำลังเติบโตขึ้นมาในลักษณะของเมืองคู่แข่งของอาณาจักรสุโขทัย โดยอาณาจักรอยุธยาได้ใช้ระเบียบและข้อบังคับทางกฎหมายที่มีความเข้มงวด เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกครองและรักษาความสงบสุขภายใน แตกต่างจากอาณาจักรสุโขทัยที่ยึดหลักคติแนวคิดในไตรภูมิที่รวบรวมขึ้นโดยพระยาสิทธิ โดยเน้นการปกครองที่จะสร้างรัฐในอุดมคติ โดยมีฐานคิดที่มาจากศาสนา ซึ่งจุดนี้จัดว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการใช้จิตวิทยาตึงประชาชนให้อพยพย้ายครัวเรือนเพื่อหลบหนีจากอาณาจักรที่เข้มงวด ให้ย้ายครัวเรือนเข้ามาอยู่ในดินแดนของพุทธศาสนาเช่นในอาณาจักรสุโขทัย โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้จะช่วยเพิ่มจำนวนของประชากร โดยจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นจากการย้ายถิ่นฐาน จะส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และปกป้องบ้านเมืองในยามเกิดภาวะสงคราม

2.3.3 ไตรภูมิกับการประเมินความเข้มแข็งของอาณาจักร โดยสิ่งก่อสร้างในสมัยโบราณที่แฝงคติของไตรภูมินั้นนอกจากจะมีคุณค่าทางจิตใจต่อประชากรในอาณาจักรแล้ว นโยบายของการสร้างสิ่งก่อสร้างที่มีขนาดใหญ่ยังสะท้อนไปถึงการใช้เทคโนโลยีที่สูงกว่าสิ่งก่อสร้างโดยทั่วไป และยังบ่งบอกถึงความสามารถในการควบคุมแรงงานจำนวนมากหาศาลที่ถูกเกณฑ์มาใช้ในการก่อสร้าง และยังรวมไปถึงค่าใช้จ่ายในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการก่อสร้างย่อมจะต้องมากขึ้นตามศักดิ์และฐานะของผู้สร้าง การสร้างสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ย่อมมีมากกว่าจะแสดงถึงพระราชอำนาจ ยังมีประเด็นในเรื่องของการแสดงบารมีเพื่อข่มศัตรูทางการเมืองอย่างมีนัยยะ สิ่งก่อสร้างในมุมมองนี้นอกจากจะสะท้อนถึงความเป็นเทวสถานตามหลักการของไตรภูมิแล้ว ผู้สร้างยังแฝงนัยยะทางการเมืองในแง่ภูมิที่เกี่ยวกับการแสดงถึงศักยภาพของตัวผู้สร้าง ได้แก่ด้านกำลังความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในด้านการระดมวัสดุและทรัพยากร ความสามารถในการระดมไพร่พลที่ถูกเกณฑ์มาเป็นแรงงาน ซึ่งจะกลายเป็นกำลังทหารได้ในยามศึกสงคราม ตลอดจนเป็นการแสดงแสนยานุภาพและบารมีทางการเมืองให้เป็นที่ประจักษ์ สิ่งก่อสร้างที่แฝงไปด้วยนัยยะทางการเมืองจึงกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ใช้ในการชี้วัดถึงความเข้มแข็งของผู้สร้างเอง หากคู่แข่งทางการเมืองประเมินกำลังทางเศรษฐกิจและกำลังไพร่พลแล้วเห็นว่าไม่สามารถสร้างสิ่งก่อสร้างที่มีขนาดใหญ่โตทัดเทียมกันได้ ย่อมแสดงถึงขีดความสามารถที่อ่อนด้อยกว่า

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ไตรภูมิพระร่วงกับการเมืองไทย” โดยมีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดทางการเมืองดังนี้คือ

1. การวางฐานคิดผ่านจักรวาลวิทยา โดยการกล่าวถึงโครงสร้างของจักรวาลที่ถูกถอดแบบและจำลองออกมาในรูปลักษณะของผังเมืองและการจัดเรียงโครงสร้างของเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธนพล จุลกะเศียน , 2562) ศึกษาเรื่อง “จักรวาลวิทยาในวรรณกรรมประเภทไตรภูมิสุคติแบบจัดวางที่มีปฏิสัมพันธ์กับการรับรู้ของมนุษย์” พบว่า เรื่องราวจักรวาลวิทยาในหลักศาสนาต่างๆ มีความเชื่อมโยงกับวรรณกรรมไตรภูมิพระร่วงของไทยตามบริบทแวดล้อม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ภาณุพงศ์ ชงเชื้อ, 2552) ศึกษาเรื่อง “ไตรภูมิในงานศิลปกรรมไทย” พบว่าไตรภูมิกล่าวถึงสัณฐานโครงสร้างจักรวาลในภาพรวม มากกว่าจะเอ่ยถึงภพภูมิทั้งสามอย่างตรงตัวตามรูปศัพท์ทางพุทธศาสนา

2 ไตรภูมิพระร่วงกับการปกครองไทย มีแนวคิดในเรื่องของราชาปราชญ์และการสร้างรัฐในอุดมคติ ซึ่งตามหลักการของไตรภูมินั้นจะเน้นไปที่การเกิดขึ้นของผู้นำตามลักษณะของเอกะบุรุษ ที่ดำรงไว้ซึ่งจริยธรรมอันดีงาม มีความรอบรู้ สามารถนำพารัฐของตนให้เจริญรุ่งเรืองและในยามเกิดวิกฤตสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นววรรณ พูนสุพลฉัตร, 2563) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพระราชนิพนธ์เรื่องไตรภูมิพระร่วง” พบว่าระบบการปกครองในไตรภูมิจะเน้นที่ระบบการเมืองการปกครองแบบธรรมิกราชาเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาระหว่างประเทศต่างๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิจิต ทองประเสริฐ, 2565) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์สังสารวัฏในไตรภูมิพระร่วงตามกรอบคัมภีร์อริยมรรคสังคหะ” พบว่าการที่สอนให้เห็นถึงความไม่เที่ยงแท้ของสรรพสิ่งต้องมีการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏต่อไปโดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นประชาชนต้องปฏิบัติตามหลักคำสอนในไตรภูมิเพื่อหลุดพ้น ซึ่งถือเป็นการจัดระเบียบสังคม และสอดคล้องกับ (มณดา ศิลปบรรเลง, 2561) ศึกษาเรื่อง “คติความเชื่อเรื่องพระร่วงในสังคมไทย: บทบาทและการดำรงอยู่” พบว่าคติความเชื่อเรื่องพระร่วงมีบทบาททั้งในฐานะของตำนานบุคคลและตำนานเมือง มีบทบาททางการเมืองซึ่งช่วยสร้างสถานภาพและความชอบธรรมทางการเมืองและสนับสนุนอำนาจบุคคลในระบบการปกครอง

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยพบว่า ไตรภูมิพระร่วงถูกรวบรวมขึ้นมาในสมัยพระยาสิทธิแห่งอาณาจักรสุโขทัย เนื้อหาในวรรณกรรมดังกล่าวแฝงไว้ด้วยนัยยะทางการเมือง เริ่มตั้งแต่การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองด้วยบุญบารมีที่พิเศษกว่าปุถุชนทั่วไปจนเกิดแนวคิดที่เกี่ยวกับเอกะบุรุษหรือผู้นำที่เปี่ยมไปด้วยความรู้ความสามารถและจริยธรรมสามารถนำพาประชาชนในอาณาจักรให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ได้ในยามเกิดภัยพิบัติ นอกจากนี้การใช้หลักการทางไตรภูมิ มาเสริมสร้างความเข้มแข็งของอาณาจักรเช่นการจัดระเบียบโครงสร้างการเมืองว่า ชนชั้นนำทางการเมืองนั้นเกิดจากการสร้างบุญบารมีของเอกะบุรุษที่ติดตัวมาตั้งแต่ภพก่อน จึงมีความชอบธรรมในการที่จะปกครองอาณาจักร ชุนนางจะมีอำนาจลดหลั่นกันลงมาตามจำนวนของบุญบารมีที่สะสมไว้ ประชาชนปุถุชนธรรมดาที่ยังไม่มีบุญบารมีจึงจำเป็นต้องแสวงหาบุญเพื่อช่วยเหลือตัวเองให้มีบุญบารมีติดตัวไปในภพหน้า อาณาจักรสุโขทัยตามหลักการของไตรภูมิจึงเป็นเมืองพุทธศาสนาที่ขับเคลื่อนไปด้วยบุญบารมี และใช้หลักจริยธรรมในการควบคุมความประพฤติของทั้งชนชั้นนำและประชาชน ประกอบกับการใช้ประโยชน์จากหลักการของไตรภูมิในการสร้างอาณาจักรเช่นการจัดวางผังของปราสาทราชวังตามหลักจักรวาลวิทยา การจัดวางสิ่งก่อสร้างหรือศาสนสถานที่ถูกจัดวางตามตำแหน่งของหลักการในไตรภูมิ ยิ่งทำให้ภาพของอาณาจักรสุโขทัยนั้นถูกฉายออกมาในลักษณะของรัฐในอุดมคติของพุทธศาสนา แม้ว่าหลักการของไตรภูมิจะถูกมองว่าเป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาก็ตาม แต่โดยเนื้อหาส่วนใหญ่นั้นยังคงเป็นการนำพุทธศาสนามาผสมผสานกับความเชื่อในท้องถิ่นดั้งเดิมในรูปแบบของคติชนวิทยา ทำให้เกิดการผสมผสานทางความคิดจนเกิดรูปแบบทางการเมืองแบบเทวราชาแบบไทย ซึ่งเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยและคนไทยจำนวนมากเองก็ยังคงถือคตินี้มาจนถึงยุคปัจจุบัน โดยมีองค์ความรู้ที่ได้รับจากการสังเคราะห์งานวิจัยดังนี้

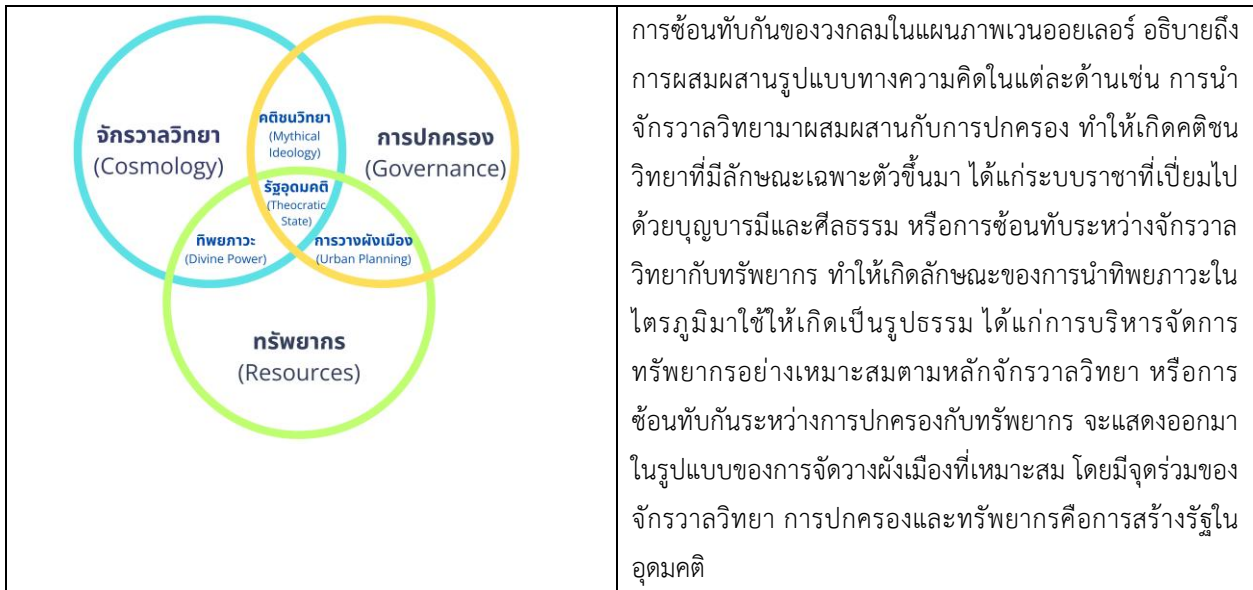
การศึกษาเรื่องไตรภูมิพระร่วงกับการเมือง ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้จากการสังเคราะห์ 3 ประเด็นได้แก่

1. ส่วนของจักรวาลวิทยา คือฐานคิดที่สำคัญของไตรภูมิอันเกี่ยวกับโลก ดวงดาว การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติภายใต้ภพภูมิทั้ง 3 โดยมีการเวียนว่ายตายเกิดไปตามภพต่างๆ ตามการสะสมบุญ ผู้สะสมบุญมากก็จะไป

เกิดในภพภูมิที่สูงลดหลั่นกันลงมา ดังนั้นประชาชนจึงต้องกระทำความดีและสะสมบุญ ถือเป็นการจัดระเบียบ การเมือง โดยใช้หลักศีลธรรม(บุญและบาป) เป็นตัวแปรสำคัญในการควบคุมสังคม

2. ส่วนของการปกครอง คือการเกิดโครงสร้างทางการเมือง ระบบการเมืองที่อิงกับการถือกำเนิดของเอกราชหรือแนวคิดอารยเมตตรัยที่เปี่ยมไปด้วยบุญบารมี พร้อมด้วยบริวารที่มีบุญบารมีมาช่วยแบ่งเบาภาระในการ บริหารจัดการบ้านเมือง

3. ส่วนของทรัพยากร คือใช้แนวคิดในไตรภูมิบริหารจัดการแรงงานซึ่งเป็นกำลังสำคัญของอาณาจักรทั้งใน ด้านผลิต กำลักรบ แรงงานในการก่อสร้างศาสนสถานสำคัญ รวมไปถึงการจัดการแหล่งน้ำ

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปไตรภูมิพระร่วงกับการเมืองประกอบไปด้วยการผสมผสานแนวคิดระหว่างจักรวาลวิทยา หลักการเมือง การปกครองและการจัดการทรัพยากร ที่ให้เกิดความทับซ้อนกันของแนวคิดทั้งสาม จนก่อรูปของคติชนวิทยา การ จัดผังเมือง ทิพยภาวะและรัฐในอุดมคติ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การศึกษาวรรณกรรม โดยเฉพาะในบริบทของ วรรณกรรมทางการเมืองควรเน้นไปที่การศึกษาในลักษณะของสหวิทยาการ ทั้งในด้านของรัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เพื่อบูรณาการทางความคิดและวิเคราะห์แนวคิดทางการเมือง ข้อเสนอแนะเชิง ปฏิบัติการ ควรสนับสนุนให้มีทีมงานวิจัยในลักษณะของสหวิทยาการอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเพิ่มและเติมเต็ม ศักยภาพของทีมวิจัยให้สามารถปฏิบัติงานในภาคสนามได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุม ข้อเสนอแนะในการ ทำวิจัยครั้งต่อไป การอธิบายองค์ประกอบของงานวิจัยเรื่องไตรภูมิกับการเมือง ประกอบไปด้วยประเด็นย่อยที่มี รายละเอียดและองค์ความรู้เฉพาะส่วนแตกต่างกันไปในแต่ละหัวข้อ ผู้วิจัยที่สนใจสามารถนำไปวิจัยต่อยอดเพื่อ สร้างองค์ความรู้เฉพาะส่วนที่ลึกซึ้ง เพื่อความง่ายต่อการเข้าใจและนำไปใช้ต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (มมป). พัฒนาการของชาติไทย. กรุงเทพมหานคร : หน่วยการเรียนรู้ที่ 9. หนังสือเรียนสังคมศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 1.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2556). ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.
- ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์. (2557). คติไตรภูมิกับการสร้างพระเมรุและพระเมรุมาศ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 6(2), 33-46.
- เด่นดาว ศิลปานนท์. (ม.ป.ป.). สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม จาก <https://www.finearts.go.th/promotion/view/>
- ธนพล จุลกะเศียน. (2562). จักรวาลวิทยาในวรรณกรรมประเภทไตรภูมิสู่ศิลปะแบบจัดวางที่มีปฏิสัมพันธ์กับการรับรู้ของมนุษย์. ชลบุรี: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นรพัชร เสางทอง. (2559). อิทธิพลของไตรภูมิพระร่วงที่มีต่อปรากฏการณ์ทางการเมืองของไทย. รายงานรวมบทความวิจัยสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 3 ปี 2559 เล่มที่ 2. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- นวลวรรณ พูนวสุพลฉัตร. (2563). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพระราชนิพนธ์เรื่องไตรภูมิพระร่วง. วารสารมจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 6(2), 71-83.
- นิพัทธพงศ์ พุมมา และคณะ. (2555). การโยกย้ายอดีตในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย. วารสารดำรงวิชาการ คณะโบราณคดีมหาวิทยาลัยศิลปากร. 3(พิเศษ), 47-60.
- พรเพ็ญ อันตระกูล. (2526). ความเชื่อพระศรีอารียะและกบฏผู้มีบุญในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2557). เจอวิกฤต จิตไม่วิบัติ. กรุงเทพมหานคร.: สำนักพิมพ์อมรินทร์ธรรมะ.
- พระมหาปริยญา วรญาณ (ทศช่วย). (2553). ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. ใน (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. (2535). ธัมมสังคณีสรุปถนิสสยะ. กรุงเทพมหานคร: สมองการพิมพ์.
- พิมพ์ดี เอื้อมธูรพจน์. (2556). แนวคิดรูปแบบของไทย ผ่านภูเขาแห่งความศรัทธาตามรอยการวิเคราะห์ของเพลโต, วารสารหน้าจั่ว : ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย : ศิลปะ-สถาปัตยกรรมพม่า ล้านช้าง ล้านนา, 9, 284-301.
- ภาณุพงศ์ ชงเชื้อ. (2552). ไตรภูมิในงานศิลปกรรมไทย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 17(27), 75-99.
- มณรรดา ศิลปบรรเลง. (2561). คติความเชื่อเรื่องพระร่วงในสังคมไทย: บทบาทและการดำรงอยู่. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วัชรนา คลายนาทร. (2555). ตามรอยเสด็จสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในพื้นที่ฝั่งธนบุรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- วิจิต ทองประเสริฐ. (2565). การวิเคราะห์สังสารวัฏในไตรภูมิพระร่วงตามกรอบคัมภีร์อภิมมัตถสังคห. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2554). การศึกษาสังคมไทยผ่านภูมิวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <http://lek-prapai.org/watch.php?id=84>
- สมคิด สวยล้ำ. (2553). การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมจากการตอบปัญหาเทวดาของพระพุทธเจ้า. พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2549). บทพิจารณาว่าด้วยวรรณกรรมการเมืองและประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คบไฟ.
- สมบัติจันทรวงศ์. (2549). ทบทวนความรู้ว่าทำไมต้องศึกษารัฐศาสตร์เชิงวิพากษ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิทธิธารถ ศรีโคตร. (2556). การประกาศคตินิยามอันตรธานและสถาปนาพระบรมธาตุ ที่เมืองนครชุมของสมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท ในพ.ศ. 1900. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.damrong-journal.su.ac.th/upload/pdf/53_10.pdf
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2558). มติชนออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <http://m.matichon.co.th/readnews>
- อักร ปัจจกษะภักติ. (2552). การสลายไทยสำนักผ่านสื่อวรรณกรรมเชิงทดลอง. เชียงใหม่: ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิเคราะห์นโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ต : ผลกระทบต่อเศรษฐกิจฐานราก
และความยั่งยืนทางการคลัง*

ANALYSIS OF THE DIGITAL WALLET POLICY : IMPLICATIONS FOR GRASSROOTS
ECONOMY AND FISCAL SUSTAINABILITY

ยืนยง รักพวงทอง

Yunyong Rakphuangthong

กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

Kampanart Wongwatthanaphong

รัฐสิทธิ์ อุ่นเจริญ

Ratasit Ouncharoen

วันทนา ศรีอาวุธ

Wantana Sriawut

รัชดาภรณ์ อำนวยศิลป์

Ratchadaporn Amnuaisin

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ประเทศไทย

Master of Public Administration Program, Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

E-mail: 16wantana@gmail.com

บทคัดย่อ

นโยบาย “เงินดิจิทัลวอลเล็ต” เป็นมาตรการทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลไทยประกาศใช้ภายหลังวิกฤตโควิด-19 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจทั้งในระดับมหภาคและระดับฐานราก ผ่านการเพิ่มการหมุนเวียนของเงินในระบบ เผยแพร่เม็ดเงินสู่ทุกภูมิภาค เพื่อส่งเสริมการบริโภค การสร้างรายได้ และการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการรายย่อย ผลการวิเคราะห์ชี้ว่านโยบายดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการเพิ่มกำลังซื้อในพื้นที่ท้องถิ่น สนับสนุนรายได้ของธุรกิจขนาดเล็ก และฟื้นฟูความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในช่วงภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว อย่างไรก็ตาม นโยบายนี้ยังเผชิญข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลในพื้นที่ห่างไกล ความเสี่ยงจากการพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภาครัฐในระยะยาว และภาระทางการคลังที่อาจกระทบต่อเสถียรภาพเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรการในต่างประเทศ ญี่ปุ่น ไต้หวัน เกาหลีใต้ แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ของนโยบายขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจึงควรให้ความสำคัญกับการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ติดตามและประเมินผลต่อเนื่อง ส่งเสริมความรู้ทางการเงินควบคู่กับการใช้เทคโนโลยี และบูรณาการนโยบายเข้ากับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจในระยะยาว

คำสำคัญ: เงินดิจิทัลวอลเล็ต, เศรษฐกิจฐานราก, ความยั่งยืนทางการคลัง

* Received 13 May 2025; Revised 8 June 2025; Accepted 25 June 2025

Abstract

The “Digital Wallet” policy represents an economic measure introduced by the Thai government in the post-COVID-19 period with the objective of stimulating both macroeconomic activity and grassroots-level development. The policy aims to increase monetary circulation across all regions, promote consumption, generate income, and expand economic opportunities for citizens and small-scale enterprises. The analysis indicates that this measure has played a significant role in boosting local purchasing power, supporting small business revenues, and restoring consumer confidence during a period of economic slowdown. However, the policy faces notable challenges, including disparities in digital technology accessibility in remote rural areas, potential risks of long-term dependency on government assistance, and fiscal burdens that may undermine economic stability. Comparative analysis with similar measures in countries such as Japan, Taiwan, and South Korea demonstrates that the effectiveness of such policies depends largely on efficient policy management. Consequently, policy recommendations should emphasize precise targeting of beneficiaries, the establishment of continuous monitoring and evaluation mechanisms, the promotion of financial literacy alongside digital adoption, and the integration of the policy into broader infrastructure development strategies to ensure sustainable long-term economic growth.

Keywords: Digital Wallet, Grassroots Economy, Fiscal Sustainability

บทนำ

นโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ต ถือเป็นหนึ่งในมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของรัฐบาลไทย (Policy Watch, 2567) ภายหลังวิกฤตโควิด-19 โดยมีเป้าหมายหลักในการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ประชาชนผ่านการแจกเงินดิจิทัลมูลค่า 10,000 บาท/คน ครอบคลุมประชาชน 50 ล้านคน คิดเป็นงบประมาณกว่า 500,000 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 3.2 ของ GDP ซึ่งถือเป็นการใช้จ่ายภาครัฐขนาดใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ไทย ทำให้เกิดการถกเถียงถึงความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณจำนวนมหาศาล ผลกระทบต่อหนี้สาธารณะที่อาจเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 64.21 เป็นร้อยละ 67 ของ GDP (สำนักงานหนี้สาธารณะ, 2568) และความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางการคลังในระยะยาว โดยเฉพาะเมื่อตัวคูณทางการคลัง (Fiscal Multiplier) คาดว่าจะอยู่ที่เพียง 0.4 - 0.947 หมายความว่าทุก 1 บาท ที่รัฐใช้จ่ายสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจได้ไม่ถึง 1 บาท (ธราธร รัตนนฤมิตร และคณะ, 2566)

ประเทศไทยนำนโยบายโอนเงินผ่านระบบเงินดิจิทัลมาใช้ เพราะต้องการกระตุ้นแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ซบเซาจากผลกระทบของการแพร่ระบาดโควิด-19 ที่ส่งผลให้เศรษฐกิจหดตัวอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในภาคการท่องเที่ยวและบริการ และพึ่งพาการส่งออกถึงร้อยละ 69 ของเศรษฐกิจไทย นอกจากนี้ ปัญหาหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูงภาระดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นยังบั่นทอนกำลังซื้อของประชาชน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) รัฐบาลมองว่าการอัดฉีดเงินดิจิทัลโดยตรงสามารถกระตุ้นการบริโภคได้รวดเร็ว อิงจากความสำเร็จของโครงการก่อนหน้านี้ เช่น เราชนะ คนละครึ่ง

และยังใช้ยิ่งได้ ซึ่งใช้เงินรวมกว่า 1 ล้านล้านบาท อีกทั้งส่งเสริมการก้าวสู่สังคมไร้เงินสด (Cashless Society) และ เศรษฐกิจดิจิทัล อย่างไรก็ตาม นโยบายนี้ยังสร้างข้อถกเถียง ฝ่ายสนับสนุนเห็นว่าช่วยเศรษฐกิจฐานรากและ ผู้มีรายได้น้อย ขณะที่ฝ่ายคัดค้านมองว่าเป็นมาตรการประชานิยมที่ยั่งยืนและไม่แก้ปัญหาเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจไทย (ทีปกร จิริฐิติกุลชัย, 2567) ผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ประชาชนผู้รับเงิน ร้านค้าในระบบดิจิทัล ธุรกิจ SMEs ผู้เสียภาษี และคนรุ่นอนาคตที่ต้องแบกรับภาระหนี้สาธารณะ รวมถึงสถาบันการเงินที่ต้องรองรับ ระบบการชำระเงินดิจิทัลที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด

นโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ตมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อทิศทางเศรษฐกิจไทยในอนาคต เนื่องจากไม่เพียงแต่เป็น มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการผลักดันประเทศเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (ชญาพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี, 2565) การทำความเข้าใจผลกระทบที่แท้จริงของนโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ตเป็นสิ่งจำเป็น ต่อ การกำหนดทิศทางนโยบายการคลังที่เหมาะสม โดยเฉพาะในบริบทที่ประเทศไทยเผชิญความท้าทาย เช่น สังคมสูงวัย การแข่งขันทางเศรษฐกิจภูมิภาค และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี บทความนี้มุ่งวิเคราะห์นโยบายใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจฐานราก โดยพิจารณาการกระจายเม็ดเงิน พฤติกรรมการบริโภค และผลต่อธุรกิจ ขนาดเล็ก (2) ความยั่งยืนทางการคลัง โดยวิเคราะห์ภาระหนี้สาธารณะ ความเสี่ยงต่ออันดับเครดิต และการ เบียดเบียนงบประมาณ และ (3) บทเรียนจากต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน และเกาหลีใต้ เพื่อปรับใช้กับบริบท ไทย การวิเคราะห์เชิงหลักเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม เศรษฐกิจฐานราก และความยั่งยืนทางการคลัง พร้อมประเมิน ความเสี่ยงด้านการบริหารจัดการ ความปลอดภัยไซเบอร์ และความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการ ตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างมีข้อมูลและแม่นยำ

การทบทวนแนวคิดในการวิเคราะห์ผลกระทบนโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ต

การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ตต้องอาศัยกรอบแนวคิดทางวิชาการที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุมและรอบด้าน โดยเริ่มจากวิวัฒนาการ พื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับดิจิทัลวอลเล็ต ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง แนวคิดนโยบายการคลัง ไปจนถึงมิติด้านพฤติกรรมและเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งทั้งหมด นี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบายดังกล่าว

2.1 แนวคิดพื้นฐานของดิจิทัลวอลเล็ต ดิจิทัลวอลเล็ตเกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเงิน (fintech) เพื่อให้ธุรกรรมทางการเงินสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยขึ้น โดยผู้ใช้สามารถจัดเก็บข้อมูลและทำธุรกรรมผ่านอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนานี้เชื่อมโยงกับวิวัฒนาการของโทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต และนวัตกรรมการเข้ารหัสข้อมูล ซึ่งเอื้อต่อการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย (Kazan & Damsgaard, 2016) ช่วงปลาย ทศวรรษปี 1990 และต้นทศวรรษปี 2000 อีคอมเมิร์ซ (E-Commerce) เข้ามามีบทบาทสำคัญ จำเป็นต้องมีวิธีการ ชำระเงินออนไลน์ที่ปลอดภัย PayPal มีส่วนอย่างมากที่ทำให้แนวคิดนี้เป็นที่นิยม โดยให้ผู้ใช้สามารถเชื่อมโยงบัญชี ธนาคารและบัตรเครดิตเข้ากับระบบออนไลน์เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือบริการง่ายขึ้น (Au & Kauffman, 2008) ช่วงกลาง ทศวรรษ 2010 การแพร่หลายของสมาร์ทโฟน การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่ดีขึ้น และแอปพลิเคชันธนาคารบนมือถือ ส่งเสริมให้ดิจิทัลวอลเล็ตได้รับความนิยมทั่วโลก ระบบอย่าง Apple Pay, Google Wallet และแอปฟินเทคต่าง ๆ ปฏิบัติการจัดเก็บและทำธุรกรรมทางการเงิน โดยเน้นความสะดวก รวดเร็ว และความปลอดภัยสูง ผ่านการเข้ารหัส การสร้างโทเคน และการตรวจสอบทางชีวภาพ เพื่อลดความเสี่ยงจากการฉ้อโกง การขโมยข้อมูล และปกป้อง ข้อมูลทางการเงินของผู้ใช้ (Kazan et al, 2016; ศตวรรษ ชาญญานนท์ และคณะ, 2567)

2.2 ทฤษฎีฐานของดิจิทัลวอลเล็ต (Theories underlying digital wallets) โดยเน้นที่การเพิ่มประสิทธิภาพ การทำธุรกรรม ลดความเสี่ยงการจัดการเงินสดและปรับปรุงการเข้าถึงบริการทางการเงิน (1) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ต้นทุนการทำธุรกรรม (TCE) ได้ตั้งสมมติฐานเงินดิจิทัลวอลเล็ตช่วยลดต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมทางการเงินแบบดั้งเดิม ดิจิทัลวอลเล็ตช่วยปรับกระบวนการชำระเงินให้คล่องตัวขึ้น ไม่จำเป็นต้องใช้เงินสด ลดเวลา และสะดวกยิ่งขึ้น (Williamson, 1981) (2) ทฤษฎีการจัดการความเสี่ยง กล่าวถึงความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการพกและใช้เงินสด ดิจิทัลวอลเล็ตบรรเทาความเสี่ยง โดยจัดเก็บเงินในระบบอิเล็กทรอนิกส์และเสนอการป้องกันผ่านการเข้ารหัสและการตรวจสอบทางชีวภาพ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการเข้ารหัสช่วยให้การจัดการข้อมูลและธุรกรรมทางการเงินมีความปลอดภัย งานศึกษา Rivest et al (1978) กล่าวถึงการใช้เทคโนโลยีการเข้ารหัสและโทเคน ดิจิทัลวอลเล็ตจึงปลอดภัยสำหรับผู้ใช้ในการทำธุรกรรม มันใจได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคล ได้รับการปกป้องจากการฉ้อโกงและการโจรกรรม ช่วยเพิ่มความมั่นใจและลดความเสี่ยงโดยธรรมชาติในการจัดการเงินสดได้อย่างมาก (3) ทฤษฎีความน่าเชื่อถือ ผู้ใช้มีแนวโน้มที่จะนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาวอลเล็ตมาใช้มากขึ้นเมื่อพวกเขารับรู้ว่ารระบบนั้นเชื่อถือได้และปลอดภัย ดิจิทัลวอลเล็ตสร้างความไว้วางใจให้กับผู้ใช้ผ่านการผสมรวมระบบการจัดการข้อมูลที่ปลอดภัยและอินเทอร์เฟซ (interface) ที่ใช้งานง่าย ซึ่งให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย (Gefen et al., 2003) ความไว้วางใจ ในดิจิทัลวอลเล็ตได้รับการเสริมสร้างด้วยการสนับสนุนที่แข็งแกร่งจากสถาบันต่าง ๆ เช่น ธนาคาร สถาบันการเงิน และบริษัทเทคโนโลยีที่เชื่อถือได้ การรับรองความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของธุรกรรมดิจิทัล ทำให้ดิจิทัลวอลเล็ตถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายมากขึ้น (4) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม (Behavioral Economics) เป็นการผสมกันระหว่างความรู้ด้านจิตวิทยากับหลักการทางเศรษฐศาสตร์บนความเชื่อที่ว่ามนุษย์ไม่ได้ตัดสินใจอย่างเป็นเหตุเป็นผล (rational) และถูกต้องเหมาะสม (optimal) ทั้งหมด แต่มีเรื่องอื่น ๆ ที่มาจากความเชื่อส่วนตัวและอิทธิพลของสังคมเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจ เช่น ความลำเอียง อารมณ์ ความมั่นใจ การแห่ทำตาม เป็นต้น หลักวิทยาศาสตร์ได้แบ่งการทำงานของสมองมนุษย์ออกเป็น 2 ด้าน (1) ด้านอารมณ์ที่มักใช้งานในการตัดสินใจที่รวดเร็ว (2) ด้านเหตุผลที่มักใช้ในการตัดสินใจที่ไตร่ตรองลึกซึ้ง ทฤษฎีนี้มองว่ามนุษย์ไม่ได้สมบูรณ์แบบ ควบคุมตัวเองได้ดี ยึดมั่นในเป้าหมายอย่างเข้มแข็ง มนุษย์อ่อนไหว การจะเข้าใจความเป็นมนุษย์ ในทางเศรษฐศาสตร์ต้องใส่ใจปัจจัยด้านพฤติกรรมที่คาดเดาไม่ได้ของมนุษย์เข้าไปด้วย เพื่อออกแบบนโยบายของภาครัฐจะได้เป็นไปอย่างถูกต้อง (Salmonbooks, 2564) เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมได้รับความสนใจในการออกแบบนโยบายเงินดิจิทัลในประเทศไทย โดยเฉพาะการส่งเสริมการใช้สกุลเงินดิจิทัลของธนาคารกลาง (CBDC) เพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน โดยใช้เทคนิคทฤษฎี Nudge เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าคนเราจะเลือกทางเลือกเชิงบวกเมื่อได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง มีสิ่งจูงใจเป็นการกระตุ้นพฤติกรรมโดยไม่ใช้การบังคับ ถือเป็นกลยุทธ์ที่ได้รับความนิยม (Rivest et al., 1978)

2.3 แนวคิดนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจและตัวคูณทางการคลัง นโยบายการคลังเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาล ในการกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยใช้ “ตัวคูณทางการคลัง” (fiscal multiplier) ประเมินประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงอัตราส่วน ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศกับการใช้จ่ายภาครัฐ ค่าตัวคูณมากกว่าหนึ่งหมายถึงรัฐ ใช้จ่ายมีผลทางเศรษฐกิจสูงกว่ามูลค่าที่จ่าย หากน้อยกว่าหนึ่ง ผลลัพธ์จะต่ำกว่าต้นทุนที่รัฐลงทุน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567) การอัดฉีดเงินเข้าสู่ระบบจะเพิ่มกำลังซื้อ กระตุ้นธุรกิจ เกิดการจ้างงาน และนำไปสู่การใช้จ่าย ในรอบถัดไป ซึ่งสร้างผลกระทบเชิงบวกแบบลูกโซ่ต่อระบบเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม หากการใช้จ่ายไม่มีประสิทธิภาพ หรือเกิด “crowding out effect” เช่น การเบียดเบียนการลงทุนภาคเอกชน หรือนำไปสู่ดอกเบี้ยที่สูงขึ้น ก็อาจทำให้ ตัวคูณมีค่าน้อยลง กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) พบว่า ค่าตัวคูณทางการคลังในประเทศพัฒนา มีค่าประมาณ

0.3–1.2 ขณะที่ประเทศไทย KKP Research ประเมินค่าดังกล่าวไว้ที่ 0.4 สะท้อนว่าการใช้จ่ายของรัฐ 1 บาท สร้างรายได้เพียง 0.4 บาท เนื่องจากประชาชนบางส่วนไม่นำเงินไปใช้ทันที หรือใช้ซื้อสินค้านำเข้า (ธราธร รัตนภูมิตร และคณะ, 2566) สำนักงานงบประมาณรัฐสภาไทย ประเมินค่าตัวคูณไว้ที่ 0.947 ส่วนกรณีการโอนเงินให้ประชาชนไม่มีผลต่อการผลิตและจ้างงานโดยตรง มีค่าตัวคูณเพียง 0.4 เช่นเดียวกับที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประมาณไว้

2.5 แนวคิดระบบเศรษฐกิจฐานราก เป็นระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนท้องถิ่น เน้นการพึ่งพาตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูล และยึดหลักคุณธรรม เป็นกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (Sriwichailamphun, 2013) แนวทางเศรษฐกิจฐานรากควรมีการจัดการโดยคนในพื้นที่อย่างครบวงจร ตั้งแต่การผลิต แปรรูป การตลาด การบริการ ตลอดจนการจัดตั้งทุนหรือกองทุนชุมชน เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Phromphakphing, 2012; พระครูใบฎีกาอภิชาติ พรสุทธิชัยพงศ์ และคณะ, 2565) กลุ่มเป้าหมายเศรษฐกิจฐานราก เช่น เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน SMEs และกลุ่มเปราะบาง แม้เข้าถึงทรัพยากรจำกัด แต่มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ผลิต แรงงาน และผู้บริโภค การเข้าถึงทุน ตลาด และโอกาสทางเศรษฐกิจช่วยกระตุ้นอุปสงค์ ลดความเหลื่อมล้ำ ขยายกิจกรรมเศรษฐกิจท้องถิ่น นโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ตเพิ่มรายได้และกำลังซื้อระยะสั้น แต่ควรเสริมด้วยมาตรการพัฒนาอาชีพ เพิ่มทักษะ และสนับสนุนธุรกิจชุมชน เช่น กองทุนเกษตรกร เศรษฐกิจชายแดน และสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เพื่อสร้างผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและลึกซึ้ง

2.6 แนวคิดความยั่งยืนทางการคลัง เน้นความสมดุลระหว่างการใช้จ่ายภาครัฐปัจจุบันกับความสามารถในการรักษาเสถียรภาพการคลังในระยะยาว รัฐไม่ควรมุ่งเพียงการกระตุ้นเศรษฐกิจระยะสั้น ต้องคำนึงถึงวินัยทางการคลัง การบริหารหนี้สาธารณะอย่างรอบคอบ และการควบคุมการใช้จ่ายให้สอดคล้องกับรายได้ของรัฐ จากข้อมูล ณ ก.พ. 68 หนี้สาธารณะของประเทศไทยอยู่ที่ 12 ล้านล้านบาท หรือร้อยละ 64.21 ของ GDP (สำนักงานหนี้สาธารณะ, 2568) แม้หนี้สาธารณะยังไม่เกินกรอบร้อยละ 70 แต่แนวโน้มการเพิ่มขึ้นโดยไม่มีการจัดเก็บรายได้เพียงพอ อาจกระทบความสามารถชำระหนี้ ความเชื่อมั่นนักลงทุน และอันดับความน่าเชื่อถือของประเทศ ภาระผูกพันในอนาคต เช่นสวัสดิการผู้สูงอายุ กองทุนประกันสังคม และโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ ยังจำกัดขอบเขตการลงทุนของรัฐ การประเมินผลกระทบของนโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ตจึงควรพิจารณาทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน เช่น การบริโภคครัวเรือน การจ้างงาน GDP รายภูมิภาค อัตราหนี้สาธารณะต่อ GDP และภาระดอกเบี้ยต่อรายได้ พร้อมอิงข้อมูลจากหน่วยงานวิจัย เช่น สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) เพื่อให้การกำหนดนโยบายครบถ้วนและยั่งยืน ทั้งกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากและเสริมความมั่นคงทางการคลัง

2.7 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการก้าวสู่เศรษฐกิจดิจิทัล การดำเนินนโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ตเชื่อมโยงกับแนวคิดเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ซึ่งเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีอินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยสำคัญสามารถนำไปใช้ในขอบเขตที่หลากหลาย เช่น การค้าปลีก การขนส่ง การศึกษา การบริการทางการเงิน จึงเป็นเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนาและมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในระบบเศรษฐกิจทั้งหมด (ชญาพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี, 2565) ธนาคารแห่งประเทศไทย (2567) ชี้ให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ Application Programming Interface (API) ในการพัฒนาระบบการเงินดิจิทัล ซึ่งช่วยให้โปรแกรมซอฟต์แวร์ต่าง ๆ สามารถโต้ตอบกันได้โดยแลกเปลี่ยนข้อมูลที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการดำเนินการบางอย่าง เช่น การทำธุรกรรมในซอฟต์แวร์ การจัดการการเงินที่เชื่อมต่าระบบต่าง ๆ เพื่อแบ่งปันข้อมูลเงินสดและดำเนินการจัดการเงินสด รวมถึงกระบวนการ (work flow) การชำระเงินโดยอัตโนมัติและเรียลไทม์

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจฐานราก

เศรษฐกิจฐานรากเป็นระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนศักยภาพของชุมชน เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม วิถีชีวิต และทุนทางธรรมชาติและสังคม โดยเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการผลิต บริโภค แลกเปลี่ยน และ

กระจายผลประโยชน์ (กรมการพัฒนาชุมชน) รัฐบาลจึงใช้มาตรการเงินดิจิทัลวอลเล็ตเพื่อเพิ่มกำลังซื้อและส่งเสริมการหมุนเวียนเงินภายในชุมชน บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายต่อเศรษฐกิจฐานราก ดังนี้

3.1 การกระจายเม็ดเงินสู่ระบบเศรษฐกิจฐานราก ทั้งภาคการผลิต จำหน่าย ภาคการท่องเที่ยว เกษตรกร รัฐบาลมองว่านโยบายดิจิทัลเป็นการกระตุ้นกำลังซื้อที่ทำให้เกิดการลงทุนใหม่ ๆ และเกิดการใช้จ่ายใช้สอย มีการจ้างงานและผลิตใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น เป็นจุดแรกที่รัฐบาลจะกระตุ้นเศรษฐกิจให้เติบโตขึ้น และรัฐบาลก็จะมีมาตรการอื่นเข้าไปช่วยเสริมให้เกิดการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ (Spring news, 2024) นโยบายเงินดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นการบริโภคโดยเฉพาะในชนบท ช่วยให้เงินหมุนเวียนภายในชุมชน สนับสนุนรายได้ร้านค้าขนาดเล็ก ขนาดกลาง และวิสาหกิจชุมชน พร้อมเปิดโอกาสให้รัฐติดตามพฤติกรรมค่าใช้จ่ายเพื่อวางแผนนโยบายเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3.2 การบริโภคของครัวเรือน เงินดิจิทัลช่วยเสริมกำลังซื้อของครัวเรือนในระยะสั้น โดยเฉพาะช่วงที่เศรษฐกิจชะลอตัว ประชาชนมักใช้จ่ายในสินค้าจำเป็น เช่น อาหาร ของใช้ประจำวัน และบริการพื้นฐาน ซึ่งช่วยรักษาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงจากพฤติกรรมทางการเงิน เช่น การใช้จ่ายเกินตัวหรือการก่อหนี้ที่ไม่จำเป็น ยังคงเป็นปัจจัยที่ต้องเฝ้าระวัง หอการค้าไทยระบุว่าหนี้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นบางส่วนมาจากการกู้เพื่อการลงทุน ประกอบอาชีพ ซื้อสินค้าหรือสินทรัพย์คงทน เช่น บ้านและรถ ซึ่งอาจไม่ก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจโดยตรง แต่รัฐบาลควรแยกประเภทหนี้อย่างชัดเจนเพื่อกำหนดมาตรการแก้ไขที่ตรงจุด พร้อมส่งเสริมวินัยทางการเงินการออม และให้คำปรึกษาผ่านกลไกในระดับชุมชน นอกจากนี้ การกระตุ้นเศรษฐกิจโดยรวดเร็วยังจำเป็นเพื่อเสริมสร้างการเติบโตและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม

3.3 ผลกระทบต่อธุรกิจขนาดเล็กและร้านค้าในชุมชน ธุรกิจขนาดเล็ก วิสาหกิจชุมชน และร้านค้าท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากนโยบายเงินดิจิทัล เนื่องจากเม็ดเงินจากผู้บริโภคหมุนเวียนในชุมชน กระตุ้นกิจกรรมเศรษฐกิจ เช่น การผลิต การจ้างงาน และบริการ เพิ่มรายได้ ลดภาระค่าครองชีพ และยกระดับคุณภาพชีวิต พร้อมส่งเสริมให้ผู้ประกอบการปรับตัวด้านเทคโนโลยีและระบบการเงินดิจิทัล เพิ่มประสิทธิภาพธุรกิจ และสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนในชุมชน (PPTV Online, 2566) อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดที่ควรพิจารณา โดยเฉพาะเงื่อนไขของนโยบายที่กำหนดให้ร้านค้าไม่สามารถแลกเปลี่ยนเงินดิจิทัลเป็นเงินสดได้ในทันที ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการรายย่อยประสบปัญหาในการหมุนเวียนเงิน เช่น ไม่สามารถนำเงินไปชำระค่าน้ำมัน ค่าเช่าร้าน หรือค่าแรงงานได้อย่างทันท่วงที ส่งผลให้เม็ดเงินดิจิทัลไม่สามารถหมุนเวียนได้เต็มประสิทธิภาพในระดับชุมชน และอาจกลายเป็นภาระทางการเงินของผู้ประกอบการรายย่อยในบางกรณี (ณปกรณ ภูธรรมะ, 2567)

นโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ตมีบทบาทเชิงบวกต่อเศรษฐกิจฐานราก ทั้งในด้านรายได้ การบริโภค และพลวัตเศรษฐกิจท้องถิ่น แต่ยังมีความเสี่ยงด้านพฤติกรรมทางการเงินและข้อจำกัดดิจิทัล จึงจำเป็นต้องมีกลไกกำกับและสนับสนุนระยะยาวควบคู่กับการพิจารณาความยั่งยืนทางการคลังในอนาคต

ผลกระทบต่อความยั่งยืนทางการคลัง

1. ทีปกร จิริจิตกุลชัย (2567) ให้ความเห็นว่า เศรษฐกิจไทยกำลังฟื้นตัวไม่จำเป็นต้องกระตุ้นการบริโภค ควรเน้นการลงทุนสร้างศักยภาพระยะยาว เงินงบประมาณมีจำกัด ควรใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า เพื่อเน้นลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสร้าง digital infrastructure ยิ่งไปกว่านั้น จำนวนเงิน 560,000 ล้านบาท จะกระตุ้นเศรษฐกิจได้น้อยไม่คุ้มค่าเพราะตัวทวีคูณทางการคลังต่ำ อีกทั้งเป็นช่วงดอกเบี้ยขาขึ้น จะเพิ่มภาระหนี้สาธารณะ และทำให้ออกเบี้ยสูงขึ้นในอนาคต รวมทั้งเราควรมีพื้นที่ว่างทางการคลัง (fiscal space) เพื่อรองรับวิกฤติในอนาคต เตรียมรับสังคมสูงวัยเป็นการใช้เงินอย่างคุ้มค่า และรักษาวินัยการคลัง (ทีปกร จิริจิตกุลชัย, 2567)

2. ความเสี่ยงต่ออันดับเครดิตและต้นทุนการกู้ยืม โครงการดิจิทัลวอลเล็ตก่อให้เกิดภาระทางการคลังจำนวนมากในระยะยาว หากไม่สามารถรักษาเสถียรภาพภาระหนี้ภาครัฐได้ จะเพิ่มความเสี่ยงที่ประเทศไทยจะถูกปรับลดอันดับความน่าเชื่อถือ เช่น เกณฑ์การประเมินของ Moody's ได้กำหนดอัตราส่วนภาระดอกเบี้ยจ่ายต่อรายได้ของวิสัยทัศน์ เป็นองค์กรที่มองไกล มีหลักการ และร่วมมือ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืนของไทย ประเทศในกลุ่ม Baa 1 (Rating ของไทยในปัจจุบัน) ไว้ว่าไม่ควรเกิน 11% โดยโครงการดิจิทัลวอลเล็ต จะทำให้อัตราส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มสูงกว่าเกณฑ์นี้ ในปี 2568 ซึ่งหากไทยถูกปรับลดอันดับความน่าเชื่อถือ จะทำให้ต้นทุนการกู้ยืมภาครัฐและภาคเอกชนปรับเพิ่มขึ้น รวมถึงอาจกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนในภาพรวม (Spring news, 2024)

3. การเปิดเบี่ยงงบประมาณ ธนาการแห่งประเทศไทย เห็นว่า รัฐบาลควรพิจารณาถึงความคุ้มค่าของการนำงบประมาณ 500,000 ล้านบาท ไปใช้ลงทุนในโครงการที่จะแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างและยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว ตัวอย่างการใช้งบประมาณที่ผ่านมา ได้แก่ โครงการพัฒนาบุคลากรการแพทย์ (ใช้วงเงิน เฉลี่ย 3.8 ล้านบาทต่อตำแหน่ง) สามารถสร้างบุคลากรการแพทย์ได้กว่า 130,000 ตำแหน่ง โครงการเรียนฟรี 15 ปี สำหรับนักเรียนทั่วประเทศ (83,000 ล้านบาทต่อปี) จะสามารถสนับสนุนได้นานถึง 6 ปี โครงการรถไฟทางคู่ช่วงนครปฐม - ชุมพร (40,000 ล้านบาทต่อสาย) จะพัฒนาได้กว่า 10 สาย โครงการรถไฟฟ้ามหานครสายสีน้ำเงิน (190,000 ล้านบาทต่อสาย) จะพัฒนาได้กว่า 2 สาย (ฐานเศรษฐกิจ, 2567)

4. ความซับซ้อนทางกฎหมาย การดำเนินโครงการภายใต้แนวนโยบาย รัฐบาลจะต้องตระหนักและรอบคอบภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ รวมทั้งแนวปฏิบัติที่ชัดเจน โปร่งใส ปราศจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2563 พระราชบัญญัติเงินคงคลัง พ.ศ. 2491 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2503 ตลอดจนกฎหมาย คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ และระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Thai Publica, 2567)

นโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ต แม้มีผลเชิงบวกต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจ แต่ยังมีผลเชิงลบต่อความยั่งยืนทางการคลัง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการจัดการอย่างรอบคอบ การวิเคราะห์สะท้อนความสำคัญของการออกแบบนโยบายการคลังที่มีเป้าหมายระยะยาว ชัดเจน และสมดุล พร้อมทั้งพิจารณาบทเรียนจากประเทศที่มีมาตรการลักษณะใกล้เคียง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมต่อบริบทของไทย

นโยบายเงินดิจิทัล บทเรียนจากต่างประเทศ

หลายประเทศในทศวรรษที่ผ่านมาใช้มาตรการเงินดิจิทัลเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ตัวอย่างประเทศญี่ปุ่น ได้หันและเกาหลีใต้ให้บทเรียนสำคัญด้านประสิทธิภาพ การตอบสนองประชาชน และผลกระทบเชิงโครงสร้าง

1. ประเทศญี่ปุ่น นโยบายแจกคูปองซื้อปีงบประมาณ 20,000 เยน (ประมาณ 200 ดอลลาร์สหรัฐ) มุ่งสนับสนุนครัวเรือนที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีหรือผู้สูงอายุมากกว่า 65 ปี ครอบคลุมประชากรราว 31 ล้านคน โดยใช้ภายในชุมชนท้องถิ่น มีอายุ 6 เดือนและโอนเปลี่ยนมือไม่ได้ ห้ามใช้กับสลากกินแบ่งรัฐบาล ชำระหนี้ หรือค่าสาธารณูปโภค การศึกษาของ Hsieh et al (2010) พบว่าการใช้จ่ายคูปองเกิดขึ้นสูงถึง 99.6% แต่ผลกระทบทางเศรษฐกิจโดยรวมมีจำกัด ค่า Marginal Propensity to Consume (MPC) อยู่ระหว่าง 0.1-0.2 สำหรับสินค้าคงทนและไม่ส่งผลต่อการใช้จ่ายหลังสิ้นระยะเวลาโครงการ แสดงให้เห็นว่าการแจกคูปองมีผลกระทบด้านการบริโภคเฉพาะช่วงระยะเวลานั้นและต่อสินค้าที่เลือกใช้นั้น (Hsieh et al., 2010) ด้านปีเตอร์ เจ. มอร์แกน นักเศรษฐศาสตร์ กล่าวว่า จำนวนเงินที่ผูกพันกับแผนนี้มีค่าเท่ากับ 0.13 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ GDP ไม่มีทางที่สิ่งนี้จะมีผลกระทบใด ๆ ศูนย์วิจัย Nikko คาดว่า โครงการนี้จะเพิ่ม GDP ได้สูงสุดเพียง 0.06% เท่านั้น ขณะที่ เคอิ มัตสึอิ หัวหน้านัก

ยุทธศาสตร์ของบริษัท Goldman Sachs Japan มองว่า ญี่ปุ่นควรใช้เงินเพื่อประคองความปลอดภัยทางสังคมในช่วงเวลาที่บริษัทต่าง ๆ จำเป็นต้องลดเงินเดือน แต่ คิตะชิโตะ โทชิอากิ ผู้อำนวยการวางแผนนโยบายของกระทรวงมหาดไทยญี่ปุ่น มองว่า คุปองซื้อของทำให้เกิดกิจกรรมส่วนลดและส่งเสริมการขายที่ผู้ค้าในท้องถิ่นใช้เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการ เรื่องแบบนี้คงไม่เกิดขึ้นกับมาตรการอื่น เช่น การลดภาษี ในมุมมองของเรานโยบายนี้มีผลมากกว่าการลดหย่อนภาษี ก่อนหน้านี้ ซึ่งผู้คนมักจะประหยัด” (PPTV Online, 2566)

2. ประเทศไต้หวันถือเป็นกรณีตัวอย่างสำคัญของการใช้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ผ่านการแจกบัตรกำนัลช้อปปิ้ง (Shopping Voucher) มูลค่า 3,600 ดอลลาร์ไต้หวัน หลังวิกฤตการเงินโลกปี 2008 เพื่อกระตุ้นการบริโภคและฟื้นฟูเศรษฐกิจในระดับประเทศ บัตรกำนัลมีระยะเวลาการใช้งานตั้งแต่ เดือนมกราคมถึงกันยายน 2009 ครอบคลุมการซื้อสินค้าและบริการทั่วไป ยกเว้นบางรายการ เช่น การชำระหนี้หรือค่าสาธารณูปโภค แจกให้แก่ประชากรทุกคนโดยไม่จำกัดพื้นที่ใช้สิทธิ ซึ่งต่างจากบางประเทศที่กำหนดการใช้ในท้องถิ่น การออกมาตรการดังกล่าวกระตุ้นการแข่งขันของร้านค้าผ่านโปรโมชั่นและส่วนลดสูงถึง 30–50% ทำให้เกิดการหมุนเวียนและการซื้อขายบัตรกำนัลในตลาดรอง งานศึกษาของ Kan, Peng และ Wang (2017) ชี้ว่าค่า Marginal Propensity to Consume (MPC) โดยรวมอยู่ที่ 0.24 และหากไม่มีโปรโมชั่นจากร้านค้า ค่า MPC จะลดเหลือ 0.16 ซึ่งสอดคล้องกับกรณีญี่ปุ่นที่มีค่า MPC เพียงประมาณ 0.1–0.2 สะท้อนให้เห็นว่ามาตรการด้านโปรโมชั่นมีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มแรงจูงใจในการบริโภคและประสิทธิผลของนโยบาย (Kan et al., 2017)

3. ประเทศเกาหลีใต้ งานวิจัยของ Kim, Koh และ Lyon (2023) ชี้ให้เห็นว่ามาตรการแจกบัตรกำนัลของเกาหลีใต้ในช่วงต้นวิกฤตโควิด-19 มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นการบริโภคภายในชุมชนและสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางถึงเล็ก รัฐบาลกลางแจกบัตรกำนัลตามจำนวนสมาชิกครัวเรือน ตั้งแต่ 400,000 วอน (US\$355) สำหรับครัวเรือน 1 คน จนถึง 1,000,000 วอน (US\$887) สำหรับครัวเรือนที่มีสมาชิกมากกว่า 4 คน โดยสามารถใช้ได้ทั่วไปภายใน 3 เดือน ซึ่งสั้นกว่าอายุการใช้บัตรกำนัลในญี่ปุ่นและไต้หวัน ในขณะเดียวกัน รัฐบาลท้องถิ่นออกบัตรกำนัลเพิ่มเติมที่ใช้ได้เฉพาะในพื้นที่ เพื่อกระตุ้นการบริโภคในชุมชนท้องถิ่นและสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขอบเขตการใช้ถูกจำกัดไม่ให้ใช้กับร้านค้าขนาดใหญ่หรือช่องทางออนไลน์ การวิเคราะห์การใช้จ่ายระหว่างร้านค้าที่ได้รับ การสนับสนุนและร้านค้าที่ไม่ได้รับการสนับสนุนชี้ให้เห็นว่ามาตรการนี้ช่วยเพิ่มการหมุนเวียนเงินในท้องถิ่น และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับธุรกิจขนาดกลางและเล็ก ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มาตรการมีประสิทธิภาพคือ การออกแบบตามขนาดครัวเรือน กำหนดขอบเขตการใช้ และระยะเวลาการใช้งานอย่างเหมาะสม ซึ่งช่วยให้การกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ (Kim et al., 2023)

บทเรียนจากต่างประเทศชี้ให้เห็นว่าผลสำเร็จของมาตรการแจกเงินขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ซึ่งมาตรการมักออกในช่วงเศรษฐกิจชะลอตัวรุนแรง เช่น ญี่ปุ่นในช่วงเงินฝืด เกาหลีใต้ในวิกฤตโควิด-19 และไต้หวันในวิกฤตการเงินโลก (2) การออกแบบมาตรการ ต้องกำหนดขนาดและความจำเป็นของเม็ดเงินให้เหมาะสมกับวัฏจักรเศรษฐกิจ (3) การกำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจน มาตรการที่มุ่งกระตุ้นการจับจ่ายระยะสั้นจะทำงานได้ดี แต่จะมีประสิทธิผลจำกัดหากเศรษฐกิจชะลอตัวจากความเสื่อมถอยของศักยภาพการผลิตหรืออุปสรรคด้านอุปทาน (พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม, 2566)

การประเมินความเสี่ยงของนโยบายเงินดิจิทัล

1. ความเสี่ยงด้านการทุจริต และความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ แม้เงินดิจิทัลจะสะดวก มีประสิทธิภาพ แต่ยังมีเสี่ยงต่อการฉ้อโกงหลายรูปแบบ เช่น การขโมยข้อมูลประจำตัว การแฮ็กบัญชี และการฉ้อโกง

ทางการเงิน ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลการชำระเงินที่เข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาตอาจถูกใช้ในการทำธุรกรรมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Khan et al, 2019) เนื่องจากกระเป๋าเงินดิจิทัลจัดเก็บข้อมูลทางการเงินที่ละเอียดอ่อน จึงกลายเป็นเป้าหมายที่น่าสนใจสำหรับอาชญากรทางไซเบอร์ เพื่อกระทำการฉ้อโกงได้การแฮ็กบัญชี โดยผู้โจมตีจะเจาะเข้าบัญชีผู้ใช้เพื่อทำธุรกรรมที่ไม่ได้รับอนุญาต การแฮ็กอาจเกิดขึ้นได้จากการโจมตีแบบฟิชซิง มัลแวร์ หรือการใช้ประโยชน์จากช่องโหว่ของระบบ เช่น มาตรการรักษาความปลอดภัยที่อ่อนแอ เช่น โปรโตคอลการเข้ารหัสที่ไม่ดี หรือซอฟต์แวร์ที่ไม่ได้รับการแก้ไขอาจทำให้ผู้ใช้เสี่ยงต่อการถูกแฮ็ก (Liao et al, 2002) ผู้โจมตีอาจใช้กลยุทธ์เพื่อหลอกล่อผู้ใช้ให้เปิดเผยข้อมูลสำคัญ ทำให้สามารถเข้าถึงบัญชีได้ หากขาดมาตรการตรวจสอบหรือการตรวจสอบธุรกรรมแบบเรียลไทม์ ผู้ใช้เสี่ยงต่อการสูญเสียทางการเงิน นอกจากนี้ การฉ้อโกงทางการเงินยังเกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกรรมที่ผิดพลาดหรือการใช้ข้อบกพร่องของระบบ จุดอ่อนเหล่านี้สะท้อนความจำเป็นในการใช้มาตรการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด เช่น การเข้ารหัส การสร้างโทเค็น การตรวจสอบหลายปัจจัย และการอัปเดตระบบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดความเสี่ยงต่อระบบกระเป๋าเงินดิจิทัล (ศตวรรษ ชาญญาณนท์ และคณะ, 2567)

2. ความเสี่ยงด้านความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี ม.ร.ว.นงศกร ชมพูนุท ประธานสภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย กล่าวว่า การลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล คือ การสร้างโอกาส และส่งเสริมให้ทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางเข้าถึงบริการผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และปลอดภัย สิ่งสำคัญคือการสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วน พัฒนาระบบการให้บริการ และเครื่องมือในการเข้าถึงตามกรอบมาตรฐานที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Hfocus, 2567) การพัฒนาเทคโนโลยีเงินดิจิทัลวอลเล็ตอาจเพิ่มความเหลื่อมล้ำทางสังคม เนื่องจากผู้ใช้บางกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ ประชากรในพื้นที่ห่างไกล หรือผู้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีจำกัด อาจเข้าถึงระบบได้ไม่เท่าเทียม เงื่อนไขการแจกเงินดิจิทัล เช่น ต้องมีสมาร์ตโฟน หรือมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน อาจทำให้กลุ่มเป้าหมายบางส่วนไม่ได้รับความช่วยเหลือ และก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเศรษฐกิจดิจิทัล

3. ความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ ความเสี่ยงด้านเงินเฟ้อ และเสถียรภาพเศรษฐกิจมหภาค ในทางเศรษฐกิจมหภาค การเพิ่มรายจ่ายในอุปสงค์มวลรวมระยะสั้น จะก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจควบคู่กับเงินเฟ้อ หากช่องว่างการผลิตของประเทศอยู่ในระดับสูง การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์จะกระตุ้นการขยายตัวของ GDP มีผลต่อเงินเฟ้อไม่มาก แต่หากช่องว่างการผลิตแคบการขยายตัวของอุปสงค์จะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของเงินเฟ้อทำให้การขยายตัวของรายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้นไม่มาก แม้ว่าข้อมูลช่องว่างการผลิตจะยากในการประมาณการ แต่ข้อมูลล่าสุดในแถลงการประชุมคณะกรรมการนโยบายการเงินครั้งที่ 5/2566 เมื่อ 27 ก.ย 66 “ประเมินว่าในบริบทที่เศรษฐกิจกำลังฟื้นตัวกลับเข้าสู่ระดับศักยภาพ” ช่องว่างการผลิตมีอยู่ไม่มาก ปัจจุบันระดับผลผลิตมวลรวมในประเทศปรับตัวกลับมามีระดับก่อนเกิดวิกฤตโควิด ในบริบทนี้ ความเสี่ยงเงินเฟ้อในปี 2567 จะอยู่ในระดับสูงขึ้นมา ซึ่งมีผลให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินไทยในปีหน้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการลงทุนในอนาคตทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจาก crowding out effect ของนโยบายการคลัง แม้ว่าผลของนโยบายการแจกเงินดิจิทัลของรัฐบาล มีโอกาสส่งผลต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจในปี 2567 ได้ระดับหนึ่ง แต่ก็มีต้นทุนที่เกิดจากการลดระดับการลงทุนภาครัฐและเอกชนในอนาคต และมีนัยยะต่อความเสี่ยงการพัฒนายที่ยั่งยืนของประเทศในอนาคตอย่างชัดเจน ดังนั้น จึงเป็นส่วนที่ผู้เกี่ยวข้องควรใช้ความรอบคอบ และพิจารณาข้อมูลอย่างรอบด้านในการตัดสินใจเชิงนโยบาย (ยุทธนา เศรษฐบรรณิทธิ์, 2566)

ผลกระทบเชิงบวก ดิจิทัลวอลเล็ตส่งผลทำให้ธุรกรรมทางการเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้นและลดการใช้เงินสด ทำให้การชำระเงินมีประสิทธิภาพ ทำธุรกรรมรวดเร็วผ่านสมาร์ตโฟน/อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพิ่มความสะดวกให้กับผู้บริโภคและภาคธุรกิจ ส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ด้วยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีมือถือ ดิจิทัลวอลเล็ตจึงช่วยให้บุคคลที่ไม่มีบัญชีธนาคารสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้ ส่งผลให้มี

ส่วนร่วมในเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการได้ (Kikulwe et al., 2014) อีกทั้ง ดิจิทัลวอลเล็ตยังเกิดความโปร่งใส นำมาสู่การจัดการทางการเงิน ช่วยให้ผู้ใช้ติดตามรูปแบบการใช้จ่ายได้ง่าย ช่วยปรับปรุงความรับผิดชอบทางการเงินส่วนบุคคลและลดโอกาสการฉ้อโกงหรือการจัดการที่ไม่เหมาะสมทั้งในบริบทส่วนบุคคลและทางธุรกิจ

ผลกระทบเชิงลบ กระเป๋าตังค์ดิจิทัลมีความท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล เนื่องจากกระเป๋าตังค์ดิจิทัลจัดเก็บข้อมูลทางการเงินและข้อมูลส่วนบุคคลที่ละเอียดอ่อน กระเป๋าตังค์ดิจิทัลจึงกลายเป็นเป้าหมายของอาชญากรทางไซเบอร์ หากมาตรการรักษาความปลอดภัย เช่น การเข้ารหัสหรือการพิสูจน์ตัวตนหลายปัจจัยนั้นอ่อนแอ ผู้ใช้จะต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการละเมิดข้อมูล การขโมยข้อมูลประจำตัว และการฉ้อโกงทางการเงิน (Srivastava et al, 2015) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับกระเป๋าตังค์ดิจิทัลอาจทำให้ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง อาจประสบปัญหาในการนำกระเป๋าตังค์ดิจิทัลมาใช้ ซึ่งส่งผลให้พวกเขาไม่ได้รับบริการทางการเงินบางประเภท เสี่ยงต่อการถูกละเลย และสร้างอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในเศรษฐกิจดิจิทัล (ศตวรรษชาญญานนท์ และคณะ, 2567)

ผลกระทบระยะสั้นและระยะยาวของนโยบายเงินดิจิทัล

1. ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจในระยะสั้น การกระตุ้นการบริโภคและความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง ในแง่เศรษฐกิจมหภาค นโยบายเงินดิจิทัลมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นการบริโภคของภาคครัวเรือนในทันที โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่พึ่งพาอุปสงค์ภายในประเทศ การแจกจ่ายเงินพร้อมกำหนดเวลาการใช้จ่าย เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเร่งรอบการหมุนเวียนของเงินในระบบเศรษฐกิจ (Keynes, 1936) และช่วยให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ขยายตัวในระยะสั้น (Mankiw, 2020) การวิเคราะห์ด้วยตัวทวีคูณทางการคลัง (Fiscal Multiplier) สะท้อนว่าประสิทธิผลของมาตรการดังกล่าวขึ้นอยู่กับระดับการรั่วไหลของเงินออกนอกกระบบเศรษฐกิจในประเทศ เช่น การใช้เงินกับสินค้านำเข้า หรือในกลุ่มผู้มีแนวโน้มออมมากกว่าบริโภค (Krugman, 1999) อาจทำให้ผลกระทบเชิงบวกลดลงและกลายเป็นเพียงมาตรการระยะสั้นที่ไม่สร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง การเปลี่ยนเงื่อนไขของนโยบายภายหลังการเลือกตั้ง ได้ประกาศว่าจะครอบคลุมประชาชน 56 ล้านคน โดยไม่กู้เงินมาเป็นการจำกัดกลุ่มเป้าหมายเหลือ 50 ล้านคน พร้อมขออนุมัติการกู้เงิน 500,000 ล้านบาท นำมาสู่คำถามถึงความน่าเชื่อถือของนโยบาย ความโปร่งใส และเสถียรภาพทางการคลังในระยะยาว โดยเฉพาะหากโครงการไม่สามารถสร้างรายได้กลับมาเพื่อลดภาระหนี้สาธารณะได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ผลกระทบเชิงโครงสร้างในระยะยาว การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและภูมิทัศน์ทางการเงิน ในระยะยาว นโยบายเงินดิจิทัลอาจมีศักยภาพในการเร่งพัฒนาพฤติกรรมทางการเงินของประชาชน โดยเฉพาะการผลักดันให้เข้าสู่สังคมไร้เงินสด ผ่านการยอมรับการชำระเงินแบบ e-Payment ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจดิจิทัล (Rogoff, 2016) ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยชี้ว่า แม้การใช้ e-Payment มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่สัดส่วนการใช้เงินสดต่อ GDP ของไทยยังคงทรงตัวอยู่ที่ประมาณ 9% สะท้อนว่าไทยยังคงอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบการเงินดิจิทัล และความเปลี่ยนแปลงนี้จะเกิดขึ้นได้จริง ก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาระบบนิเวศทางการเงินและสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมต่อประชาชนและผู้ประกอบการ ความท้าทายที่ตามมา คือ ความจำเป็นที่สถาบันการเงินดั้งเดิมต้องปรับตัวจากพฤติกรรมกีดกันการพึ่งพาเงินฝากและการเปลี่ยนแปลงของระบบสินเชื่อ (Mishkin, 2019)

รวมถึงการเติบโตของเทคโนโลยี Blockchain และสกุลเงินดิจิทัลอาจนำไปสู่การกระจายศูนย์กลางของระบบการเงิน (decentralization) ซึ่งต้องอาศัยการบริหารความเสี่ยงและการกำกับดูแลอย่างสมดุล

3. การสร้างความยั่งยืนของนโยบายหลังสิ้นสุดโครงการ การดำเนินนโยบายดิจิทัล หากไม่มีมาตรการต่อเนื่องหลังสิ้นสุดอาจนำไปสู่ภาวะเศรษฐกิจฐานรากชะลอตัวในลักษณะ boom and bust cycle ซึ่งทำให้แรงกระตุ้นในระยะสั้นไร้ผลต่อเศรษฐกิจระยะยาว แนวทางเพื่อสร้างความยั่งยืนควรครอบคลุมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลพัฒนา e-Payment ให้เป็นบริการทั่วไป และเน้นการส่งเสริมความรู้ทางดิจิทัลให้กับประชาชนกลุ่มเปราะบาง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้มีรายได้น้อย เพื่อปิดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Stiglitz, 2017) อีกทั้ง ภาครัฐควรจัดให้มีการประเมินผลกระทบนโยบายอย่างต่อเนื่อง โดยอิงกับตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจและการคลัง พร้อมปรับนโยบายการคลังให้มีความยืดหยุ่นโดยไม่ส่งผลกระทบต่อวินัยการคลัง เช่น การลดรายจ่ายไม่จำเป็น หรือเพิ่มสัดส่วนการลงทุนในโครงการที่ก่อให้เกิดศักยภาพการเติบโตในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ระบบดิจิทัลวอลเล็ตมีความซับซ้อน และต้องรองรับผู้ใช้งานจำนวนมาก จึงต้องเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ มีความเสถียร และมีความมั่นคงปลอดภัยเพียงพอ เพื่อไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงเชิงระบบ (systemic risk) ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับผู้พัฒนาระบบ (Developer) ต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาระบบการชำระเงินเป็นอย่างดี และควรใช้ระบบโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงินที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ระบบพร้อมเพย์ และ Thai QR Payment เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน ลดต้นทุนในการพัฒนาระบบ และใช้ประโยชน์สูงสุดจากโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงินที่มีอยู่

2. กำหนดกลุ่มเป้าหมายและการกระจายผลประโยชน์อย่างเหมาะสม ควรวางเป้าหมายบนพื้นฐานการวิเคราะห์ข้อมูลรายได้ ความเปราะบางทางเศรษฐกิจ และพฤติกรรมการใช้บริการอย่างรอบด้าน โดยมุ่งสนับสนุนกลุ่มที่มีแนวโน้มใช้เงินเพื่อบริโภคภายในประเทศ เช่น ผู้มีรายได้น้อย ผู้ประกอบการรายย่อย และแรงงานนอกระบบ เพื่อลดการรั่วไหลของงบประมาณและเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ พร้อมมาตรการลดความเสี่ยงทางการเงิน เช่น การชำระหนี้ครัวเรือนให้ชัดเจน การจัดคลินิกแก้หนี้ การส่งเสริมวินัยทางการเงิน การออม และการให้คำปรึกษาผ่านกลไกชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจและภูมิคุ้มกันให้กับกลุ่มเป้าหมายต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย

3. การส่งเสริมร้านค้าและผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบดิจิทัล รัฐบาลควรสนับสนุนให้ร้านค้าและผู้ประกอบการรายย่อยยอมรับการชำระเงินดิจิทัล ผ่านสิทธิประโยชน์ เช่น ลดค่าธรรมเนียมธุรกรรมหรือสิทธิทางภาษี พร้อมบริหารความเสี่ยงต่อการรั่วไหลและทุจริต เนื่องจากโครงการดิจิทัลวอลเล็ตมีรายละเอียดซับซ้อนและใช้งบประมาณสูง จึงควรดำเนินการด้วยความรอบคอบ (Due Care) และมีกระบวนการรัดกุม (Due Process) เช่น ตรวจสอบรายได้และทรัพย์สินของผู้เข้าร่วม ป้องกันการลงทะเบียนปลอม กำหนดประเภทและขนาดร้านค้า กำหนดเงื่อนไขสินค้าต้องห้าม ตรวจสอบการซื้อขายจริง และป้องกันการลิดสิทธิ์ที่ไม่เหมาะสม เพื่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของนโยบาย

4. มาตรการเสริมเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก รัฐบาลควรออกมาตรการจูงใจ เช่น การให้เครดิตภาษี การลดค่าธรรมเนียม แก่ผู้ประกอบการรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการ รวมถึงส่งเสริมการเชื่อมโยงระหว่างเงินดิจิทัลกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลกระทบเชิงโครงสร้างในระยะยาว เงินดิจิทัลวอลเล็ตควรถูกนำไปใช้ควบคู่กับโครงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เช่น การส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร หรือการสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง วิธีนี้จะช่วยให้เงินดิจิทัลไม่เพียงแต่เป็นการใช้จ่ายระยะสั้น แต่ยังกลายเป็นเครื่องมือสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับพื้นที่อย่างยั่งยืน

5. รัฐบาลควรประเมินความคุ้มค่า และผลกระทบทางการคลังของนโยบายอย่างรอบด้าน โดยคำนึงถึงภาระหนี้สาธารณะและความสามารถในการชำระหนี้ในอนาคต เพื่อให้มั่นใจว่านโยบายไม่สร้างภาระหนี้ที่เกินความจำเป็น และสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน ภายใต้หลักธรรมาภิบาล 4 ด้าน ได้แก่ ความโปร่งใส การถ่วงดุล การรักษาความมั่นคงของระบบการคลัง และความคล่องตัว ซึ่งรัฐบาลพึงต้องใช้ความระมัดระวัง รวมถึงรัฐบาลควรคำนึงถึงความคุ้มค่า และประสิทธิภาพของการนำงบประมาณไปใช้ลงทุนในโครงการที่จะแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง และยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว ควรนำงบประมาณไปใช้ในการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โครงการเรียนรู้ หรือสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล จะเป็นการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งในระยะยาว และยั่งยืน

บทสรุป

นโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ตของรัฐบาลไทยเป็นมาตรการทางการคลังที่สะท้อนความพยายามในการประสานระหว่างเป้าหมายการกระตุ้นเศรษฐกิจในระยะสั้น และการวางรากฐานสู่เศรษฐกิจดิจิทัลในระยะยาว โดยเฉพาะในบริบทของวิกฤตโควิด-19 ที่สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง บทความนี้ได้นำเสนอการวิเคราะห์อย่างรอบด้าน ทั้งในแง่ของผลกระทบต่อเศรษฐกิจฐานราก ความยั่งยืนทางการคลัง และบทเรียนจากต่างประเทศ โดยเน้นการใช้กรอบแนวคิดเชิงวิชาการและข้อมูลเชิงประจักษ์ในการประเมินผลกระทบในระยะสั้น การวิเคราะห์นโยบายดิจิทัลวอลเล็ตดังกล่าว ผลกระทบเชิงบวกพบว่านโยบายดิจิทัลวอลเล็ตให้ความสำคัญกับประชาชนส่วนใหญ่ที่เป็นรากฐานของประเทศ สร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานราก โดยการเพิ่มเม็ดเงินเข้าในระบบของเศรษฐกิจภายในประเทศ การกระจายเม็ดเงินเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น ช่วยกระตุ้นรายได้ของผู้ประกอบการรายย่อยในชุมชน และส่งเสริมการหมุนเวียนของเงินในเศรษฐกิจระดับจุลภาค เพิ่มขีดความสามารถ และเป็นการสร้างวินัยทางการเงินในรูปแบบดิจิทัลให้แก่ภาคประชาชน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต อย่างไรก็ตาม ผลกระทบเชิงลบมีข้อสังเกตว่านโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ต ยังขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการกำหนดนโยบาย กระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย ความคุ้มค่าของนโยบาย และผลกระทบจากการดำเนินนโยบาย เช่น ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางการคลัง การส่งผลกระทบต่อวินัยการคลังของประเทศ ผลกระทบต่อระดับหนี้สาธารณะที่อาจกระทบต่อเสถียรภาพการคลังในระยะยาว เป็นต้น

ในทัศนะของคณะผู้เขียนบทความมีความเห็นว่า นโยบายดิจิทัลวอลเล็ตเป็นนโยบายที่ดี เป็นมาตรการที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะในการช่วยเหลือประชาชนที่มีรายได้น้อย กระจายรายได้สู่ผู้ประกอบการทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระยะสั้น เป็นไปตามทฤษฎีของเคนส์ (Keynes's theory) ถ้าเพิ่มรายได้ของประชาชนให้มากขึ้นก็จะเพิ่มการใช้จ่ายภาคประชาชนที่เพิ่มขึ้นด้วยเป็นการกระตุ้นการบริโภคเพื่อที่จะได้นำไปสู่การพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับมหภาค แต่ปัญหาของเศรษฐกิจไทยในปัจจุบัน ไม่ได้มีเพียงปัญหาด้านอุปสงค์ แต่ปัญหาที่ใหญ่กว่า คือ ปัญหาความสามารถในการแข่งขันท่ามกลางปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น โครงสร้างประชากร การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีคุณภาพ การศึกษา และประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาเหล่านี้ต้องการการปฏิรูปทางเศรษฐกิจด้านอุปทานอย่างจริงจัง แต่การใช้ทรัพยากรทางการคลังแบบทุบหม้อข้าวจะทำให้ทรัพยากรมีเหลือน้อยลงลงในการจัดการกับปัญหาใหญ่ที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข คณะผู้เขียนจึงเชิญชวนตั้งคำถามที่สำคัญเพื่อประเมินประโยชน์และต้นทุนทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นจากนโยบายดิจิทัลวอลเล็ต เพื่อพิจารณาว่าการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจขนาดใหญ่ผ่านการแจกเงิน หรือการกระตุ้นอุปสงค์เป็นทางออกที่เหมาะสมหรือไม่สำหรับ

สถานการณ์เศรษฐกิจไทยในปัจจุบัน และหวังว่าจะได้เห็นนโยบายที่เน้นการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศออกมามากขึ้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นคำถามปลายเปิดที่ทำนายและควรค่าแก่การศึกษาต่อในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่นโยบายสาธารณะต้องเผชิญกับข้อจำกัดเชิงงบประมาณ เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และบริบททางสังคมที่ซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่มีข้อจำกัด

กล่าวโดยสรุป นโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ตสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ หากมีการวางแผนที่ครอบคลุมและกำกับดูแลอย่างรอบคอบ มีกลไกการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน รวมทั้งบูรณาการยุทธศาสตร์กับแนวนโยบายทางเศรษฐกิจที่เสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับฐานรากและรักษาเสถียรภาพทางการคลังในระยะยาวอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- ชญาพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี. (2565). เศรษฐกิจดิจิทัล: การเกิดและพัฒนาการ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(5), 2273–2283.
- ฐานเศรษฐกิจ. (2567). เปิดเอกสารลับ แบงก์ชาติ ขวาง “เงินดิจิทัลวอลเล็ต” 10,000 บาท เต็มสูบ. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.thansettakij.com/business/economy/594299>
- ณปกรณ์ ภูธรธม. (2567). ผลกระทบต่อร้านค้ารายย่อยจากโครงการดิจิทัลวอลเล็ต. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568 จาก <https://think.moveforwardparty.org/article/economy/4418/>
- ทีปกร จิรัฏฐิติกุลชัย. (2567). เศรษฐศาสตร์เรื่องการแจกเงินดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.isranews.org/article/isranews-article/126307-digital-5.html>.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2567). รายงานประจำปี 2567. ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ธราธร รัตนนฤมิตร และวรรณม แซ่โง้ว. (2566). ตัวคูณทวีของนโยบายแจกเงินดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1090656>
- พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม. (2566). นโยบายแจกเงินผ่านกระเป๋าดิจิทัล ถอดบทเรียนและประสบการณ์จากต่างประเทศ. คอลัมน์เศรษฐกิจเสวนา จุฬาฯ ทัศนะ, 5.
- พระครูใบฎีกาอภิชาติ พรสุทธิชัยพงศ์ และคณะ. (2565). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากและยกระดับเศรษฐกิจ สังคม และสร้างความมั่นคงทางรายได้ วารสารศิลปะการจัการ, 6(2), 932–948.
- ยุทธนา เศรษฐปรโมทย์. (2566). โครงการแจกเงินดิจิทัล 10,000 บาท กับความยั่งยืนของการเติบโตเศรษฐกิจไทย. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568 จาก <https://nida.ac.th/digital-money-of-10000-baht-and-the-sustainability-of-thai-economic-growth/>
- ศตวรรษ ชาญญานนท์ และสัญญา เคนาภูมิ. (2567). นโยบายดิจิทัลวอลเล็ต: การวิเคราะห์ที่มา, ทฤษฎีฐาน, ความเสี่ยงต่อการทุจริต และผลกระทบ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 2(6), 56–66.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). สรุปผลที่สำคัญการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2566. กรุงเทพมหานคร: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- สำนักงานหนี้สาธารณะ. (2568). รายงานสถานะหนี้สาธารณะ ณ สิ้นเดือนกุมภาพันธ์ 2568 สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ กองนโยบายและแผนการบริหารหนี้สาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: กองนโยบายและแผนการบริหารหนี้สาธารณะ.
- Au, Y. A. et al. (2008). The economics of mobile payments: Understanding stakeholder issues for an emerging financial technology application. *Electronic Commerce Research and Applications*, 7(2), 141–164.
- Gefen, D. et al. (2003). Trust and TAM in online shopping: An integrated model. *MIS Quarterly*, 27(1), 51–90.
- Hfocus. (2567). สสส.เผยคนไทยกว่า 8 ล้าน เข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ต เตรียมยื่นข้อเสนอลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.hfocus.org/content/2024/05/30652>
- Hsieh, C. T. et al. (2010). Did Japan's shopping coupon program increase spending ? *Journal of Public Economics*, 94(7-8), 523–529.
- Kan, K. et al. (2017). Understanding Consumption Behavior: Evidence from Consumers' Reaction to Shopping Vouchers. *American Economic Journal: Economic Policy*, 9(1), 137–153.
- Kazan, E. et al. (2016). Towards a market entry framework for digital payment platforms. *Communications of the Association for Information Systems*, 38(1), 761–785.
- Keynes, J. M. (1936). *The general theory of employment, interest, and money*. Macmillan.
- Khan, I. et al. (2019). Predicting mobile payment adoption: An enhanced technology acceptance model. *International Journal of Mobile Communications*, 17(5), 533–554.
- Kikulwe, E. M. et al. (2014). Mobile money, smallholder farmers, and household welfare in Kenya. *PLoS ONE*, 9(10).
- Kim, S. et al. (2023). Spend as you were told: Evidence from labeled COVID-19 stimulus payments in South Korea. *Journal of Public Economics*, 221.
- Krugman, P. (1999). *The return of depression economics*. W. W. Norton & Company.
- Liao, Z. et al. (2002). Internet-based e-banking and consumer attitudes: An empirical study. *Information & Management*, 39(4), 283–295.
- Mankiw, N. G. (2020). *Principles of economics*. Cengage Learning.
- Phromphakphing, B. (2012). Well-being and happiness. *Humanities and Social Sciences*, 29(2), 24–34.
- Policy Watch. (2567). ดิจิทัลวอลเล็ต 10,000 บาท. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568 จาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/policy/economy-2>

- PPTV Online. (2566). ย้อนดูนโยบาย “แจกคูปอง” ของญี่ปุ่น คล้ายดิจิทัลวอลเล็ต 10,000 บาท ? เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.pptvhd36.com/wealth/economic/208517>
- Rivest, R. L. et al. (1978). A method for obtaining digital signatures and public-key cryptosystems. *Communications of the ACM*, 21(2), 120–126.
- Rogoff, K. (2016). *The curse of cash*. Princeton University Press.
- Salmonbooks. (2564). BEHAVIORAL BECONOMICS 101 รู้จักเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมแบบกระชับ. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568 จาก <https://salmonbooks.net/behavioral-eco-101/>
- Spring news. (2024). ความหวังของแบงก์ชาติ VS คำตอบคลัง “ดิจิทัลวอลเล็ต”. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.springnews.co.th/news/infographic/849790>
- Srivastava, P. et al. (2015). Secure transaction management in digital payment systems: Challenges and solutions. *Journal of Financial Services Marketing*, 20(4), 287–294.
- Sriwichailamphun, T. (2013). *Community Economic Development* [Chiang Mai University].
- Thai Publica. (2567). ความเห็น 8 หน่วยงานต่อโครงการ Digital Wallet 10,000 บาท. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568 จาก <https://thaipublica.org/2024/05/comments-from-8-agencies-on-the-digital-wallet-project/>
- Williamson, O. E. (1981). The economics of organization: The transaction cost approach. *American Journal of Sociology*, 87(3), 548–577.

กลยุทธ์การขับเคลื่อนและพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้น
อนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1*

STRATEGIES FOR DRIVING AND DEVELOPMENT PROBLEM SOLVING ABILITY OF
KINDERGARTEN STUDENTS SCHOOL GROUP IN PHONGPRASAT SUB-DISTRICT
NETWORK AT PRACHUAPKIRIKHAN PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 1

สายธาร น้อยเมือง

Saitan noimuang

นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

Student of Educational Administration Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

อภิชาติ เสนะนันท์

Apichat Lenanant

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

Student of Educational Administration Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: saitannoonam21@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 2) กลยุทธ์การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล และ 3) ผลการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 กลุ่มเป้าหมาย คือ ครู จำนวน 3 คน และนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 3 ในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ จำนวน 40 คน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหินกอง โรงเรียนบ้านชะมวง และโรงเรียนบ้านสวนหลวง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) คู่มือกลยุทธ์การขับเคลื่อนและพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 2) แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของความก้าวหน้า ผลการวิจัย พบว่า 1) กลยุทธ์ที่ใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 มี 4 กลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์

* Received 19 May 2025; Revised 30 May 2025; Accepted 25 June 2025

เครือข่าย 2) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม 3) กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ 4) กลยุทธ์การบูรณาการ 2.กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 คือ กลยุทธ์ PPE ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำเสนอ 2) ขั้นปฏิบัติ 3) ขั้นประเมินผล และผลการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่า มีร้อยละของความก้าวหน้าเท่ากับ 34.51

คำสำคัญ: กลยุทธ์การขับเคลื่อน, กลยุทธ์การพัฒนา, ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

Abstract

The objectives of this research were to study 1) strategies for driving the development of problem-solving abilities of kindergarten students, 2) strategies for developing problem-solving skills in kindergarten students, 3) Results of the development of problem-solving ability of kindergarten students in the Phongprasat Subdistrict Network School Group, under the Office of the Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 1. The target group consists of 3 teachers and 40 kindergarten 3 students in the Pongprasat Subdistrict Network Schools, specifically Ban Hin Kong School, Ban Chamuang School, and Ban Suan Luang School. The research tools consist of 1) strategic manual for promoting and developing problem-solving skills among kindergarten students and 2) an assessment of problem-solving ability of kindergarten students. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation, and percentage of progress. The results of this research were as follows : 1. Strategies used to drive the development of problem-solving thinking skills of kindergarten students in the Phongprasat Subdistrict Network School Group, under the Office of the Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 1 consisted of 4 strategies : 1) Networking Strategy 2) Participation Strategy 3) Empowerment Strategy and 4) Integration Strategy 2. Strategies used to develop problem-solving skills of kindergarten students in the Pongprasat Subdistrict Network School Group, under the Office of the Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 1 was the PPE strategy. The strategy consisted of 3 steps : 1) Present 2) Practice 3) Evaluate and 3. The results of development problem-solving ability of kindergarten students in the Phongprasat Subdistrict Network School Group, under the Office of the Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 1 showed the percentage of progress at 34.51

Keywords: Strategies for Driving, Strategies for Development, Problem solving ability

บทนำ

การคิดแก้ปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับนักเรียนในทุกระดับชั้น แม้แต่นักเรียนระดับชั้นอนุบาล ที่หลายคนอาจจะมองว่าอาจจะไม่มีความสำคัญสำหรับนักเรียนในระดับชั้นอนุบาล แต่สำหรับการคิดแก้ปัญหาถือว่าเป็นทักษะพื้นฐานของการคิด และเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจากนักเรียนในระดับชั้นอนุบาลจะเป็นช่วงวัยแรกเริ่มสำหรับชีวิตที่เราพร้อมจะสามารถปลูกฝังและพัฒนาทักษะพื้นฐานต่าง ๆ ให้กับนักเรียนระดับชั้นอนุบาล โดยการคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนระดับชั้นอนุบาลได้ลงมือปฏิบัติจริง หรือผ่านสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น เป็นต้น การแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลจะต้องอาศัยการลองถูกลองผิด จากการกระทำหรือการสัมผัสด้วยตัวของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลเอง จึงทำให้นักเรียนระดับชั้นอนุบาลเกิดการค้นพบและการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

จากการวิจัยของนักจิตวิทยา พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของเด็กจะพัฒนาขึ้นตามช่วงวัยของอายุ โดยเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปนั้น เริ่มจะมีพัฒนาการทางด้านของความคิดแก้ปัญหาแล้ว ขึ้นอยู่กับการเจริญเติบโตของเด็กแต่ละคน โดยปัญหาของการคิดของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลในยุคนี้นี้ มีสาเหตุมาจากนักเรียนระดับชั้นอนุบาลขาดประสบการณ์ในการคิดแก้ปัญหา โดยนักเรียนระดับชั้นอนุบาลจะต้องมีความรู้ความสามารถในการคิด และความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดปัญหา ซึ่งวุฒิภาวะของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลไม่มากพอที่จะคิดแก้ปัญหา ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้นั้น เนื่องจากครูผู้สอนอาจจะมุ่งเน้นการเรียนแบบการอ่านออกเขียนได้ และครูผู้สอนขาดเทคนิคหรือทักษะในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้แก่ นักเรียนระดับชั้นอนุบาล (จิราภรณ์ ส่องแสง, 2550) ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาล ได้พบปัญหานักเรียนระดับชั้นอนุบาลในชั้นเรียนยังไม่มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ควรจะได้รับการส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของตนเอง

การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ด้วยกลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา นับว่ามีความสำคัญในการวางแผนงานในการดำเนินกิจกรรมที่คาดว่าจะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยใช้กลยุทธ์ขับเคลื่อน 4 ประเภท ได้แก่ 1) กลยุทธ์เครือข่าย 2) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม 3) กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ 4) กลยุทธ์กลยุทธ์การบูรณาการ (เพชรดา อาจขาว และคณะ, 2563) ซึ่งการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหานั้นจะต้องใช้กระบวนการหรือขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำมาจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองที่ดีขึ้น และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้

จากสภาพปัญหาที่ได้พบเจอในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลของโรงเรียนบ้านหินกอง และโรงเรียนในเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ในปีการศึกษาที่ผ่านมาพบว่านักเรียนระดับชั้นอนุบาลมีพัฒนาการคิดแก้ปัญหาในการชีวิตประจำวันที่ลดน้อยลง โดยนักเรียนในปีที่ผ่านมาจำนวน 67 คน มีผลการประเมินพัฒนาการทางด้านสติปัญญาในการคิดในระดับปานกลางและพอใช้ร้อยละ 40 ทำให้เห็นว่ามึนักเรียนส่วนหนึ่งมีพัฒนาการในความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่ยังต้องแก้ไขและพัฒนา จึงทำให้ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลจะต้องพัฒนานักเรียนระดับชั้นอนุบาลส่วนนี้ให้มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่ดีขึ้น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การขับเคลื่อนและพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งชุมชน โรงเรียน รวมถึงผู้บริหารและครู ระดับชั้นอนุบาลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับนักเรียนระดับชั้นอนุบาล เพื่อนำมาไปใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ เรียนรู้ ทำให้นักเรียนระดับชั้นอนุบาลนั้นมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่ดีขึ้นและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียน เครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียน เครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1

ระเบียบวิธีการวิจัย

วิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา เรื่องกลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของ นักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1

กลุ่มเป้าหมาย

1. ครูชั้นระดับชั้นอนุบาล 3 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ จำนวน 3 คน
 - 1.1 โรงเรียนบ้านหินกอง จำนวน 1 คน
 - 1.2 โรงเรียนบ้านชะมวง จำนวน 1 คน
 - 1.3 โรงเรียนบ้านสวนหลวง จำนวน 1 คน
2. นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 3 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ จำนวน 40 คน
 - 2.1 โรงเรียนบ้านหินกอง จำนวน 19 คน
 - 2.2 โรงเรียนบ้านชะมวง จำนวน 15 คน
 - 2.3 โรงเรียนบ้านสวนหลวง จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คู่มือกลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 ผู้วิจัยพัฒนาและหาคุณภาพของเครื่องมือมีรายละเอียดดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ กลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลกลุ่มโรงเรียน เครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และศึกษา การจัดทำร่างคู่มือการขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน 2) สร้างร่างคู่มือ กลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน 3) นำร่างยุทธการขับเคลื่อนและ

การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อหาความเที่ยงตรงตรงเชิงเนื้อหา (โดยหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ หรือ IOC) ได้ค่า IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00)

2. เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัย จำนวน 2 ฉบับ คือ 1) แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ก่อนและหลังใช้กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ฉบับที่ 2 คือ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน และการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน จากงานเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจำนวน 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูเพื่อการวิจัยจำนวน 3 ข้อ 3) ผู้วิจัยนำแบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 คน เพื่อหาความเที่ยงตรงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากนั้นนำผลของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมาหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ หรือ IOC ได้ค่า IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และนำแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูเพื่อการวิจัย ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 คน เพื่อหาความเที่ยงตรงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากนั้นนำผลของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมาหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ หรือ IOC ได้ค่า IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และ 4) ผู้วิจัยนำแบบประเมินไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนบางสะพาน จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.89

การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

หาค่าสถิติพื้นฐานโดยใช้ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต, ร้อยละ, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาร้อยละความก้าวหน้าจากแบบประเมินความสามารถในการแก้ปัญหา

ผลการวิจัย

1. กลยุทธ์การขับเคลื่อนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

กลยุทธ์ที่ใช้ในการขับเคลื่อนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผู้วิจัยได้ใช้กลยุทธ์ 4 กลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์เครือข่าย 2) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม 3) กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ 4) กลยุทธ์การบูรณาการ ดังผลการสังเคราะห์ต่อไปนี้

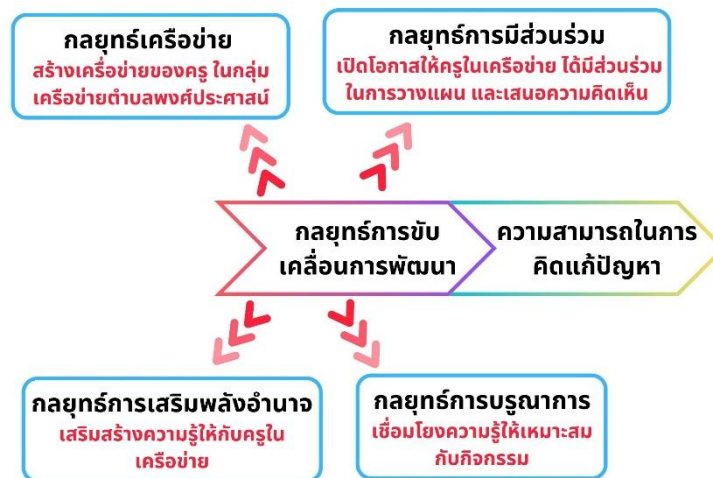

ตารางที่ 1 แสดงการสังเคราะห์ประเภทของกลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนา

กลยุทธ์การขับเคลื่อน	นักวิชาการ/แหล่งที่มา/ปีพิมพ์							ค่าความถี่ของแหล่งที่มา
	เพชรดา อาจขาว (2563)	สุมนา ศิริวานิช (2563)	ยุรฉัตร วรรณรักษ์ (2562)	อนันต์ ม่วงอุมิ่งค์ (2560)	พิเชษฐ ยิ่งตรง (2560)	นนทวัฒน์ ตรีนนทวัน (2559)	จอห์น ดีวี่ (1998)	
กลยุทธ์เครือข่าย	✓	✓	✓	✓				4
กลยุทธ์การมีส่วนร่วม	✓	✓	✓	✓				4
กลยุทธ์การเสริมพลัง	✓		✓	✓				3
กลยุทธ์การบูรณาการ	✓	✓	✓	✓				4
กลยุทธ์การทำงานเป็นทีม		✓						1
กลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตร					✓			1
กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียน					✓			1
กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพครู					✓			1
กลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ					✓			1
กลยุทธ์การส่งเสริมความร่วมมือ					✓			1
กลยุทธ์การวางแผน						✓		1
กลยุทธ์การปฏิบัติการ						✓		1
กลยุทธ์การสังเกต						✓		1
กลยุทธ์การสะท้อนผล						✓		1

จากตารางที่ 1 การสังเคราะห์ประเภทของกลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนานักศึกษา พบว่ากลยุทธ์การขับเคลื่อนที่มีความถี่ระดับ 3 ขึ้นไป นั่นคือ กลยุทธ์เครือข่าย กลยุทธ์การมีส่วนร่วม กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ และกลยุทธ์การบูรณาการ มาใช้เป็นกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ดังต่อไปนี้ 1) กลยุทธ์เครือข่าย วิธีการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัยภายในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ โดยในกลุ่มมีสมาชิกจำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหินกอง โรงเรียนบ้านชะมวง โรงเรียนบ้านสวนหลวง และมีครูในกลุ่มเครือข่าย จำนวน 3 คน โดยครูในเครือข่ายร่วมกันดำเนินการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 3 2) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม วิธีการที่ใช้หลักการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์

ประศาสน์ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมแก้ปัญหา การดำเนินกิจกรรม ร่วมกันวางแผน จนเป็นผลของการนำไปปฏิบัติ ซึ่งครูเครือข่ายจำนวน 3 คน มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางในการจัดทำคู่มือกลยุทธ์และการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ซึ่งประกอบด้วย 10 แผนการเรียนรู้ ในระยะเวลา ช่วงเดือน เมษายน 2568 3) กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ การเพิ่มศักยภาพหรือความสามารถให้กับ ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาล 3 ของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 จำนวน 3 คน โดยให้ความรู้ ชี้แจงการใช้คู่มือกลยุทธ์การขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ การพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อสงสัย ความรู้ต่างๆ ด้วยการประชุมและพัฒนาทักษะกระบวนการสอนตามคู่มือกลยุทธ์การขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ โดยมีผู้วิจัยให้ความรู้ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 4) กลยุทธ์การบูรณาการ วิธีการที่ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาล 3 ของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 จำนวน 3 คน เชื่อมโยงการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล การจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพโดยการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ เพื่อดำเนินการผสมผสานความรู้ประสบการณ์จากครูระดับชั้นอนุบาลแต่ละท่าน ทำให้ผู้เรียนนั้นเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์และกิจกรรมอื่นของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ในช่วงเดือน เมษายน 2568

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นอนุบาล

2. กลยุทธ์การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

2.1 กลยุทธ์การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากกระบวนการและขั้นตอนการคิดแก้ปัญหา เรียกว่า “กลยุทธ์ PPE” ประกอบด้วยขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้

3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำเสนอ (Present) 2) ขั้นปฏิบัติ (Practice) 3) ขั้นประเมินผล (Evaluate) ดังต่อไปนี้

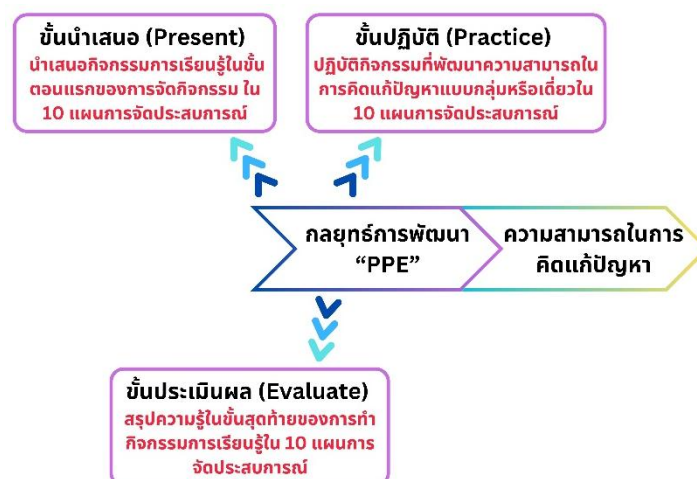
1) ขั้นนำเสนอ (Present) คือ การเตรียมผู้เรียนก่อนเข้าสู่กิจกรรมหรือสถานการณ์ โดยการสนทนา การตั้งคำถาม การอธิบายการกฎเกณฑ์หรือกติกา เพื่อเป็นการนำผู้เรียนสู่เข้าการปฏิบัติกิจกรรมหรือสถานการณ์ต่อไปใน 10 แผนการจัดประสบการณ์

2) ขั้นปฏิบัติ (Practice) คือ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่กำหนด อาจจะเป็นการทำงานแบบรายบุคคล หรือ การทำงานแบบกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาจาก กิจกรรมหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ ใน 10 แผนการจัดประสบการณ์

3) ขั้นประเมินผล (Evaluate) คือ เป็นขั้น ที่ครูกับผู้เรียนร่วมกันสรุปผลและบอกวิธีการแก้ปัญหาจากการทำกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ และมี ครูผู้สอนทำการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการสรุปผลร่วมกันใน 10 แผนการจัดประสบการณ์

2.2 คู่มือพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบล พงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ประกอบด้วย 10 แผนการจัดประสบการณ์ ได้แก่

- หน่วยหุ่นยนต์รู้อบ ปลอดภัย เรื่อง ตำแหน่งและทิศทาง
- หน่วยหุ่นยนต์รู้อบ ปลอดภัย เรื่อง สัญลักษณ์ที่พบในชีวิตประจำวัน
- หน่วยหุ่นยนต์รู้อบ ปลอดภัย เรื่อง รูปร่าง ลักษณะของหุ่นยนต์
- หน่วยหุ่นยนต์รู้อบ ปลอดภัย เรื่อง ส่วนประกอบของหุ่นยนต์
- หน่วยหุ่นยนต์รู้อบ ปลอดภัย เรื่อง การสื่อสารกับหุ่นยนต์โดยใช้เสียง
- หน่วยหุ่นยนต์รู้อบ ปลอดภัย เรื่อง การสื่อสารกับหุ่นยนต์โดยใช้ท่าทาง
- หน่วยหุ่นยนต์รู้อบ ปลอดภัย เรื่อง การสื่อสารกับหุ่นยนต์โดยใช้สัญลักษณ์
- หน่วยหุ่นยนต์รู้อบ ปลอดภัย เรื่อง การสร้างชุดคำสั่งให้หุ่นยนต์
- หน่วยหุ่นยนต์รู้อบ ปลอดภัย เรื่อง การสร้างชุดคำสั่งให้หุ่นยนต์
- หุ่นยนต์รู้อบ ปลอดภัย เรื่อง การอ่านและปฏิบัติตามชุดคำสั่งของหุ่นยนต์

ภาพที่ 2 กลยุทธการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นอนุบาล

3. การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

3.1 ผลการประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 จากที่ผู้วิจัยนำ กลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ก่อนและหลังการใช้กลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

ผลการพัฒนา ความสามารถในการ แก้ปัญหา	จำนวน นักเรียน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าร้อยละ	ร้อยละ ความก้าวหน้า
ก่อนการใช้กลยุทธ์	40	16.68	1.76	46.32	34.51
หลังการใช้กลยุทธ์	40	29.10	1.71	80.83	

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ก่อนและหลังการใช้กลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่าก่อนการใช้กลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.76 และหลังการใช้กลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 29.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.71 และมีร้อยละของความก้าวหน้าเท่ากับ 34.51

3.2 ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการพัฒนาการพัฒนามาตรฐานความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

ผลการสัมภาษณ์ ระดับชั้นอนุบาล 3 ในเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ จำนวน 3 คน สัมภาษณ์ในหัวข้อดังนี้

1. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล หลังการเข้าร่วมกิจกรรมตามคู่มือกลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 เป็นอย่างไร ครูผู้ให้สัมภาษณ์ระดับชั้นอนุบาล 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ มีความคิดเห็นว่า นักเรียนมีพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่ดีขึ้น จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนได้พบว่า นักเรียนมีความ

เข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถเข้าใจว่าเกิดปัญหาอะไรกับตัวเอง และหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ด้วยตนเองหรืออาจจะมีการปรึกษาเพื่อนหรือครูผู้สอน ไม่มีความนิ่งในขณะที่ตนเองเกิดปัญหา

2. ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่ยังดำเนินกิจกรรมตามคู่มือกลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 มีอะไรบ้าง ครูผู้ให้สัมภาษณ์ระดับชั้นอนุบาล 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ มีความคิดเห็นว่า เมื่อเริ่มนำกลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ในช่วงแรกยังมีปัญหาในการดำเนินการจัดกิจกรรม เนื่องจากไม่ค่อยเข้าใจ แต่เมื่อดำเนินการไปสักระยะหนึ่งมีความเข้าใจมากขึ้นสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนได้

3. ข้อเสนอแนะ ครูผู้ให้สัมภาษณ์ระดับชั้นอนุบาล 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ มีความคิดเห็นว่าคู่มือฉบับนี้เป็นคู่มือที่มีประโยชน์สามารถพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนในระดับชั้นอนุบาลได้ ควรนำมาต่อยอดในการไปจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ในหน่วยการเรียนรู้ในหน่วยอื่น เพื่อเป็นการเสริมสร้างพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการศึกษากลยุทธ์การขับเคลื่อนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่าผู้วิจัยได้ใช้กลยุทธ์ 4 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์เครือข่าย (Networking Strategy) สร้างเครือข่ายการศึกษาระหว่าง ครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ จำนวน 3 คนโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหินกอง โรงเรียนบ้านชะมวง โรงเรียนบ้านสวนหลวง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร การร่วมประสานงาน ร่วมวางแผน ตลอดจนเป็นผลการนำไปปฏิบัติ 2) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม (Participation Strategy) เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ ได้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมแก้ปัญหา การดำเนินกิจกรรม ร่วมกันวางแผน ตลอดจนเป็นผลของการนำไปปฏิบัติ 3) กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Strategy) เพิ่มศักยภาพหรือความสามารถให้กับครูระดับชั้นอนุบาล 3 ในกลุ่มเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ โดยให้ความรู้ ชี้แจง การพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อสงสัย ความรู้ต่างๆ รวมถึงการประชุม เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับครูผู้สอน 4) กลยุทธ์การบูรณาการ (Integration Strategy) จัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนอนุบาล เพื่อดำเนินการผสมผสานความรู้ ประสบการณ์จากครู ทำให้ผู้เรียนนั้นเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยนำไปใช้ในการจัดกิจกรรม ซึ่งผลของการใช้

กลยุทธ์ทั้ง 4 กลยุทธ์นี้ นำไปสู่การได้มาซึ่งกลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ทั้งนี้การขับเคลื่อนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลนั้นจะต้องเกิดจากเครือข่ายของครู การมีส่วนร่วมของครู การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับคณะครู และการบูรณาการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งผลทำให้การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลมีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งผลการศึกษาพบว่ากลยุทธ์ที่ใช้ในการขับเคลื่อนให้มีการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลนั้น ใช้กลยุทธ์ 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์เครือข่าย กลยุทธ์การมีส่วนร่วม กลยุทธ์การเสริมสร้างพลังอำนาจ กลยุทธ์การบูรณาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชรลดา อาจขาว และคณะ (2563) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่ง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์เครือข่าย กลยุทธ์การมีส่วนร่วม กลยุทธ์เสริมพลังอำนาจ และกลยุทธ์การบูรณาการ

2. ผลการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่า กลยุทธ์ที่ครูใช้ในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล คือ กลยุทธ์ PPE ซึ่งผู้วิจัยได้จากการสังเคราะห์กระบวนการและขั้นตอนการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล เพื่อหาวิธีการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลต่อไป กลยุทธ์ PPE ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน 1) ขั้นนำเสนอ (Present) นำเข้าสู่กิจกรรมในขั้นตอนแรกของการดำเนินการกิจกรรมการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยการสนทนา การตั้งคำถาม การอธิบายการกฎเกณฑ์หรือกติกา เพื่อเป็นการนำผู้เรียนสู่เข้าการขั้นการปฏิบัติกิจกรรมหรือสถานการณ์ต่อไป 2) ขั้นปฏิบัติ (Practice) ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาต่อจากขั้นการนำเสนอ อาจจะเป็นการทำงานแบบรายบุคคล หรือ การทำงานแบบกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาจากกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ 3) ขั้นประเมินผล (Evaluate) ครูกับผู้เรียนร่วมกันสรุปผลและบอกวิธีการแก้ปัญหาจากการทำกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ และมีประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีย์ มะลิทอง และคณะ (2562) ที่ได้นำรูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงงานมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นนำเสนอ 2) ขั้นวางแผน 3) ขั้นปฏิบัติ 4) ขั้นประเมินผล

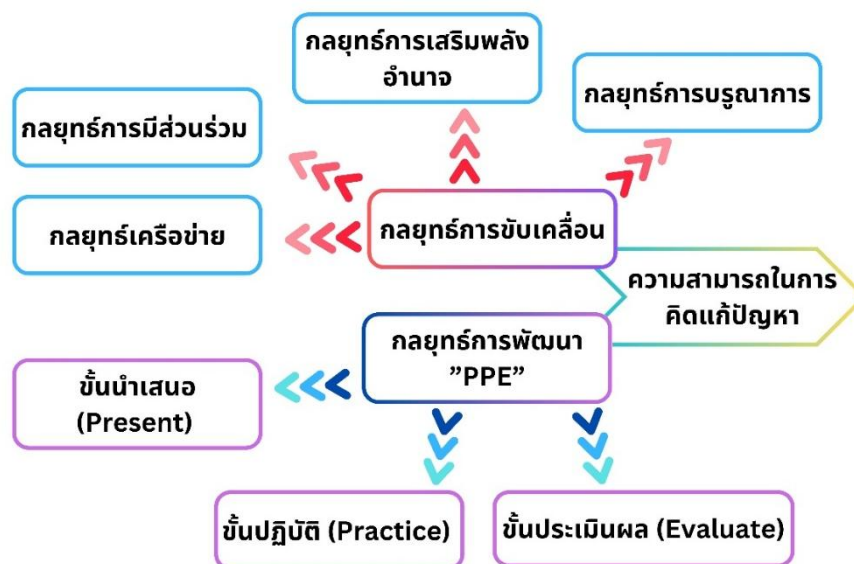
3. ผลการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ก่อนและหลังการใช้กลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่า ก่อนการใช้กลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.76 และหลังการใช้กลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 29.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.71 และมีร้อยละของความก้าวหน้าเท่ากับ 34.51 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถพร วัฒนสุรินทร์ (2564) ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณมี

ทักษะการคิดแก้ปัญหาอยู่ในระดับปานกลางถึงดี เมื่อพิจารณาเป็นรายคนพบว่า นักเรียนคนที่ 1 มีทักษะการคิดแก้ปัญหาอยู่ในระดับดี นักเรียนคนที่ 2 และ 3 มีทักษะการคิดแก้ปัญหาอยู่ในระดับปานกลางตามระดับ 2) นักเรียนมีทักษะการคิดแก้ปัญหาหลังการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ เมื่อทำการทดสอบพบว่า นักเรียนจำนวน 3 คน ก่อนทำกิจกรรมวิทยาการคำนวณ มีทักษะการคิดแก้ปัญหาอยู่ในระดับปรับปรุง และหลังจากการกิจกรรมวิทยาการคำนวณ นักเรียนจำนวน 3 คน มีทักษะการคิดแก้ปัญหาอยู่ในระดับปานกลางถึงดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของจงจิต คำสิม และคณะ (2564) ผลการวิจัยพบว่า หลังจากทดลองเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือจากนิทาน มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังการทดลอง เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือจากนิทานมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเหมาะสมมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

กลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์เครือข่าย (Networking Strategy) 2) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม (Participation Strategy) 3) กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Strategy) 4) กลยุทธ์การบูรณาการ(Integration Strategy) และกลยุทธ์การพัฒนา ที่เรียกว่า “กลยุทธ์ PPE” ประกอบด้วยขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำเสนอ (Present) 2) ขั้นปฏิบัติ (Practice) 3) ขั้นประเมินผล (Evaluate)

ภาพที่ 3 กลยุทธ์การขับเคลื่อนและกลยุทธ์การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นอนุบาล

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัย 1) คู่มือกลยุทธ์การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 นั้นสามารถเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้กับคณะครูในระดับชั้นอนุบาล 3 ในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ ทุกคนไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามหน่วยการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนในระดับชั้นอนุบาลได้เป็นอย่างดี 2) กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายตำบลพงศ์ประศาสน์ ต้องมีการจัดกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลอย่างต่อเนื่องและมีความสม่ำเสมอมากขึ้น และ 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการวิจัยที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การขับเคลื่อนและพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล และด้านอื่นๆ ให้กับนักเรียนระดับชั้นอนุบาลเพิ่มยิ่งขึ้น 2) ควรมีการวิจัยและพัฒนา รูปแบบของการขับเคลื่อนและการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับชั้นอนุบาลที่แตกต่างจากการวิจัยในครั้งนี้ หรืออาจจะมีการเพิ่มกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเป็น 5 กลยุทธ์ หรือเพิ่มกลยุทธ์การพัฒนาให้มีขั้นตอนที่มากขึ้นประมาณ 4-5 ขั้นตอน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). หลักสูตรอบรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้วิทยาการคำนวณระดับอนุบาล. กรุงเทพมหานคร: สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จงจิต คำสิม และคณะ. (2564). การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือจากนิทาน. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 11(1), 1-13.
- จิราภรณ์ ส่องแสง. (2550). ผลของการใช้กิจกรรมศิลปะบูรณาการที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็ก. ใน (ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพชรดา อาจขาว และคณะ. (2563). กลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายบ้านโป่ง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(2), 105-121.
- อรรถพร วัตถุลินธ์. (2564). ผลของการใช้การจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2/5 โรงเรียนพญาไท. อุบลปริทรรศน์, 9(2), 1471 - 1486.
- อารีย์ มะลิทอง และคณะ. (2562). กลยุทธ์การขับเคลื่อนและพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 9(3), 159-170.

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี*
INTERNAL QUALITY ASSURANCE OF EDUCATION FUND PROJECT SCHOOLS
UNDER THE OBEC IN KANCHANABURI PROVINCE

จันทน์พิมพ์ วงศ์ประชารัตน์

Chanpim Wongpracharat

สมกิต บุญญะโพธิ์

Somgit Boonyapo

สมหมาย เทียนสมใจ

Sommai Theansomjai

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น วิทยาเขตบุรีรัมย์, ประเทศไทย

Western University, Thailand

E-mail: chanpim6141@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เพื่อศึกษา 1) ผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 2) แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี โดยวิธีการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายคือ สถานศึกษาในโครงการกองทุนการศึกษา จำนวน 27 โรงเรียน จำนวน 81 คน ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และด้านการติดตามผลการดำเนินงาน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 2) แนวทางการดำเนินงาน พบว่าสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาที่เน้นคุณภาพ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพ, โครงการกองทุนการศึกษา, จังหวัดกาญจนบุรี

* Received 23 May 2025; Revised 23 June 2025; Accepted 1 July 2025

Abstract

This research aimed to study the internal quality assurance of schools under the Education Fund Project, administered by the Office of the Basic Education Commission in Kanchanaburi Province. The study focused on two primary aspects: the operational outcomes of the internal quality assurance system and the guidelines for its implementation. The sample group consisted of 81 individuals from 27 schools, comprising school directors, chairpersons of the basic school committees, and personnel responsible for internal quality assurance. The research instruments used were questionnaires and interview forms. Data from the questionnaires were analyzed using statistics such as frequency, percentage, arithmetic mean, and standard deviation. Interview data were analyzed using content analysis. The research findings revealed that: 1) Overall, the implementation of internal quality assurance in the schools was at the highest level. When analyzed by aspect, the implementation according to the educational development plan had the highest mean score, followed by the preparation of self-assessment reports and monitoring of operations, respectively. The aspect with the lowest mean score was the evaluation and auditing of internal educational quality. 2) Regarding operational guidelines, the study found that schools should promote the participation of parents and the community in establishing educational standards, create quality-focused development plans, foster a conducive learning environment, and utilize evaluation results for continuous development.

Keywords: Quality assurance, Education fund project, Kanchanaburi province

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นการสร้างคนดีควบคู่ไปกับคนเก่ง โดยให้ความสำคัญกับหลักคุณธรรม จริยธรรม และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โครงการกองทุนการศึกษา ซึ่งเป็นโครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้วางแนวทาง 5 ประการ คือ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และความรับผิดชอบ เพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นคนดีของสังคม สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงมีพระราโชบายด้านการศึกษาที่มุ่งสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีอาชีพ และเป็นพลเมืองดี (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2559)

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดให้สถานศึกษาต้องมีระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อสร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) อย่างไรก็ตาม ระบบการประกันคุณภาพที่ผ่านมายังมีปัญหาบาง

ประการ เช่น ขาดความยืดหยุ่นที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา และเน้นการตรวจสอบเอกสาร มากกว่าการพัฒนาคุณภาพอย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 27 แห่ง ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลาย ด้าน ทั้งความขาดแคลนด้านสื่อการสอน อาคารสถานที่ และงบประมาณ อีกทั้งนักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัว ที่มีฐานะยากจน ทำให้การมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างจำกัด (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี, 2562) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานการประกัน คุณภาพภายในของโรงเรียนเหล่านี้ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการ กองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. การศึกษาผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนโครงการ กองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดกาญจนบุรี ตามประกาศสำนัก คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องแนวปฏิบัติการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ. 2561 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำ แผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 4) การประเมินผลและตรวจสอบ คุณภาพภายในสถานศึกษา 5) การติดตามผลการดำเนินงาน และ 6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง กลุ่มเป้าหมายคือบุคลากรจาก 27 โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน รวมทั้งสิ้น 81 คน

2. การศึกษาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีระเบียบวิธีการวิจัยเชิง คุณภาพ (qualitative research) ศึกษาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน โดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ จำนวน 5 คน ซึ่งมาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive selection) (นง ลักษณ์ วิรัชชัย, 2543)

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและการดำเนินงานการประกัน คุณภาพภายใน 38 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนว ทางการดำเนินงาน เครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความ

สอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67–1.00 และทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่าง 30 ชุด ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคที่ .981

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 2 วิธี โดยประสานงานกับสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์โดยเจาะจงคำถามเฉพาะเรื่องตามจุดมุ่งหมายโดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เป้าหมาย จำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานโดยการกำหนดค่าเฉลี่ย ตามแนวคิดของเบสท์ ดังนี้ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 หมายถึงมีการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึงมีการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายถึงมีการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึงมีการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย (Best, John W. et al., 2006) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษา พบว่า

1. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรีทั้งในภาพรวมและจำแนกรายด้าน ดังนี้

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม (X_{tot}) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.28) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตมากที่สุดคือ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.29) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตน้อยที่สุดคือ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.35) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม (X_{tot})

ด้าน	การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน โดยภาพรวม (X_{tot})	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.70	0.34	มากที่สุด
2	ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษา	4.71	0.31	มากที่สุด
3	ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา	4.80	0.29	มากที่สุด
4	ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา	4.67	0.35	มากที่สุด
5	ด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษา	4.77	0.35	มากที่สุด
6	ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	4.78	0.34	มากที่สุด
รวม (X_{tot})		4.73	0.28	มากที่สุด

เมื่อวิเคราะห์ผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.34) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตมากที่สุดคือ ผู้บริหารมีการพิจารณาสาระสำคัญที่จะกำหนดในมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่สะท้อนอัตลักษณ์และมาตรการส่งเสริมของสถานศึกษาโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงานปีการศึกษาที่ผ่านมาอย่างเหมาะสมและเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.38) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารมีการสำรวจความต้องการของผู้ปกครองชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (X_1)

ข้อ	ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (X_1)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ผู้บริหารมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบทในการจัด การศึกษาของสถานศึกษา	4.64	0.48	มากที่สุด
2	ผู้บริหารมีการสำรวจความต้องการของผู้ปกครองชุมชนเพื่อนำ ข้อมูลมาประกอบการกำหนดมาตรฐานการศึกษา	4.57	0.52	มากที่สุด
3	ผู้บริหารมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไป ตามมาตรฐานศึกษาระดับปฐมวัยและหรือระดับการศึกษาขั้น	4.77	0.43	มากที่สุด

ข้อ	ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (X_1)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	พื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน			
4	ผู้บริหารมีการพิจารณาสาระสำคัญที่จะกำหนดในมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่สะท้อนอัตลักษณ์และมาตรการส่งเสริมของสถานศึกษาโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงานปีการศึกษาที่ผ่านมาอย่างเหมาะสมและเป็นไปได้	4.83	0.38	มากที่สุด
5	ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานของสถานศึกษาตามบริบททั้งเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้อย่างชัดเจน	4.70	0.46	มากที่สุด
6	ผู้บริหารมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ รับทราบ	4.70	0.46	มากที่สุด
รวม		4.70	0.34	มากที่สุด

ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.31) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตมากที่สุดคือ ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายด้านต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นที่คุณภาพผู้เรียนและสะท้อนคุณภาพความสำเร็จอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.39) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารมีการกำหนดวิธีการดำเนินงานกิจกรรมโครงการที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยหรือผลการวิจัยหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (X_2)

ข้อ	ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (X_2)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ผู้บริหารศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา อย่างเป็นระบบโดยใช้ข้อมูลตามสภาพจริง	4.75	0.43	มากที่สุด
2	ผู้บริหารมีการวิเคราะห์ทิศทางการจัดการศึกษา งบประมาณ ลำดับความสำคัญและรายละเอียดของกิจกรรม/โครงการเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี	4.68	0.50	มากที่สุด

ข้อ	ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (X_2)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
3	ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายด้านต่าง ๆ โดย มุ่งเน้นที่คุณภาพผู้เรียนและสะท้อนคุณภาพความสำเร็จอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม	4.81	0.39	มากที่สุด
4	ผู้บริหารมีการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา เป็นระยะกลาง 3 - 5 ปี ที่สอดคล้องกับปัญหาและ ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ	4.77	0.43	มากที่สุด
5	แผนปฏิบัติการประจำปีมีโครงการ กิจกรรมที่ครอบคลุมมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา	4.81	0.39	มากที่สุด
6	ผู้บริหารมีการกำหนดวิธีการดำเนินงานกิจกรรมโครงการที่ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยใช้ กระบวนการวิจัยหรือผลการวิจัยหรือข้อมูลที่อ้างอิงได้	4.44	0.59	มาก
7	ผู้บริหารมีการกำหนดแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.60	0.49	มากที่สุด
8	ผู้บริหารมีการกำหนดการใช้งบประมาณ และทรัพยากรอย่างมี ประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับกิจกรรมโครงการ	4.49	0.53	มาก
9	ผู้บริหารมีการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนให้บุคลากรของ สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้	4.62	0.51	มากที่สุด
10	ผู้บริหารมีการกำหนดปฏิทินการนำแผนปฏิบัติการประจำปีสู่ การปฏิบัติที่ชัดเจน	4.80	0.40	มากที่สุด
รวม		4.71	0.31	มากที่สุด

ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.29) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตมากที่สุดคือ ผู้บริหารเสนอแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีต่อ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบ ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.32) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตน้อยที่สุดคือ ผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา (X_3)

ข้อ	ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา (X_3)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ผู้บริหารเสนอแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบ	4.89	0.32	มากที่สุด
2	ผู้บริหารมีการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีไปสู่การปฏิบัติตามกรอบระยะเวลาและกิจกรรมที่กำหนดไว้	4.83	0.38	มากที่สุด
3	ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของโครงการ กิจกรรมตามเวลาที่กำหนด	4.77	0.43	มากที่สุด
4	ผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.69	0.47	มากที่สุด
5	ผู้บริหารดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม	4.85	0.36	มากที่สุด
รวม		4.80	0.29	มากที่สุด

ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.35) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตมากที่สุดคือ ผู้บริหารมีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.43) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (X_4)

ข้อ	ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา (X_4)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ผู้บริหารมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล	4.47	0.50	มาก
2	ผู้บริหารมีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตามปฏิทินการปฏิบัติงาน	4.67	0.47	มากที่สุด
3	ผู้บริหารมีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม	4.77	0.43	มากที่สุด

ข้อ	ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา (X_4)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
4	ผู้บริหารจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาที่สามารถสะท้อนจุดเด่น และกำหนดจุดควรพัฒนาได้	4.64	0.48	มากที่สุด
5	ผู้บริหารมีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและรายงานผลการประเมินและตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง	4.60	0.52	มากที่สุด
รวม		4.67	0.35	มากที่สุด

ด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.35) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตมากที่สุดคือ ผู้บริหารมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.36) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารมีการนำผลการติดตามผลการดำเนินงานไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (X_5)

ข้อ	ด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา (X_5)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ผู้บริหารมีการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	4.77	0.43	มากที่สุด
2	ผู้บริหารมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา	4.85	0.36	มากที่สุด
3	ผู้บริหารมีการกำหนดปฏิทิน จัดระบบข้อมูลสารสนเทศในการติดตามผลการดำเนินงานและรายงานผลการติดตามอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	4.80	0.40	มากที่สุด
4	ผู้บริหารมีการนำผลการติดตามผลการดำเนินงานไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษา	4.48	0.50	มาก
5	ผู้บริหารมีการส่งเสริมแนวความคิดการประกันคุณภาพการศึกษาที่มุ่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรทุก	4.49	0.50	มาก

ข้อ	ด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา (X ₅)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	คนและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จนเป็น วัฒนธรรมในการทำงานปกติของสถานศึกษา			
	รวม	4.78	0.35	มากที่สุด

ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.34) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายข้อ พบว่า สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตมากที่สุดคือ ผู้บริหารกำหนดให้มีการสรุปและจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.34) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารนำผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาจากการประเมินตนเองหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารและการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุน การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (X₆)

ข้อ	ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (X ₆)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ผู้บริหารกำหนดให้มีการสรุปและจัดทำรายงานประจำปีที่เป็น รายงานประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา	4.91	0.28	มากที่สุด
2	รายงานผลการประเมินตนเองสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียนและ ผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษาตามรูปแบบที่หน่วยงานต้น สังกัดกำหนด	4.84	0.40	มากที่สุด
3	ผู้บริหรนำเสนอรายงานผลการประเมินตนเองต่อ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบ	4.85	0.42	มากที่สุด
4	ผู้บริหารมีการเผยแพร่รายงานผลการประเมินตนเองต่อ สาธารณชน หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่าง ต่อเนื่อง	4.63	0.54	มากที่สุด
5	ผู้บริหารนำผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาจาก การประเมินตนเองหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหาร และการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.43	0.52	มาก
	รวม	4.78	0.34	มากที่สุด

2. แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุน การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี

2.1 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ควรมีการสำรวจความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง จัดประชุมรับฟังความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา

2.2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ควรร่วมกันระดมความคิดในการจัดทำแผน โดยวิเคราะห์จากข้อมูลจริงและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดทิศทางที่ชัดเจนและสอดคล้องกับมาตรฐาน

2.3 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ควรมีการสร้าง ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับแผน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ และส่งเสริมสนับสนุนให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำงาน สนับสนุนสื่อที่ทันสมัย และพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

2.5 ด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ควรมีการประชุมชี้แจงผลการติดตามและนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

2.6 ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ควรวิเคราะห์ผลการประเมินอย่างเป็นระบบ และนำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่ได้รับไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป
อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความสำคัญต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดำเนินการประกันคุณภาพภายในตามกฎหมายกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 6 ว่าด้วย มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของนิรวรรณ หิ้นเตียน และคณะ (2566) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จตาม มาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการนำเสนอรายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ย สูงสุด รองลงมาคือ ด้านดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่กำหนด และด้านการจัดทำ รายงานผลการประเมินตนเอง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา

เมื่อพิจารณาตามรายด้านพบว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด โดย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัด

การศึกษาของสถานศึกษา ประชุมชี้แจงรายละเอียดของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและเข้าใจ ก่อนนำไปปฏิบัติ กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน และมีแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมโครงการอย่างเหมาะสม มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุวัฒน์ ปิ่นหอม (2566) ที่ได้ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตสูงสุด คือ ด้านดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตต่ำสุด คือ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

ส่วนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แม้ว่าจะมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ก็จัดได้ว่าอยู่ในอันดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อาจทำให้ไม่สามารถประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตามปฏิทินการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรัณญา วันลักขณ์ และคณะ (2564) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนคลองหนองใหญ่(ทองคำ ปานขาวอนุสรณ์) สำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ส่วนด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตต่ำที่สุด

2. แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นพหุแนวทาง โดยแยกเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีแนวทางการพัฒนา คือ สำรวจความต้องการของผู้เกี่ยวข้องเพื่อรับฟังความคิดเห็น วิเคราะห์และกำหนดมาตรฐานการศึกษา ชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ความสำคัญและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของसानนท์ สุขจรูญ และคณะ (2564) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาควรดำเนินการวิเคราะห์ (SWOT) ของสถานศึกษาอย่างจริงจัง ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และสร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ดีในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีแนวทางการพัฒนา คือ ระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ศึกษาผลการวิจัยและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จและนำแนวปฏิบัติที่ดีจากการวิจัยมาประยุกต์ใช้และกำหนดทิศทางและจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งหทัยรัตน์ วันทาพงษ์ และคณะ

(2565) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาต้องศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ จำเป็น จุดเด่น จุดด้อย จุดควรพัฒนาของสถานศึกษา โดยใช้ข้อมูลตามสภาพจริง เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีให้ชัดเจน กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรให้ สอดคล้องกับกิจกรรมโครงการ ส่งเสริมจุดแข็งคงสภาพให้ยั่งยืนและพัฒนาจุดอ่อนให้ดียิ่งขึ้นและวางระบบบริหาร จัดการที่ดีมีกลยุทธ์ในการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ

2.3 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีแนวทางการพัฒนา คือ สร้าง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาการศึกษา แต่งตั้งคณะทำงานและส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้รับผิดชอบและ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา วงษ์นาค และคณะ (2564) ที่ ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการเก็บ รวบรวมข้อมูลการดำเนินโครงการตามกิจกรรมต่างๆ ควรมีสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เน้นการมีส่วนร่วมใน การวิเคราะห์เพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด ควรรายงานการดำเนินการจัดโครงการและกิจกรรม ที่ให้เป็นปัจจุบัน มีการปรับปรุงการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด มีการประชุมปรับปรุงแผนพัฒนาการจัด การศึกษาร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพและบริบทของสถานศึกษา ในปัจจุบัน

2.4 ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีแนวทางการพัฒนา คือ จัด สภาพแวดล้อมสถานศึกษาที่เหมาะสมปลอดภัย สนับสนุนสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุวัฒน์ ปิ่นหอม (2566) ที่ศึกษาเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการวิจัย พบว่า มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอย่างมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความจำเป็นอย่างเป็นระบบ สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ในการบริหารจัดการ นำผล การประเมินคุณภาพภายในมาสรุปและจัดทำเป็นสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงพัฒนาต่อไป

2.5 ด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีแนวทางการพัฒนา คือ ประชุมชี้แจงผลการติดตามผลการดำเนินงาน และนำข้อมูลจากการติดตามมาพัฒนาปรับปรุง การดำเนินงานและสะท้อนผลเพื่อวางแผนพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของกมล สาดศรี (2557) ที่ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล พบว่า การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดผู้รับผิดชอบ ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา รายงานและนำผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการ ปรับปรุงพัฒนา และให้ความร่วมมือในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด

2.6 ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง มีแนวทางการพัฒนา คือ วิเคราะห์ผล การประเมินคุณภาพภายใน นำผลการประเมินไปใช้ในการกำหนดแนวทาง ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างต่อเนื่องและนำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาโดยหน่วยงานต้น สังกัดไปปรับปรุงพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนุจนาง ขุนาพรม และคณะ (2561) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการ

ดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมรับรู้และนำข้อมูลในการประเมินตามตัวบ่งชี้ของมาตรฐานการศึกษา มาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อจัดทำเอกสารรายงานคุณภาพการศึกษาอย่างถูกต้อง นำข้อมูลย้อนกลับไปใช้พัฒนาและส่งเสริมการดำเนินงานในแผนปฏิบัติการประจำปี เผยแพร่รายงานการประเมินตนเองประจำปีต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี ได้องค์ความรู้ในการนำไปใช้คือควรมีการสำรวจความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ศึกษาผลการวิจัยและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมโครงการ และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นำผลการประเมินไปใช้ในการกำหนดแนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี มีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี 2) ควรศึกษาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่อื่น ๆ

บรรณานุกรม

- กมล สาดศรี. (2557). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล. วารสารบริหาร บัณฑิต, 14(1), 15-24.
- เกษม วัฒนชัย. (2559). 6 ขั้นตอนสู่โรงเรียนคุณธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธนธัชการพิมพ์.
- จินตนา วงษ์นาค และคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, 9(2), 123-141.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). พรหมแดนความรู้ด้านการวิจัยและสถิติ. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- นิรวรรณ หิ้นเตียน และคณะ. (2566). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 8(4), 64-79.
- นุจนาง ชูนาพร และคณะ. (2561). แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา, 9(1), 121-132.
- ปรียานุช พิบูลสรารุช. (2560). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- ภาณุวัฒน์ ปิ่นหอม. (2566). การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. วารสารชมรมบัณฑิตศิลป์, 1(4), 113-128.
- รุ่งหทัยรัตน์ วันทาพงษ์ และคณะ. (2565). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์, 7(2), 149-150.
- วิไลวรรณ เสาร์อินทร์. (2561). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ศรัญญา วันลักษณ์ และคณะ. (2564). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนคลองหนองใหญ่ (ทองคำ ปานข้าวอนุสรณ์) สำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 15(2), 138-150.
- सानนท์ สุขจรูญ และคณะ. (2564). การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า, 8(1), 65-73.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานผลการศึกษาแนวทางการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยใช้แนวคิดระบบการวัดผลแบบ OKRs : Objective and Key Results. 21 เซ็นจูรี จำกัด: กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี. (2562). โครงการกองทุนการศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี. กาญจนบุรี: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2559). ทุกข์สุขสร้างได้. กรุงเทพมหานคร: ฟรีมายด์.
- Best, John W. et al. (2006). Research in Education. Boston Mass: Allyn and Bacon.

โอ๊ะปอย : ซุปเปอร์มาร์เก็ตทางวัฒนธรรมมีชีวิต* OH POI : A LIVING CULTURAL SUPERMARKETS

ปิรันธ ชินโชติ

Pirun Chinachot

นงลักษณ์ เพ็ชชาติ

Nongluck Permchart

อภิเชษฐ์ ขำเลิศ

Apichet Khamlert

อภิรักษ์ ธรรมวิมุตติ

Apiluck Thammawimutti

ธีรวุฒิ แสงมณีเดช

Thirawut Saengmaneedech

อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ราชบุรี, ประเทศไทย

Lecturer of General Management Program, Faculty of Management Science,

Muban Chombueng Rajabhat University, Ratchaburi, Thailand

E-mail: thirawut.article@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์ตลาดโอ๊ะปอย อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในฐานะ “ซุปเปอร์มาร์เก็ตทางวัฒนธรรมมีชีวิต” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของตลาดในมิติทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม ผ่านกรอบแนวคิดทุนวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า ตลาดโอ๊ะปอยไม่ใช่เพียงแค่พื้นที่จำหน่ายสินค้าและบริการ แต่เป็นพื้นที่วัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอย่างชัดเจน ผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม การแสดงพื้นบ้าน อาหารท้องถิ่น และพิธีกรรมศาสนา นอกจากนี้ ตลาดยังมีบทบาทเป็นพื้นที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยใช้ทุนวัฒนธรรมเป็นกลไกการผลิตสินค้าที่มีเรื่องเล่าและคุณค่าทางสังคมและจิตวิญญาณควบคู่ไปด้วย ดังนั้น ตลาดจึงเป็นพื้นที่สร้างเสริมทุนทางสังคมผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงคนในชุมชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง และสร้างความยั่งยืนแก่ชุมชนในมิติต่าง ๆ โดยรวมแล้วตลาดโอ๊ะปอยเป็นตัวอย่างของการจัดการพื้นที่วัฒนธรรมโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และสามารถต่อยอดเป็นต้นแบบสู่การพัฒนาพื้นที่ชุมชนอื่นในอนาคตได้

คำสำคัญ: ตลาดโอ๊ะปอย ; วัฒนธรรมมีชีวิต ; ทุนวัฒนธรรม ; เศรษฐกิจชุมชน ; การท่องเที่ยวโดยชุมชน

* Received 29 May 2025; Revised 25 June 2025; Accepted 6 July 2025

Abstract

This academic article aims to analyze Oh Poi Market, Suan Phueng District, Ratchaburi Province as a “living cultural supermarket”. The objective is to study the role of the market in cultural, economic and social dimensions through the framework of cultural capital, social capital and economic capital. The results of the study found that Oh Poi Market is not just a place to sell products and services, but also a cultural area that clearly reflects the identity of the Karen ethnic group through cultural activities, local performances, local food and religious ceremonies. In addition, the market plays a role as a place to drive the grassroots economy that is linked to the creative economy and the circular economy by using cultural capital as a mechanism for producing products with stories and social and spiritual values. Therefore, the market is a place to build social capital through activities that connect people in the community across generations, especially the participation of youth in learning local wisdom, resulting in pride in their own cultural roots and creating sustainability for the community in various dimensions. Overall, Oh Poi Market is an example of a successful community-based cultural area management that is balanced in terms of economy, society and culture, and can be further developed as a model for the development of other community areas in the future.

Keywords: Oh Poi Market, Living Culture, Cultural Capital, Community Economy, Community-Based Tourism

บทนำ

ตลาดโอ๊ะป้อย เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านท่ามะขาม ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง คำว่า “โอ๊ะป้อย” มีความหมายในภาษากะเหรี่ยงว่า “การพักผ่อน” สะท้อนแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงพักผ่อนในวิถีชุมชน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี, 2565) เป็นตลาดเช้าของชุมชนที่ตั้งอยู่ริมลำน้ำภาชี ภายใต้บรรยากาศร่มรื่นของต้นไม้ใหญ่ โดยเปิดให้บริการเฉพาะในวันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ตั้งแต่เวลา 07.00 น. ถึง 14.00 น. ตลาดแห่งนี้เริ่มเปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2561 (สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวสวนผึ้ง, 2564) การจัดตั้งตลาดเกิดจากความร่วมมือของหลายภาคส่วน ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้านท่ามะขาม วัดป่าท่ามะขาม โรงเรียนบ้านท่ามะขาม พัฒนาชุมชนอำเภอสวนผึ้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนโดยสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวสวนผึ้ง ซึ่งได้ร่วมกันบูรณาการองค์ความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้อย่างเป็นระบบ (เทศบาลตำบลสวนผึ้ง, 2564) เป็นตลาดชุมชนของท้องถิ่นที่เกิดจากแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความยั่งยืน โดยชุมชนชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่เป็นผู้นำเสนออัตลักษณ์ของตนผ่านกิจกรรม ศิลปะ ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักใหญ่ ๆ สามมิติ ได้แก่ มิติทางวัฒนธรรม มิติเศรษฐกิจ และมิติวิถีชุมชนหรือสังคม โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ให้มีความยั่งยืนและมีอัต

ลักษณะเฉพาะตัว แนวคิดเบื้องต้นในการพัฒนาตลาดโอ๊ะป่อย มีจุดเริ่มต้นจากการให้ความสำคัญกับรากฐานทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ โดยชุมชนในบริเวณดังกล่าวประกอบด้วยประชากรไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงมากกว่าร้อยละ 90 ของพื้นที่ทั้งหมด (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, 2564) อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมดังกล่าวจึงเป็นแรงบันดาลใจในการจัดตั้งตลาดชุมชนบนฐานวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง นำไปสู่การพัฒนาตลาดเข้าสู่ทางวัฒนธรรมในชื่อ ตลาดโอ๊ะป่อย มุ่งเน้นการสื่อสารอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านรูปแบบทางกายภาพและกิจกรรมในตลาดอย่างเป็นระบบ การออกแบบพื้นที่ตลาดมีจุดเน้นอยู่ที่การถ่ายทอดภาพลักษณ์ของหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงที่ดำรงชีวิตอย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ โดยเฉพาะไม้ไผ่ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติสำคัญในวิถีชีวิตดั้งเดิม ร้านค้าภายในตลาดจึงถูกออกแบบให้สอดคล้องกับแนวคิดหมู่บ้านกะเหรี่ยงขนาดย่อม ใช้วัสดุไม้ไผ่และวัสดุธรรมชาติในการก่อสร้างและตกแต่ง ไม่ว่าจะเป็นตัวร้านค้า ป้ายร้านค้า ที่นั่งพักผ่อน ไปจนถึงการตกแต่งด้วยโมบาย "คังคัง" ซึ่งเป็นสื่อเชิงสัญลักษณ์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ของชาวกะเหรี่ยงกับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้วิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกันกับธรรมชาติเป็นลักษณะเด่นของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง และความศรัทธาในพระพุทธศาสนายังถือเป็นอีกองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งได้รับการนำเสนออย่างชัดเจนภายในพื้นที่ตลาดโอ๊ะป่อย บริเวณของวัดป่าท่ามะขาม ความศรัทธาดังกล่าวปรากฏให้เห็นผ่านการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้านในการก่อสร้างวัดป่าท่ามะขาม ซึ่งเป็นศาสนสถานสำคัญที่ประกอบด้วยโบสถ์มหาอุดที่งดงาม โดยใช้กระเบื้องสีอิฐเป็นวัสดุหลักในการก่อสร้าง พร้อมลวดลายตกแต่งที่ประณีตงดงาม อีกทั้งยังมีบันไดพญานาคที่สร้างขึ้นจากแรงศรัทธาของชุมชน นักท่องเที่ยวที่มาเยือนตลาดจึงมีโอกาสร่วมสัมผัสและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนา อาทิ การสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบริเวณวัด การทำบุญตักบาตร และการร่วมอนุรักษ์และสืบทอดพระพุทธศาสนาผ่านวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งล้วนสะท้อนความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี, 2565)

แนวคิดเรื่องตลาดวัฒนธรรมมีชีวิตได้รับความนิยมมากขึ้นในฐานะเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและอนุรักษ์อัตลักษณ์ของชุมชน ตลาดแห่งนี้ไม่ได้เป็นเพียงสถานที่จำหน่ายขายสินค้าหรือบริการเท่านั้น หากแต่เป็นพื้นที่ทางสังคมที่ผสมผสานองค์ประกอบของวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ ความศรัทธา การค้า วิถีชีวิต ประเพณีท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน จึงเกิดนิยามศัพท์ที่ผู้เขียนกำหนดขึ้นว่า “ซูปเปอร์มาร์เก็ตทางวัฒนธรรมมีชีวิต” ซึ่งสะท้อนถึงการเป็นพื้นที่ซึ่งรวบรวมวัตถุดิบทางวัฒนธรรมพื้นถิ่น ทั้งอาหาร ศิลปหัตถกรรม การแสดง และกิจกรรมทางจิตวิญญาณ เช่น การตักบาตรพระกะเหรี่ยงยามเช้า การทำบุญวัดป่าท่ามะขาม เข้าสักการะพระมิ่งมงคลในโบสถ์มหาอุด หลวงปู่ทวดและหลวงพ่อดุสิตศักดิ์สิทธิ์ ส่งผลให้ตลาดโอ๊ะป่อยแตกต่างจากตลาดทั่วไปในแง่ของการมีมิติทางวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิตและสามารถสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายแก่ผู้มาเยือนได้อย่างต่อเนื่อง (UNESCO, 2004) อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ตลาดชุมชนที่ทำหน้าที่มากกว่าการแลกเปลี่ยน จำหน่ายสินค้า และเป็นพื้นที่ซึ่งมีชีวิตที่ถ่ายทอด อารมณ์ อนุรักษ์ และสร้างสรรค์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีอย่างมีพลวัต ดังนั้น ตลาดโอ๊ะป่อยทำหน้าที่เหมือนซูปเปอร์มาร์เก็ตทางวัฒนธรรมที่รวบรวมอัตลักษณ์ทั้งทางกายภาพและที่เป็นนามธรรมไว้ในพื้นที่

เดียวกัน เช่น การอนุรักษ์อาหารพื้นบ้าน งานหัตถกรรม ศิลปะการแสดง วิถีชีวิต ความศรัทธาทางศาสนา และระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติของชุมชน ทุกองค์ประกอบในตลาด แต่ยังสะท้อนเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ อารมณ์ความรู้สึก และความเชื่อที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ยังคงมีการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในการสร้างเศรษฐกิจชุมชน อย่างยั่งยืน ภายใต้บริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ในฐานะซุเปอร์มาร์เก็ตทาง วัฒนธรรมมีชีวิตที่มีไม่ใช่เพียงแหล่งจับจ่ายซื้อขายสินค้าเท่านั้น หรือ สำหรับแค่เป็นการพักผ่อนท่องเที่ยว แต่เป็น พื้นที่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเสริมสร้างรายได้ และการเสริมพลังความสัมพันธ์ทางสังคมและชุมชน หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจาก บ้านหรือชุมชน วัด และ โรงเรียน เรียกว่า “บวร” เป็นโครงสร้างทางสังคมที่เสริม ความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและเป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวไม่ใช่แค่กิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่ เป็นกระบวนการขับเคลื่อนชุมชน จึงกล่าวได้ว่า ตลาดโอ๊ะป่อยเป็นศูนย์กลางและเป็นส่วนหนึ่งของ “บวร” (บ้าน หรือชุมชน, วัด, โรงเรียน) อย่างมีพลวัตและสมบูรณ์แบบ

จากเหตุผลข้างต้น ผู้เขียนมุ่งศึกษาตลาดโอ๊ะป่อย เพื่อวิเคราะห์บทบาทของตลาดโอ๊ะป่อยในฐานะซุเปอร์ มาร์เก็ตทางวัฒนธรรมมีชีวิตที่มีผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยการขับเคลื่อนด้วยองค์ประกอบที่สำคัญประกอบด้วย มิติที่หนึ่งคือ วัฒนธรรมเป็นการสื่อสารถึงรากฐานของอัตลักษณ์และความหมาย มิติที่สอง คือ เศรษฐกิจเป็นพื้นที่ สร้างรายได้อย่างมีคุณค่าเป็นตลาดชุมชน และ มิติที่สาม คือ สังคมของตลาด มิติที่หลากหลายเป็นพื้นที่ เสริมสร้างความสัมพันธ์และทุนทางสังคมอย่างเด่นชัด รวมถึงการขับเคลื่อนผ่านกรอบแนวคิดทุนทรัพยากร ได้แก่ ทุนทางสังคม ทุนวัฒนธรรม และทุนเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดตลาดวัฒนธรรมมีชีวิตที่ผสมผสานความเป็นท้องถิ่นเข้ากับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์กลายเป็นต้นแบบของซุเปอร์มาร์เก็ตทางวัฒนธรรมที่มีชีวิตและลมหายใจ อีกเป็น ทั้งพื้นที่ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เติบโตจากรากฐานของชุมชนอย่างแท้จริง ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่า ตลาดโอ๊ะป่อย จึงเป็นรูปแบบของการขับเคลื่อนและการจัดการพื้นที่วัฒนธรรมร่วมสมัยที่สามารถผสมผสานความ เป็นท้องถิ่นกับกระแสการท่องเที่ยว

มิติที่สำคัญในการขับเคลื่อนตลาดโอ๊ะป่อยให้มีชีวิต

ผู้เขียนได้สังเคราะห์บททวนวรรณกรรมและทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่อง ตลาดมีชีวิต เป็น แนวคิดที่เน้นการสร้างและรักษาความมีชีวิตชีวาของตลาดผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย การ อนุรักษ์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Lynch, 2019; Zukin & Magnuson, 2020) จากการสังเคราะห์ข้อมูลและบททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแต่ละมิติมีความสำคัญและ เชื่อมโยงกันเป็นระบบที่ซับซ้อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. มิติที่หนึ่ง: วัฒนธรรมเป็นรากฐานของอัตลักษณ์และความหมาย วัฒนธรรมถือเป็นมิติแรกและสำคัญที่สุด ในการขับเคลื่อนและหล่อหลอมตลาดโอ๊ะป่อย อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีให้มีชีวิต เนื่องจากวัฒนธรรมเป็น รากฐานที่สร้างอัตลักษณ์ ความหมาย และจิตวิญญาณ ของตลาดที่แตกต่างจากพื้นที่การค้า อื่น ๆ (Hall & Appadurai, 2020) การเข้าใจมิติทางวัฒนธรรมของตลาดจึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาและอนุรักษ์ตลาดให้คง อยู่อย่างยั่งยืน ตลาดโอ๊ะป่อยมิได้เกิดขึ้นจากการพัฒนาโดยหน่วยงานรัฐหรือกลไกตลาดทุน แต่เกิดจากความ

ร่วมมือของคนในชุมชนวัดป่าท่ามะขาม หมู่ที่ 7 ตำบลท่าเคย อำเภอสวนผึ้ง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะประชากรชาวกะเหรี่ยงโปรวี่ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มานานหลายชั่วอายุคน จุดเริ่มต้นของตลาดมาจากความตั้งใจของวัดและชาวบ้านในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เกิดแหล่งรายได้ โดยไม่ละทิ้งอัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งสะท้อนแนวคิดชุมชนพึ่งตนเองบนฐานวัฒนธรรมสิ่งที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจนในตลาดโอ๊ะป่อย ได้แก่ การแต่งกายของผู้ค้าและผู้ให้บริการซึ่งส่วนใหญ่แต่งกายด้วยชุดชนเผ่ากะเหรี่ยงซึ่งมีลวดลายและสีสันเฉพาะ สะท้อนรสนิยม ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอาหารพื้นบ้านที่ชุมชนจัดเตรียมและจำหน่ายให้กับผู้บริโภคนักท่องเที่ยว เช่น ขนมจีนหยวกกล้วย ข้าวแดกงา ข้าวห่ออั้งหมี่ถ่อ เป็นต้น มีการขับเคลื่อนกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น การแสดงดนตรีพื้นบ้านของเยาวชนในชุมชน การสาธิตหัตถกรรมจักสาน การทำเครื่องประดับจากวัสดุธรรมชาติ ล้วนเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม ตลาดนี้จึงทำหน้าที่เป็นเวทีทางวัฒนธรรมให้ชุมชนและชาวบ้านได้ถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมสู่สาธารณชนและนักท่องเที่ยวผ่านกระบวนการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยน และการมีส่วนร่วม

2. มิติที่สอง: เศรษฐกิจเป็นพื้นที่สร้างรายได้อย่างมีคุณค่า มิติเศรษฐกิจของตลาดโอ๊ะป่อยในฐานะพื้นที่สร้างรายได้อย่างมีคุณค่าผ่านการวิเคราะห์บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เศรษฐกิจทางเลือกที่ขับเคลื่อนด้วยทุนทางวัฒนธรรม และเศรษฐกิจหมุนเวียน ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ผ่านแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก เป็นระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโดยประชาชนในระดับรากหญ้าโดยเฉพาะในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบการรายย่อย เกษตรกร วิสาหกิจชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างงาน สร้างรายได้ และหมุนเวียนเศรษฐกิจในพื้นที่ตนเองอย่างยั่งยืน จากนิยามข้างต้น ผู้เขียนนำมาวิเคราะห์และปรับใช้กับการจัดการตลาดโดยชุมชน เพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจและการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมกับตลาดโอ๊ะป่อยซึ่งเป็นพื้นที่ตัวอย่างที่สะท้อนการจัดสรรทรัพยากรและโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่การคัดเลือกสินค้า การกำหนดราคาขาย การบริหารพื้นที่ตลาด ไปจนถึงการต้อนรับนักท่องเที่ยว ส่งผลให้รายได้ที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าและบริการไม่กระจุกตัวอยู่เพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่กระจายสู่ครัวเรือนในชุมชนอย่างกว้างขวาง เช่น การได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชน 100 % การจำหน่ายสินค้าไม่ซ้ำกัน มีการช่วยเหลือร่วมกันพัฒนาตลาด และสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ตลาดโอ๊ะป่อยยังเชื่อมโยงกับวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มขนมพื้นบ้าน กลุ่มเกษตรกรแปรรูปสินค้าทางเกษตร ซึ่งนอกจากจะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนภายในชุมชน ยังช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ท้องถิ่นควบคู่ไปด้วย ก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจที่มีความเข้มแข็งจากภายใน ซึ่งการดำเนินงานของตลาดโอ๊ะป่อยจึงเป็นการแสดงออกของเศรษฐกิจฐานรากในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม โดยมีรากฐานจากความร่วมมือของคนในชุมชนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และการใช้ทุนวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนทั้งในมิติรายได้ คุณภาพชีวิต และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

2.2 การวิเคราะห์ผ่านแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การเชื่อมโยงจากแนวคิดนี้ที่เห็นได้ชัดถึงประเด็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แสดงภาพสะท้อนที่มีคุณค่าและอัตลักษณ์อย่างชัดเจน ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการ

ของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่น วิถีชุมชน ประเพณี และทุนทางวัฒนธรรมที่แสดงออกได้ชัดเจน เช่น ตลาดได้ออกแบบกิจกรรมในตลาดโอ๊ะป่อย เช่น การใส่บาตรริมน้ำในยามเช้า การฟังดนตรีพื้นบ้านแบบชอพื้นเมือง และการแสดงศิลปวัฒนธรรมโดยเยาวชนในชุมชน เป็นตัวอย่างของการผสมผสานศิลปะ ประเพณี และวิถีชีวิตท้องถิ่นเข้าไปในประสบการณ์การท่องเที่ยวอย่างกลมกลืน ส่งผลให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยไม่ทำลายทุนทางวัฒนธรรมเดิม (UNCTAD, 2010; Bakhshi, Freeman, & Higgs, 2013) ทั้งนี้เป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่โหยหาหรืออยากดื่มด่ำวิถีทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้หากพิจารณาเชิงเศรษฐกิจ ด้านผลกระทบงานวิจัยของ (ปิรันธ ชินโชติ, 2563) พบว่า รายได้จากการท่องเที่ยวของตลาดโอ๊ะป่อยเติบโตขึ้นเฉลี่ยปีละ 12% ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา สะท้อนถึงบทบาทของตลาดดังกล่าวในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การวิเคราะห์ผ่านแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในบริบทของตลาดจึงไม่ได้จำกัดเพียงการจำหน่ายสินค้าและบริการที่มีความเป็นเอกลักษณ์เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการสร้างสรรค์ประสบการณ์ การเล่าเรื่องราวและการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งทำให้พื้นที่ทางวัฒนธรรมกลายเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง และมีศักยภาพต่อการพัฒนาต่อเนื่องในระยะยาว (OECD, 2014; สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2563)

2.3 การวิเคราะห์ผ่านแนวคิดเศรษฐกิจทางเลือกที่ขับเคลื่อนด้วยทุนทางวัฒนธรรม แนวคิดนี้เป็นการใช้ทุนทางวัฒนธรรมขับเคลื่อนแสดงภาพสะท้อนทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตลาดชุมชน หากเป็นเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวจะใช้เงินทุนและแหล่งทุนขับเคลื่อน ซึ่งมีมิติที่สำคัญของตลาดเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจชุมชน ไม่ได้เกิดจากการใช้ทุนทางการเงินหรือแหล่งทุนจากนายทุนใด แต่เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากและผ่านทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ พื้นที่เศรษฐกิจดังกล่าวไม่ใช่แค่สถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการเท่านั้น แต่เป็นเวทีที่แสดงวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้าหรือบริการ มีการสื่อสารเรื่องราว และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบสินค้า มีเรื่องเล่า หรือเรียกว่า วัฒนธรรมเล่าเรื่องและพูดได้ สามารถรับรู้ ดื่มด่ำ กับวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ สำหรับอีกมุมมองด้านทุนวัฒนธรรม ตลาดโอ๊ะป่อย มีการแสดงผ่านสินค้าและบริการที่มาจากท้องถิ่น เช่น อาหารพื้นถิ่น การแสดงฟ้อนรำพื้นบ้าน การแต่งกายด้วยผ้าซิ่น การสาธิตงานหัตถกรรม ซึ่งทั้งหมดนี้มีใช่เพียงการแสดงวัฒนธรรมเพื่อความบันเทิง แต่เป็นการสร้างระบบเศรษฐกิจทางเลือกที่เชื่อมโยงทุนความรู้ ทุนมนุษย์ และทุนสังคมเข้ากับตลาดอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี Soft Power ของ Nye (2004) ที่แสดงว่า อำนาจที่นุ่มนวล เกิดจากความสามารถในการจูงใจผ่านวัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบายที่เป็นที่ยอมรับแทนการใช้อำนาจแบบแข็ง การนำทุนวัฒนธรรมมาเป็นกลยุทธ์ดึงดูดผู้บริโภคและนักท่องเที่ยว จึงเป็นการใช้ soft power เพื่อสร้างอิทธิพลทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน โดยเฉพาะในตลาดที่เน้นการบริโภคแบบมีความหมายซึ่งผู้บริโภคมิได้ซื้อสินค้าเพียงเพื่อการใช้งาน แต่เพื่อสัมผัสคุณค่า ประสบการณ์ และอัตลักษณ์ของท้องถิ่น (Pine et al, 1999) ผู้ผลิตในพื้นที่ได้เรียนรู้การสร้างเรื่องเล่าและใช้สื่อสารแบรนด์ท้องถิ่นผ่านประสบการณ์ผู้บริโภค และการสร้างพื้นที่เศรษฐกิจผ่านทุนวัฒนธรรมยังสะท้อนแนวคิดของ (Bourdieu, 1986) ซึ่งกล่าวว่า ทุนวัฒนธรรมสามารถแปลงเป็นทุนทางเศรษฐกิจได้ภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม กล่าวคือ เมื่อองค์ความรู้ท้องถิ่นได้รับการจัดระเบียบ ถ่ายทอด และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ สามารถแปลงเป็นผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่าเพิ่ม ทั้งในด้านรายได้ การจ้างงาน และ ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ดังนั้น

ภาพรวมของตลาดโอ๊ะป่อยจึงไม่ใช่เพียงพื้นที่ค้าขายหรือเชิงพาณิชย์เฉพาะกิจเท่านั้น แต่เป็นระบบเศรษฐกิจทางเลือกของชุมชนที่ขับเคลื่อนด้วยทุนวัฒนธรรมซึ่งมีความสัมพันธ์กับการสร้างความสัมพันธ์เชิงคุณค่าระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยใช้วัฒนธรรมเป็นตัวกลางในการสื่อสาร การสร้างความน่าสนใจ และการกระตุ้นการหมุนเวียนของเศรษฐกิจในระดับจุลภาคได้อย่างแท้จริง

2.4 การวิเคราะห์ผ่านแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ในทางเศรษฐศาสตร์แนวคิดนี้มุ่งเน้นการรักษาทรัพยากร มีหลักสำคัญ ได้แก่ การนำกลับมาใช้ใหม่ การรีไซเคิล และการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า (Ellen MacArthur Foundation, 2013) โดยตลาดมีนโยบายยึดแนวคิดเศรษฐกิจธรรมชาติและยึดหลักการ 3Rs คือ 1.ลดการใช้ (Reduce) มีนโยบายห้ามใช้โฟมและงดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว เช่น ถ้วยหิ้ว หลอด แก้วพลาสติก ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการต้องใช้วัสดุทดแทน พร้อมส่งเสริมการลดใช้สารเคมี โดยเปลี่ยนมาใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ เช่น น้ำส้มควันไม้ เพื่อไล่แมลง เป็นต้น 2.การใช้ซ้ำ (Reuse) ส่งเสริมการใช้ภาชนะที่ซ้ำได้ เช่น ภาชนะจาน ชาม ช้อนส้อม แก้ว หรือบรรจุภัณฑ์ที่นำกลับมาใช้ต่อได้ และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวนำถุงผ้าหรือภาชนะใส่สินค้า เช่น ตะกร้ามาเอง และ 3.การนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก (Recycle) ส่งเสริมให้ร้านค้าเลือกใช้บรรจุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติเป็นหลัก เช่น ใบตอง กระดาษรีไซเคิล ไม้ไผ่ ตับจาก ในการก่อสร้างและตกแต่งร้านค้าภายในบริเวณตลาดมีจำนวนร้านค้าที่ดำเนินการกว่า 80 % และส่วนของเสียจากการจำหน่ายสินค้ามีการจัดระบบคัดแยกขยะที่มีประสิทธิภาพ โดยนำขยะหรือของเสียไปทำปุ๋ยหมัก ส่วนเศษไม้ตะเกียบนำไปผลิตเป็นถ่านไบโอชาร์ ซึ่งนำไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ขยะสร้างมูลค่าภายใต้แนวคิด BCG Economy ทั้งนี้ ตลาดมีการบริหารจัดการโดยการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก หรือที่เรียกว่า การจัดการคาร์บอนต่ำเป็นการสะท้อนถึงความร่วมมือกันของชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวในการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในพื้นที่ เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การลดของเสีย และการเลือกใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Geissdoerfer et al, 2017) ซึ่งสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืนในระดับชุมชน ตัวอย่างเช่น ร้านค้ามีการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ เช่น ใบตอง ภาชนะไม้ไผ่ และกระดาษ ซึ่งลดการใช้พลาสติกได้ มีการส่งเสริมให้ใช้ถุงผ้าและภาชนะจากวัสดุธรรมชาติ ซึ่งเป็นการลดการสร้างขยะจากภาชนะชั่วคราว และมีระบบการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ โดยให้ร้านค้าแต่ละร้านทำการแยกขยะก่อนนำมาคัดแยกขยะที่ตลาดจัดเป็นพื้นที่ส่วนรวม และสนับสนุนนักท่องเที่ยวเล็งเห็นความสำคัญของการแยกขยะ

3. มิติที่สาม: สังคมเป็นพื้นที่ที่เสริมสร้างความสัมพันธ์และทุนทางสังคม ตลาดโอ๊ะป่อย ไม่ใช่เป็นแค่พื้นที่ทางเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่ในทางสังคมยังเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ก่อให้เกิดสร้างความสัมพันธ์ที่ก่อตัวจาก บ้านหรือชุมชน วัด โรงเรียน รวมเรียกว่า “บวร” ที่เกิดขึ้นในระดับครอบครัว ชุมชน และ นักท่องเที่ยว ผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณี รวมถึงการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทุนวัฒนธรรม และทุนทางสังคมที่อยู่ร่วมกันในระดับชุมชน

3.1 ตลาดในฐานะเป็นพื้นที่ที่สร้างทุนทางสังคมผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เช่น การร่วมจัดกิจกรรมทำบุญใส่บาตรริมน้ำ การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของคนหลากหลายวัยในกิจกรรมตลาดสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง ทุนทางสังคมของ (Bourdieu, 1986) และ (Putnam, 2000) แสดง

ให้เห็นว่า การมีเครือข่ายทางสังคม ความไว้วางใจ และบรรทัดฐานทางสังคมที่เข้มแข็งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของชุมชน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการตลาด ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของทุนทางสังคม อีกทั้งการส่งเสริมกิจกรรมที่เชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกันในตลาด ซึ่งโอะปอยไม่เพียงแต่ช่วยรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งและการส่งเสริมความไว้วางใจและบรรทัดฐานทางสังคมที่ดี

3.2 การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์และความสัมพันธ์ทุนทางวัฒนธรรม ผ่านกิจกรรมวัฒนธรรม งานฝีมือ และการสาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลาดจึงเป็นสถานที่ที่เยาวชนในพื้นที่สามารถเรียนรู้ทักษะชีวิต การทำอาหารพื้นบ้าน การแสดงศิลปะท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้สูงวัย ผ่านการทำงานร่วมกันในบรรยากาศที่เคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งถือเป็นการสร้างทุนทางวัฒนธรรมข้ามรุ่นอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งองค์การยูเนสโก (UNESCO, 2015) ระบุว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน เพราะการเรียนรู้ไม่จำกัดอยู่แค่ในระบบการศึกษา แต่เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน ผ่านประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มเยาวชนที่มีส่วนร่วมในตลาดโอะปอยมีพฤติกรรมเชิงบวกต่อผู้สูงวัยมากขึ้น และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของต่อชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Wenger (1998) เรื่อง ชุมชนแห่งการปฏิบัติ อธิบายว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีความหมายในชุมชน

การจัดการทรัพยากรของตลาดโอะปอยผ่านกรอบแนวคิดทุนทางสังคม ทุนวัฒนธรรม และทุนเศรษฐกิจ

ตลาดริมธารยามเช้า หรือ ตลาดโอะปอยสวนผึ้งราชบุรี เกิดขึ้นจากแนวคิดการพัฒนาของชุมชนและท้องถิ่น โดยการขับเคลื่อนจากสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ การที่ตลาดโอะปอยเป็นพื้นที่ที่ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นพลวัตของการจัดการทรัพยากรหรือทุนทรัพยากรอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ มีการใช้ประโยชน์ของลำน้ำภาชี ป่าไม้ และสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบเป็นที่ตั้งของตลาดโอะปอย ย่อมเล็งเห็นว่าทุนทรัพยากรมีคุณค่าทางเศรษฐกิจและมีมูลค่าได้ แม้ไม่ได้อยู่ในรูปทรัพย์สิน ตลาดนี้ดำเนินผ่านมาเป็นระยะเวลา 7 ปี ทั้งนี้ผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ผ่านแนวคิดทุนทรัพยากรที่มีอยู่สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ทุน ได้แก่ 1.ทุนทางสังคม 2.ทุนวัฒนธรรม และ 3.ทุนเศรษฐกิจ ดังนี้

1. ทุนทางสังคม เกิดจากเครือข่ายความสัมพันธ์ในชุมชน ความไว้วางใจระหว่างผู้ประกอบการท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และผู้บริหารตลาด เช่น ผู้นำชุมชน วัด หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ทุนทางสังคมได้สร้างขึ้นจากการมีส่วนร่วมของหลากหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน วัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ประกอบการท้องถิ่น ทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันบนพื้นฐานของความไว้วางใจ ความเคารพในวัฒนธรรม และเป้าหมายร่วมในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การแสดงพื้นบ้าน การสาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม สอดคล้องกับ

แนวคิดของ Putnam (2000) ที่กล่าวว่า ทูทางสังคมคือ เครื่องมือสำคัญในการสร้างความร่วมมือ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่มีการมีเครือข่ายอย่างแน่นแฟ้น และความไว้วางใจระหว่างกันสามารถลดต้นทุนในการจัดการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมได้สอดคล้องกับกรณีตลาดโอ๊ะป่อยที่สามารถจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องพึ่งพารัฐอย่างเต็มที่ เพราะมีการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรในท้องถิ่น

2. ทูวัฒนธรรม เป็นการสะท้อนความโดดเด่นของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในพื้นที่ ทั้งเครื่องแต่งกาย การละเล่น ดนตรีพื้นบ้าน และพิธีกรรมที่หลอมรวมเป็นเสน่ห์เฉพาะของตลาดในการสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านกิจกรรม เช่น ตักบาตรพระกะเหรี่ยงทางเรือ เครื่องแต่งกายพื้นถิ่น อาหาร และสินค้าหัตถกรรม ตลาดจึงเป็นพื้นที่วัฒนธรรมที่มีทูทางวัฒนธรรมทั้งสามรูปแบบอย่างครบถ้วน และใช้ทุนเหล่านี้ในการสร้างความแตกต่างของตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบของทุนวัตถุและกิจกรรมที่สะท้อนประเพณีซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ต่อผู้มาเยือน นอกจากนี้ การนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้อย่างมีผลต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ทั้งในรูปของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการจำหน่ายสินค้าเชิงเอกลักษณ์ ดังนั้นการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมในตลาดโอ๊ะป่อยสอดคล้องกับแนวคิดของ Bourdieu (1986) ที่กล่าวว่าทุนทางวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรที่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นทุนทางเศรษฐกิจหรือทุนทางสังคมได้ หากได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่

3. ทุนเศรษฐกิจหรือทุนเศรษฐกิจชุมชน เป็นการดำเนินงานที่ผสมผสานเศรษฐกิจฐานรากกับการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อยในชุมชน ทั้งจากการจำหน่ายสินค้า การบริการนักท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีชีวิตแบบมีส่วนร่วม โดยทุนเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเป็นกลไกส่งเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานราก และ ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง (2564) เสนอแนวทางการส่งเสริมทุนเศรษฐกิจชุมชนผ่านการเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด การอบรมพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการรายย่อย และการผลักดันให้เกิดการจัดการตนเองในรูปแบบสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มอาชีพ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของทุนเศรษฐกิจในระดับฐานรากที่สามารถขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืนของชุมชน ดังนั้น ทุนเศรษฐกิจชุมชนจึงเป็นกลไกที่สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชน และเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุปโดยรวม การจัดการทรัพยากรของตลาดโอ๊ะป่อยเป็นการใช้ประโยชน์จากทุนทรัพยากรในรูปแบบทุนทางสังคม ทุนวัฒนธรรม และทุนเศรษฐกิจอย่างสมดุลและเกื้อกูลกัน ซึ่งไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดการดำรงอยู่ของตลาดในฐานะซูปเปอร์มาร์เก็ตทางวัฒนธรรมมีชีวิตแต่ยังส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชนในระยะยาวอย่างเป็นรูปธรรม และส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางชุมชน อีกทั้งยังเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนของทุนทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชนในระดับจุลภาคหรือเป็นรากฐานของประเทศ

ข้อค้นพบ

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนได้ข้อค้นพบ คือ ตลาดมิใช่แค่พื้นที่ซื้อขายสินค้าเท่านั้น แต่เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เปิดให้มีการสื่อสาร การเจรจา และการสร้างสรรค์ร่วมกัน ตลาดเป็น

สถานที่ศูนย์รวมด้าน เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมเข้าไว้ด้วยกัน ผ่านกิจกรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตท้องถิ่น เช่น การแต่งกายแบบชาติพันธุ์ การตัดกบตรียมเช้า และการสาธิตหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งแสดงออกถึงความสัมพันธ์ของคนกับชุมชน อีกทั้งยังเป็นผู้เล่าเรื่องหรือผู้ดำเนินเรื่องราว และเป็นผู้สร้างอัตลักษณ์ร่วมของพื้นที่แสดงถึงการเสริมพลังทางสังคม ชุมชน และวัฒนธรรม โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเคยถูกลดบทบาทความสำคัญลงจนกลายเป็นเจ้าของเรื่องเล่าและประสบการณ์ในตลาดและได้ถูกเปลี่ยนสถานะจากผู้ถูกระงับไปสู่ผู้กระทำในเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว เป็นผู้แสดงหลักของสถานที่แห่งนี้ และเป็นพื้นที่ที่ให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มที่ เช่น การแต่งกายชุดพื้นเมือง การทดลองทำอาหาร เป็นต้น สะท้อนถึงการบริโภควัฒนธรรมสู่การมีส่วนร่วม ในยุคนี้ผู้บริโภคมีความต้องการประสบการณ์ที่ลึกซึ้งมากกว่าการบริโภคสินค้าเท่านั้น สรุปได้ว่า ตลาดเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารและสร้างสรรค์ร่วมกันซึ่งสะท้อนแนวโน้มการบริโภคที่เน้นคุณค่าทางประสบการณ์มากกว่าการจำหน่ายสินค้าเพียงอย่างเดียว

สรุป

ตลาดโอ๊ะป่อยมีจุดเด่นในฐานะตลาดมีชีวิตซึ่งไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่จำหน่ายสินค้าหรือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ทำหน้าที่เป็นเวทีสำหรับการสื่อสาร สร้างอัตลักษณ์ และสร้างความสัมพันธ์เชิงสังคม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกระจายรายได้ในระดับครัวเรือน และ ตลาดทำหน้าที่เสริมสร้างทุนทางสังคมผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงผู้คนหลากหลายวัย เกิดการเรียนรู้ข้ามรุ่นและความร่วมมือระหว่างชุมชน วัด และโรงเรียน ดังนั้นบทเรียนจากตลาดโอ๊ะป่อยจึงสามารถต่อยอดเป็นต้นแบบของการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ในอนาคต

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อขับเคลื่อนตลาดโอ๊ะป่อยเป็นต้นแบบซูปเปอร์มาร์เก็ตทางวัฒนธรรมมีชีวิต

1. ผลักดันเป็นนโยบายระดับจังหวัดให้ตลาดโอ๊ะป่อยเป็น “เขตวัฒนธรรมพิเศษ” หรือ “พื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม” เพื่อสร้างการยอมรับในระดับนโยบายและเปิดโอกาสการสนับสนุนด้านงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานและการตลาดอย่างเป็นระบบ
2. ส่งเสริมให้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ชุมชนภายใต้ตลาดโอ๊ะป่อยเพื่อพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม การเล่าเรื่อง การตลาดเชิงประสบการณ์ และแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของสินค้าและบริการ โดยยังคงรักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ได้อย่างยั่งยืน
3. เสนอให้จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีชีวิตโดยใช้ตลาดโอ๊ะป่อยเป็นต้นแบบนำร่องและขยายผลไปยังพื้นที่ชาติพันธุ์อื่น ๆ เพื่อต่อยอดบทเรียนความสำเร็จของโอ๊ะป่อยไปยังชุมชนชาติพันธุ์อื่น
4. เสนอให้จัดทำแนวทางการพัฒนาตลาดโอ๊ะป่อยเป็นพื้นที่ที่สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกควบคู่ไปกับการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก "ตลาดชุมชน" สำหรับการจัดการคาร์บอนต่ำเป็นแนวทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างพลวัตทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน อีกทั้ง

การส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สามารถขยายผลสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่อื่นๆ ให้ความสมดุลทั้งในมิติคน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่งานวิจัยต่อไป

บรรณานุกรม

- เทศบาลตำบลสวนผึ้ง. (2564). เทศบาลตำบลสวนผึ้ง. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.suanphung.go.th/Plantyperesultreport>
- ปิรันธ ชินโชติ. (2563). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับกรณีศึกษา “โอ๊ะป่อย”. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.mots.go.th>
- ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง. (2564). แนวทางการส่งเสริมทุนเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2568 จาก <https://angthong.cdd.go.th>
- สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวสวนผึ้ง. (2564). รายงานการดำเนินงานประจำปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2568 จาก <https://ratchaburi.prd.go.th/th/content/category/detail/id/373/iid/269384>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี. (2565). รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพักผ่อน. ราชบุรี: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี. (2564). รายงานสถานการณ์วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรีประจำปี 2564. ราชบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2563). รายงานสรุปสถานการณ์และแนวโน้มเศรษฐกิจสร้างสรรค์ประเทศไทย. สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.cea.or.th>
- B. Joseph II Pine, & James H. Gilmore. (1999). The experience economy: Work is theatre & every business a stage. Harvard Business School Press.
- Ellen MacArthur Foundation. (2013). Towards the circular economy: An economic and business rationale for an accelerated transition. Retrieved June 20, 2025 from <https://ellenmacarthurfoundation.org>.
- Etienne Wenger. (1998). Communities of practice: Learning, meaning, and identity. Cambridge University Press.
- Hasan Bakhshi et al. (2013). Cultural capital and creative industries: A critical review. National Endowment for Science, Technology and the Arts (NESTA).
- Joseph S Nye. (2004). Soft power: The means to success in world politics. PublicAffairs.
- Martin Geissdoerfer, et al. (2017). The circular economy – A new sustainability paradigm? Journal of Cleaner Production, 143, 757-768.

- Michael Lynch. (2019). The living market: Revitalizing urban public spaces. Island Press.
- OECD. (2014). Creative economy and its contribution to sustainable development. OECD Publishing.
- Pierre Bourdieu. (1986). The forms of capital. In John G. Richardson (e.d), Handbook of theory and research for the sociology of education (p. 241-258). Greenwood Press.
- Robert D. Putnam. (2000). Bowling alone: The collapse and revival of American community. Simon & Schuster.
- Stuart Hall, et al. (2020). Disjuncture and difference in the global cultural economy. Routledge.
- UNCTAD. (2010). Creative economy report 2010: Creative economy a feasible development option. United Nations.
- UNESCO. (2004). Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage. Available from <https://ich.unesco.org/en/convention>
- UNESCO. (2015). Rethinking education: Towards a global common good?: Retrieved June 20, 2025 <https://unesdoc.unesco.org>

แนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดกำแพงเพชร*

GUIDELINES FOR ENHANCING THE QUALITY OF WORK LIFE OF PERSONNEL
IN THE KAMPHAENG PHET PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ทิพสุตา สุพรรณ

Thipsuda Suphan

รัชฎากร วินิจกุล

Russadakorn Vinijkul

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand

E-mail: nufilmnaka26@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร 2) เสนอแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 848 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 272 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปประเด็นผลการวิจัย พบว่า 1) คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$, S.D. = .48) และแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลในองค์การ ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = .62) ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้า ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = .80) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = .48) ด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = .79) และด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย ($\bar{x} = 3.49$, S.D. = .83) และ 2) แนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรที่สำคัญ ได้แก่ การปรับค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจ การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะมีความปลอดภัย และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมความมั่นคงในอาชีพและโอกาสเติบโตในสายงาน การสร้างสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างรอบด้าน

คำสำคัญ: แนวทางยกระดับ, คุณภาพชีวิตการทำงาน, บุคลากร, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of quality of work life among personnel under the Kamphaeng Phet Provincial Administrative Organization, and 2) to propose guidelines for improving the quality of work life among these personnel. The population consisted of 848 personnel, with a sample size of 272 individuals. The research instrument was a questionnaire, and data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as content analysis and thematic summarization. The research findings were as follows. 1) The quality of work life among personnel under the Kamphaeng Phet Provincial Administrative Organization was found to be at a high level overall ($\bar{x} = 3.78$, S.D. = 0.48). Interpersonal relationships within the organization ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.62). Job security and career advancement ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = .80). Work-life balance ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 0.48). Fair and adequate compensation ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = 0.79). And Proper and safe working environment ($\bar{x} = 3.49$, S.D. = .83) and 2) Key guidelines for enhancing the quality of work life among personnel of the Kamphaeng Phet Provincial Administrative Organization include: adjusting compensation to be appropriate for current economic conditions; improving the work environment to be hygienic, safe, and environmentally friendly; promoting job security and opportunities for career advancement; supporting work-life balance; and fostering positive relationships within the organization by encouraging open expression of opinions, thereby enhancing overall quality of work life in a comprehensive manner.

Keywords: Improvement Guidelines, Quality of Work Life, Personnel, Kamphaeng Phet Provincial Administrative Organization

บทนำ

ทรัพยากรบุคคล เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเกี่ยวกับบุคคลผู้มีคุณค่าที่เป็นทรัพย์สินขององค์กร สังคม หรือ ประเทศ ดังนั้น มนุษย์จึงเป็นหัวใจหลักในการขับเคลื่อนองค์กรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในองค์กร หากองค์กรใด มีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีศักยภาพ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือภาคเอกชน องค์กรจะสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่นและมีการพัฒนาเติบโตอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ธัญญา ผลอนันต์ (2546) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ที่นอกเหนือจากด้านองค์กรแล้ว ยังส่งผลต่อบุคลากรและสังคมโดยรวมอีกด้วย เพราะบุคลากรที่มีคุณภาพและศักยภาพย่อมปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ ในขณะที่เดียวกันทั้งบุคลากรและองค์กรเองต่างต้องมีการพัฒนาและเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรไปข้างหน้าก็คือบุคลากร ผู้มีศักยภาพสูงย่อมช่วยยกระดับศักยภาพของ

องค์กรตามไปด้วย ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งในด้านองค์ความรู้ ทักษะ และคุณภาพชีวิต จึงเป็นภารกิจสำคัญขององค์กร เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพและมีส่วนร่วมขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนแม้งานวิจัยที่ผ่านมาให้ภาพและแนวทางของคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรท้องถิ่นทั้งในมิติของปัจจัยบุคคล โครงสร้างองค์กร และสภาพแวดล้อม แต่ **ยังขาดการศึกษาในมิติสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตโดยองค์รวม ผลของเทคโนโลยีและรูปแบบการทำงานใหม่ ๆ บทบาทของผู้บริหารและผู้นำ การรักษาสมดุลชีวิตและครอบครัว รวมถึงขาดการทดสอบมาตรการแก้ไขเชิงปฏิบัติและติดตามผลในบริบทจริง** จึงเป็นโจทย์วิจัยสำคัญที่ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนไทยเพื่อสร้างความเท่าเทียมและความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและศักยภาพของคนไทยให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล รวมถึงการลดความเหลื่อมล้ำและขจัดปัญหาความยากจนในทุกมิติ แผนดังกล่าวเน้นการสร้างระบบสวัสดิการที่ครอบคลุมและส่งเสริมสุขภาพเชิงป้องกัน พร้อมพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสาธารณูปโภคให้เอื้อต่อคุณภาพชีวิต เช่น เมืองอัจฉริยะและการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง และสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคม เป้าหมายของแผนฉบับนี้คือการเพิ่มดัชนีคุณภาพชีวิตของประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างสังคมที่มั่นคง มีสุขภาพดี และพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ซึ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับแนวคิด "ท้องถิ่น 4.0" ที่ต้องการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคดิจิทัล มีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ข้าราชการส่วนท้องถิ่น เช่น ในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และเมืองพัทยา เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญต่อความสำเร็จของภารกิจในการพัฒนาท้องถิ่นและการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การมีข้าราชการที่พร้อมในการปฏิบัติหน้าที่จึงมีความสำคัญยิ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542)

แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2560 – 2569 ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การบริหาร และพัฒนาทรัพยากรบุคคลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรับรองภารกิจ และทิศทางการพัฒนาของประเทศ ซึ่งมีแนวคิดการพัฒนากรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นให้มีความพร้อม และความเชี่ยวชาญอย่างมืออาชีพรองรับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของกรม ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย 20 ปี และยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปฏิรูป และพัฒนาบุคลากรของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใหม่ เพื่อให้ได้มาซึ่งกำลังคนที่มีคุณภาพ และปริมาณที่เพียงพอต่อความจำเป็นในการพัฒนา พร้อมทั้งการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต และความสุขในการปฏิบัติราชการแก่บุคลากรในทุกระดับอย่างทั่วถึง และที่สำคัญคือการพัฒนาสมรรถนะสากลแก่บุคลากรของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเติบโตของท้องถิ่น และการแข่งขัน

ระดับประเทศ (กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2559) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570 พันธกิจ ข้อ 6 การบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล ประเด็นยุทธศาสตร์ ข้อ 7 การพัฒนากองการปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ และธรรมาภิบาล โดยการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนากองการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มช่องทางการให้บริการประชาชน ทั้งด้านข้อมูลข่าวสาร การร้องเรียน ร้องทุกข์ และรวมถึงร้องเรียนการทุจริต เพื่อพัฒนาสู่องค์กรที่มีการบริหารจัดการด้วยความโปร่งใส และเป็นตามหลักธรรมาภิบาล (องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร, 2564)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่น สถานีขนส่งส่งเสริมการท่องเที่ยว การศึกษา การกีฬา โดยแบ่งส่วนราชการออกเป็น สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กองคลัง สำนักช่าง กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กองสาธารณสุข กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ กองพัฒนาชนบท กองพัสดุ กองการเจ้าหน้าที่ สำนักเลขานุการองค์การบริหารส่วนจังหวัด และหน่วยตรวจสอบภายใน มีข้าราชการจำนวน 502 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 28 คน พนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน 318 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2567) (องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร, 2568) โดยได้รับสวัสดิการของข้าราชการและลูกจ้างในองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งส่งผลให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงานและสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้าราชการได้รับสิทธิประโยชน์ เช่น การรักษาพยาบาล เงินเดือน กองทุนบำเหน็จบำนาญ สิทธิลาหยุด และการพัฒนาศักยภาพ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2557) สำหรับลูกจ้างประจำและลูกจ้างตามภารกิจ สวัสดิการจะปรับให้เหมาะสมกับลักษณะการจ้างงาน เช่น การรักษาพยาบาล ค่าตอบแทนพิเศษ สิทธิลาหยุด เช่น ความไม่เท่าเทียมในสวัสดิการและข้อจำกัดในการพัฒนาทางอาชีพเนื่องจากพนักงานจ้างตามภารกิจมีลักษณะการจ้างงานที่ไม่ถาวรและมักมีสัญญาระยะสั้น ปัญหาหลัก คือ การขาดความมั่นคงในอาชีพและสวัสดิการที่ไม่ครอบคลุมเท่ากับข้าราชการหรือลูกจ้างประจำ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2557) ลูกจ้างตามภารกิจอาจไม่ได้รับสิทธิเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลครอบคลุมตลอดระยะเวลาการทำงาน

จากเหตุผลข้างต้นนั้น คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการและลูกจ้างในองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร รวมถึงปัญหาและข้อจำกัดที่ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้างตามภารกิจเผชิญ โดยเฉพาะในด้านความมั่นคงในอาชีพและการเข้าถึงสวัสดิการ การศึกษานี้จะเป็นหาแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพและความพึงพอใจในงานของข้าราชการและลูกจ้างในองค์การบริหารส่วนจังหวัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อเสนอแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

กำแพงเพชร

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ข้าราชการ จำนวน 502 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 28 คน พนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน 318 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการ จำนวน 162 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 9 คน พนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน 102 คน จำนวนทั้งสิ้น 273 คน ในส่วนของการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้สูตรคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของYamane (1973)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. การดำเนินการวิจัยโดยวิธีการแบบสอบถาม รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา เงินเดือน ตำแหน่ง อายุราชการ อายุงานในองค์กร เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด แบบให้เลือกตอบแบบบรรยายรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ปลายปิด ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามจากการสังเคราะห์ตัวแปรองค์ประกอบคุณภาพชีวิตการทำงาน ประกอบด้วย 1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ 2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะ และปลอดภัย 3) ความมั่นคง และความก้าวหน้า 4) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน 5) ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลในองค์กร โดยคำถามแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกในลักษณะการประมาณค่า (Rating Scale) (Likert, 1961) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้แสดงข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานบุคลากร

2. การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยนำแบบสอบถามตรวจสอบตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient: α) ตามสูตรของ Cronbach (1970) ได้กำหนดค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร มีค่าเท่ากับ 0.72

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอความอนุเคราะห์มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ทำหนังสือถึงนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อขอความอนุเคราะห์ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. จัดส่งหนังสือดังกล่าวพร้อมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร
3. รวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการจัดทำข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม โดยการใช้โปรแกรมสถิติในการประมวลผล มีขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร
3. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้ในการวิเคราะห์แนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร

ผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร สรุปได้ดังนี้
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกได้ดังนี้
จำแนกตามเพศ เพศหญิง จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 64.1 เพศชาย จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 และอื่น ๆ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6
จำแนกตามกลุ่มอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 กลุ่มอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 กลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 และกลุ่มอายุ 51 - 59 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1
จำแนกตามสถานภาพ โสด จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 53.1 สมรส จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 40.3 หย่าร้าง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 หม้าย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 และแยกกันอยู่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1
จำแนกตามระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 60.8 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7
จำแนกตามเงินเดือน ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 34.1 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1 และ 30,001 ขึ้นไป จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4

จำแนกตามตำแหน่ง ข้าราชการ จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 59.3 ลูกจ้างตามภารกิจ จำนวน 102 คิดเป็นร้อยละ 37.4 และลูกจ้างประจำ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

จำแนกตามอายุราชการ 16 ปีขึ้นไป จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 5 - 10 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 21.2 และ 11 - 15 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 17.2

จำแนกตามอายุงานในองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 34.1 16 ปีขึ้นไป จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5 5 - 10 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 24.2 และ 11 - 15 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 17.2

ตอนที่ 2 ผลวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ปรากฏผลดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร

รายด้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ	3.54	.79	มาก	4
2. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย	3.49	.83	ปานกลาง	5
3. ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้า	4.07	.80	มาก	2
4. ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน	3.67	.48	มาก	3
5. ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลในองค์กร	4.11	.62	มาก	1
รวม	3.78	.48	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 5 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลในองค์กร ($\bar{x} = 4.11$) ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้า ($\bar{x} = 4.07$) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ($\bar{x} = 3.67$) ด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ ($\bar{x} = 3.54$) และด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย ($\bar{x} = 3.49$)

2. แนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร โดยสรุป ดังนี้

สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย เป็นข้อเสนอแนะที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าบุคลากรให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ทั้งในด้านความสะอาด ความปลอดภัย และความเหมาะสมในการปฏิบัติงาน ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของคุณภาพชีวิตในสถานที่ทำงาน

คำตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอเป็นประเด็นสำคัญอันดับถัดมา แสดงถึงความต้องการให้มีการปรับปรุงอัตราค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับภาระงาน และเพียงพอต่อค่าครองชีพเพื่อสร้างแรงจูงใจและความมั่นคงในการดำรงชีวิต

ความมั่นคงและความก้าวหน้าในอาชีพ บุคลากรจำนวนมากเสนอให้มีระบบพัฒนาอาชีพ การเลื่อนตำแหน่งที่โปร่งใส และความมั่นคงในการจ้างงาน เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กร

ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน สะท้อนความต้องการให้มีระบบหรือมาตรการที่เอื้อต่อการจัดสรรเวลาให้เหมาะสมระหว่างหน้าที่การทำงานและชีวิตส่วนตัว

ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลในองค์กร แม้จะเป็นข้อเสนอที่ได้รับการกล่าวถึงน้อยที่สุดแต่ก็ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน เช่น ความร่วมมือ ความเคารพ และบรรยากาศที่สนับสนุนกันในหมู่เพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานองค์กรบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. คุณภาพชีวิตการทำงานองค์กรบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์กรมีความโปร่งใสและชัดเจนในเรื่องเกณฑ์การกำหนดค่าตอบแทน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์กรบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรมีการกำหนดหลักเกณฑ์และระเบียบที่ชัดเจนในการบริหารค่าตอบแทน ทำให้บุคลากรเกิดความมั่นใจว่าได้รับค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรมและตรวจสอบได้ ส่งผลให้ข้อดังกล่าวได้รับการประเมินในระดับสูงกว่าเกณฑ์อื่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญญา เนื่องพระแก้ว และเชิงชาญ จงสมชัย (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอและยุติธรรม ซึ่งอาจเป็นผลมาจากบริบททางเศรษฐกิจหรือปัจจัยภายในพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีงบประมาณจำกัดหรือการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ชัดเจน ส่งผลให้บุคลากรมีความไม่มั่นใจในค่าตอบแทนที่ได้รับ การเปรียบเทียบกับบริบทขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ที่มีการกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนช่วยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่โปร่งใสในแต่ละองค์กร

ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดหากเทียบกับด้านอื่น ๆ คือ องค์กรจัดให้มีพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหรือคลายเครียดที่เหมาะสม ทั้งนี้บุคลากรอาจมองว่าองค์กรยังไม่ได้ให้ความสำคัญหรือมีพื้นที่สำหรับการพักผ่อนและคลายเครียดที่เพียงพอหรือเหมาะสมกับความต้องการของบุคลากร แม้ว่าองค์กรจะมีการดูแลสุขภาพความสะอาด มีมาตรการควบคุมโรค และมีมาตรการความปลอดภัยในระดับที่น่าพอใจ แต่การขาดพื้นที่สำหรับการพักผ่อนที่เหมาะสมอาจส่งผลกระทบ

ต่อคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยยันต์ คุณรักษ์ (2566) ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร สำนักส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพแวดล้อมซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวันอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดหากเทียบกับด้านอื่น ๆ แม้ว่า มาตรการการรักษาความสะอาดและความปลอดภัยในองค์กรจะอยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่การขาดพื้นที่พักผ่อนที่เหมาะสมอาจเกิดจากการขาดงบประมาณ หรือข้อจำกัดทางพื้นที่ภายในองค์กร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออารมณ์ ความสำคัญของการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพจิตและความผ่อนคลายของบุคลากร หากองค์กรมีการ พัฒนาพื้นที่เหล่านี้เพิ่มเติม จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและคุณภาพชีวิตของบุคลากร

ด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์กรมีความโปร่งใสและชัดเจนในเรื่องเกณฑ์การกำหนดค่าตอบแทน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ องค์กรการบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรมีการกำหนดหลักเกณฑ์และระเบียบที่ชัดเจนในการบริหารค่าตอบแทน ทำให้บุคลากรเกิดความมั่นใจว่าได้รับค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรมและตรวจสอบได้ ส่งผลให้ข้อดังกล่าวได้รับการ ประเมินในระดับสูงกว่าเกณฑ์อื่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญชญา เนื่องพระแก้ว และเชิงชาญ จงสมชัย (2562) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัด มหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอ และยุติธรรม อาจเนื่องมาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร การมีระเบียบที่ชัดเจนและโปร่งใสในการ บริหารค่าตอบแทนอาจได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐหรือการมีโครงสร้างการบริหารที่เหมาะสมและยั่งยืน ซึ่งทำ ให้บุคลากรสามารถคาดการณ์และเชื่อมั่นในการรับค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและสอดคล้องกับการทำงานของตน โดยไม่จำเป็นต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนเหมือนในบางพื้นที่ที่ขาดการจัดการที่ชัดเจน

ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความมั่นใจว่าองค์กรมีความยั่งยืนและสามารถให้ความมั่นคงระยะยาวได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรเป็นหน่วยงานภาครัฐ มีส่วนสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นในความยั่งยืน และมอบความมั่นคงระยะยาวแก่บุคลากร โดยลักษณะของหน่วยงานภาครัฐนั้น มีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายใน การให้บริการสาธารณะและพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อเสถียรภาพในระยะยาว ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐริกา แป้นถึง และวิเชียร ต้นศิริคงคล (2567) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตใน การทำงานของพนักงาน เทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของ พนักงานอยู่ในระดับสูง โดยด้านความก้าวหน้า เป็นด้านหนึ่งที่ได้รับการประเมินในระดับสูง แม้ว่าจะไม่ได้เน้นที่ ความยั่งยืนขององค์กรโดยตรง แต่ความก้าวหน้าในงานก็เป็นองค์ประกอบสำคัญของความมั่นคงในระยะยาว อาจ เนื่องมาจากการที่บุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรมีความมั่นใจในความยั่งยืนและความมั่นคง ระยะยาว อาจเป็นผลจากลักษณะของหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและการให้บริการ สาธารณะตามกฎหมาย โดยการที่หน่วยงานภาครัฐมักมีเสถียรภาพทางการเงินและการบริหารงานที่ยั่งยืนกว่า ภาคเอกชน เนื่องจากการมีสนับสนุนจากงบประมาณของรัฐบาล ซึ่งช่วยสร้างความมั่นคงในระยะยาวให้แก่ บุคลากรในองค์กร

ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีสามารถจัดสรรเวลาให้กับชีวิตส่วนตัวและการทำงานได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรมีการกำหนดเวลาการทำงานที่ยืดหยุ่นและไม่เกินภาระ ทำให้บุคลากรสามารถบริหารจัดการเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรสามารถใช้เวลาในชีวิตส่วนตัวได้อย่างเพียงพอ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชก สดใจ และคณะ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรเทศบาลในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลอุ้มผาง อำเภอมัญจาคีรี พบว่า ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด รองจากค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม อาจเนื่องมาจากการแตกต่างของการบริหารในแต่ละพื้นที่อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้ผลการวิจัยใน องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรมีความแตกต่าง โดยในบางพื้นที่อาจมีข้อจำกัดทางทรัพยากรที่ทำให้ไม่สามารถให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานได้เต็มที่ พื้นที่ที่มีภาระงานมากเกินไปหรือขาดทรัพยากรที่ช่วยสนับสนุนการทำงานที่ยืดหยุ่น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยเรื่อง “แนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร” ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ รวมถึงแนวทางที่เหมาะสมในการยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคลากร ซึ่งนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

1. ด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ ความโปร่งใสในการกำหนดค่าตอบแทนส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของบุคลากร แม้วาระดับค่าตอบแทนโดยรวมอาจยังไม่อยู่ในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่าความยุติธรรมในกระบวนการบริหารจัดการมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปริมาณค่าตอบแทนที่ได้รับ

2. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย การขาดแคลนพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหรือคลายความเครียดถือเป็นจุดอ่อนสำคัญในมิติด้านสิ่งแวดล้อม แม้องค์กรจะมีมาตรการด้านความปลอดภัยที่ครอบคลุมแล้วก็ตาม ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการคำนึงถึงมิติด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคลากรควบคู่กับการดูแลด้านกายภาพ

3. ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้า การมีเส้นทางความก้าวหน้าในสายงานที่ชัดเจนและการรับรู้ถึงความมั่นคงในอาชีพภายใต้โครงสร้างขององค์กรภาครัฐ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมแรงจูงใจและสร้างความเชื่อมั่นในเสถียรภาพระยะยาวของบุคลากร ทั้งนี้สะท้อนว่าความมั่นคงเชิงสถาบัน และโอกาสในการเติบโตเป็นองค์ประกอบร่วมที่เกื้อหนุนกันในการยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

4. ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน การส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานควรถูกบูรณาการเป็นนโยบายหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มิใช่จำกัดอยู่เพียงบริบทของภาคเอกชน เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสุขภาวะโดยรวมและความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กรในระยะยาว

5. ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลในองค์กร ความสัมพันธ์ที่ีระหว่างบุคลากรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อกุล อบอุ่น และมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มากกว่าการให้ความสำคัญเฉพาะปัจจัยด้านวัตถุ เช่น ค่าตอบแทน

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร พบว่าผลการประเมินภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการคาดหวังและการรับรู้ของผู้ใช้บริการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยบุคลากรให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมการทำงานและระบบค่าตอบแทนที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบว่าในด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งควรได้รับการปรับปรุงเพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานในสภาพแวดล้อมที่ดีและปลอดภัยข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรควรดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงานตามแผนที่กำหนดไว้ โดยเริ่มจากการปรับปรุงความสะอาด การจัดระเบียบพื้นที่ทำงาน และการติดตั้งอุปกรณ์ความปลอดภัยเพิ่มเติม รวมถึงการปรับปรุงระบบแสงสว่างและการระบายอากาศเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างสะดวกและปลอดภัย 2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรส่งเสริมกิจกรรมสันทนาการของบุคลากรเพื่อให้มีช่องทางในการหารายได้เสริม และจัดอบรมทักษะอาชีพเสริมที่สามารถนำไปประกอบอาชีพนอกเวลางานได้ นอกจากนี้ยังควรอบรมการวางแผนการเงิน การออม การลงทุน และการจัดการหนี้สิน เพื่อเพิ่มความมั่นคงทางการเงินให้กับบุคลากร 3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ศึกษาความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในการทำงาน, วิจัยเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน, ศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเพื่อประเมินผลกระทบต่อความสะอาดสบายและประสิทธิภาพการทำงาน, วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมในการทำงานกับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวม, เปรียบเทียบสภาพแวดล้อมการทำงานของหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ต่างๆ, ศึกษาข้อเสนอแนะของบุคลากรในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในสถานที่ทำงานโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการจัดเวทีระดมความคิดเห็น

บรรณานุกรม

- กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2559). แผนยุทธศาสตร์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ.2560-2569. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.dla.go.th/work/dlaPlan2560-2569.pdf>
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2557). กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. เล็บคัน 25 มิถุนายน 2568, จาก https://www.tdm.go.th/images/PR_pp/medical-fee.pdf
- ขวัญชนก เนื่องพระแก้ว และคณะ. (2562). คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. วารสารการเมืองการปกครอง, 9(1), 121-137.
- ชัยยงค์ คุณรักษ์. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสำนักส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี. วารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม, 3(2), 35-46.

- ณัฐริกา แป้นถึง และคณะ. (2567). คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร, 1(1), 16-30.
- ธัญญา ผลอนันต์. (2546). การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล: แนวทางสร้างความพึงพอใจแก่พนักงาน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- รัชนก สุดใจ และคณะ. (2564). คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรเทศบาลในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลอุ้มทอง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 8(1), 72-83.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2568 จาก https://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2020/11/2299_6164.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2557). ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลของพนักงานส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2557. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2568 จาก http://bangkaew-sao.go.th/attachments/1135_ระเบียบกระทรวงมหาดไทย%20ว่าด้วยเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล2557.pdf
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร. (30 เมษายน 2564). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองการพัฒนากองการ บริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2568 จาก <https://kpppao.go.th/public/list/data/detail/id/6898/menu/1196/page/1/catid/67>
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร. (2568). โครงสร้างส่วนราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2568 จาก <https://kpppao.go.th/public/list/data/index/menu/1178>
- Cronbach, L. (1970). Essentials of psychological test (5 ed.). New York: Harper Collins.
- Likert, R. (1961). New Patterns of Management. New York: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis (3 ed.). New York: Harper and Row Publications.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร*

THE PUBLIC PARTICIPATION IN COMMUNITY DEVELOPMENT OF THE NAKHOK SUB - DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, MUANG SAMUTSAKHON

ศศิประภา ดอกจันทร์

Sasiprapa Dockjan

พชร สาทร์เงิน

Pachara Sartngern

คณะรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด, ประเทศไทย

Faculty of Public Administration and Social Studies, Stamford International University, Thailand

E-mail: sasiprapa2@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ความแตกต่างระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างปัจจัยในการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จำนวน 365 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อยู่ในระดับปานกลาง ลักษณะส่วนบุคคลที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน และ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน,การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ,การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ,การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์,การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

* Received 4 June 2025; Revised 30 June 2025; Accepted 6 July 2025

Abstract

This research is mixed-method research. The objective is to study the public participation level, the differences between personal characteristics and public participation, and the causal relationship between factors influencing public participation. The sample group consisted of 365 people living in Na Khok Subdistrict, Mueang Samut Sakhon District and 8 key informants. The research instruments were questionnaires and interviews. Data was analyzed using a computer program. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation, one-way variance, multiple regression analysis, and content analysis techniques. The research results found that the public participation level in community development of Na Khok Subdistrict Administrative Organization was at a moderate level. And the public participation factor has a statistically significant causal relationship with public participation in community development.

Keywords: public participation, participatory decision-making, participatory implementation, participatory benefit sharing, participatory monitoring and evaluation

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 78 ว่ารัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ การต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบ รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนและชุมชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) ซึ่งให้ความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ การพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญในมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกัน และติดตามตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ส่งเสริมและพัฒนาให้ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้า เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีความสงบเรียบร้อยและปลอดภัย โดยประชาชนสามารถเสนอความต้องการในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน และพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่น (สุชาติ พรึกเล็ก, ไพรัตน์ ฉิมหาต, และ เดโซ แชน้ำแก้ว, 2565) ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการกระบวนการทางนโยบายสาธารณะ เพื่อให้นโยบายสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

ปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วม และไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงาน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องข้อจำกัดด้านเวลาและระยะทางที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ปัญหาด้านกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน รวมถึงประชาชนไม่ให้ความสนใจกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน ทั้งในด้านการตัดสินใจ

ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และ ด้านการติดตามและประเมินผล (สุชาติ พริกเล็ก, ไพรัตน์ ฉิมมหาด, และ เดโช แชน้ำแก้ว, 2565)

องค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก เป็นหนึ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจำนวน 7,850 แห่งทั่วประเทศ มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 7 พ.ศ.2562 ได้แก่ การพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และมีอำนาจหน้าที่ที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งในด้านการปกครองและการบริหารจัดการต่าง ๆ เช่น การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้างอื่น ๆ การสาธารณสุขการ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดการศึกษา การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก, 2567) โดยที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนผ่านการจัดโครงการต่าง ๆ แต่ยังมีประสบปัญหาในด้านการให้ความร่วมมือของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก จะต้องหากกลยุทธ์หรือวิธีการสร้างความเข้าใจและถ่ายทอดความรู้ให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ที่ได้วางไว้

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนและส่งเสริมสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะสามารถสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร ผู้ศึกษาได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จำนวน 3,662 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก, 2567) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ (Taro Yamane, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคาดเคลื่อนที่ 5% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยอย่างน้อย 361 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเพิ่มอีก 4 คน เพื่อให้สามารถอ้างอิงไปยังประชากรได้อย่างน่าเชื่อถือมากขึ้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชนและประชาชน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 คน ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย (1) เพศ (2) อายุ (3) ระดับการศึกษา (4) สถานภาพ (5) รายได้ต่อเดือน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะคำถามปลายปิด เกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 25 ข้อ ประกอบด้วย (1) ความรู้ความเข้าใจ (2) ความผูกพันต่อชุมชน (3) ผู้นำชุมชน (4) การสื่อสาร (5) วิถีชีวิตของประชาชน ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย (1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระ เกี่ยวกับเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) ผู้วิจัยนำเสนอแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน จากการคำนวณหาค่า IOC ครั้งนี้ได้เท่ากับ 1.00 และทำการการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (Try-Out) กับบุคคลที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับประชากรและไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณหาสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.976

2. แบบสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบกึ่งมีโครงสร้างซึ่งเป็นการใช้คำถามปลายเปิดที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นหรือตอบคำถามได้อย่างเปิดกว้าง โดยผู้วิจัยจะใช้คำถามที่เตรียมไว้แล้วล่วงหน้าสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการจัดลำดับคำถามหรือการใช้คำพูดอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ของผู้ให้ข้อมูล เพื่อความยืดหยุ่นในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน ประกอบด้วย (1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 365 คน ส่วนในการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ และสามารถตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ โดยผู้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชนและประชาชน จำนวน 5 คน

2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเชิงปริมาณที่เก็บรวบรวมมาให้ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ทางสถิติและวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาถอดคำสัมภาษณ์ เรียบเรียง และจัดทำข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ (1) เพศ (2) อายุ (3) ระดับการศึกษา (4) รายได้ต่อเดือน (5) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย (1) ความรู้ความเข้าใจ (2) ความผูกพันต่อชุมชน (3) ผู้นำชุมชน (4) การสื่อสาร (5) วิถีชีวิตของประชาชน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในตอนท้ายของแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงและเรียบเรียงให้เห็นถึงประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้สถิติ One-way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป และหากพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ LSD (Least Significant Difference test) และใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) และทดสอบความเป็นอิสระกันของความคาดเคลื่อนโดยใช้ค่าจากสูตรการวิเคราะห์ Durbin - Watson ซึ่งมีค่าอยู่ในช่วง 1.5 - 2.5

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาครในภาพรวมและรายด้าน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ การมีส่วนร่วม	ลำดับที่
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.05	0.80	ปานกลาง	4
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	3.37	0.73	ปานกลาง	1
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.34	0.83	ปานกลาง	2
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	3.06	0.80	ปานกลาง	3
รวม	3.21	0.79	ปานกลาง	

2. ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ลักษณะส่วนบุคคล	n	$\bar{x}$	F	Sig.
1. เพศ				
1.1 ชาย	113	2.96	0.843	0.471
1.2 หญิง	219	3.13		
1.3 เพศทางเลือก	21	2.86		
1.4 ไม่ประสงค์จะระบุ	12	3.33		
2. อายุ				
2.1 18-25 ปี	47	2.80	5.65	0.000***
2.2 26-35 ปี	93	3.32		
2.3 36-45 ปี	68	3.13		
2.4 46-55 ปี	66	3.27		
2.5 56 ปีขึ้นไป	91	3.30		
3. ระดับการศึกษา				
3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	142	3.32	3.02	0.05*
3.2 ปริญญาตรี	167	3.14		
3.3 สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป	56	3.10		

ลักษณะส่วนบุคคล	n	$\bar{x}$	F	Sig.
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน				
4.1 ไม่เกิน 10,000 บาท	101	3.26	0.836	0.0499
4.2 10,001-15,000 บาท	61	3.09		
4.3 15,001-20,000 บาท	113	3.18		
4.4 20,001-25,000 บาท	47	3.30		
4.5 25,001 บาท ขึ้นไป	43	3.19		
5. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน				
5.1 ไม่เกิน 10 ปี	110	3.20	0.794	0.498
5.2 11-20 ปี	45	3.28		
5.3 21-30 ปี	54	3.08		
5.4 มากกว่า 30 ปี	156	3.23		

= Sig. < 0.05

3. ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความผูกพันต่อชุมชน และด้านผู้นำชุมชน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างปัจจัยในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร ภาพรวม

ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของประชาชน	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน				
	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
(ค่าคงที่)	0.847	0.172		4.92	0.000***
1. ความรู้ความเข้าใจ	0.240	0.055	0.232	4.35	0.000***
2. ความผูกพันต่อชุมชน	0.274	0.060	0.306	4.58	0.000***
3. ผู้นำชุมชน	0.179	0.048	0.225	3.74	0.000***
4. การสื่อสาร	-.054	0.055	-.054	-.97	0.329
5. วิถีชีวิตของประชาชน	0.056	0.065	0.057	0.85	0.392

หมายเหตุ * Sig. ≤ 0.05

*** Sig. ≤ 0.001

R	=	0.677
R ²	=	0.459
R ² ปรับ	=	0.451
F	=	60.915
ระดับนัยสำคัญ	=	0.001
Durbin-Watson	=	1.55

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($F = 60.915$ และ $P \leq 0.001$) กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร ร้อยละ 45.1-45.9 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรเป็นอิสระต่อกัน (Durbin-Watson) เท่ากับ 1.55 และเมื่อพิจารณาจากการปรับมาตรฐานของตัวแปร (Standardized Variables) ในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแล้วค่า Beta เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านความผูกพันต่อชุมชน ($\beta_{\text{ความผูกพันต่อชุมชน}} = 0.306$, $P \leq 0.001$) ด้านความรู้ความเข้าใจ ($\beta_{\text{ความรู้ความเข้าใจ}} = 0.232$, $P \leq 0.001$) ด้านผู้นำชุมชน ($\beta_{\text{ผู้นำชุมชน}} = 0.225$, $P \leq 0.001$) กล่าวคือปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาครนั้นเป็นผลมาจากปัจจัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความผูกพันต่อชุมชน ด้านความรู้ความเข้าใจ และด้านผู้นำชุมชน ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$\begin{aligned}\hat{Y} &= b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 \\ &= 0.847 + 0.240 (\text{ความรู้ความเข้าใจ}) + 0.274 (\text{ความผูกพันต่อชุมชน}) + 0.179 (\text{ผู้นำชุมชน})\end{aligned}$$

$\hat{Y}$ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร ซึ่งมีค่าความเหมาะสมกับค่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.459

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร พบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนควรได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีการประชุมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อรับฟังความคิดเห็นคนในชุมชน ตามระยะเวลาที่เหมาะสม และมีการจัดหาอาสาสมัครหรือจิตอาสาปฏิบัติงานในพื้นที่เพื่อรับฟังเสนอแนะและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของประชาชน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การดำเนินการตามแผนงานโครงการต่าง ๆ ที่อบต.ทำขึ้น ควรมีประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในโครงการนั้น ๆ ร่วมทำกิจกรรมด้วย เช่น การจัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพของชุมชน ควรให้ประชาชนที่มีความรู้ด้านต่าง ๆ มาเป็นอาสาสมัครช่วยกันพัฒนาชุมชนด้วยความสมัครใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมที่จะพัฒนาร่วมกัน โดยนำความพร้อมของตนเองในแต่ละด้านเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างคุณประโยชน์ร่วมกัน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรส่งเสริมการหารายได้และทำให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด มีการจัดโครงการต่าง ๆ ที่มีประโยชน์กับประชาชน โครงการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนได้มีส่วนร่วมพัฒนาต่อยอด หรือได้สร้างอาชีพใหม่ เพื่อจะได้มีรายได้ในการดำรงชีวิตและดูแลครอบครัว และทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ได้แก่ ถนน ประปา ไฟฟ้า เป็นต้น 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ควรใช้แบบสอบถามในการประเมินความพึงพอใจ หรืออาจจะให้แต่งตั้งตัวแทนของประชาชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการในการติดตามประเมินผลร่วมกัน และควรจะมีการจัดให้มีจุดรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร ในภาพรวมและรายด้าน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้าน

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ในระดับมาก แต่ก็แสดงให้เห็นว่า ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาครในทุก ๆ มิติ สอดคล้องกับ (Cohen J. M. & Uphoff, 1977) ที่กล่าวว่า กระบวนการของการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลและด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง และ คณะ, 2566) ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวม ด้านการตัดสินใจ และด้านการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

2. ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เนติมา ชูศรี, 2564) ที่ว่า อายุ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการตัดสินใจต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วนิดา รุ่งโยธิน, 2561) ที่ว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ระดับ 0.001 ระดับ 0.001 ระดับ 0.05 และระดับ 0.001 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อริสรา หงษาชุม, 2566) ที่ว่า ผลการเปรียบเทียบประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เนติมา ชูศรี, 2564) ที่ว่า อายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการตัดสินใจต่างกัน อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วนิดา รุ่งโยธิน, 2561) ที่ว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เนติมา ชูศรี, 2564) ที่ว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการตัดสินใจต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วนิดา รุ่งโยธิน, 2561) ที่ว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อริสรา หงษาชุม, 2566) ที่ว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนพบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วนิดา รุ่งโยธิน, 2561) ที่ว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กัมปนาท ทองดอนใหม่, 2563) ที่ว่า ลักษณะส่วนบุคคลเมื่อจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาห้าปีขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน

3. ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความผูกพันต่อชุมชน และด้านผู้นำชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความผูกพันต่อชุมชน ด้านผู้นำชุมชน และด้านการสื่อสาร เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาบรรพต กิตติปัญญา, รัฐพล เย็นใจมา, และ อนุวัตร กระสังข์, 2565) ที่ว่า ปัจจัยด้านการเชื้อฟังกผู้นำชุมชน กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุชาติ พริกเล็ก, ไพรัตน์ ฉิมหาด, และ เตโช แชน้ำแก้ว, 2565) ที่ว่า ปัจจัยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ และการติดตามและประเมินผล ในการพัฒนาชุมชนนั้น ภาครัฐต้องเข้าถึงประชาชนและให้ความรู้กับประชาชนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งมีการชี้แจงการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยจัดทำเป็นข้อมูลที่เข้าใจและติดตามผลได้ง่าย อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กัมปนาท ทองดอนใหม่, 2563) ที่ว่า ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการสื่อสาร ด้านวิถีชีวิตของประชาชน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ไพบูลย์ โตทอง, 2560) ที่ว่า ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูงไปในทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการปฏิบัติการ และด้านการตัดสินใจ เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า 1) ความรู้ความเข้าใจเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาครทุกด้าน ทั้งด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธนูฉวี บัวคลี่, 2564) ที่ว่า ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ไพบูลย์ โตทอง, 2560) ที่ว่า ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูงไปในทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการปฏิบัติการ และด้านการตัดสินใจ 2) ปัจจัยด้านความผูกพันต่อชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านความผูกพันต่อชุมชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กัมปนาท ทองดอนใหม่, 2563) ที่ว่า ปัจจัยด้านความผูกพันต่อชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา 3) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านผู้นำชุมชน พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้อง

กับงานวิจัยของ (พระมหาบรรพต กิตติปัญโญ, รัฐพล เย็นใจมา, และ อนุวัต กระสังข์, 2565) ที่ว่า ปัจจัยด้านการเชื้อพึง ผู้นำชุมชน กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กัมปนาท ทองดอนใหม่, 2563) ที่ว่า ปัจจัยที่ด้านความผู้นำองค์การ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธนวุฒิ บัวคลี่, 2564) ที่ว่า ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล 4) ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล นาโคก ได้แก่ ปัจจัยด้านการสื่อสาร ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการรับผลประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กัมปนาท ทองดอนใหม่, 2563) และงานวิจัยของ (ธนวุฒิ บัวคลี่, 2564) ที่ว่า ปัจจัยด้านการสื่อสาร มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล 5) ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านวิถีชีวิตของประชาชน พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร ในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และ ด้านการติดตามและประเมินผล แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านวิถีชีวิตของประชาชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กัมปนาท ทองดอนใหม่, 2563) ที่ว่า ปัจจัยด้านวิถีชีวิตของประชาชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล

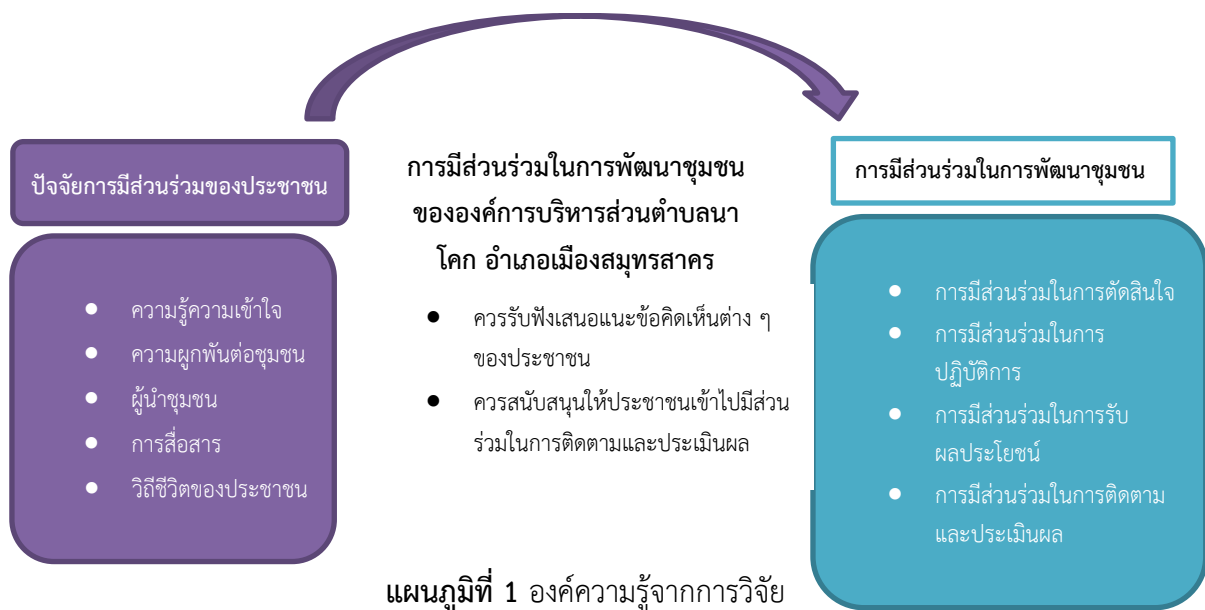
4. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร ทั้ง 4 ด้าน พบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนควรได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีการประชุมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อรับฟังความคิดเห็นคนในชุมชน ตามระยะเวลาที่เหมาะสม และมีการจัดหาอาสาสมัครหรือจิตอาสาปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อรับฟังเสนอแนะและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของประชาชน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การดำเนินการตามแผนงานโครงการต่าง ๆ ที่อบต.ทำขึ้น ควรมีประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในโครงการนั้น ๆ ร่วมทำกิจกรรมด้วย เช่นการจัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพของชุมชน ควรให้ประชาชนที่มีความรู้ด้านต่าง ๆ มาเป็นอาสาสมัคร ช่วยกันพัฒนาชุมชนด้วยความสมัครใจ ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกร่วมที่จะพัฒนาร่วมกัน โดยนำความพร้อมของตนเองในแต่ละด้านเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างคุณประโยชน์ร่วมกัน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรส่งเสริมการหารายได้และทำให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด มีการจัดโครงการต่าง ๆ ที่มีประโยชน์กับประชาชน โครงการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนได้มีส่วนร่วม พัฒนาต่อยอด หรือได้สร้างอาชีพใหม่ เพื่อจะได้มีรายได้ดำรงชีวิตและดูแลครอบครัว และทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ได้แก่ถนน ประปา ไฟฟ้า เป็นต้น 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ควรใช้แบบสอบถามในการประเมินความพึงพอใจหรืออาจจะให้แต่งตั้งตัวแทนของประชาชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการในการติดตามประเมินผลร่วมกัน และควรจะมีการจัดให้มีจุดรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

(ดวงฤทธิ เบ็ญจาทิกุล ชัยรุ่งเรือง และคณะ, 2566) ที่กล่าวถึงแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นว่า ควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากยิ่งขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาเดือดร้อนของประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการวางแผนนโยบาย หรือแผนงานตามโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อสรุป เช่น การจัดทำแผนงานพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจ้างเหมาโครงการหรือกิจกรรมที่ อบต. จัดทำขึ้น เพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบคุณภาพการจ้างงานได้อย่างถูกต้อง และเกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างสูงสุด ประการต่อมา อบต. ควรสนับสนุนและแจกจ่ายอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพของกลุ่มแม่บ้านในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงควรพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนและมอบรางวัลให้กับประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของ อบต. อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลการใช้จ่ายงบประมาณของ อบต. ในแต่ละปี ให้เกิดความโปร่งใสและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยชี้แจงให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอมืองสมุทรสาคร ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังแผนภูมิที่ 1

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อยู่ในระดับปานกลาง ลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน และ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย มีดังนี้ 1) จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก อำเภอมืองสมุทรสาคร จำเป็นต้องให้

ความสำคัญกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการดำรงชีวิตที่เหมาะสม และเหมาะสมกับสภาพสังคมที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน ดังนั้น อบต. ต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการรับฟังเสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของประชาชน เพื่อระดมความคิดเห็นหาข้อยุติในการวางแผนพัฒนาในแต่ละชุมชน ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามาเป็นอาสาสมัครช่วยกันพัฒนาชุมชนด้วยความสมัครใจ ดังนั้น ควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนให้มีความรู้ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของ อบต. มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตน และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลงานที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงต่อไป โดยมีการชี้แจงการดำเนินงานอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง และจัดทำเป็นเอกสารรายงานผลการดำเนินงานที่ประชาชนสามารถเข้าใจและติดตามได้ง่าย 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นหาความต้องการที่แท้จริงในการพัฒนาชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการคัดเลือกผู้นำในการพัฒนาชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัครผู้ประสานงานในการพัฒนาชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหาในการพัฒนาชุมชน และได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการพัฒนาชุมชน ดังนั้น ควรสนับสนุนให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการพัฒนาชุมชน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการในภาพรวมและรายข้อ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การได้เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นผู้ประสานงานในการพัฒนาชุมชนด้วยความเต็มใจ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการให้วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น ไม้กวาด ถุงใส่ขยะ เพื่อพัฒนาชุมชนด้วยความเต็มใจ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการการระดมเงินในการพัฒนาชุมชนด้วยความเต็มใจ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาชุมชนด้วยความเต็มใจ และได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสละแรงกายในการพัฒนาชุมชนด้วยความเต็มใจ ดังนั้น ควรสนับสนุนให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการสละแรงกายในการพัฒนาชุมชนด้วยความเต็มใจ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในภาพรวมและรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ สมาชิกในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ได้รับผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน มีรายได้เพิ่มขึ้นหลังจากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โรงเรียนในชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นหลังจากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และชุมชนมีระบบน้ำประปาดีขึ้นหลังจากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น ควรพัฒนาระบบน้ำประปาชุมชนให้คุณภาพที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยสนับสนุนให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบน้ำประปาดังกล่าว 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการประเมินผลอย่างมีความยุติธรรมในการพัฒนาชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนในกระบวนการประเมินผลในการพัฒนาชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการประเมินผลด้านประสิทธิผลการพัฒนาชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการประเมินผลด้านความพึงพอใจในการพัฒนาชุมชน และการมีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ควรสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามและประเมินผลการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้ง

ต่อไป 1) ควรศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกที่ของจังหวัดสมุทรสาครทั้งจังหวัด เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรได้อย่างมีความเหมาะสมกับของพื้นที่นั้น ๆ 2) ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เช่น ด้านการให้อิสระแก่คนในชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการสร้างควมไว้วางใจให้กับคนในชุมชน ด้านกิจกรรมส่งเสริมรายได้ของชุมชน เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กัมปนาท ทองดอนใหม่. (2563). แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาห้าปีขององค์การบริหารส่วนตำบลท่งใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 1-14.
- ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง และคณะ. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร. วารสารสังคมศาสตร์ และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(3), 77-91.
- เนติมา ชูศรี. (2564). การพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในองค์การบริหารส่วนตำบลปลายวาส อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิเทศศึกษา, 11(2), 307-331.
- ใบบุญ โตทอง. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลคลองวาฬอำเภอเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน (ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- ธนวุฒิ บัวคลี่. (2564). แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. ใน (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด
- พระมหาบรรพต กิตติปัญโญ และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วน ตำบลสริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 5(1), 68-79.
- สุชาติ พริกเล็ก และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(4), 436-452.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- วนิดา รุ่งโยธิน. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี. ใน (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

- อริสรา หงษาชุม. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารพัฒนาชุมชนเขตพื้นที่บ้านยกกระบัตร์ ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารสถาบันวิจัยพัฒนารวม, 10(1), 99–110.
- องค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก. (2567). เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2568 จาก <http://www.nakhok.go.th/>.
- Cohen J. M. & Uphoff, N. T. (1977). Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation. New York: Cornell University.

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
: แนวทางเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัยอย่างยั่งยืน*

LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION'S ROLE IN PROMOTING ELDERLY
WELL-BEING: GUIDELINES FOR SUSTAINABLE AGING SOCIETY READINESS

กมล ศรีเมธากุล

Kumphol Srimethakul

ศรชัย ท้าวมิตร

Sornchai Taomitr

โชติ บดีรัฐ

Chot Bodeerat

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ประเทศไทย

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

E-mail: kumpholsri2506@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์สถานการณ์ผู้สูงอายุ และอธิบายบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเห็นความสำคัญของผลกระทบจากปรากฏการณ์ดังกล่าว โดยนำเสนอแนวทางการเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัยอย่างยั่งยืน ภายใต้บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุในทุกท้องถิ่น 2) จัดสรรงบประมาณหลักเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยตรง 3) กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์อย่างชัดเจนในการให้ความสำคัญกับโครงการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ 4) สร้างกลไกงบประมาณร่วมระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น เพื่อความยืดหยุ่นในการดำเนินโครงการต่อเนื่อง 5) ส่งเสริมการอบรมนักพัฒนาสังคมผู้สูงอายุท้องถิ่น 6) พัฒนาชุดองค์ความรู้ด้าน Active Ageing โดยกำหนดให้บุคลากรสามารถออกแบบกิจกรรมและประเมินผลได้ 7) ผลักดันให้เกิดเครือข่ายภาคีร่วมระหว่างหน่วยงาน 8) จัดตั้งคณะทำงานเพื่อสังคมสูงวัย เพื่อทำหน้าที่ประสานนโยบายเชิงพื้นที่โดยเฉพาะ 9) จัดตั้งฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่เป็นการเฉพาะ และ 10) นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, สังคมสูงวัยอย่างยั่งยืน

* Received 6 June 2025; Revised 1 August 2025; Accepted 16 August 2025

Abstract

This article aims to analyze the situation of the elderly and explain the role of local administrative organizations, recognizing the importance of the impacts of such phenomena. It presents guidelines for preparing for a sustainable aging society under the role of local administrative organizations, which include: 1) Establishing elderly service centers in every locality, 2) Allocating a main budget to directly improve the quality of life for the elderly, 3) Clearly defining strategic goals to prioritize elderly-related projects, 4) Creating a joint budget mechanism between central, regional, and local agencies for flexibility in continuous project implementation, 5) Promoting training for local elderly social development workers, 6) Developing a knowledge set on Active Ageing, allowing personnel to design and evaluate activities, 7) Encouraging the establishment of collaborative networks between agencies, 8) Setting up a working group for the elderly society to specifically coordinate area-based policies, 9) Establishing a central database on the elderly in each area, and 10) Applying information technology systems to sustainably analyze the quality of life for the elderly.

Keywords: Elderly well-being; Local Administrative Organizations; Sustainable Aging Society Readiness

บทนำ

องค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) ได้กำหนดให้วันที่ 1 ตุลาคมของทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุสากล (International Day of older Persons) โดยกำหนดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2534 พร้อมให้ความหมาย คำว่า “ผู้สูงอายุ” หมายถึงบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้สูงอายุตอนต้น (Young old) คือ บุคคลที่มีอายุ 60-69 ปี 2) ผู้สูงอายุวัยกลาง (Middle old) คือ บุคคลที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป และ 3) ผู้สูงอายุวัยปลาย (Very old) คือ บุคคลที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป (กวิสรา สมทรัพย์, 2567) ทั้งนี้ องค์การสหประชาชาติ คาดการณ์ว่าในช่วงปี ค.ศ.2001-2100 หรือ พ.ศ.2544-2643 เป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ โลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งแต่ละประเทศจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางด้านการแพทย์ และด้านโภชนาการทางอาหาร เหล่านี้เป็นต้น ขณะที่ประชากรโลกกำลังเพิ่มขึ้นช้าลง แต่จำนวนและสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุกลับเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ.2022 หรือ พ.ศ.2565 ทั่วทั้งโลกมีประชากรผู้สูงอายุ มากถึง 1,109 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรโลก 8,000 ล้านคน ซึ่งทั่วทั้งโลกมีเพียงแอฟริกาทวีปเดียวที่ยังไม่เป็น “สังคมผู้สูงอายุ” แอฟริกา มีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุต่ำสุด คือ มีไม่ถึงร้อยละ 6 ของประชากรทั้งทวีป ขณะที่ในทวีปเอเชียมี 2 ประเทศที่มีสถิติเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่โดดเด่นน่าสนใจ คือ 1) ประเทศจีน มีผู้สูงอายุมากที่สุด คือมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มากถึง 265 ล้านคน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 1,400 ล้านคน 2) ประเทศญี่ปุ่น มีผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 36 ของ

ประชากรทั้งหมด 124 ล้านคน ทั้งนี้ประเทศสมาชิกอาเซียนกำลังมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2565 มี 7 ใน 10 ประเทศ ที่เป็น “สังคมผู้สูงอายุ” มีสัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เกินกว่าร้อยละ 10 เหลือเพียง 3 ประเทศ ได้แก่ ลาว กัมพูชา และฟิลิปปินส์เท่านั้น ที่ยังไม่เป็นสังคมผู้สูงอายุ สถิติเกี่ยวกับผู้สูงอายุในอาเซียนที่น่าสนใจ มีดังนี้ ในปี พ.ศ. 2565 ประเทศสิงคโปร์มีอัตราผู้สูงอายุสูงสุดในอาเซียน (ร้อยละ 23) ประเทศไทยตามมาเป็นอันดับ 3 (ร้อยละ 19) ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุด คือ 275 ล้านคน มีประชากรผู้สูงอายุ มากถึง 30 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 11 ของประชากรทั้งหมด ประเทศลาวเป็นประเทศที่มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุต่ำสุด เพียงร้อยละ 7 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566)

สำหรับประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ จึงได้กำหนดให้วันที่ 13 เมษายนของทุกปี เป็น “วันผู้สูงอายุแห่งชาติ” โดยกำหนดเมื่อ พ.ศ. 2525 ในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี อีกทั้งกำหนดให้ “ดอกคำءวน” เป็นสัญลักษณ์ของผู้สูงอายุ เนื่องจากต้นคำءวนเป็นไม้ยืนต้นที่มีอายุยืน เปรียบเสมือนผู้สูงอายุที่เป็นที่พึ่งให้ความร่มเย็นแก่ลูกหลาน ดอกคำءวนมีกลิ่นหอม กลีบแข็งแรง ไม่ร่วงง่าย เปรียบได้กับผู้สูงอายุที่ทรงคุณธรรม พร้อมไปด้วยวิญญู ญาคุม และความดีงาม เป็นแบบอย่างให้กับลูกหลาน อีกทั้งสีเหลืองสีน้ำตาล สีของดอกคำءวน ให้ความอบอุ่น เปรียบเหมือนโออุ่นของบุพการีด้วย ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการรองรับสังคมสูงวัยด้วยการกำหนดให้เป็นแผนกลยุทธ์ของประเทศ โดยเริ่มจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นแผนระยะยาว 20 ปีต่อมาเพื่อให้มีการจัดทำแผนอย่างต่อเนื่อง จึงได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2546 มาตรา 9 ว่าให้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติมีหน้าที่กำหนดแผนหลักในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุของประเทศ และให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนดังกล่าว ด้วยเหตุนี้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2525-2544) และฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2565) จึงเป็นเสมือนแผนแม่บทหลักในการกำหนดทิศทางและกรอบการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยในช่วงเกือบ 40 ปีที่ผ่านมา และในปัจจุบันได้มีการประกาศใช้ “แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580)” ซึ่งประกอบด้วยแผนปฏิบัติการย่อย 4 แผน ได้แก่ 1) แผนปฏิบัติการย่อยที่ 1 เตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุ 2) แผนปฏิบัติการย่อยที่ 2 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงวัยทุกมิติอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง 3) แผนปฏิบัติการย่อยที่ 3 ปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ และ 4) แผนปฏิบัติการย่อยที่ 4 เพิ่มศักยภาพ (กรมประชาสัมพันธ์, 2558)

ทั้งนี้ในด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมรองรับสังคมสูงวัย โดยแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580) มีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทั้งเป้าหมายการพัฒนาและประเด็นภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ จากจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในประเทศไทย เกิดจากปัญหาด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ ความรู้ สังคม จิตใจ ครอบครัว และค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง โดยจะเห็นว่าปัญหาของผู้สูงอายุที่เป็นสาเหตุหลัก ๆ จะมีอยู่ 3 ประการ คือ 1) ปัญหาด้านสังคม 2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และ 3) ปัญหาด้านกายภาพของผู้สูงอายุ เมื่อผู้สูงอายุตกอยู่ในสภาพที่ต้องการผู้ดูแล สมาชิกของครอบครัวจึงต้องเข้ามามีบทบาท แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันโครงสร้างของขนาดครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตโดยมีขนาดครอบครัวเล็กลง ทำให้ครอบครัวอ่อนแอจนไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุได้ (กัญญาณัฐ ไพศาล, 2561) ซึ่ง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานของรัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด มีพื้นที่และประชากรของตนเอง มีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายจัดตั้ง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ไม่เพียงเฉพาะภารกิจตามที่กฎหมายกำหนด แต่ด้วยความสัมพันธ์ทางสังคมที่พึงมีต่อญาติพี่น้องย่อมจะเข้าใจในปัญหา และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 6 ว่าไว้ดังนี้ “ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี และคนชรา และผู้ด้อยโอกาส” จะเห็นได้ว่าภารกิจการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นที่น่าสนใจว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่มีบทบาทอย่างไรบ้างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีแนวทางเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัยอย่างยั่งยืนอย่างไรบ้าง เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการจัดบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม ภายใต้ขอบเขตตามภาระหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาประเทศภายใต้สังคมสูงวัยต่อไป

แนวคิดผู้สูงอายุ

มีนักวิชาการและองค์การได้นิยามผู้สูงอายุและการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 นิยามผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ส่วนในระดับสากลมักใช้เกณฑ์ 60 ปี หรือ 65 ปี เป็นเกณฑ์ในการระบุความเป็นผู้สูงอายุ ปัจจุบันโครงสร้างประชากรทั่วโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุขอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2546 ให้ความหมายของคำว่า คนแก่ คือ มีอายุมากหรืออยู่ในวัยชรา และให้ความหมายของคำว่า ชรา คือ แก่ด้วยอายุ ชำรุดทรุดโทรม นอกจากนั้นยังมีการเรียกผู้สูงอายุว่าราษฎรอาวุโส (Senior citizen)

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2002) ได้ให้นิยาม “ผู้สูงอายุ” คือ ประชากรทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปโดยเป็นการนิยามนับตั้งแต่อายุเกิด เป็นสัดส่วนเกิน ร้อยละ 10 หรืออายุ 65 ปีขึ้นไป เกิน ร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 20 และอายุ 65 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 14

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป มีสิทธิได้รับการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (กลุ่มกฎหมาย สลก., 2564)

1) ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ผู้สูงอายุได้รับการจัดช่องทางพิเศษเฉพาะเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการบริการที่สะดวก รวดเร็ว

2) ด้านการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสาร ผู้สูงอายุได้รับการจัดศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน และให้มีหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน ถึงขั้นอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย และมีรายการต่าง ๆ เพื่อผู้สูงอายุ

3) ด้านการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม ผู้สูงอายุได้รับข้อมูล คำปรึกษา ข่าวสารตลาดแรงงาน การจัดหางาน รับสมัครงาน บริการข้อมูลทางอาชีพ ตำแหน่งว่างงาน การอบรม และฝึกอาชีพ โดยมีศูนย์ข้อมูลทางอาชีพ และตำแหน่งงานสำหรับผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ ที่สำนักงานจัดหางานทุกแห่ง

4) ด้านการพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่าย/ ชุมชน ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริม และสนับสนุน หรือชมรมผู้สูงอายุ ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมภายในชุมชน และ/หรือระหว่างชุมชน และส่งเสริมการใช้ศักยภาพผู้สูงอายุ โดยเพิ่มการจัดกิจกรรมทางกีฬา นันทนาการ และการถ่ายทอดภูมิปัญญา

5) ด้านการอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการสาธารณะอื่น ผู้สูงอายุได้รับการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ การดูแลช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ การบริการที่สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย การจัดพาหนะอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

6) ด้านการลดหย่อนค่าโดยสาร และการอำนวยความสะดวกในการเดินทางการรถไฟแห่งประเทศไทย ผู้สูงอายุได้รับการลดค่าโดยสารครึ่งราคาทุกชั้นตลอดทาง ทุกสาย (ไม่รวมค่าธรรมเนียม) ระหว่างเดือนมิถุนายน – กันยายน โดยผู้สูงอายุไม่ต้องเข้าแถวรอซื้อตั๋ว มีที่นั่งรอรับตัว พนักงานช่วยยกสัมภาระ เช่น แอร์พอร์ต เรล ลิงค์ ผู้สูงอายุได้รับการลดค่าโดยสารครึ่งราคา โดยใช้บัตรผู้สูงอายุ (Senior card) และยกเว้นค่าโดยสารวันผู้สูงอายุแห่งชาติ 13 เมษายน ของทุกปี รถไฟฟ้าใต้ดิน (MRT) ผู้สูงอายุได้รับการลดค่าโดยสารครึ่งราคา ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับที่กำหนด และยกเว้นค่าโดยสารวันผู้สูงอายุแห่งชาติ 13 เมษายน ของทุกปี รถไฟฟ้า (BTS) ผู้สูงอายุได้รับสิทธิบริการที่สถานีหมอชิต สยาม อโศก อ่อนนุช และช่องนนทรี เป็นต้น โดยผู้สูงอายุต้องแจ้ง และแสดงบัตรประจำตัวประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ก่อนซื้อตั๋วโดยสารบริการขนส่งสาธารณะ

7) ด้านการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ ผู้สูงอายุได้รับการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ อุทยานประวัติศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยวในความรับผิดชอบขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ และองค์การสวนพฤกษศาสตร์ เป็นต้น

8) ด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง ผู้สูงอายุได้รับการให้คำแนะนำ ปรึกษา และให้ความช่วยเหลือ กรณีผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรม แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย และถูกทอดทิ้ง จะได้รับการช่วยเหลือตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหา

ประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขปัญหาคอขวด

9) การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี และในทางการแก้ไขปัญหาคอขวด

10) ผู้สูงอายุได้รับการให้คำแนะนำ ปรีกษา และให้ความช่วยเหลือ กรณีผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรม แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย และถูกทอดทิ้ง จะได้รับการช่วยเหลือตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และสนับสนุน การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขปัญหาคอขวด

11) ด้านการช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงผู้สูงอายุได้รับ ในกรณีผู้สูงอายุที่เดือดร้อนจะได้รับการช่วยเหลือตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของ มนุษย์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน การจัดที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่มให้ผู้สูงอายุตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

12) ด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุซึ่งมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ สัญชาติไทย ไม่เป็นผู้ได้รับ สวัสดิการ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ได้ จัดให้อย่างเป็นประจำ จะได้รับการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนตลอดชีวิต โดยแบ่งตามช่วงอายุแบบ ขึ้นบันได โดย อายุ 60-69 ปี จะได้รับเดือนละ 600 บาท อายุ 70-79 ปี จะได้รับเดือนละ 700 บาท อายุ 80-89 ปี จะได้รับเดือนละ 800 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับเดือนละ 1,000 บาท

13) การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี ผู้สูงอายุมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ มีอายุเกิน 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป มีสัญชาติไทย ผู้สูงอายุอยู่ในครอบครัวที่ยากจนตามข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของกรมการ พัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย หรือกรุงเทพมหานคร หรือเมืองพัทยา ไม่มีญาติ หรือมีญาติแต่มีฐานะยากจนไม่ สามารถจัดการศพตามประเพณีได้ ผู้สูงอายุยากจน และไม่ได้รับการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของ กรมการพัฒนชุมชน กระทรวงมหาดไทย หรือกรุงเทพมหานคร หรือเมืองพัทยา ให้นายกเทศมนตรี หรือนายก องค์การบริหารส่วนตำบล หรือกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชน หรือผู้อำนวยการสำนักงานเขต หรือ นายอำเภอ หรือนายกเมืองพัทยา เป็นผู้ออกหนังสือรับรอง จะได้รับการช่วยเหลือรายละ 2,000 บาท

14) ด้านการท่องเที่ยว ผู้สูงอายุได้รับการจัดกิจกรรม โครงการสำหรับผู้สูงอายุ การจัดบริการสถานที่ ท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมกีฬา และนันทนาการตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติประกาศกำหนด

15) ด้านกีฬาและนันทนาการ ผู้สูงอายุได้รับการบริการตรวจสอบสุขภาพ ทดสอบสมรรถภาพทางร่างกาย ใช้ บริการในสนามกีฬา สวนสุขภาพ ลานกีฬาแอโรบิก สนามเปตอง ห้องออกกำลังกาย เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกีฬา การลีลาศ การรับสมัครเป็นสมาชิกชมรมสุขภาพ

16) การจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกด้านพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ และการ จัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติประกาศกำหนด

17) ผู้สูงอายุได้รับจัดบริการโดยตรงสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ลิฟต์ พื้นเรียบ รวบันได ทางลาด รวจับในห้องน้ำ จัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก และความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ จัดบริการรถเข็น

18) ด้านการลดหย่อนภาษีเงินได้ และการลดหย่อนภาษีให้แก่ผู้บริจาคทรัพย์สิน เงินให้แก่กองทุนผู้สูงอายุ บุคคลที่ได้รับผู้เลี้ยงดูบิดา มารดา ได้รับการลดหย่อนภาษีเงินจำนวน 30,000 บาท ผู้บริจาคทรัพย์สิน เงินให้แก่กองทุนผู้สูงอายุ สามารถนำไปเสร็จไปลดหย่อนภาษีได้

19) ด้านกองทุนผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุได้รับการให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล และรายกลุ่มสำหรับผู้สูงอายุ โดยต้องชำระคืนเป็นรายงวด ภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี โดยไม่มีดอกเบี้ย

โดยสรุปมิติการเข้าสู่สังคมสูงอายุ เป็นเรื่องเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนควรตระหนักและให้ความสำคัญ เพราะประชากรมากกว่าร้อยละ 20 มีอัตราส่วนพึ่งพิงสูง ปรากฏการณ์นี้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างประชากร โดยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นขณะที่ประชากรวัยทำงานและอัตราการเกิดเด็กกลับลดลง ส่งผลให้กลุ่มประชากรวัยทำงานแบกรับภาระในการดูแลซึ่งกระทบกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ขณะเดียวกันยังมีผู้สูงอายุส่วนหนึ่งทำงานหาเลี้ยงชีพเพื่อช่วยลดภาระในครัวเรือน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังมีสุขภาพแข็งแรงและสามารถทำงานได้ แต่การทำงานของผู้สูงอายุอาจนำมาซึ่งความเสี่ยงต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ลดลง ดังนั้นการตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพชีวิตเดิมที่ผู้สูงอายุมีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อหาแนวทางส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี มีรายได้ และเป็นภาระต่อสังคมให้น้อยที่สุด

แนวคิดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งด้านสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ สามารถดำรงชีวิตให้สอดคล้องตามสภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิตและทรัพยากรที่มีอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

คุณภาพชีวิตดี หมายถึง การมีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี มีปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ที่เหมาะสมและเพียงพอ อยู่ในสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ดี ปลอดภัย มีความเสี่ยงน้อย มีความสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถใช้ศักยภาพของตนเองในทางสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาตนเอง และสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข รวมทั้งความพึงพอใจในวิถีชีวิตของตนเอง โดยสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต (สุรัชย์ ปัญญาพทุทธิพงศ์, 2565) ประกอบด้วย 1) สุขภาพกายสมบูรณ์ 2) ปัญหาด้านสุขภาพจิต และ 3) ความขาดแคลนปัจจัย 4

ความเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้กับคนเรา เพราะการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นกฎธรรมชาติ คนเราป่วยไข้จากโรคเรื้อรัง ที่เกิดจากการทำงานของอวัยวะและระบบต่าง ๆ บกพร่อง จากความเสื่อมของร่างกาย ตามวัย เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ อัมพฤกษ์ อัมพาต โรคติดเชื้อ (เช่น ไข้เลือดออก ไข้หวัดใหญ่ โควิด-19) การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุในกิจวัตรประจำวัน จากการเดินทาง จากการประกอบอาชีพ หลายคนพิการทุพพลภาพแต่กำเนิด และหลายคนเป็นโรคที่เกิดจากภูมิแพ้ตนเอง

นิติวัฒน์ โทพิทักษ์ (2556) ได้สรุปความหมายคุณภาพชีวิต หมายถึง สภาวะของการมีระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองโดยสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับสังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2002) ได้ให้ความหมายว่าคุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ความพึงพอใจและการรับรู้สถานะของบุคคลในการดำเนินชีวิตในสังคม โดยจะสัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของตนเอง ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และมาตรฐานของสังคม รวมทั้งสวัสดิการ และการบริการในด้านต่างๆ

อรรธรณ น้อยวัฒน์ (2556) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย ได้แก่ โครงสร้างทางร่างกายและสุขภาพร่างกาย รวมถึงด้านบุคลิกภาพด้วย 2) ด้านจิตใจ ได้แก่ สภาพจิตใจและสุขภาพจิต รวมถึงด้านคุณธรรมและจริยธรรมด้วย 3) ด้านสังคม ได้แก่ สถานะทางสังคม ยศ ตำแหน่ง เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับนับถือ รวมถึงการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย 4) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สถานะทางเศรษฐกิจ การเงินและรายได้ที่มั่นคง จากองค์ประกอบของชีวิตเหล่านี้ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะกฎของธรรมชาติ คือ มีการเกิด มีแก่ มีเจ็บ และมีการตายจากไป จึงทำให้มนุษย์เกิดความต้องการด้านต่างๆ ที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อมุ่งความสำเร็จให้แก่ตนเอง เมื่อนำเรื่องสุขภาพมาพิจารณาประกอบกับเรื่ององค์ประกอบของคุณภาพชีวิตแล้วจะพบว่า องค์ประกอบของการมีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

อนรรฆ อิสเฮาะ (2562) การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา ทั้งในส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชน จึงต้องมีการพัฒนาในด้านร่างกายและจิตใจเพื่อให้มีแนวคิดเจตคติที่ดีรู้จักการบริหารตนเองการเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น มีอาชีพและรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต มีคุณธรรม ศีลธรรม ถ้าหากปฏิบัติได้เช่นนี้เท่ากับเป็นการยกระดับทั้งตนเองและสังคม ทำให้มีคุณค่า มีความเจริญงอกงาม ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมลดน้อยลง เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาผลกระทบเป็นพิษ เป็นต้น ประเทศต่างๆ จึงพยายามอย่างเต็มที่ ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น เพื่อช่วยให้สมาชิกทุกคนในสังคมกินดีอยู่ดี มีความสุขสมบูรณ์ ประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีดังนี้

- 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมโดยมีแนวทางในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้สังคมมีความสงบสุขไปด้วย
- 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิต กระตุ้นให้บุคคลและสังคมเกิดความกระตือรือร้นคิดที่จะปรับปรุงตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
- 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้บุคคลรู้จักใช้ปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม หลักการบริหารเพื่อมาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม
- 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้บุคคลและสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และปัญหาสังคม

5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้บุคคลและสังคม ที่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดความร่วมมือร่วมใจ ในการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและค่านิยมที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม ดังจะเห็นได้ว่าหากคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุดหน้ายิ่งขึ้น

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) (1997) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่ามีความหมายที่หลากหลายแตกต่างกันตามบริบท กล่าวคือ ระดับผู้กำหนดนโยบายทางสังคม เช่น รัฐบาล คุณภาพชีวิตมีความหมายในด้านหลักประกันแก่ประชาชน ในด้านการบริการ หรือการสงเคราะห์ทางสังคมด้านต่าง ๆ เช่น การให้บริการ ด้านสาธารณสุขโรค การช่วยเหลือด้านสิ่งของ การยกระดับรายได้ และการส่งเสริมประชากรทุกคนให้มีสิทธิเท่าเทียมกันในด้านต่างๆ โดยองค์การอนามัยโลก ให้นิยาม “คุณภาพชีวิต” ว่าเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อสถานะของตนเองในระบบคุณค่าและบริบททางวัฒนธรรม ทั้งนี้องค์การอนามัยโลกแบ่งมิติของคุณภาพชีวิตเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) สุขภาพกาย 2) สุขภาพจิต 3) ความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) สิ่งแวดล้อม

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้เสนอแนวคิดการสูงวัยอย่างกระฉับกระเฉง (Active Ageing) เพื่อกระตุ้นให้สังคมเตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ ด้วยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมมีส่วนร่วม (Participation) อย่างต่อเนื่องในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการพัฒนาทักษะ (World Health Organization, 2002) ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายวยังคงมีบทบาทที่มีคุณค่าและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี

จากแนวคิดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเมื่อพิจารณาร่วมกับส่วนของระเบียบกฎหมายที่รองรับไว้ พบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดหลักการเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมถึงการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (หมวด 14 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น) โดยระบุให้รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในทุกกลุ่มวัย ซึ่งครอบคลุมถึงผู้สูงอายุด้วย สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้นำเสนอทิศทางการเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไว้อย่างเป็นระบบเนื่องจากเห็นว่ามีสำคัญอย่างมาก นอกจากนี้ยังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570) ที่ระบุว่า ในส่วนของโครงสร้างประชากรของประเทศพบว่า สังคมไทยเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย นำมาซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำในประเทศ ให้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุมักจะมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงกว่ากลุ่มผู้มีอายุน้อย และการที่ประชากรวัยแรงงานที่มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง อาจนำมาซึ่งปัญหาขาดแคลนกำลังแรงงานในประเทศ ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

แนวคิดบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีแนวทางตามมาตรฐานการจัดบริการเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุ ใน 6 ด้าน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2564) ดังนี้

1. มาตรฐานด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล

- 1.1 จัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ
- 1.2 บริการตรวจสุขภาพที่บ้าน
- 1.3 บริการให้ความรู้แนะนำการดูแลสุขภาพที่ถูกวิธีให้กับผู้ที่ดูแลผู้สูงอายุ เช่น การจัดโครงการฝึกอบรมให้ผู้ที่ต้องดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน
- 1.4 บริการตรวจสุขภาพประจำปี
- 1.5 บริการให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพและโรคภัยไข้เจ็บเป็นรายบุคคล
- 1.6 ออกบัตรประจำตัวให้กับผู้สูงอายุเพื่อรักษาฟรีในโรงพยาบาล ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลแห่งนั้น โดยไม่ต้องเสียค่ารักษาพยาบาล ค่ารักษาพยาบาล ในที่นี้หมายถึงเงินที่สถานพยาบาลเรียกเก็บในการรักษาพยาบาล ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการสงเคราะห์ผู้สูงอายุด้านการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2535
- 1.7 การบริการทางการแพทย์และการบริการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวก และรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
- 1.8 บริการช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล
- 1.9 การประกันสุขภาพ
- 1.10 บริการด้านกายภาพบำบัด
2. มาตรฐานด้านรายได้
 - 2.1 จัดสวัสดิการด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนและไม่มีแหล่งพึ่งพิงที่เพียงพอ
 - 2.2 ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน
 - 2.3 การช่วยเหลือค่าครองชีพประจำวัน
 - 2.4 จ่ายเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ
 - 2.5 การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
 - 2.6 กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
 - 2.7 ให้ส่วนลดในรายการต่าง ๆ เช่น ค่าชื้อยา ค่าโดยสารรถสาธารณะ ค่าโรงแรม ภัตตาคาร กิจการด้านบันเทิงและสถานที่ราชการ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน อุทยานแห่งชาติ ตลอดจนค่าบริการด้านบันเทิง
 - 2.8 ให้ทุนประกอบอาชีพที่เหมาะสม
3. มาตรฐานด้านที่พักอาศัย
 - 3.1 บ้านพักคนชรา เป็นบริการที่พักรักษาที่จัดไว้ให้ผู้สูงอายุที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกายและอารมณ์ ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาทางการเงินหรือปัญหาอื่น ๆ อันเป็นเหตุจำเป็นที่ต้องแยกออกจากครอบครัวหรือผู้มีรายได้น้อย
 - 3.2 สถานพยาบาลเป็นบริการที่พักรักษาสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการรักษาพยาบาลเป็นประจำและต่อเนื่อง หรือต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด
 - 3.3 บ้านพักคนชราที่ต้องเสียค่าบริการส่วนหนึ่ง

3.4 บริการครอบครัวอุปการะเป็นบริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว หรือไร้ที่พึ่ง

3.5 การจัดที่พักอาศัยและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

4. มาตรฐานด้านนันทนาการ

4.1 การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เพื่อเป็นศูนย์กลางข่าวสาร แหล่งพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุ รวมทั้งเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การจัดทัศนศึกษา ด้านศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ

4.2 ศูนย์บริการผู้สูงอายุ เพื่อให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว เช่น สถานที่ออกกำลังกาย เล่นกีฬา พักผ่อนหย่อนใจ ทำงานอดิเรก เป็นต้น

4.3 สโมสรผู้สูงอายุ เพื่อเป็นศูนย์รวมของผู้สูงอายุในการพักผ่อน ออกกำลังกาย พบปะสังสรรค์การรับบริการตรวจสุขภาพ การเรียนอาชีพ การเรียนภาษา การรับปรึกษาปัญหา การบำเพ็ญประโยชน์ให้สังคม เช่น สอนหนังสือ เล่านิทาน สอนดนตรี สอนลีลาศ ตลอดจนการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยและพิการ

4.4 บริการนันทนาการ งานรื่นเริงในวันนักขัตฤกษ์

4.5 การจัดกิจกรรมนันทนาการร่วมกับเยาวชน คนในชุมชน กลุ่มเครือข่าย

4.6 การทัศนศึกษาแหล่งธรรมชาติ ศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยวนอกสถานที่

5. มาตรฐานด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง

5.1 โอกาสในการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคม

5.2 การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุ ในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น

5.3 การส่งเสริมการจัดการศพตามประเพณี

5.4 จัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพประจำหมู่บ้าน โดยมีลักษณะการให้บริการดังนี้

(1) การบริการภายในศูนย์ ได้แก่ บริการด้านสุขภาพอนามัย กายภาพบำบัด สังคมสงเคราะห์ กิจกรรมเสริมรายได้ กิจกรรมเสริมความรู้ นันทนาการ และกิจกรรมด้านศาสนา เป็นต้น

(2) บริการหน่วยเคลื่อนที่ เป็นบริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน โดยการออกหน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำปรึกษา แก้ไขปัญหาบริการด้านสุขภาพอนามัยและบริการด้านข้อมูลข่าวสาร

(3) บริการบ้านพักฉุกเฉิน เป็นการบริการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า โดยการรับเข้าบ้านพักในบ้านพักฉุกเฉินเป็นการชั่วคราว

5.5 บริการด้านศาสนกิจและบริการฌาปนกิจให้คนชราที่ไม่มีญาติ

5.6 จัดฌาปนกิจสงเคราะห์

5.7 ลดหย่อนภาษีเงินได้ให้แก่บุตร ซึ่งเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่เป็นบุพการีและไม่มีรายได้ หรือมีรายได้น้อยกว่า 30,000 บาท

- 5.8 จัดให้มีกฎหมายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุ
- 5.9 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่องจนวาระสุดท้ายของชีวิต
- 5.10 หนุนแรงค์ให้คนในครอบครัวและชุมชนเห็นค่าของผู้สูงอายุ
- 5.11 ส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ
- 5.12 ส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุโดยการให้ความรู้ และข้อมูลแก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์
- 5.13 บริการด้านกฎหมาย เพื่อป้องกันรักษาความปลอดภัย สิทธิและสวัสดิการ
- 5.14 การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง
- 5.15 การให้คำแนะนำ ปรีกษา หรือดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางการแก้ไขปัญหาคือครอบครัว

6. มาตรฐานด้านการสร้างบริการและเครือข่ายเกื้อหนุน จัดตั้ง และพัฒนาบริการทางด้านสังคมในชุมชนที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุมากที่สุด โดยเน้นการให้บริการถึงบ้านและมีการสอดประสานกันระหว่างบริการทางสุขภาพและทางสังคม โดยครอบคลุมบริการดังต่อไปนี้

- 6.1 ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ
- 6.2 ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในเวลากลางวัน
- 6.3 บริการเยี่ยมบ้าน
- 6.4 ระบบดูแลผู้สูงอายุในชุมชน
- 6.5 บริการชุมชนเคลื่อนที่ไปในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกล
- 6.6 จัดตั้งระบบเฝ้าระวัง เกื้อกูล และดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน
- 6.7 จัดให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชน
- 6.8 ให้ความรู้ความสามารถให้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุและอาสาสมัครผู้ดูแล
- 6.9 สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน
- 6.10 บริการแม่บ้าน โดยการจัดส่งแม่บ้านไปช่วยเหลือผู้สูงอายุในการทำงานบ้านต่าง ๆ เช่น การจ่ายของ ทำความสะอาดบ้าน ประกอบอาหาร และการช่วยเหลืออื่น ๆ ที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุสบายขึ้น

จากภารกิจตามบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างต้น เมื่อพิจารณาในมิติของการนโยบาย สู่การปฏิบัติ ได้มีการระบุถึงความสำคัญของการเข้าสู่สังคมสูงอายุและนโยบายสาธารณะต่างๆ ไว้อย่างหลากหลาย เช่น พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พระราชบัญญัติคนพิการ พ.ศ. 2550 (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พระราชบัญญัติระเบียบ

บริหารราชการเมืองพญา พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารงานและงบประมาณท้องถิ่น เป็นต้น ดังนั้นเมื่อพิจารณาภาพรวมแล้วพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างมากในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศผ่านความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สรุป

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ทำให้ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยจึงได้ จัดทำแผนระยะยาวและกำหนดนโยบายที่ครอบคลุม เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะ บทบาทสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ต้องร่วมมือกับทุกภาคส่วน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตใน สังคมอย่างมีคุณค่าและมีความสุข ตามกฎหมายไทยและสากล ผู้สูงอายุคือบุคคลอายุ 60 ปีขึ้นไป ประเทศที่มี ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเกิน ร้อยละ 10 หรืออายุ 65 ปีขึ้นไปเกิน ร้อยละ 7 ถือว่าเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ หากมี สัดส่วนถึง ร้อยละ 20 หรือ ร้อยละ 14 ตามลำดับ ถือว่าเป็น “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับ บริการในหลายด้าน ได้แก่ การแพทย์, การศึกษา, การประกอบอาชีพ, การพัฒนาตนเอง, สิ่งอำนวยความสะดวก, การเดินทาง, การเข้าชมสถานที่รัฐ, และการช่วยเหลือเมื่อฉุกเฉิน สิทธิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาท สำคัญในการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติกระจายอำนาจ ปี พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ ท้องถิ่นมีอำนาจในการให้บริการด้านการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และ ผู้ด้อยโอกาส ด้วยความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ จึงสามารถเข้าใจปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุได้ตรง จจุด ซึ่งผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานดังกล่าวคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับ ผู้สูงอายุมากที่สุด โดยมีแนวทางการเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัยอย่างยั่งยืนดังต่อไปนี้

1. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี “ศูนย์บริการผู้สูงอายุ” เฉพาะด้านในทุกพื้นที่ เพื่อเป็นหน่วยงานด่านหน้าในการเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุได้ตรงจุด
2. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสรรงบประมาณให้ท้องถิ่นสามารถจัดทำ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยตรง เช่น โครงการฝึกอาชีพ กิจกรรมสังคม การฟื้นฟูสุขภาพเฉพาะทาง เป็นต้น
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปรับปรุงแผนพัฒนาท้องถิ่นให้มีเป้าหมายเฉพาะเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยกำหนด เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เช่น “ตำบลปลอดความเหงา” หรือ “เทศบาลสูงวัยสุขภาวะ”
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างกลไก “งบประมาณร่วม” ระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการดำเนินโครงการต่อเนื่อง
5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมการอบรม “นักพัฒนาสังคมผู้สูงอายุท้องถิ่น” ให้มีความรู้ความเข้าใจ ในประเด็นสังคมสูงวัยแบบองค์รวม
6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาชุดองค์ความรู้ด้าน Active Ageing และ WHOQOL ให้บุคลากรใช้เป็นเครื่องมือในการออกแบบกิจกรรมและประเมินผล

7. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผลักดันให้เกิดเครือข่ายภาคีระดับตำบล/เทศบาล เช่น โรงเรียน, โรงพยาบาล, วัด, ชมรมผู้สูงอายุ เพื่อบูรณาการบริการร่วมกัน
8. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดตั้ง “คณะทำงานเพื่อสังคมสูงวัย” ในแต่ละท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่ประสานนโยบายเชิงพื้นที่
9. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดตั้งฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับผู้สูงอายุแต่ละพื้นที่ เพื่อใช้ในการวางแผน การช่วยเหลือเฉพาะบุคคล และการติดตามผล
10. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบ GIS หรือ Big Data มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ความต้องการเฉพาะกลุ่ม

บรรณานุกรม

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). การจำแนกผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.dop.go.th/>
- กรมประชาสัมพันธ์. (2558). 13 เมษายน วันผู้สูงอายุแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2568 จาก <http://www.mcp.ac.th/>.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). มาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- กลุ่มกฎหมาย สลก. (2564). กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการหน้าที่และอำนาจ. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 258 จาก <https://dsdw.go.th/Responsibility/9>
- กวิสรา สมทรัพย์. (2567). วันผู้สูงอายุสากล 1 ตุลาคม. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2568 จาก <https://www.nhrc.or.th/>
- กัญญาณัฐ ไพคำ. (2561). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. 7(2), 19-26.
- นิติวัฒน์ ไทพิทักษ์. (2556). คุณภาพชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรตรี-โท (สองภาษา). ใน (การค้นคว้าแบบอิสระ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.
- สุรัชย์ ปัญญาพหุธิพงศ์. (2565). เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2568 จาก ความลับของคนไข้
- อนรรฆ อีสเฮาะ. (2562). คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล. ใน (สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อรรณพ น้อยวัฒน์. (2556). กระบวนการจัดการความรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการจัดการความรู้. เรียกใช้เมื่อ 3 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.stou.ac.th/>
- World Health Organization. (1997). WHOQOL: Measuring Quality of Life. Geneva: WHO.
- World Health Organization. (2002). Active Ageing: A Policy Framework. Geneva: WHO.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ
แผงเซลล์แสงอาทิตย์ประเภทที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี*
MARKETING MIX FACTORS AFFECTING CONSUMERS' PURCHASING DECISION
PROCESS FOR RESIDENTIAL SOLAR PANELS IN CHONBURI PROVINCE

อติศักดิ์ เจริญรุ่งโรจน์

Atisak Rienrungrote

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, ประเทศไทย

Provincial Electricity Authority, Thailand

ธนภณ นิธิชาวกุล

Tanaphon Nitichaowakul

กัญจนวลัย นนทแก้ว แฟร์รี่

Kanvalai Nontakaew Ferry

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, ประเทศไทย

Provincial Electricity Authority of Koh sichang Branch, Thailand

E-mail: 66920061@go.buu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลทางตรงต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่าแผงเซลล์แสงอาทิตย์และ 3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการรับรู้คุณค่าไปยังกระบวนการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 356 ตัวอย่าง ได้ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Analysis) ด้วยแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลทางตรงต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์ ที่ระดับ 0.555 และ 0.342 แสดงให้เห็นว่าการปรับปรุงส่วนประสมทางการตลาดและการสร้างการรับรู้คุณค่าสามารถกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อโดยตรง ในส่วนของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่า ที่ระดับ 0.861 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่าอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่ระบุว่ากิจกรรมทางการตลาด เป็นปัจจัยที่สามารถสร้างคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้

* Received 15 June 2025; Revised 6 July 2025; Accepted 12 July 2025

ส่วนปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการรับรู้คุณค่าไปยังกระบวนการตัดสินใจซื้อ ที่ระดับ 0.294 และผลการวิจัยพบว่าการรับรู้คุณค่ามีผลโดยตรงต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ ที่ระดับ 0.342 โดยผลลัพธ์นี้ ยืนยันว่าการสร้างการรับรู้คุณค่าที่สูงขึ้นสามารถเสริมสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์ มากขึ้น

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, การรับรู้คุณค่า, กระบวนการตัดสินใจซื้อ, แผงเซลล์แสงอาทิตย์

Abstract

The objectives of this research are: 1. To examine the direct influence of marketing mix factors and perceived value on the decision-making process for purchasing solar panels. 2. To investigate the direct influence of marketing mix factors on the perceived value of solar panels. 3. To study the indirect influence of marketing mix factors through perceived value on the decision-making process for purchasing solar panels, in accordance with empirical data. This is a quantitative research study that utilizes a questionnaire as the research tool. The sample consists of 356 participants, selected through purposive sampling. Descriptive statistics and causal analysis were employed using Structural Equation Modeling (SEM). The research findings indicate that both marketing mix factors and perceived value have a direct influence on the decision-making process for purchasing solar panels, with coefficients of 0.555 and 0.342, respectively. This demonstrates that enhancing the marketing mix and establishing perceived value can directly stimulate purchase decisions. Furthermore, marketing mix factors have a significant direct influence on perceived value, with a coefficient of 0.861. The results support the theory that marketing activities are factors capable of creating value perceived by consumers. Marketing mix factors also have an indirect influence through perceived value on the decision-making process for purchasing, with a coefficient of 0.294. The findings show that perceived value has a direct effect on the decision-making process for purchasing, with a coefficient of 0.342. This outcome confirms that increasing perceived value can enhance consumers' motivation to purchase solar panels.

Keywords: Marketing Mix, Perceived Value, Purchase Decision Process, Solar Panels

บทนำ

พลังงานไฟฟ้าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ เป็นค่าใช้จ่ายหลักของทุกครัวเรือน อุปกรณ์ไฟฟ้าภายในบ้านที่เพิ่มขึ้นทำให้ปริมาณการใช้ไฟฟ้าในครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ตามมาด้วยปัญหาค่าไฟฟ้าที่สูงขึ้น ผู้บริโภคจึงหาวิธีลดค่าไฟฟ้า ซึ่งระบบไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์เป็นทางเลือกหนึ่งที่มีการลงทุนด้วยต้นทุนการผลิตที่ต่ำและมีการคืนทุนที่เหมาะสม (Berkeley Lab, 2023)

ถึงแม้ว่าค่าไฟฟ้าจะมีการปรับตัวสูงขึ้น ต้นทุนแผงเซลล์แสงอาทิตย์มีแนวโน้มลดลง พลังงานที่ผลิตได้เป็นพลังงานสะอาดช่วยลดมลพิษ ธุรกิจพลังงานแสงอาทิตย์ขยายตัวและแข่งขันสูงขึ้น (สุรกิจ ทองสุก และอรรถพล เก่าพิทักษ์กุล, 2561) จึงเป็นโอกาสทางธุรกิจในการจำหน่ายแผงเซลล์แสงอาทิตย์ จึงได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลเพื่อนำเสนอให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภค ส่งต่อการรับรู้คุณค่าให้เกิดการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์เป็นอย่างไร

การศึกษาส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแผนกลยุทธ์ทางการตลาดให้มียอดขายสูงขึ้น โดยการใช้ไฟฟ้าในครัวเรือนมักแปรผันตามอุณหภูมิและระดับรายได้ โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีประชากรหนาแน่นซึ่งมีการใช้ไฟฟ้าสูงกว่านอกเขตเมือง จากสถิติปริมาณการใช้พลังงานไฟฟ้าในปี พ.ศ. 2566 พบว่า กรุงเทพมหานคร ระยอง ชลบุรี สมุทรปราการ และปทุมธานี เป็นจังหวัดที่มีการใช้ไฟฟ้าสูงสุด โดยมีปริมาณการใช้พลังงานไฟฟ้า 16.11 %, 11.04 %, 7.57 %, 4.23 % และ 3.90 % ตามลำดับ ทั้งนี้แผงเซลล์แสงอาทิตย์จะต้องมีพื้นที่การติดตั้งที่เหมาะสม ซึ่งกรุงเทพมหานครที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่มีลักษณะโครงสร้างเป็นอาคารสูง ส่วนจังหวัดระยองปริมาณการใช้ไฟฟ้าจะเป็นกลุ่มนิคมอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ จึงพิจารณาเลือกจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีการใช้ไฟฟ้าสูงสุด 1 ใน 3 ของประเทศ และมีบ้าน จำนวน 1,133,199 หลังคาเรือนปี 2566 (กรมการปกครอง, 2566) เนื่องจากพื้นที่บริเวณชลบุรีมีความหลากหลายด้านภูมิศาสตร์และประชากร จึงพิจารณาเป็นพื้นที่ศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์ประเภทที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี (สายสุนีย์ สิทธิมงคล, 2564)

แม้ค่าไฟฟ้าจะมีการปรับตัวสูงขึ้น แต่ค่าใช้จ่ายในการติดตั้งแผงเซลล์แสงอาทิตย์กลับลดลง ทำให้การติดตั้งแผงเซลล์แสงอาทิตย์บนบ้านเรือนกลายเป็นที่นิยม โดยเฉพาะในช่วงที่ธุรกิจพลังงานแสงอาทิตย์ขยายตัวและแข่งขันสูงขึ้น (สุรกิจ ทองสุก และอรรถพล เก่าพิทักษ์กุล, 2561) การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4 ส่วนและการรับรู้คุณค่า จึงมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Kotler & Keller, 2016) สำหรับระบบผลิตพลังงานไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์

งานวิจัยนี้ศึกษาส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ แผงเซลล์แสงอาทิตย์ ผลการวิจัยนี้ผู้ประกอบการ ร้านค้า หน่วยงาน จะทราบถึงการนำเสนอตัวผลิตภัณฑ์ การตั้งราคา การจัดสถานที่และการจัดโปรโมชั่น ให้ผู้บริโภครับรู้คุณค่าถึงประโยชน์เปรียบเทียบกับต้นทุนที่ได้รับประกอบการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสามารถนำไปใช้กำหนดแผนกลยุทธ์การตลาดหรือส่งเสริมการใช้พลังงานไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ในภาคครัวเรือนจังหวัดชลบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลทางตรงต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่าแผงเซลล์แสงอาทิตย์

3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการรับรู้คุณค่าไปยังกระบวนการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้ไฟฟ้า ประเภทที่อยู่อาศัยในเขตจังหวัดชลบุรี จำนวน 11 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 1,088,391 หลังคาเรือนปี 2565 (องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี, 2022)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่อยู่อาศัยในจังหวัดชลบุรี การสุ่มตัวอย่างใช้เทคนิควิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 356 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความเห็นของผู้บริโภคต่อส่วนประสมทางการตลาด การรับรู้คุณค่าและกระบวนการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์ประเภทที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบเชิงยืนยันของส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์ประเภทที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุของส่วนประสมทางการตลาด และการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์ประเภทที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) ตลอดจนผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงคักับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (ศิริชัย พงษ์ชัย, 2556) พบว่ามีค่า IOC ที่มีค่ามากกว่า 0.5 เพื่อให้แน่ใจว่าสามารถวัดตัวแปรได้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ซึ่งผลการประเมินมีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25-0.75 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีของ Cronbach (Cronbach, 1991) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่น 0.665-0.932 ผู้วิจัยเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและแบบออนไลน์ผ่านระบบ Google Forms

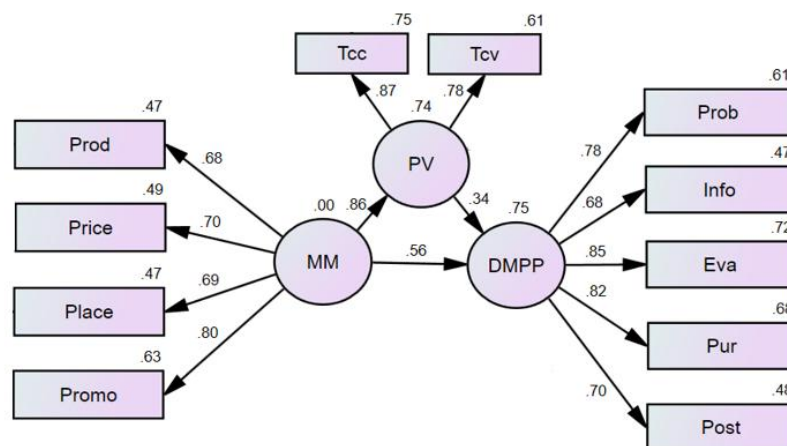
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เช่น AMOS และ SPSS มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ เพื่อพิจารณารูปแบบและลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อทดสอบความเหมาะสมของโครงสร้างแบบสอบถามและความตรงของเครื่องมือ รวมทั้งการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) มาศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและอิทธิพลระหว่างปัจจัยหลัก เช่น ส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่า พร้อมทั้งประเมินความเหมาะสมของโมเดลด้วยดัชนีวัดความพอใจ เช่น ค่าดัชนี Chi-square, GFI ,CFI, RMSEA และ RMR (Hair et al., 2014) ซึ่งช่วยให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ในเชิงกลยุทธ์และสนับสนุนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุของส่วนประสมทางการตลาด และการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแฟงเซลล์แสงอาทิตย์ประเภทที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM) ค่าดัชนีทางสถิติที่ใช้ในการทดสอบโมเดลอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ทุกค่า เป็นการชี้ว่าโมเดลนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูล โดยพิจารณาได้จากค่าสถิติไค-สแควร์สัมพันธ์เท่ากับ 2.105 ดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 0.966 ดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 0.986 ดัชนี ค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.056 และ ค่า RMR มีค่าเท่ากับ 0.015 โดยค่าสถิติทั้งหมดผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด แสดงว่าโมเดลเชิงสาเหตุของส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแฟงเซลล์แสงอาทิตย์ประเภทที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี ดังแสดงในภาพที่ 1 และตารางที่ 1

CHISQUARE/DF = 2.105, GFI = 0.966, CFI = 0.986, RMSEA = 0.056, RMR = 0.015

ภาพที่ 1 โมเดลเชิงสาเหตุของส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแฟงเซลล์แสงอาทิตย์

ตารางที่ 1 ดัชนีความสอดคล้องของผลการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด การรับรู้คุณค่าและกระบวนการตัดสินใจซื้อแฟงเซลล์แสงอาทิตย์

	χ^2	df	χ^2 / df	GFI	CFI	RMSEA	RMR
เกณฑ์	-	-	≤ 3.00	≥ 0.90	≥ 0.90	≤ 0.07	≤ 0.08
ค่าดัชนี	65.249	31	2.105	0.966	0.986	0.056	0.015

การวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง (DE) ค่าอิทธิพลทางอ้อม (IE) และค่าอิทธิพลรวม (TE) ของอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแฟงเซลล์แสงอาทิตย์ประเภทที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี บ่งชี้ให้เห็นโดยภาพรวมว่า ส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลทางตรง (DE = 0.555) ต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ และมีอิทธิพลทางอ้อม (IE = 0.294) ผ่านการรับรู้คุณค่าไปยังกระบวนการตัดสินใจซื้อแฟงเซลล์แสงอาทิตย์ ในส่วนของส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลทางตรง (DE = 0.861) ต่อการรับรู้คุณค่า และการรับรู้คุณค่า มีอิทธิพลทางตรง (DE = 0.342) ต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแฟงเซลล์แสงอาทิตย์ ทั้งนี้ ความแปรปรวนของกลุ่มอ้างอิงได้รับการอธิบายจากอิทธิพลของการรับรู้คุณค่า ร้อยละ 74.1 ($R^2 = 0.741$) ; และกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ร้อยละ 75.2 ($R^2 = 0.752$) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าอิทธิพลทางตรง (DE) ค่าอิทธิพลทางอ้อม (IE) และค่าอิทธิพลรวม (TE)

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรวัดผล					
	การรับรู้คุณค่า (PV)			กระบวนการตัดสินใจซื้อ (DMPP)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ส่วนประสมทางการตลาด (MM)	0.861		0.861	0.555	0.294	0.849
การรับรู้คุณค่า (PV)				0.342		0.342
กระบวนการตัดสินใจซื้อ (DMPP)						
R^2	0.741			0.752		

TE = Total Effect, DE = Direct Effect, IE = Indirect Effect

ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณขององค์ประกอบส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแฟงเซลล์แสงอาทิตย์ประเภทที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี พบว่า

ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณขององค์ประกอบส่วนประสมทางการตลาด มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 4 ตัว สามารถใช้อธิบายลักษณะของส่วนประสมทางการตลาด ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สามารถพยากรณ์ส่วนประสมทางการตลาด โดยด้านการส่งเสริมการตลาด ได้ร้อยละ 63.3 ($R^2 = 0.633$) ด้านราคา ได้ร้อยละ 49.1 ($R^2 = 0.491$) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ได้ร้อยละ 47.5 ($R^2 = 0.475$) และด้านผลิตภัณฑ์ ได้ร้อยละ 46.6 ($R^2 = 0.466$) ตามลำดับ

ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณขององค์ประกอบการรับรู้คุณค่า มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 2 ตัว สามารถใช้อธิบายลักษณะของการรับรู้คุณค่า ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สามารถพยากรณ์การรับรู้คุณค่า โดยตัวแปรต้นทุนทั้งหมดที่ได้จ่ายไป ได้ร้อยละ 74.9 ($R^2 = 0.749$) และประโยชน์ทั้งหมดที่ได้รับ ได้ร้อยละ 61.4 ($R^2 = 0.614$) ตามลำดับ

ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณขององค์ประกอบกระบวนการตัดสินใจซื้อ มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 5 ตัว สามารถใช้อธิบายลักษณะของกระบวนการตัดสินใจซื้อ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สามารถพยากรณ์กระบวนการตัดสินใจซื้อ โดยตัวแปรการประเมินทางเลือก ได้ร้อยละ 72.0 ($R^2 = 0.720$) การตัดสินใจซื้อ ได้ร้อยละ 67.8 ($R^2 = 0.678$) การรับรู้ปัญหา ได้ร้อยละ 61.5 ($R^2 = 0.615$) พฤติกรรมภายหลังการซื้อ ได้ร้อยละ 48.3 ($R^2 = 0.483$) และการค้นหาข้อมูล ได้ร้อยละ 46.6 ($R^2 = 0.466$) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณขององค์ประกอบส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแมลงเซลล์แสงอาทิตย์ประเภทที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี

องค์ประกอบ/ ตัวแปรแฝง	ตัวบ่งชี้/ตัวแปรสังเกตได้	ผลวิเคราะห์ข้อมูล		
		Factor loading	t-test	R^2
ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix)	ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	0.683***		0.466
	ด้านราคา (Product)	0.700***	0.14	0.491
	ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	0.689***	0.107	0.475
	ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	0.796***	0.129	0.633
การรับรู้คุณค่า (Perceived Value)	ต้นทุนทั้งหมดที่ได้จ่ายไป (Total customer cost)	0.865***		0.749
	ประโยชน์ทั้งหมดที่ได้รับ (Total customer value)	0.784***	0.066	0.614
กระบวนการตัดสินใจซื้อ (Decision Making Process Purchasing)	การรับรู้ปัญหา (Problem recognition)	0.784***		0.615
	การค้นหาข้อมูล (Information search)	0.683***	0.075	0.466
	การประเมินทางเลือก (Evaluation of alternatives)	0.848***	0.067	0.720
	การตัดสินใจซื้อ (Purchase decision)	0.824***	0.077	0.678
	พฤติกรรมภายหลังการซื้อ (Post Purchase)	0.695***	0.076	0.483

*** p-value < 0.001

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาตัวแบบสมการโครงสร้างของส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแฟงเซลล์แสงอาทิตย์ประเภทที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี

ผลจากการวิจัย พบว่า ระดับส่วนประสมทางการตลาด การรับรู้คุณค่า และกระบวนการตัดสินใจซื้อแฟงเซลล์แสงอาทิตย์ประเภทที่อยู่อาศัยในจังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญอย่างมากกับส่วนประสมทางการตลาด โดยเฉพาะในด้านผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานของ (Huang, H., Wang, Y., & Wang, C., 2020) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภคสามารถสร้างได้ผ่านการเน้นย้ำคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างและประโยชน์ที่โดดเด่น ซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญในการเพิ่มคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ในสายตาของผู้บริโภค นอกจากนี้ (Lee, S., & Lee, J., 2021) ระบุว่า การนำนวัตกรรมมาใช้ในผลิตภัณฑ์ช่วยเสริมสร้างการรับรู้คุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของลูกค้า อีกทั้งช่องทางการจัดจำหน่าย สะท้อนถึงความสำคัญของการมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก (Wang & Yang, 2016) รวมถึงการให้ความสำคัญกับราคา และการส่งเสริมการตลาดที่เป็นกุญแจสำคัญในการสร้างการรับรู้คุณค่า เสริมความพอใจและความจงรักภักดีต่อตราสินค้า (Sangroya, D., & Sahu, G., 2019)

จากข้อมูลผลการศึกษาการรับรู้คุณค่า พบว่า ผู้บริโภคมีการรับรู้ที่ดีเกี่ยวกับต้นทุนทั้งหมดที่จ่ายไป ทั้งด้านราคาและประโยชน์ที่ได้รับมีค่าเฉลี่ย แสดงถึงการที่ลูกค้าต้องการเห็นคุณค่าในการลงทุนกับแฟงเซลล์แสงอาทิตย์ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่คุ้มค่างบราคาที่จ่ายไป (Wei, Y., & Zhang, P., 2018) นอกเหนือจากนี้ การรับรู้คุณค่าทางด้านจิตใจและการเงินมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ เช่น การรับรู้ปัญหา การประเมินทางเลือก และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ดังนั้น การตัดสินใจดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในการค้นหาข้อมูล และการประเมินทางเลือกก่อนที่จะตัดสินใจ ทำให้ผู้ผลิตจำเป็นต้องให้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเชื่อถือได้ (Huang, H., Wang, Y., & Wang, C., 2020)

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลจากการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแสดงให้เห็นว่าการจัดการด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่า คุณภาพ และราคา ซึ่งสามารถส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค นอกจากนี้ จากงานวิจัยในช่วงที่ผ่านมาได้ยืนยันถึงความสำคัญของการจัดการตลาดที่มีประสิทธิภาพต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Saeidi et al., 2017) ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมซื้อแสดงให้เห็นว่าความโปร่งใสในข้อมูลของผลิตภัณฑ์และความน่าเชื่อถือของผู้ขายมีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับหนึ่ง ดังนั้น การสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์กับลูกค้ามีความสำคัญเทียบเท่าหรือมากกว่าคุณภาพของผลิตภัณฑ์เอง (Kumar & Reinartz 2016) นอกจากนี้ การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าส่งผลให้มียอดขายเพิ่มขึ้นและความจงรักภักดีต่อตราสินค้า รวมถึงการสร้างประสบการณ์การซื้อที่เป็นเอกลักษณ์และประชาสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง (Lamb, C. W., Hair, J. F., & McDaniel, C., 2017) ได้อธิบายว่าการนำหลักการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ (CRM) มาใช้ในกระบวนการตลาดสามารถช่วยเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าและช่วยในการตัดสินใจซื้อผ่านการให้บริการและประสบการณ์ที่ดีเยี่ยม

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านราคาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดในการสร้างการรับรู้คุณค่าในตลาดแผงเซลล์แสงอาทิตย์ โดยมีค่าพารามิเตอร์ β เท่ากับร้อยละ 77.50 ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่สื่อถึงความสัมพันธ์ระหว่างราคากับการรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่เสนอโดย (Wang, Y., & Chen, P., 2019) ที่เน้นย้ำว่าการตั้งราคาที่เหมาะสมเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างการรับรู้คุณค่าและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในตลาดที่มีการแข่งขันสูง

จากการศึกษาของ (Chen, Chang, & Lin, 2019) ในตลาดพลังงานทดแทน ยังชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคจะมองว่าราคาที่ต่ำกว่ามักเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการมองเห็นคุณค่าสูงขึ้น นอกจากนี้ (Zhang, Y., & Li, C., 2020) ยังยืนยันว่าราคาเป็นปัจจัยหลักที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภครับรู้ว่าการลงทุนในแผงเซลล์แสงอาทิตย์นั้นคุ้มค่าและน่าดึงดูดใจ โดยเฉพาะในตลาดพลังงานที่เน้นความคุ้มค่าและความยั่งยืนในทางปฏิบัติ การตั้งราคาที่เหมาะสมและโปร่งใสจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่สามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์มากขึ้น กลยุทธ์การกำหนดราคาที่ไม่เหมาะสม เช่น การตั้งราคาสูงเกินไปอาจทำให้เกิดความลังเลและลดโอกาสในการขาย ขณะที่ราคาที่ต่ำเกินไปอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของคุณภาพและความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับ (Fuchs, C., 2017) ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาแนวทางการตั้งราคาอย่างมีประสิทธิภาพเป็นกุญแจสำคัญต่อความยั่งยืนและขยายตลาดพลังงานทดแทนในอนาคต

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์ โดยส่งผลผ่านการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้ออย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ (Lichtenstein et al., 2018) ที่เน้นว่าการสร้างความมั่นใจจากการรับรู้คุณค่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นการซื้อและสร้างความผูกพันระยะยาวกับลูกค้า สอดคล้องกับ (De Groot et al., 2020) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารคุณค่าอย่างมีประสิทธิภาพและกลยุทธ์การตั้งราคาที่เหมาะสม เป็นหัวใจของกลยุทธ์การตลาดที่ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของตราสินค้า รวมถึงคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ในด้านคุณภาพและนวัตกรรม มีผลต่อความพึงพอใจและความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์ (Gao & Yu, 2019)

จากที่กล่าวมาข้างต้น การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อแผงเซลล์แสงอาทิตย์ของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์และระบบการจัดการด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความมั่นใจและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Gao & Yu, 2019) ที่เน้นว่าคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ในด้านคุณภาพและนวัตกรรม มีผลต่อความพึงพอใจและความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าสูงและแตกต่าง ก็จะเสริมสร้างความจงรักภักดีและความพึงพอใจของลูกค้าในระยะยาว ในด้านการตั้งราคา ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการรับรู้คุณค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Wang, Y., & Chen, P., 2019) พบว่า ราคาคือกลยุทธ์สำคัญที่สามารถส่งผลต่อภาพลักษณ์ของตราสินค้าและความรู้สึกของมูลค่า ซึ่งความคุ้มค่าของราคาที่เหมาะสมสามารถปรับระดับความมั่นใจของผู้บริโภคและกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อได้มากขึ้น ยิ่งราคาที่ต่ำกว่ามักถูกมองว่ามีความคุ้มค่า

สูงขึ้นในสายตาผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดพลังงานที่เน้นความคุ้มค่าและการลงทุนระยะยาว กลยุทธ์การตั้งราคาที่ชัดเจนและโปร่งใสจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความมั่นใจและความน่าเชื่อถือในตลาด

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดแผงเซลล์แสงอาทิตย์โดยเน้นการตั้งราคาที่ชัดเจนและโปร่งใสเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นของผู้บริโภค ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ดูน่าเชื่อถือและเพิ่มความน่าสนใจในสายตาของผู้บริโภค นอกจากนี้ ควรมีการสำรวจและติดตามความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงกลยุทธ์การตลาดและผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การฟังเสียงของลูกค้าและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ตามข้อเสนอแนะจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระยะยาว สร้างความภักดีในกลุ่มลูกค้า อีกทั้งยังเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยรักษฐานลูกค้าเดิมและเพิ่มโอกาสในการขยายฐานลูกค้าใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิจัยว่า การบริหารกลยุทธ์ด้านราคา การสื่อสารคุณค่าอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความยั่งยืนและความสำเร็จของธุรกิจในระยะยาว ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้ บริษัทผู้ผลิตและจัดจำหน่ายแผงเซลล์แสงอาทิตย์ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาและการสื่อสารด้านคุณค่าอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นย้ำถึงความโปร่งใสในการตั้งราคาที่เหมาะสมและสามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค รวมทั้งควรเน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้าผ่านกลยุทธ์ด้านการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจและความภักดีในระยะยาว การสื่อสารคุณค่าของผลิตภัณฑ์ในด้านคุณภาพ นวัตกรรม และความคุ้มค่าของราคา จะช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่แบรนด์ อีกทั้งควรติดตามและปรับกลยุทธ์ตามความต้องการของตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองความคาดหวังและสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดพลังงานทดแทนอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ตัวแปรส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) เป็นตัวแปรต้นที่ส่งผลต่อ การรับรู้คุณค่า (Perceived Value) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรด้านผลิตภัณฑ์ (Product), ราคา (Price), ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place), และประชาสัมพันธ์ (Promotion) มีค่าสัมประสิทธิ์ (path coefficient) สูงและมีเครื่องหมาย *** บ่งชี้ว่ามีอิทธิพลต่อ Perceived Value อย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งยังพบว่าตัวแปร Total Customer Cost และ Total Customer Value ยังเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อ Perceived Value อีกด้วย โดยทั้งสองตัวแปรนี้เป็นตัวแปรจัดการด้านต้นทุนและประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับ ซึ่งส่งผลต่อความคาดหวังและความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ และส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อ (Purchase Decision) ในกลุ่มตัวแปรกลยุทธ์การตลาดตัดสินใจซื้อ ได้แก่ Problem Recognition, Information Search, Evaluation of Alternatives, Purchase Decision และ Post Purchase Behavior ผลจากการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรเหล่านี้แต่ละตัวมีผลต่อกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives) และการตัดสินใจซื้อ (Purchase

Decision) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สูงมาก และมีค่า R^2 สูงแสดงว่ามีความแข็งแกร่งทางสถิติและสามารถอธิบายพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- กระทรวงพลังงาน. (2566). สถิติการใช้ไฟฟ้าประเทศไทยประจำปี 2566. เรียกใช้เมื่อ 29 กรกฎาคม 2566. จาก https://public.tableau.com/app/profile/epposite/viz/Electricity_Consumption/sheet2
- กรมการปกครอง. (2566). ระบบสถิติทางการทะเบียนราษฎร(รายเดือน). เรียกใช้เมื่อ 29 กรกฎาคม 2566. จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>
- สายสุนีย์ สิทิมงคล. (2564). โมเดลเชิงสาเหตุส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้คุณค่าในตลาดพลังงานทดแทน. ใน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- สุภมาส อังสุโชติ, คณะ. (2552). แนวทางการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย. วารสารวิจัยและสถิติ, 12(4), 50-55.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2556). การใช้ IOC ในการตรวจสอบความตรงของแบบสอบถาม. วารสารวิจัยและพัฒนา, 8(2), 45-52.
- สุขสันต์ ทองสุก และอรรถพล เก้าพิทักษ์กุล. (2561). ปัจจัยสนับสนุนการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในชุมชน. ใน (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- Berkeley Lab. (2023). Solar Investment and Performance. Berkeley National Laboratory. Retrieved August 1, 2525 from <https://www.cesa.org/event/rps-ces-berkeley-labs-2023-review/>
- Chen, Y., Chang, C., & Lin, P. (2019). Consumer Perceptions and Energy Pricing Strategies in Renewable Energy Markets. *Renewable Energy*, 138, 530-540.
- De Groot, J. I., de Groot, D., & van der Ploeg, F. (2020). Effective Value Communication Strategies in Sustainable Energy Markets. *Energy Policy*, 138, 111-122.
- Fuchs, C. (2017). Developing Effective Pricing Strategies for Sustainable Markets. *Journal of Business Ethics*, 144(4), 689-702.
- Gao, Y., & Yu, W. (2019). Customer perceived value, product quality, and brand loyalty in the renewable energy industry: Evidence from solar panels. *Renewable Energy*, 133, 38-46.
- Huang, H., Wang, Y., & Wang, C. (2020). The influence of perceived value and customer satisfaction on switching intention in solar energy: Evidence from China. *Renewable Energy*, 161, 774-784.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* (4th ed.). Guilford Publications.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management* (15th ed.). Pearson.

- Lamb, C. W., Hair, J. F., & McDaniel, C. (2017). *MKTG* (12th ed.). Cengage Learning.
- Lee, S., & Lee, J. (2021). Examining the impact of perceived values and trust on sustainable energy investment decisions: Focus on solar energy consumers. *Journal of Cleaner Production*, 279, 123928.
- Lichtenstein, D. R., Burton, S., & Zane, C. M. (2018). Consumer Confidence and Purchase Intentions: The Role of Perceived Value. *Journal of Consumer Research*, 44(1), 150-165.
- Saeidi, S. P., Saeidi, P., & Saeidi, T. (2017). The Impact of Trust and Customer Engagement on Customer Loyalty in the Context of E-commerce. *Electronic Commerce Research and Applications*, 22, 14-25.
- Solomon, M. R. (2016). *Consumer Behavior: Buying, Having, and Being* (12th ed.). Pearson.
- Wang, Y., & Chen, P. (2019). Dynamic pricing strategies and perceived value in the solar energy market. *Energy Economics*, 81, 857-866.
- Wei, Y., & Zhang, P. (2018). Cost Savings and Perceived Value in Renewable Energy Adoption. *Energy Policy*, 122, 447-456.
- Zhang, Y., & Li, C. (2020). Pricing strategies and consumer purchase intention in renewable energy markets: Evidence from solar panel adoption. *Renewable Energy*, 147, 1236-1246.

โครงการคลองไทย: การวิเคราะห์ผลกระทบ ในมิติ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม*

THE THAI CANAL PROJECT: AN IMPACT ANALYSIS IN ECONOMIC, SOCIAL, AND ENVIRONMENTAL DIMENSIONS

สมชาติ ไกรลาสสุวรรณ

Somchart Krailassuwan

นักวิชาการอิสระ, ประเทศไทย

Independent scholar, Thailand

E-mail: Somchart13@gmail.com

บทคัดย่อ

คลองไทยเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพในการพลิกโฉมเส้นทางการค้าทางทะเล โดยมีเป้าหมายในการเชื่อมมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิก ลดระยะทางเดินเรือกว่า 1,000-1,400 กิโลเมตร และลดต้นทุนการขนส่งสินค้าได้ถึง 15-20% โครงการนี้มีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์โลจิสติกส์ของภูมิภาค และอาจช่วยให้ประเทศไทยก้าวขึ้นเป็นศูนย์กลางการค้าและการขนส่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคลองไทยยังคงเผชิญกับข้อท้าทายที่สำคัญในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และความมั่นคง งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์คลองไทยในบริบททางประวัติศาสตร์ เปรียบเทียบกับคลองระหว่างประเทศอื่น เช่น คลองปานามา คลองสุเอซ และคลองคิลพร้อมทั้งศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยใช้กรอบแนวคิดด้านภูมิรัฐศาสตร์ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ (CBA) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าคลองไทยมีข้อได้เปรียบด้านโลจิสติกส์ เช่น การช่วยลดความแออัดของช่องแคบมะละกา และเปิดโอกาสให้ไทยเป็นศูนย์กลางการเดินเรือ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศชายฝั่ง การเพิ่มมลพิษทางน้ำ และการพัฒนาเมืองโดยรอบ อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงที่ต้องมีมาตรการรองรับ ข้อเสนอเชิงนโยบายระบุว่า การพัฒนาโครงการคลองไทยต้องมีการศึกษาความเป็นไปได้ที่ครอบคลุมทุกมิติ รวมถึงการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (EIA) และทางสังคม (SIA) นอกจากนี้ การสร้างกองทุนพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นเพื่อแบ่งปันผลประโยชน์แก่ชุมชน และการเจรจากับประเทศคู่ค้า เช่น จีน สหรัฐฯ และญี่ปุ่น มีความจำเป็นต่อความสำเร็จของโครงการ คลองไทยเป็นโครงการที่มีศักยภาพสูง แต่ต้องดำเนินการภายใต้แนวทางที่รอบคอบเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างโอกาสทางเศรษฐกิจและการปกป้องสิ่งแวดล้อมและสังคม

คำสำคัญ: คลองไทย, คอคอดกระ, การขนส่งทางทะเล, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

* Received 1 June 2025; Revised 14 July 2025; Accepted 21 July 2025

Abstract

The Thai Canal is a large-scale infrastructure project with the potential to transform maritime trade routes and enhance Thailand's role in global commerce. By connecting the Indian and Pacific Oceans, the canal aims to reduce shipping distances by 1,000-1,400 kilometers, lowering transportation costs by approximately 15-20%. This strategic initiative could position Thailand as a leading logistics hub in Southeast Asia, boosting trade efficiency and regional economic development. However, significant concerns remain regarding environmental sustainability, economic feasibility, and national security implications. This study analyzes the Thai Canal within its historical context, comparing it to other international canals, such as the Panama Canal, the Suez Canal, and the Kiel Canal. It also evaluates the project's economic, social, and environmental impacts using theoretical frameworks such as geopolitical analysis, Sustainable Development Goals (SDGs), and Cost-Benefit Analysis (CBA). The findings indicate that the Thai Canal could alleviate congestion in the Strait of Malacca and improve global trade routes. However, environmental risks—including disruptions to coastal ecosystems, increased water pollution, and extensive urban development—necessitate comprehensive mitigation measures. Additionally, the project requires substantial financial investment and international cooperation to ensure long-term viability. Policy recommendations emphasize the importance of conducting thorough feasibility studies, including Environmental Impact Assessments (EIA) and Social Impact Assessments (SIA). Establishing a local economic development fund to equitably distribute benefits among affected communities is essential. Furthermore, diplomatic negotiations with key trading partners, such as China, the United States, and Japan, will be crucial for securing international support and investment. Alternative solutions, including a land bridge across southern Thailand, should also be considered to optimize trade efficiency while minimizing environmental disruption. Although the Thai Canal presents significant potential, its successful implementation will require careful planning, sustainable development strategies, and extensive stakeholder engagement. Balancing economic growth with environmental preservation and social equity will be critical to ensuring the long-term benefits of this transformative infrastructure project.

Keywords: Thai Canal, Kra Canal, Maritime Transport, Sustainable Development

บทนำ

คลองไทย หรือที่รู้จักในอีกชื่อหนึ่งว่า “คอคอตกกระ” (Thai Canal หรือ Kra Canal) เป็นแนวคิดการขุดคลองเชื่อมระหว่างอ่าวไทยและทะเลอันดามันผ่านคาบสมุทรฉะลุงของประเทศไทย แนวคิดนี้มีมายาวนานหลายศตวรรษ ตั้งแต่ยุคสมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงปัจจุบันที่แนวโน้มการค้าโลกเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว คลองไทยถูกพูดถึงในฐานะโครงสร้างพื้นฐานระดับมหภาคที่สามารถพลิกโฉมเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คลองไทยเป็นเส้นทางทางเลือกในการขนส่งสินค้าทางทะเลแทนที่ช่องแคบมะละกา ซึ่งเป็นเส้นทางคับแคบที่มีปริมาณเรือเดินสมุทรหนาแน่นมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ในขณะเดียวกัน ช่องแคบมะละกายังมีข้อจำกัดด้านความลึกของร่องน้ำและเสี่ยงต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคงทางทะเล ทำให้เกิดความไม่แน่นอนต่อการขนส่งสินค้าในระดับโล

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่การค้าทางทะเลมีสัดส่วนมากกว่า 90% ของมูลค่าการค้าโลก (UNCTAD, 2022) ความจำเป็นในการพัฒนาทางเลือกใหม่ในการเดินเรือจึงทวีความสำคัญ ช่องแคบมะละกากำลังเผชิญปัญหาความแออัดและไม่สามารถรองรับเรือขนาดใหญ่ประเภท Ultra Large Container Ships (ULCS) หรือ Very Large Crude Carriers (VLCC) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขุดคลองไทยจึงถูกมองว่าเป็นทางออกเชิงยุทธศาสตร์ ที่สามารถลดระยะทางการเดินเรือระหว่างมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิกได้กว่า 1,000-1,400 กิโลเมตร ลดระยะเวลาการขนส่งประมาณ 2-3 วัน และลดต้นทุนโลจิสติกส์ลงประมาณ 15-20% (World bank, 2023) โดยเฉพาะในบริบทของยุทธศาสตร์ Belt and Road Initiative (BRI) ของจีน คลองไทยอาจมีบทบาทสำคัญในฐานะโหนดหลักของเครือข่ายการค้า

ประโยชน์ของการขุดคลองไทยในระดับชาติและระดับพื้นที่ ในระดับชาติ คลองไทยสามารถยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์ของภูมิภาค ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มรายได้จากค่าผ่านคลอง การจ้างงานในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น ท่าเรือ อุโมงค์ โกดัง และเขตอุตสาหกรรม รวมถึงเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ ในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะจังหวัดที่ตั้งอยู่ในเส้นทางคลองไทย เช่น จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี ระนอง และนครศรีธรรมราช จะได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขั้นพื้นฐานทั้งถนน ทางรถไฟ สนามบิน และระบบสาธารณสุข ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการจ้างงาน การลงทุน และการพัฒนาเมืองใหม่ สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ แม้ว่าโครงการคลองไทยจะมีศักยภาพในการพลิกโฉมเศรษฐกิจระดับภูมิภาคและระดับโลก แต่ยังมีข้อถกเถียงสำคัญหลายด้านที่ควรศึกษาอย่างรอบคอบ เช่น ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศทะเล ความมั่นคงทางทหาร และความเสี่ยงในการแบ่งแยกดินแดนจากการแยกประเทศออกเป็นสองฝั่งทะเล นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจในระยะยาว ความเหมาะสมด้านเทคโนโลยี วิศวกรรมการขุดคลอง ตลอดจนรูปแบบการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนโดยภาครัฐ ภาคเอกชน หรือความร่วมมือระหว่างประเทศ ดังนั้น การศึกษาคลองไทยจึงเป็นก้าวแรกที่สำคัญในการกำหนดทิศทางของประเทศให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคง

สถานการณ์การค้าทางทะเลทั่วโลกในปัจจุบัน การค้าทางทะเลมีสัดส่วนมากกว่า 90% ของมูลค่าการค้าโลก และร้อยละ 40 ขนส่งสินค้าผ่านช่องแคบมะละกา (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554) เส้นทางเชื่อมโยงที่สำคัญ

ระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก โดยเน้นปริมาณและความสำคัญของการขนส่งสินค้าทางทะเล ช่องแคบมะละกาจึงเป็นเส้นทางเดินเรือหลักที่มีความหนาแน่นสูง และเสี่ยงต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคงทางทะเล นอกจากนี้ ช่องแคบมะละกามีข้อจำกัดด้านความลึกของร่องน้ำทำให้ไม่สามารถรองรับเรือขนาดใหญ่พิเศษได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความแน่นอนของการขนส่งสินค้าทั่วโลก จากข้อมูลดังกล่าวช่องแคบมะละกาจึงเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ความเชื่อมโยงระหว่างคลองไทยกับยุทธศาสตร์ Belt and Road Initiative (BRI) ของจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่าจีนมีความสนใจอย่างมากในการฟื้นฟูโครงการคลองไทยเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ BRI ซึ่งจะช่วยลดการพึ่งพาช่องแคบมะละกาและเพิ่มความมั่นคงด้านพลังงานของจีน จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาทางเลือกใหม่ในการเดินเรือ ประกอบกับประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจที่คาดว่าจะได้รับจากคลองไทยทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการเพิ่มรายได้จากการผ่านคลอง การจ้างงานในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในจังหวัดที่คลองพาดผ่าน ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาทางเลือกใหม่ในการเดินเรือ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. วิเคราะห์แนวคลองไทยในบริบทประวัติศาสตร์และเปรียบเทียบกับคลองระหว่างประเทศอื่น
2. ศึกษาผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
3. เสนอแนะนโยบายและแนวทางการดำเนินโครงการอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดทฤษฎี

1. ประเมินความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs)
2. วิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ Cost-Benefit Analysis (CBA)

ประเมินความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs) สหประชาชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งมิติ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการสำคัญคือ ครบวงจร (Integrated), ครอบคลุม (Universal), และ ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Leave No One Behind) การประเมินความสอดคล้องกับ SDGs คือการวิเคราะห์ว่าโครงการหรือนโยบายหนึ่งๆ (เช่น คลองไทย) ส่งผลกระทบต่อเป้าหมายเหล่านี้อย่างไร ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างงาน, สุขภาพและความเป็นอยู่, การลดความเหลื่อมล้ำ, หรือผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศ

คลองไทยในมุมมอง SDG ผลกระทบทางเศรษฐกิจ: คลองไทยจะสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและการจ้างงานอย่างไร ใครได้ประโยชน์มากที่สุดจากการลงทุนนี้ ผลกระทบทางสังคม: จะมีการย้ายถิ่นฐานของชุมชนหรือไม่ ชุมชนท้องถิ่นจะได้รับผลกระทบอย่างไร? จะเกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้นหรือไม่ ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม: โครงการนี้จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลและป่าชายเลนอย่างไร การขุดคลองและการเดินเรือจะเพิ่มการปล่อยก๊าซเรือนกระจกหรือไม่ ความยั่งยืนโดยรวม: โครงการนี้คำนึงถึงหลัก "ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง" หรือไม่ มีมาตรการใดบ้างที่จะลดผลกระทบเชิงลบและส่งเสริมผลกระทบเชิงบวกให้สอดคล้องกับทุกมิติของ SDGs

วิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ Cost-Benefit Analysis (CBA) หรือ การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ คือเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการประเมินความคุ้มค่าของโครงการ, นโยบาย, หรือการตัดสินใจใด ๆ โดยการ ระบุ วัดค่า และเปรียบเทียบ ต้นทุน (Costs) และผลประโยชน์ (Benefits) ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้น ๆ ตลอดช่วงอายุของโครงการ โดยแปลงทุกอย่างให้อยู่ในหน่วยเงินตราเดียวกัน เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบกันได้ง่าย เครื่องมือประเมินความคุ้มค่าของโครงการ โดย ระบุ วัดค่าเป็นตัวเงิน และเปรียบเทียบ ต้นทุน (Costs) และผลประโยชน์ (Benefits) ตลอดช่วงอายุโครงการ ต้นทุน: ไม่ใช่แค่เงิน แต่รวมถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และค่าเสียโอกาส ผลประโยชน์: ไม่ใช่แค่รายได้ แต่รวมถึงการประหยัดเวลา การสร้างงาน และการกระตุ้นเศรษฐกิจ ในการวิเคราะห์คลองไทย: ต้นทุนทั้งหมด (ค่าก่อสร้าง, ผลกระทบสิ่งแวดล้อม/สังคม) เทียบกับผลประโยชน์ทั้งหมด (รายได้, การประหยัดเวลา, การกระตุ้นเศรษฐกิจ) คุ้มค่าหรือไม่? มีความท้าทายในการประเมินค่าผลกระทบที่ไม่ใช่ตัวเงินอย่างไร

แนวคลองไทยในประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์และเปรียบเทียบกับคลองระหว่างประเทศ

1. การศึกษาแนวคลองในอดีตแนวคิดที่มีรากฐานทางประวัติศาสตร์ยาวนาน

สมัยกรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัย สมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ. 2220) มีการสำรวจเส้นทางขุดคลองเพื่อเชื่อมทะเลอ่าวไทยกับทะเลอันดามัน โดย มงซิเออ เดอ ลา มาร์ วิศวกรชาวฝรั่งเศสที่เข้ามากับคณะราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14. แนวคิดนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างเส้นทางการค้าทางทะเลใหม่ ลดการพึ่งพาช่องแคบมะละกา ซึ่งถูกควบคุมโดยชาวดัตช์และโปรตุเกสในขณะนั้น หลังจากสมเด็จพระนารายณ์สิ้นพระชนม์ โครงการถูกยุติเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและนโยบายต่อต้านชาวต่างชาติของราชวงศ์บ้านพลูหลวง (สถาพร เขียววิมล, 2547)

สมัยรัตนโกสินทร์ ในรัชสมัย รัชกาลที่ 1 (พ.ศ. 2336) สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 พระราชดำริขุดคลองยุทธศาสตร์ที่อำเภอกระบี่ เพื่อใช้ในการเดินเรือและการรบกับพม่า ในสมัยรัชกาลที่ 3 และ 4 มีการศึกษาความเป็นไปได้โดยนักสำรวจชาวอังกฤษและฝรั่งเศส แต่พบว่าเทือกเขาตะนาวศรีเป็นอุปสรรคสำคัญ ทำให้ต้องใช้งบประมาณสูงมากจนโครงการต้องถูกยกเลิก ในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2424) นายเดอลองก์ วิศวกรชาวฝรั่งเศสได้รับพระบรมราชานุญาตให้สำรวจคอคอดกระอย่างเป็นทางการ และมีการจัดทำแผนที่คลองไทย แต่ก็ยังไม่มีมีการดำเนินการขุดจริง ในปี พ.ศ. 2478 หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ภายใต้รัฐบาลของ พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (ตำแหน่งในขณะนั้น) ได้รื้อฟื้นและเสนอแผนการในการขุดคลองบริเวณคอคอดกระเพื่อบรรเทาผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 แต่โครงการดังกล่าวก็มีเหตุให้ต้องยุติลงเนื่องจากประสบกับปัญหาด้านงบประมาณของประเทศทำให้โครงการดังกล่าวไม่ได้ถูกดำเนินการ (สถาพร, ขุดคลองไทยแล้วประเทศได้อะไร, 2548) หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2489) ไทยลงนามในข้อตกลงกับอังกฤษ ซึ่งมีเงื่อนไขห้ามขุดคลองเชื่อมมหาสมุทรอินเดียกับอ่าวไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลอังกฤษ (เขมภัทร ทฤษฎีคุณ, 2565)

2 แนวคลองที่ศึกษาในปัจจุบัน โดยคณะกรรมการมาธิการวิสามัญ เมื่อ ปี 2548 ได้ ดำเนินการศึกษาไว้ 4 แนวหลัก ปัจจุบันช่องแคบมะละกาเป็นเส้นทางเดินเรือสำคัญของโลก โดยมีการขนส่งสินค้าร้อยละ 40 ของการค้าโลก และร้อยละ 70 ของการขนส่งน้ำมันผ่านมหาสมุทรอินเดีย (UNCTAD, 2022) อย่างไรก็ตาม ช่องแคบมะละกา

ประสบปัญหาความแออัด อุบัติเหตุทางเรือ และไม่สามารถรองรับเรือขนาดใหญ่ที่มีน้ำลึกเกิน 21 เมตรได้ การมีคลองไทยจะเป็นการเปิดเส้นทางใหม่ที่สามารถรองรับเรือขนาดใหญ่ ลดระยะทาง และกระจายความเสี่ยงจากการพึ่งพาช่องแคบมะละกาเพียงช่องทางเดียว ซึ่งมีความสำคัญต่อความมั่นคงด้านพลังงานและเศรษฐกิจโลก

2.1 คลอง 2A (คอคอดกระ) เป็นแนวคลองที่แคบที่สุดของประเทศ ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดระนองและชุมพร มีระยะทางบนบกประมาณ 90 กิโลเมตร ระดับน้ำทะเลทั้งสองฝั่งมีความแตกต่างกันประมาณ 2-3 เมตร ซึ่งอาจต้องมีการสร้างประตูน้ำเพื่อปรับระดับ

2.2 แนวคลอง 5A ตั้งอยู่ทางตอนใต้สุดของประเทศ ผ่านทะเลสาบสงขลา เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดสตูลและสงขลา มีระยะทางบนบกประมาณ 120 กิโลเมตร ระดับน้ำทะเลทั้งสองฝั่งมีความแตกต่างกันน้อยมาก (ประมาณ 0.5 เมตร) ทำให้ไม่จำเป็นต้องมีประตูน้ำ

2.3 แนวคลอง 7A เป็นแนวคลองที่สั้นที่สุด มีระยะทางบนบกประมาณ 60 กิโลเมตร เชื่อมต่อระหว่างหาดตริงและสงขลา แต่แนวคลองนี้ต้องขุดผ่านแนวเขาสูงชันประมาณ 9-10 กิโลเมตร ทำให้การก่อสร้างมีความยากลำบากและมีค่าใช้จ่ายสูง

2.4 แนวคลอง 9A เป็นแนวคลองที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดในปัจจุบัน มีระยะทางบนบกประมาณ 120 กิโลเมตร ผ่าน 5 จังหวัด ได้แก่ ตรัง กระบี่ นครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา ระดับน้ำทะเลทั้งสองฝั่งมีความแตกต่างกันน้อยมาก ประเมินว่าแนวคลองนี้สามารถย่นระยะทางการเดินเรือได้ประมาณ 1,000-1,400 กิโลเมตร หรือประมาณ 2-3 วัน โดยไม่ต้องผ่านช่องแคบมะละกา สามารถลดต้นทุนการขนส่งสินค้า ประมาณ 15-20% (World bank, 2023) และมีการวางแผนให้เป็นคลองคู่ขนานขนาดใหญ่ มีความกว้างประมาณ 400 เมตร และความลึก 30-40 เมตร ที่มีน้ำลึกเกิน 21 เมตรเพื่อรองรับเรือขนาดใหญ่ (คณะกรรมการการวิสามัญ วุฒิสภา, 2548)

ภาพที่ 1 ผลการศึกษาโครงการขุดคลองไทย

3. เปรียบเทียบกับคลองระหว่างประเทศ

3.1) คลองปานามา: ยาว 77 กิโลเมตร เชื่อมมหาสมุทรแอตแลนติกกับแปซิฟิก ต้องมีประตูน้ำปรับระดับ

3.2) คลองสุเอซ: ยาว 183 กิโลเมตร เชื่อมทะเลเมดิเตอร์เรเนียนกับทะเลแดง ไม่มีประตูน้ำ ใช้ระดับ น้ำทะเลเท่ากัน

3.3) คลองคิล: ยาว 98 กิโลเมตร เชื่อมทะเลเหนือกับทะเลบอลติก ช่วยลดความเสี่ยงจากพายุและลดระยะทางการเดินเรือ (คณะกรรมการวิสามัญ วุฒิสภา, 2548)

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

การเป็นศูนย์กลางการเดินเรือแห่งใหม่ คลองไทยจะช่วยย่นระยะทางและเวลาในการขนส่งสินค้า ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญบนเส้นทางการค้าโลก การลดต้นทุนการขนส่ง: การลดระยะทางและเวลาในการเดินเรือจะช่วยลดต้นทุนการขนส่งสินค้าและน้ำมัน ซึ่งอาจส่งผลให้ราคาสินค้านำเข้าลดลง การสร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่ การมีเส้นทางการเดินเรือใหม่จะกระตุ้นให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางทะเล เช่น การซ่อมเรือ การเติมน้ำมัน การขนถ่ายสินค้า และโลจิสติกส์การพัฒนาอุตสาหกรรม: แผนการพัฒนาพื้นที่สองฝั่งคลองให้เป็นเขตอุตสาหกรรมจะช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ และดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก: การย่นระยะทางเดินเรือจะช่วยลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากเรือขนส่งสินค้า ซึ่งเป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อมในภาพรวมของภูมิภาค (คณะกรรมการวิสามัญ วุฒิสภา, 2548)

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

1 ผลกระทบระหว่างการขุดคลอง การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ การขุดคลองจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่า ชายเลน แหล่งน้ำ และระบบนิเวศชายฝั่ง ทำให้สัตว์น้ำและพืชในพื้นที่ได้รับผลกระทบ มลพิษทางน้ำและอากาศ กระบวนการขุดจะก่อให้เกิดตะกอนและสารเคมีที่อาจปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำ รวมถึงฝุ่นละอองและมลพิษทางอากาศจากเครื่องจักรหนัก การกัดเซาะชายฝั่ง การเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์อาจทำให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่ง ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างดินและความมั่นคงของพื้นที่โดยรอบ

2 ผลกระทบระหว่างการใช้งานคลอง การเปลี่ยนแปลงกระแสน้ำ คลองอาจส่งผลกระทบต่อกระแสน้ำในอ่าวไทย และทะเลอันดามัน ซึ่งอาจกระทบต่อการประมงและระบบนิเวศทางทะเล มลพิษจากเรือเดินสมุทร การเดินเรือผ่านคลองอาจเพิ่มมลพิษทางน้ำจากน้ำมันเชื้อเพลิงและของเสียจากเรือ รวมถึงเสียงรบกวนที่ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำ การพัฒนาเมืองและอุตสาหกรรม การพัฒนาเมืองท่ารอบคลองไทยอาจนำไปสู่การขยายตัวของอุตสาหกรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพอากาศและทรัพยากรน้ำในพื้นที่

ผลกระทบสังคม

สังคม การโยกย้ายถิ่นฐานของประชาชน การขุดคลองอาจทำให้ประชาชนในพื้นที่บางส่วนต้องโยกย้ายถิ่นฐาน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและชุมชน ปัญหาแรงงาน การพัฒนาเขตอุตสาหกรรมอาจต้องการแรงงาน

จำนวนมาก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมและตลาด แรงงานในประเทศ ผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น

เทคโนโลยีและงบประมาณ

ความซับซ้อนทางเทคนิค: การขุดคลองขนาดใหญ่ที่มีความลึกและกว้างตามที่กำหนดต้องอาศัยเทคโนโลยีและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง งบประมาณมหาศาล โครงการนี้ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก คณะกรรมการการวิสามัญเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการขุดคอคอดกระ (คลองไทย) วุฒิสภา ชุดปี 2543 มีรายละเอียดการประมาณการงบประมาณในขั้นต้นดังนี้: แนวคลอง 9A งบประมาณลงทุนประมาณ 650,000 ล้านบาท (คณะกรรมการการวิสามัญ วุฒิสภา, 2548) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาระทางการคลังของประเทศ ระยะเวลาการก่อสร้าง การก่อสร้างคลองขนาดใหญ่อาจต้องใช้เวลาหลายปี ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในระหว่างการก่อสร้าง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้โครงการคลองไทยสามารถเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง และสามารถแก้ไขปัญหาหรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างครอบคลุม รัฐบาลและผู้เกี่ยวข้องควรพิจารณาดำเนินการตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางดังต่อไปนี้:

1. ด้านเศรษฐกิจ: สร้างมูลค่า เพิ่มการแข่งขัน และกระจายประโยชน์อย่างทั่วถึง พัฒนาให้เป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์และอุตสาหกรรมครบวงจร นอกจากค่าผ่านคลองแล้ว ควรวางแผนแม่บทเพื่อพัฒนาพื้นที่สองฝั่งคลองให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone - SEZ) ที่ดึงดูดอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เช่น อุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมบำรุง, อุตสาหกรรมพลังงานสะอาด, อุตสาหกรรมไฮเทค, และอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและประมง เพื่อสร้างงานที่มีคุณภาพและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการลงทุนและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจ: พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัยและครบครัน (ถนน, รถไฟ, สนามบิน, พลังงาน, ระบบประปา) ควบคู่ไปกับการออกนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่ชัดเจนและแข่งขันได้ เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษี, การลดขั้นตอนราชการ, และการจัดหาแหล่งเงินทุนทั้งจากภาครัฐ เอกชน และความร่วมมือระหว่างประเทศ วิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ (CBA) อย่างละเอียดและรอบด้าน: ดำเนินการศึกษา CBA ที่ครอบคลุมทั้งต้นทุนทางตรงและทางอ้อม รวมถึงผลประโยชน์ที่จับต้องไม่ได้ เช่น มูลค่าของระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ และต้นทุนทางสังคมที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างมีข้อมูลและโปร่งใส ควรเปิดเผยผลการศึกษาต่อสาธารณะ สร้างกองทุนพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและกลไกแบ่งปันผลประโยชน์: จัดตั้งกองทุนที่นำรายได้ส่วนหนึ่งจากค่าผ่านคลองและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องไปลงทุนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงส่งเสริมการสร้างงานและทักษะให้กับคนในพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ

2. ด้านสังคม: คุ่มครอง ส่งเสริม และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน วางแผนการโยกย้ายถิ่นฐานและการชดเชยที่เป็นธรรม: ดำเนินการศึกษาผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment - SIA) อย่างละเอียดล่วงหน้า เพื่อระบุชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการโยกย้ายถิ่นฐาน และจัดเตรียมแผนการชดเชยที่เป็นธรรมและเพียงพอ รวมถึงการจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่และโอกาสในการประกอบอาชีพ เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพไม่ด้อยไปกว่าเดิม ส่งเสริมการพัฒนาทักษะและอาชีพสำหรับคนในท้องถิ่น: จัดโปรแกรมการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมและธุรกิจที่จะเกิดขึ้นรอบคลองไทย เพื่อให้คนในท้องถิ่นสามารถเข้าถึงโอกาสการจ้างงานและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา ไม่ใช่แค่แรงงานไร้ฝีมือ คุ่มครองวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น: จัดทำมาตรการเพื่อปกป้องและส่งเสริมวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่อาจได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว สร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง: เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่โครงการ เพื่อให้พวกเขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และนำเสนอข้อกังวลและข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ การสื่อสารข้อมูลที่โปร่งใสและเข้าใจง่ายเป็นสิ่งสำคัญ

3. ด้านสิ่งแวดล้อม: ลดผลกระทบ ปกป้องระบบนิเวศ และส่งเสริมความยั่งยืนทางธรรมชาติ จัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) แบบบูรณาการและเข้มงวด ดำเนินการศึกษา EHIA ที่ครอบคลุมทุกมิติอย่างละเอียดถี่ถ้วน โดยเฉพาะผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล, ป่าชายเลน, แนวปะการัง, สัตว์ทะเลหายาก, และแหล่งน้ำจืดในพื้นที่ รวมถึงผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจากมลพิษต่าง ๆ โดยมีมาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม มาตรการลดมลพิษจากการก่อสร้างและการเดินเรือ: กำหนดมาตรฐานและมาตรการควบคุมมลพิษทางน้ำและอากาศอย่างเข้มงวดในระหว่างการขุดคลองและการก่อสร้าง เช่น การจัดการตะกอน, การบำบัดน้ำเสีย, การควบคุมฝุ่นละอองและมลพิษจากเครื่องจักร รวมถึงการกำหนดให้เรือที่ผ่านคลองต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการปล่อยมลพิษสากล (IMO, 2021) และการจัดการน้ำอับเฉาเรือ (Ballast Water Management) อย่างมีประสิทธิภาพ อนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศที่สำคัญ: กำหนดพื้นที่ที่คุ่มครองทางทะเลและพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญใกล้เคียงโครงการ และจัดทำแผนการฟื้นฟูป่าชายเลนและระบบนิเวศที่ได้รับผลกระทบ พร้อมทั้งศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงกระแสน้ำต่อการประมงและการอพยพของสัตว์น้ำ พิจารณาทางเลือกโครงการและเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม: ประเมินความเป็นไปได้ในการใช้เทคโนโลยีการขุดคลองและการก่อสร้างที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบกับโครงการแลนด์บริดจ์ (Landbridge) ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า และมีความเหมาะสมทางเศรษฐกิจและสังคมในบริบทของประเทศไทย

4. ข้อพิจารณาเพิ่มเติม: ความมั่นคงและการบริหารจัดการ พิจารณาประเด็นความมั่นคงอย่างรอบคอบ: ศึกษาผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและภูมิภาคอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติทางทหารและอธิปไตย รวมถึงการกำหนดมาตรการควบคุมและดูแลความปลอดภัยของคลองอย่างเข้มงวด สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ: เนื่องจากเป็นโครงการที่มีผลกระทบระดับโลก ควรมีการเจรจาและสร้างความร่วมมือกับประเทศผู้ใช้คลองหลัก

เช่น จีน สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และประเทศในอาเซียน เพื่อให้เกิดการยอมรับและร่วมกันพัฒนาการบริหารจัดการคลองให้เกิดประโยชน์สูงสุด รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม: พิจารณารูปแบบการลงทุนและการบริหารจัดการที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนโดยภาครัฐ ภาคเอกชน หรือความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยคำนึงถึงความยั่งยืนทางการเงินและความโปร่งใส การดำเนินโครงการคลองไทยควรอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน โดยคำนึงถึงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้เป็นมรดกทางโครงสร้างพื้นฐานที่สร้างประโยชน์ให้กับคนไทยและภูมิภาคในระยะยาว

บทสรุป

คลองไทยเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพในการปฏิรูปเส้นทางเดินเรือของโลก โดยลดระยะทางและต้นทุนการขนส่งสินค้าระหว่างยุโรปและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 2-3 วัน และลดต้นทุนการขนส่งสินค้าประมาณ 15-20% อย่างไรก็ตาม โครงการนี้เป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงแห่งชาติจากมุมมองทางเศรษฐกิจ คลองไทยสามารถสร้างโอกาสให้ประเทศไทยกลายเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค โดยดึงดูดนักลงทุน และกระตุ้นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การซ่อมเรือ การเติมน้ำมัน การขนถ่ายสินค้า และบริการโลจิสติกส์ นอกจากนี้ ยังสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคการขนส่งทางทะเล ซึ่งเป็นผลดีต่อความยั่งยืนในภาพรวม ในทางกลับกัน ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของการขุดคลองไทยยังเป็นประเด็นถกเถียงสำคัญ การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศจากการขุดคลองอาจกระทบต่อป่าชายเลน แหล่งน้ำ และระบบนิเวศทางทะเล มลพิษทางน้ำและอากาศจากกระบวนการก่อสร้าง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงกระแสน้ำ อาจส่งผลกระทบต่อประมงและระบบนิเวศชายฝั่ง นอกจากนี้ การพัฒนาเมืองและอุตสาหกรรมบริเวณคลองอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพอากาศและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสังคมและการเมือง การโยกย้ายถิ่นฐานของประชาชนจากการก่อสร้างคลอง อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น และสร้างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ปัญหาแรงงาน และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม นอกจากนี้ โครงการขนาดใหญ่นี้ต้องการความต่อเนื่องของนโยบายและความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการเจรจากับประเทศคู่ค้าและประเทศที่มีบทบาทสำคัญในเส้นทางเดินเรือ ความซับซ้อนทางเทคนิคและงบประมาณของคลองไทยเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณา การก่อสร้างคลองที่มีความลึกมากพอรองรับเรือขนาดใหญ่ต้องใช้เทคโนโลยีเฉพาะทางและงบประมาณมหาศาล ซึ่งอาจเป็นภาระต่อเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งโครงการอาจใช้ระยะเวลายาวนานในการก่อสร้าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในช่วงเวลานั้น

บรรณานุกรม

เชมภัทร ทฤษฎีกุณ. (2565). ความสัมพันธ์ไทย-อังกฤษหลังสงครามโลกครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันปรีดี พนมยงค์.

เชียววิมล สถาพร. (2548). ขุดคลองไทยแล้วประเทศได้อะไร. กรุงเทพมหานคร: วุฒิสภา.

คณะกรรมการการวิสามัญ วุฒิสภา. (2548). ผลการศึกษาโครงการชุดคลองไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการวิสามัญ วุฒิสภา.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). บุรพาวรัตน์ ภูมิ-รัฐศาสตร์และเศรษฐกิจโลกใหม่. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯธุรกิจ.

IMO. (2021). Shipping routes and environment impacts. London: International maritime organization.

UNCTAD. (2022). Review of maritime transport. new york: United Nations.

World bank. (2023). Global trade and shipping cost reduction. Washington, D.C.: Worldbank.

มาตรการทางกฎหมายต่อการบังคับใช้กฎหมายควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า*

LAW ENFORCEMENT MEASURES TO CONTROL E-CIGARETTES

ศิริทิพย์ ขจรสุขศิริ

Sirintip Khajornsooksiri

ดลนภา นันทวโรไพ

Dolnapa Nantawaroprai

คณะนิติศาสตร์ปริติ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ประเทศไทย

Faculty of Pridi Banomyong Law, Dhurakij Pundit University, Thailand

E-mail: sirintip.4487@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษามาตรการบังคับใช้กฎหมายต่อการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทยมีหลายฉบับและบังคับใช้โดยหลายหน่วยงาน จนไม่อาจใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งภาพรวมก็เพื่อบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าทั้งนั้น แต่ปัจจุบันยังคงไม่มีการตรากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติมาใช้บังคับในการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าไว้เป็นการเฉพาะ และไม่มีหน่วยงานใดที่รับเป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบบังคับใช้กฎหมายควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า รวมทั้งปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐในการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากการตีความกฎหมายที่ไม่ชัดเจนเป็นเหตุให้มาตรการทางกฎหมายไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งความไม่มีประสิทธิภาพของผู้บังคับใช้กฎหมายควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า รัฐบาลควรบังคับใช้กฎหมายควบคู่กับการให้ความรู้เชิงนโยบาย ซึ่งปัญหาแท้จริงแล้วอยู่ที่การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่จริงจัง ผู้บังคับใช้กฎหมายจะต้องร่วมกันลงมือจัดการในเรื่องบุหรี่ไฟฟ้า โดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและการณรงค์ให้ความรู้ เป็นการใช้กฎหมายควบคู่กับการให้ความรู้เชิงนโยบาย เพื่อเป็นการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลในการปราบปรามยาเสพติด ซึ่งบุหรี่ไฟฟ้าอาจเป็นช่องทางนำไปสู่การใช้สารเสพติดอื่นๆ ได้ แต่การสร้างตระหนักรู้เกี่ยวกับโทษพิษภัยอันตรายของบุหรี่ไฟฟ้าไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายและขาดความต่อเนื่อง ภาครัฐควรร่วมมือกับภาคเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้รูปแบบดิจิทัล อย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมายในการบังคับใช้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: บุหรี่ไฟฟ้า, ผลกระทบต่อชีวิตและสุขภาพ, การบังคับใช้กฎหมาย

* Received 24 June 2025; Revised 18 July 2025; Accepted 22 July 2025

Abstract

This research aims to study the enforcement measures of laws regarding the control of e-cigarette in order to enhance the effectiveness of legal enforcement. The study found that many legal measures are currently used to regulate electronic cigarettes in Thailand, and they are enforced by various agencies. This fragmentation has resulted in inefficiencies in the implementation and enforcement of the law. Although all existing measures aim to enforce laws for the control of electronic cigarettes, there is currently no specific legislation at the level of an Act enacted exclusively for this purpose. Moreover, no single agency has been designated as the lead authority responsible for enforcing laws related to electronic cigarette control. Additionally, the problem of corruption among government officials is in the enforcement process. The lack of clear legal interpretation has hindered the effective enforcement of legal measures. In addition, the inefficiency of law enforcement officers responsible for electronic cigarette control further contributes to the problem. The government should implement legal enforcement in parallel with policy-oriented public education, as the problem primarily lies in the lack of serious commitment to law enforcement. Law enforcement authorities must work collaboratively to address the issue of electronic cigarettes through serious enforcement of existing laws and public awareness campaigns. This approach combines legal enforcement with policy-oriented education, aligning with the government's policy on drug suppression, as electronic cigarettes may serve as a gateway to other forms of narcotics. However, current efforts to raise awareness about the harmful effects of electronic cigarettes are neither comprehensive nor continuous, failing to effectively reach target groups. The government should collaborate with private sector experts to develop innovative, participatory digital learning models that can effectively reach all target groups, in order to enhance the efficiency of law enforcement.

Keywords: Electronic Cigarettes, Effects on Life and Health, Legal Enforcement

บทนำ

บุหรี่ไฟฟ้า เป็นผลิตภัณฑ์ยาสูบรูปแบบใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในหลายๆ ประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย โดย “บุหรี่อิเล็กทรอนิกส์” หรือ “บุหรี่ไฟฟ้า” เป็นหนึ่งในนวัตกรรมที่โดดเด่นและแพร่หลายไปทั่วโลกอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา หลังกำเนิดขึ้นเมื่อปี 2546 ซึ่งถูกคิดค้นและพัฒนาขึ้นในประเทศจีนโดยเฮอร์ซอร์ ฮอน ลิก (Hon Lik) เป็นผู้ประดิษฐ์และจดสิทธิบัตรบุหรี่ไฟฟ้างดงาม ซึ่งตัวเขาเองสูบบุหรี่อย่างหนักและบิดาของเขาเสียชีวิตจากมะเร็งปอดซึ่งเป็นผลจากการสูบบุหรี่ ฮอน ลิก ต้องการจะพัฒนาบุหรี่ไฟฟ้ามาเพื่อช่วยให้เขาเลิกสูบบุหรี่ธรรมดา (แต่ปรากฏว่าปัจจุบันเขายังสูบบุหรี่ธรรมดาและบุหรี่ไฟฟ้า หรือ dual

user) โดยเขานำเสนอนวัตกรรมใหม่นี้ให้กับบริษัท Golden Dragon Holdings ซึ่งตอนหลังเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท Ruyan และบุหรี่ไฟฟ้าได้วางจำหน่ายในประเทศจีนในปีถัดมาภายใต้ชื่อ Ruyan และต่อมาในปี 2549 มีการแพร่หลายสู่สหรัฐอเมริกาและทวีปยุโรป โดยได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วเพราะไม่มีกลิ่นหรือควัน สามารถสูบได้ทุกหนทุกแห่ง ค่าใช้จ่ายถูกกว่าการสูบบุหรี่ นอกจากนี้ ยังมีคำกล่าวอ้างสรรพคุณว่า สูบแล้วไม่เป็นอันตรายจากโรคมะเร็งอีกด้วย แต่ต่อมาองค์การอนามัยโลกได้ประกาศว่า “บุหรี่ไฟฟ้าไม่ใช่อุปกรณ์หรือเครื่องมือสำหรับการเลิกบุหรี่”

บุหรี่ไฟฟ้ามีการพัฒนาเรื่อยมาแบ่งได้ประมาณ 4 ยุค คือ 1) ยุคแรก first generation หรือรุ่นที่เรียกว่า mini e-cig หรือ cigar-like คือการออกแบบบุหรี่ไฟฟ้าแบบใช้แล้วทิ้ง โดยทำออกมาคล้ายคลึงกับบุหรี่มวนมากที่สุด แต่เปลี่ยนวิธีการให้ความร้อนจากการเผาไหม้เป็นการเพิ่มความร้อนจากขดลวดให้เกิดไอน้ำแทน โดยมีชื่อเล่นว่า ชิคาโลก (Cigalike) 2) ยุคที่สอง second generation หรือรุ่นที่เรียกว่า medium e-cig หรือรุ่น “ปากกา” คือ การทำบุหรี่ไฟฟ้าเป็นแบบปากกา มีลักษณะเป็นแท่งคล้ายกับบุหรี่ชิคาเรต และแบบ Cigalike เพียงแต่สามารถเติมน้ำยาบุหรี่ไฟฟ้า และชาร์จแบตเตอรี่เพื่อใช้ซ้ำได้ 3) ยุคที่สาม third generation หรือรุ่นที่เรียกว่า advanced personalized vaporizer หรือเรียกรุ่น box หรือ tank คือบุหรี่ไฟฟ้าที่เป็นแบบเป็นแท่ง มีขนาดใหญ่ขึ้นจากบุหรี่ไฟฟ้าในรุ่นที่สอง โดยสามารถปรับแรงดันไฟฟ้าขนาดขดลวดของตัวที่ทำให้เกิดไอและความร้อน รวมถึงปริมาณของน้ำยาบุหรี่ไฟฟ้าได้ ซึ่งบุหรี่ไฟฟ้าส่วนใหญ่ในท้องตลาดนั้น จะเป็นบุหรี่ไฟฟ้าที่มีแผงวงจรควบคุม (Regular mod) ตัวเครื่องมีการจ่ายไฟที่ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับบุหรี่ไฟฟ้ารูปแบบอื่นๆ บุหรี่ไฟฟ้าชนิดนี้มักใช้งานคู่กับนิโคตินสังเคราะห์ ประเภทฟรีเบส (Freebase) ที่มีลักษณะค่อนข้างเหลว 4) ยุคที่สี่ fourth generation หรือรุ่นที่เรียกว่า vape หรือ pod หรือ mod พัฒนามาจากรุ่นที่ 3 โดยบุหรี่ไฟฟ้าแบบพอด (Pod) หรือพอดบุหรี่ไฟฟ้า (Pod System) เป็นบุหรี่ไฟฟ้าที่มีขนาดเล็กกะทัดรัด พกพาได้ง่าย ส่วนใหญ่ถูกออกแบบให้ใช้งานกับนิโคตินสังเคราะห์ประเภทซอลนิค (Salt nic) ซึ่งมีความเข้มข้นของนิโคตินสูง สูบได้ง่าย ลดการระคายเคืองคอ ร่างกายดูดซึมสารนิโคตินได้อย่างรวดเร็ว และอีกหนึ่งรูปแบบที่พบได้มาก คือ การผสมผสานบุหรี่ไฟฟ้าระบบพอดและมอดเข้าด้วยกัน (Pod - Mods) ซึ่งมีขนาด รูปร่าง และสีสันทันทีหลากหลาย

การแพร่หลายของการสูบบุหรี่ไฟฟ้าพบมากในกลุ่มผู้สูบบุหรี่รุ่นและกลุ่มผู้ใหญ่ตอนต้น โดยเหตุผลหลักในการเลือกสูบบุหรี่ไฟฟ้าคือ เชื่อว่าเป็นการเลิกบุหรี่ (Hajek, P. et al, 2019) ราคาถูก กลิ่นควันไม่เหม็น และการรับรู้ว่าการสูบบุหรี่ไฟฟ้ามีผลเสียต่อสุขภาพน้อยกว่าการสูบบุหรี่แบบดั้งเดิม ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการโฆษณาชวนเชื่อในสื่อต่างๆ ที่ชี้้นำทำให้ผู้สูบเข้าใจผิดเกี่ยวกับสารประกอบและผลกระทบต่อสุขภาพของบุหรี่ไฟฟ้า แต่จากผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาทำให้ทราบว่า นิโคตินเป็นอันตรายต่ออวัยวะต่างๆ ของร่างกาย เนื่องจากบุหรี่ไฟฟ้ามียาสูบนิโคตินปริมาณสูง โลหะหนัก สารก่อมะเร็ง และในสารปรุงแต่งน้ำยาบุหรี่ไฟฟ้ายังมีสารเคมีอื่นๆ หลายชนิด ส่งผลให้เสพติดได้ง่าย และเลิกสูบยากขึ้น และสารก่อมะเร็งอีกหลายชนิดที่ถูกตรวจพบจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้ามีอันตรายต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งต่อตัวผู้สูบเองและผู้ที่อยู่ใกล้เคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและทารกในครรภ์ กิติพงษ์ เรือนเพ็ชร (2564) ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีมาตรการห้ามนำเข้าและจำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้าอย่างเด็ดขาดเพื่อป้องกันมิให้นำบุหรี่ไฟฟ้าไปใช้อันก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพ สังคม ความมั่นคงของประเทศ และความ

สงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมถึงการป้องกันเด็กและเยาวชน จากการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งสถานะทางกฎหมายของประเทศไทยบุหรี่ไฟฟ้าจัดเป็นสินค้าที่ต้องห้ามอย่างเด็ดขาด (จิระวัฒน์ อยู่สบาย, 2562) มีกฎหมายเพื่อปราบปรามบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ 4 ฉบับ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 เป็นการกำหนดมาตรการ “ห้ามนำเข้าซึ่งของที่ยังมิได้ผ่านพิธีการศุลกากร” ซึ่งรวมถึงบารากูดั้งเดิม ตัวยาบารากูดั้งเดิม บารากูไฟฟ้า น้ำยาสำหรับเติมบารากูไฟฟ้า หรือบุหรี่ไฟฟ้า หากมีผู้ใดทำการฝ่าฝืนต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน 10 ปี ปรับเป็นเงิน 4 เท่าของสินค้านั้น ซึ่งรวมค่าอากร หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้รับของนั้น รวมถึง “การซื้อ หรือรับไว้โดยประการใด” ซึ่งสินค้าข้างต้นนั้น หากมีผู้ใดทำการฝ่าฝืนต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับเป็นเงิน 4 เท่าของสินค้านั้น ซึ่งรวมค่าอากร หรือทั้งจำทั้งปรับ

2. พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 เรื่อง การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ กำหนดไว้ในมาตรา มาตรา 42 ห้ามผู้ใดสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่ เว้นแต่เป็นเขตสูบบุหรี่ที่กำหนดตามมาตรา 41 วรรคสอง และมาตรา 67 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 42 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

3. ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้บารากูและบารากูไฟฟ้าหรือบุหรี่ไฟฟ้า เป็นสินค้าที่ต้องห้ามในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2557 เป็นการกำหนดมาตรการ “ห้ามนำเข้ามาในราชอาณาจักร” ได้แก่ บารากูดั้งเดิม บารากูไฟฟ้า บุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งเป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพสุขอนามัย หากมีผู้ใดทำการฝ่าฝืนต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน 10 ปี ปรับเป็นเงิน 5 เท่าของสินค้านั้น หรือทั้งจำทั้งปรับและรับสินค้านั้น รวมทั้งสิ่งที่ใช้บรรจุและพาหนะที่ใช้ในการบรรทุกสินค้านั้นด้วย

4. คำสั่งคณะกรรมการว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าและบริการ ที่ 24/2567 เรื่อง “ห้ามผลิตเพื่อขาย ห้ามขายหรือให้บริการสินค้า บารากู บารากูไฟฟ้าหรือบุหรี่ไฟฟ้า หรือตัวยาบารากู น้ำยาสำหรับเติมบารากูไฟฟ้าหรือบุหรี่ไฟฟ้า” เป็นการกำหนดมาตรการ “ห้ามผลิตเพื่อขาย ห้ามขาย หรือให้บริการ” จึงมีมติให้คำสั่งห้ามผลิตเพื่อขายหรือห้ามให้บริการสินค้า “บารากู บารากูไฟฟ้าหรือบุหรี่ไฟฟ้า หรือตัวยาบารากู น้ำยาสำหรับเติมบารากูไฟฟ้าหรือบุหรี่ไฟฟ้า” หากมีผู้ประกอบการผู้ใดทำการฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 6 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายที่ผ่านมาเห็นว่า กฎหมายที่เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทยมีหลายฉบับบัญญัติในด้านที่แตกต่างกัน และบังคับใช้โดยหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงาน ซึ่งภาพรวมก็เพื่อบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าทั้งนั้น แต่การบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันมีลักษณะเป็นการต่างคนต่างใช้ ยังไม่มีการตรากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติหรือกฎหมายกลางมาใช้บังคับในการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าไว้เป็นการเฉพาะ และไม่มีหน่วยงานใดที่รับเป็นหน่วยงานหลักเป็นผู้รับผิดชอบกฎหมายดังกล่าวเพียงหน่วยงานเดียว ซึ่งหากพิจารณาจากภาพรวมของการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันจึงพบว่าการเกี่ยงกันในการปราบปรามบุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งอาจจะเกิดจากหลายปัจจัยว่าหน่วยงานใดจะเป็นผู้ดำเนินการ รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายที่ผ่านมายังไม่เป็นรูปธรรม ขาดการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยอันตรายของบุหรี่ไฟฟ้า รัฐบาลจึงจำเป็นต้องประสานความร่วมมืออย่างเป็นระบบและเข้มข้นจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชนในการให้ความรู้เชิงนโยบายเกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ไฟฟ้า และควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่เยาวชนถึงพิษภัยของ

บุหรี่ปัฟฟาในสื่อต่างๆ ที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนไทยอีกด้วย ซึ่งจะนำไปสู่การลดปัญหาเรื่องการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐในการตีความกฎหมายให้ชัดเจน เพราะกฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการพกพา ครอบครอง หรือการใช้บุหรี่ปัฟฟาโดยชัดแจ้ง ซึ่งกฎหมายที่ได้ให้อำนาจรัฐหรือองค์กรของรัฐในการใช้อำนาจจะต้องวางอยู่บน หลักการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ซึ่งเป็นการกระทำทางปกครองที่มุ่งประโยชน์สาธารณะ แต่การที่รัฐจะใช้อำนาจดังกล่าวจะต้องเป็นกรณีที่มีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน และอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันตามหลักความเสมอภาคหรือหลักการที่สิทธิของราษฎรที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกันคือ ต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกันและปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญแตกต่างกันออกไปตามลักษณะสำคัญเฉพาะของแต่ละคน ดังที่รัฐธรรมนูญปัจจุบันได้บัญญัติถึงหลักความเสมอภาคไว้ ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทุกคนที่กล่าวอ้างกับการกระทำใดๆ ของรัฐได้ หากเรื่องนั้นมิได้มีการกำหนดไว้ในหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง และถือเป็นสิทธิของบุคคลเพื่อเรียกร้องให้มี การใช้ อำนาจอย่างอำนาจอธิปไตย

แต่อย่างไรก็ดี ผู้บริโภคทุกคนย่อมย่อมมีสิทธิในการเลือกเป็นของตนเอง โดยสิทธิของผู้บริโภคมีทั้งสิทธิผู้บริโภคสากลและสิทธิผู้บริโภคของประเทศไทย ซึ่งผู้บริโภค (International Organization of Consumers Union) หรือ IOCU เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2503 ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น (Consumers International) หรือ CI ได้กำหนดสิทธิของผู้บริโภคสากลไว้ 8 ประการ คือ 1) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย 2) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร 3) สิทธิที่จะซื้อเครื่องอุปโภค บริโภคในราคายุติธรรม 4) สิทธิที่จะร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม 5) สิทธิที่จะได้รับชดเชยความเสียหาย 6) สิทธิที่จะได้รับบริโภคการศึกษา 7) สิทธิที่จะได้รับความจำเป็นขั้นพื้นฐาน 8) สิทธิที่จะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาด (สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2542)

โดยศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” หมายถึง ผู้ซื้อสินค้าหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และในภายหลังได้รวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้จะมีได้เสียค่าตอบแทนก็ตาม (ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, 2543) ซึ่งสิทธิของผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้ตราขึ้นเพื่อกำหนดสิทธิของประชาชนซึ่งอยู่ในฐานะผู้บริโภคให้ได้รับความคุ้มครองจากการบริโภคสินค้าและบริการ โดยมุ่งใช้วิธีบังคับหรือลงโทษผู้ประกอบการในลักษณะที่มีโทษทางอาญาเป็นหลัก เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวและการปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งบัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไว้ 5 ประการ ดังนี้

(1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริงและปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมทั้งตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการ โดยไม่เป็นธรรม

(2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการ โดยความสมัครใจของผู้บริโภคและปราศจากการชักจูงอันไม่เป็นธรรม

(3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัย มีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐานเหมาะสมแก่การใช้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

(4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ

(5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหาย เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามข้อ (1) (2) (3) และ (4) ดังกล่าวข้างต้น (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, 2545)

จะเห็นว่า กฎหมายไทยมีการลงโทษผู้นำเข้า ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้า โดยใช้วิธีบังคับหรือลงโทษทางอาญาที่รุนแรงเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวและการปฏิบัติตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดี การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น รัฐมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันภัยต่างๆ และสร้างความชอบธรรมในสังคม การใช้อำนาจรัฐจะต้องอยู่ภายในกรอบของรัฐธรรมนูญด้วยหลักความเสมอภาค ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล รัฐจะใช้อำนาจตามอำเภอใจไม่ได้ (ประยูร กาญจนดุล, 2538) และกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งทำให้รัฐธรรมนูญเป็นกฎเกณฑ์ที่มีผลบังคับสูงสุด กฎหมายและกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญย่อมมีผลเป็นโมฆะ ส่งผลให้หลักความชอบด้วยกฎหมาย (วรนาрі สิงโต) สัมพันธ์กับการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เสรีภาพ ความชอบธรรม และความมั่นคงแห่งนิติฐานะ โดยที่การดำเนินการกับผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองซึ่งฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ลงโทษปรับทางปกครองเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามคำสั่งดังกล่าว การกระทำของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในการบังคับโทษปรับทางปกครองย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งลงโทษปรับทางปกครอง ดังนั้น การใช้อำนาจของผู้มีอำนาจในการบังคับโทษปรับทางปกครองจำเป็นต้องสอดคล้องและอยู่ภายใต้บังคับของหลักการปกครองแบบนิติรัฐ กล่าวโดยสรุป โทษทางปกครอง คือการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำ แต่ยังไม่ร้ายแรงถึงระดับความผิดทางอาญาที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม เช่น ประชาชนที่มีบุหรี่ยาสูบไว้ในครอบครองโดยส่วนตัว หากพบเห็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอาจใช้วิธีการบังคับโทษทางปกครอง แทนการใช้โทษทางอาญา เนื่องด้วยภาระหน้าที่ในการปฏิบัติราชการด้านต่างๆ ของฝ่ายปกครอง จำเป็นต้องดำเนินการด้วยความต่อเนื่องและรวดเร็ว จึงมีการนำโทษปรับทางปกครองมาใช้เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายในกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งโทษปรับทางปกครองนำมาใช้บังคับกับการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครองสำหรับการกระทำที่ไม่มีผลต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือต่อชีวิตร่างกายของผู้อื่น ดังเช่นโทษปรับเป็นพินัย ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายต่อการบังคับใช้กฎหมายควบคุมบุหรี่ยาสูบไฟฟ้า

2. เพื่อศึกษากฎหมายเปรียบเทียบของไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายต่อการบังคับใช้กฎหมายควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหามาตรการทางกฎหมายต่อการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทย
4. เพื่อสร้างมาตรการทางกฎหมายต่อการบังคับใช้กฎหมายควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายต่อการบังคับใช้กฎหมายควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยทำการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากตำรา หนังสือ บทความในวารสาร งานวิจัย คำพิพากษาศาลสูง และเอกสารที่อยู่ในเว็บไซต์ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลความหมายจากการเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทย โดยมาตรการบังคับใช้กฎหมายควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่า

ประเทศไทย ห้ามนำเข้าทุกชนิด ห้ามขายบุหรี่ไฟฟ้าทุกชนิด โดยมีกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค และกฎหมายของศุลกากร เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับ

ประเทศสิงคโปร์ ห้ามนำเข้าทุกชนิด ห้ามขายบุหรี่ไฟฟ้าทุกชนิด ห้ามทุกกรณี โดยมีกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบและการโฆษณา รวมทั้งกฎหมายศุลกากร เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับ

ประเทศแคนาดา อนุญาตให้นำเข้าได้เฉพาะบุหรี่ไฟฟ้าชนิดมีใบสั่งจ่ายของแพทย์ อนุญาตให้ขายบุหรี่ไฟฟ้าทุกชนิด ยกเว้นกฎหมายบางมลรัฐห้ามขายบุหรี่ไฟฟ้าที่เติมกลิ่น รส ห้ามการโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าที่มีลักษณะดึงดูดใจต่อผู้เยาว์ ห้ามการให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ โดยมีกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบและบุหรี่ไฟฟ้า กฎหมายศุลกากร กฎหมายมลรัฐ เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับ

ประเทศออสเตรเลีย ห้ามนำเข้าบุหรี่ไฟฟ้าชนิดใช้แล้วทิ้ง (มีผลตั้งแต่ 1 ม.ค. 2567) อนุญาตให้ขายได้เฉพาะบุหรี่ไฟฟ้าที่แพทย์สั่งจ่ายผ่านร้านยาเท่านั้น ห้ามขายบุหรี่ชนิดใช้แล้วทิ้ง ห้ามการโฆษณา การส่งเสริมการขาย การตลาดบุหรี่ไฟฟ้าเหมือนผลิตภัณฑ์ยาสูบทั่วไป โดยมีกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพ กฎหมายศุลกากร กฎหมายมลรัฐ เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษามาตรการบังคับใช้กฎหมายควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า เห็นว่า บุหรี่ไฟฟ้า ถือเป็นผลิตภัณฑ์ยาสูบรูปแบบใหม่ที่มีสารนิโคตินปริมาณสูง โลหะหนัก สารก่อมะเร็ง และในสารปรุงแต่งน้ำยาบุหรี่ไฟฟ้า

ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ การท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ แสดงให้เห็นว่าบุรีไฟฟ้าถือเป็นบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศชาติอย่างร้ายแรง ประเทศไทยจึงได้มีการออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมบุรีไฟฟ้า ห้ามนำเข้าและห้ามจำหน่ายอย่างเด็ดขาด แต่มาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน ไม่สามารถบังคับใช้ได้มีประสิทธิภาพ ยังคงพบเห็นกันอย่างแพร่หลาย อีกทั้ง ผู้บังคับใช้กฎหมายหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่ใช้กฎหมายมีการเรียกรับผลประโยชน์ในทางทุจริต ซึ่งจากการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายต่อการบังคับใช้กฎหมายควบคุมบุรีไฟฟ้า รวมทั้งความเป็นมา สภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายควบคุมบุรีไฟฟ้าทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ จึงได้จัดทำบทสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายต่อการบังคับใช้กฎหมายควบคุมบุรีไฟฟ้า อันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับประเทศชาติ ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. มาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศไทยมีหลายฉบับ จากการศึกษาพบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุรีไฟฟ้าในประเทศไทยมีหลายฉบับ บัญญัติในด้านที่แตกต่างกัน และบังคับใช้โดยหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงาน ซึ่งภาพรวมก็เพื่อบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมบุรีไฟฟ้าทั้งนั้น แต่เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายของไทยเป็นการต่างคนต่างใช้ จึงทำให้การบังคับใช้ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ซึ่งในปัจจุบันยังคงไม่มีการตรากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติหรือกฎหมายกลางมาใช้บังคับในการควบคุมบุรีไฟฟ้าไว้เป็นการเฉพาะ และไม่มีหน่วยงานใดที่รับเป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบบังคับใช้กฎหมายบุรีไฟฟ้าโดยเฉพาะ ซึ่งหากพิจารณาจากภาพรวมของการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันจึงพบว่ามีกรณีการเกี่ยงกันในการปราบปรามบุรีไฟฟ้า ซึ่งอาจจะเกิดจากหลายปัจจัยว่าใครหรือหน่วยงานใดจะเป็นผู้ดำเนินการ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

2. ประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายและการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ จากการศึกษาพบว่า กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการพกพา ครอบครอง หรือการใช้บุรีไฟฟ้าโดยชัดแจ้ง ซึ่งสิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิตามพฤติการณ์ทั่วไปที่ผู้บริโภคจะเข้าใจได้ว่าสามารถกระทำได้หรือไม่ มีแต่เพียงข้อกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการนำเข้า นำพา ส่งออก การจำหน่าย และการบริการเท่านั้น ซึ่งเป็นพฤติการณ์ของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้เอง ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมาย หากมีข้อพิพาทเกิดขึ้นก็ต้องอาศัยเพียงดุลพินิจของเจ้าพนักงานเป็นหลัก มิได้ตัดสินความถูกผิดจากบทบัญญัติของกฎหมายโดยตรง ความไม่ชัดเจน ความไม่แน่นอนหนึ่งอันเดียวกัน รวมถึงการไม่มีกฎหมายมาบังคับใช้ในประเทศไทย ส่งผลให้ผู้อยู่ภายใต้กฎหมายมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ตีความและปฏิบัติตนภายใต้กรอบของกฎหมายไปในทางที่ไม่ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริง ก่อให้เกิดปัญหาที่พบมากในปัจจุบัน คือการที่บุคคลถูกดำเนินคดีโดยเจ้าพนักงาน เนื่องด้วยเหตุพกพาบุรีไฟฟ้าไปในที่สาธารณะในการใช้ส่วนตัว กรณีนี้เป็นปัญหากับทั้งประชาชนในราชอาณาจักรไทยเอง รวมถึงชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรด้วย ที่ถูกดำเนินการจับกุมในฐานความผิดครอบครองสินค้าไม่เสียภาษี ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ซึ่งมีการเรียกเก็บค่าปรับจากการกระทำความผิด หากบุคคลไม่ชำระค่าปรับ บุคคลนั้นจะถูกดำเนินการ

กักขัง ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้เกิดช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมาย เป็นเหตุให้เกิดการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ ก่อให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์ในการเรียกรับประโยชน์จากประชาชนโดยมิชอบ

3. การให้ความรู้เชิงนโยบายประกอบการบังคับใช้กฎหมายจากการศึกษาพบว่า การบังคับใช้กฎหมายควบคุมบุหรีไฟฟ้าของประเทศไทยมีมาแล้วหลายปี แต่ยังไม่มีความชัดเจน หละหลวม ลำช้า ไม่จริงจังและไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยรณรงค์บุหรีไฟฟ้ากันมาตลอด แต่ยังมีประชาชนรวมทั้งเด็กและเยาวชนมองว่าบุหรีไฟฟ้าไม่อันตราย ซึ่งการขยับครั้งนี้มาจากคำสั่งของนายกรัฐมนตรีที่กำหนดการปราบปรามบุหรีไฟฟ้าภายใน 30 วัน เห็นได้ว่าทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างเร่งรีบดำเนินการรวมทั้งออกกฎหมายได้อย่างรวดเร็ว หากเปรียบเทียบสถิติจำนวนคดีกับกรณีที่ไม่มีนโยบายเร่งด่วนจากนายกรัฐมนตรี ผู้บังคับใช้กฎหมายก็ได้เร่งรีบดำเนินการแต่อย่างใด ยังคงล่าช้า หละหลวมในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งจำนวนผู้สูบบุหรีไฟฟ้ามีเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ผู้เขียนจึงมองว่า ปัญหาแท้จริงแล้วอยู่ที่การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่จริงจังและไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บังคับใช้กฎหมายจะต้องร่วมกันลงมือจัดการในเรื่องบุหรีไฟฟ้า โดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และการรณรงค์ให้ความรู้ ซึ่งนับเป็นการใช้กฎหมายควบคู่กับการให้ความรู้เชิงนโยบาย เพื่อเป็นการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลในการปราบปรามยาเสพติด เนื่องจากบุหรีไฟฟ้าอาจเป็นช่องทางนำไปสู่การใส่สารเสพติดอื่นๆ ได้ แต่การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับโทษพิษภัยอันตรายของบุหรีไฟฟ้าไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายและขาดความต่อเนื่อง ดังนั้น ภาครัฐควรร่วมมือกับภาคเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้รูปแบบดิจิทัล อย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อไปนี้เป็นแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ที่มุ่งเสริมสร้างมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมบุหรีไฟฟ้าให้มีประสิทธิภาพ โดยอ้างอิงจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่สะท้อนปัญหาและอุปสรรคจนนำมาสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1. ควรตรากฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับบุหรีไฟฟ้า โดยครอบคลุมถึงการห้ามนำเข้า ห้ามจำหน่าย ห้ามผลิต ห้ามให้บริการ ห้ามครอบครอง และบทกำหนดโทษ มาใช้บังคับในการควบคุมบุหรีไฟฟ้าไว้เป็นการเฉพาะ โดยบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 หมวดว่าด้วย บุหรีไฟฟ้า และให้กรมควบคุมโรค เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบแห่งชาติ กำกับดูแล และควบคุมการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 2. ประเทศไทยเป็นประเทศที่ไม่อนุญาตให้นำเข้าและจำหน่ายบุหรีไฟฟ้าอย่างสิ้นเชิง โดยมีแนวทางการกำหนดเป็นกฎหมายเฉพาะสำหรับบุหรีไฟฟ้า แต่เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว หากมีการดำเนินคดีอาญากับประชาชนหรือนักท่องเที่ยวผู้พกพาบุหรีไฟฟ้าที่ใช้บริโภคส่วนตัว ย่อมส่งผลเสียกับเศรษฐกิจของประเทศชาติ ดังนั้น ควรนำโทษปรับทางปกครองมาใช้เป็นเครื่องมือในการลงโทษสำหรับการกระทำที่ฝ่าฝืนใช้บุหรีไฟฟ้าในที่สาธารณะหรือไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของกฎหมาย โดยการนำโทษทางปกครองมาใช้บังคับแทนโทษทางอาญา ดังเช่น โทษปรับเป็นพินัย ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 3. บูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและร่วมกับภาคเอกชนในการจัดทำแพลตฟอร์มออนไลน์ สร้าง

นวัตกรรมการเรียนรู้รูปแบบดิจิทัลอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย ให้ความรู้ที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นความเข้าใจเข้าถึงพิษภัยของบุหรี่ไฟฟ้า เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าหน่วยงานของรัฐมีความพร้อมที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและทางปฏิบัติเกี่ยวกับมาตรการส่งเสริมการขายในผลิตภัณฑ์เหล่านี้ ตลอดจนออกเป็นกฎหมายคุ้มครองสุขภาพของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ผลิตภัณฑ์ยาสูบ ซึ่งส่งผลให้เกิดโรคร้ายแรงและปัญหาด้านสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสมเกี่ยวกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์เหล่านี้ และคุ้มครองประชาชนไม่ให้ได้รับอันตรายจากความเสี่ยง รวมทั้งมาตรการที่ป้องกันไม่ให้บุหรี่ไฟฟ้าถูกใช้ในลักษณะที่ชักจูงให้ผู้เยาว์และผู้ไม่สูบบุหรี่เกิดความต้องการที่จะบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบอีกต่อไป

บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ เรือนเพ็ชร. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชายอาชีวศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์. ใน (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิระวัฒน์ อยู่สบาย. (2562). แนวทางการดำเนินการที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.).
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. (2543). กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ประยูร กาญจนดุล. (2538). คำบรรยายกฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์. (2542). คู่มือผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: ชินอักษรการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2545). สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค.
- Hajek, P. et al. (2019). การทดลองแบบสุ่มระหว่างบุหรี่ไฟฟ้ากับการบำบัดทดแทนนิโคติน. N. Engl. J. Med., 380(7), 629–637.

การพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ*

COMPETENCY-BASED CURRICULUM AND SCHOOL CURRICULUM DEVELOPMENT

สุรสิทธิ์ ห่วงแก้วพราย

Surasit Haung-keawphrai

ดุจดฤดี ประเสริฐสวัสดิ์

Dudrudee Prasertsawat

กาญจนา บุญส่ง

Kanchana Boonsong

นิภา เพชรสม

Nipa Petsom

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: mr.zoorahaung131@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง แนวคิดสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ซึ่งเป็นจุดเน้นของการศึกษาในปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของโลกในปัจจุบัน บทความนี้จะนำเสนอสาระสำคัญ ประกอบด้วย ความหมายของหลักสูตร ระดับของหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จุดเน้นของการศึกษาไทยในสภาพการณ์ปัจจุบัน ความหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะ และหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ซึ่งได้มาจากการทบทวน วิเคราะห์ สังเคราะห์ จากเอกสาร บทความทางวิชาการหรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีการวางแผนและจัดการเพื่อสร้างหรือปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและวัตถุประสงค์การศึกษา โดยในปัจจุบันหลักสูตรที่เป็นจุดเน้นของการศึกษาไทย คือ “หลักสูตรฐานสมรรถนะ” ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาที่เน้นการสร้างสมรรถนะหรือทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถปรับตัวและประสบความสำเร็จในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เน้นการพัฒนาทักษะที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงและสามารถใช้ในอนาคตได้

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ, การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

* Received 21 June 2025; Revised 4 July 2025; Accepted 6 July 2025

Abstract

This academic article aims to present key concepts related to curriculum development and competency-based school curriculum, which have become central focuses of contemporary education. These concepts are intended to align with the current global changes and trends in education. The article highlights several core elements, including: the definition of curriculum, the levels of curriculum, the process of curriculum development, school curriculum and its development process, the current educational focus in Thailand, the definition of competency-based curriculum, and the competency-based school curriculum. These elements are synthesized from a comprehensive review and analysis of academic literature, research articles, and other relevant sources. Curriculum development is a planned and organized process aimed at designing or improving the teaching and learning process to better suit learners and meet educational objectives. Currently, the major emphasis of Thai education is the "Competency-Based Curriculum", which serves as a strategic framework for developing education that emphasizes the cultivation of competencies or essential skills for 21st-century learners. This approach is designed to enable learners to adapt and thrive in a rapidly changing society. It focuses on the development of practical, applicable skills that learners can transfer to real-life situations and utilize in the future.

Keywords: Curriculum Development, Competency-Based Curriculum Development, Competency-Based School Curriculum Development

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเรียนรู้ภายในห้องเรียนอีกต่อไป แต่ต้องเตรียมผู้เรียนให้สามารถรับมือกับโลกที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความซับซ้อนของปัญหาและความหลากหลายทางวัฒนธรรม สถานการณ์โลกในปัจจุบัน เช่น การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เศรษฐกิจดิจิทัล ปัญหาสิ่งแวดล้อม และการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ ล้วนเป็นตัวเร่งให้การศึกษาปรับตัวอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของ “สมรรถนะหลัก” (Key Competencies) ที่ผู้เรียนในโลกยุคใหม่ต้องมี เช่น การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ การมีความคิดสร้างสรรค์ และการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอนแบบเน้นเนื้อหาเชิงท่องจำเพียงอย่างเดียว แต่ต้องใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ (Competency-Based Learning) เป็นหลัก (OECD, 2018)

หลักสูตรฐานสมรรถนะจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญ โดยไม่เพียงแค่เปลี่ยนสิ่งที่สอนแต่ยังเปลี่ยนวิธีการสอน วิธีการวัดผล และบทบาทของครูผู้สอนด้วย ครูจะทำหน้าที่เป็น Facilitator หรือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด ลงมือทำ และสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะอย่างรอบด้าน อันนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะจึงไม่ใช่เพียงการปรับเปลี่ยนเอกสารหลักสูตรเท่านั้น หากแต่เป็นการปฏิรูประบบคิดของครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงและสอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติในอนาคต

ความหมายของหลักสูตร

การจัดการศึกษา “หลักสูตร” ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ใช้เป็นแนวทางในการวางแผน จัดการ และพัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคม การทำความเข้าใจความหมายของหลักสูตรจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

(Taba, 1962) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อระบุเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ รวมถึงการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างชัดเจน

(Oliva, 2009) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า อธิบายว่า หลักสูตรคือแผนงานหรือโครงการที่จัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียนภายใต้การดำเนินงานของโรงเรียน โดยในทางปฏิบัติ หลักสูตรประกอบด้วยแผนการต่าง ๆ ที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร มีขอบเขตกว้างและหลากหลาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

(มหาชัย & โฆษิตพิมานเวช, 2565) มองว่าหลักสูตรคือมวลประสบการณ์ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา สาระสำคัญ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกแบบขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่พึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

(พัฒนาผล, 2567) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรหมายถึงมวลประสบการณ์ทางการศึกษาทั้งหมดที่สถานศึกษาวางแผนและจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นมวลประสบการณ์ทางการศึกษาทั้งหมดที่สถานศึกษาได้วางแผนและจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยครอบคลุมเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ และกระบวนการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ เจตคติที่ดี และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ระดับของหลักสูตร

จากการศึกษาความหมายของหลักสูตร ทำให้ได้ทราบถึงความหมายของหลักสูตรที่เป็นเป็นมวลประสบการณ์ทางการศึกษาทั้งหมดที่สถานศึกษาได้วางแผนและจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยครอบคลุมเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ และกระบวนการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้

เจตคติที่ดี และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยหลักสูตรแบ่งออกเป็นหลายระดับ สามารถจำแนกตามทักษะของนักวิชาการได้ดังนี้

(Neil, 1981) ได้แบ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติหรือการจัดการเรียนการสอนไว้ 5 ระดับ คือ 1) หลักสูตรระดับอุดมการณ์ 2) หลักสูตรระดับทางการ 3) หลักสูตรระดับการรับรู้ 4) หลักสูตรระดับปฏิบัติการ และ 5) ระดับประสบการณ์

(Sowell, 1996) ได้แบ่งหลักสูตรออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) หลักสูตรระดับสังคม 2) หลักสูตรระดับสถาบัน 3) หลักสูตรระดับการเรียนการสอน และ 4) หลักสูตรระดับประสบการณ์

(นิยมทรัพย์, 2560) ได้เสนอระดับของหลักสูตรออกเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย 1) หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท 2) หลักสูตรระดับท้องถิ่น 3) หลักสูตรระดับสถานศึกษาหรือหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่นที่สามารถแบ่งเป็นหลักสูตรระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 4) หลักสูตรระดับชั้นเรียน

จากการศึกษาทักษะของนักวิชาการทางการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ในบทความฉบับนี้จะแบ่งระดับของหลักสูตรออกเป็น 3 ระดับ คือ หลักสูตรระดับชาติ ในที่นี้หมายถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรระดับชั้นเรียน

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร เป็นการทำให้หลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้สมบูรณ์มากขึ้นหรือเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ การพัฒนาหลักสูตรจึงมีทั้งการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชาเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบของโรงเรียน (เวชญาลักษณ์, 2565) การแสวงหารูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็น เพราะรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรนั้นเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้นซึ่งกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ทัศนะไว้ ดังนี้

(Taba, 1962) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและสังคม 2) ตั้งเป้าหมายหลักสูตร 3) เลือกเนื้อหาวิชา 4) จัดลำดับเนื้อหา 5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) จัดระบบการเรียนรู้ และ 7) กำหนดวิธีการประเมินผล

Saylor, et al. (1974) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 5 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์ปัจจัยภายนอก 2) กำหนดจุดหมายและวัตถุประสงค์ 3) ออกแบบหลักสูตร 4) นำไปใช้ 5) ประเมินผลหลักสูตร

สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ จากนั้นกำหนดเป้าหมาย เลือกเนื้อหา ออกแบบหลักสูตร และวางระบบประเมินผล ซึ่งช่วยสะท้อนประสิทธิภาพของหลักสูตรและสามารถใช้ปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมต่อไปได้ เมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการ PDCA ของ ดร.วิลเลียม เอ็ดเวิร์ด เดมมิง จะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของการวางแผนและปรับปรุงอย่างเป็นระบบ นั่นคือ 1) ขั้นวางแผน (Plan: P) ศึกษาสถานการณ์ วิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดจุดหมายของหลักสูตร 2) ขั้นตอนดำเนินการตามแผน (Do: D) สร้างหรือปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรให้นำไปใช้ได้จริง 3) ขั้นการประเมินและสรุปผล (Check: C)

ประเมินผลการใช้หลักสูตรในสถานการณ์จริง และขั้นตอนสุดท้ายคือ 4) ปรับปรุงและแก้ไข (Act: A) ปรับเปลี่ยนหลักสูตรตามผลการประเมินเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยหลักสูตรที่มีการพัฒนาอยู่บ่อยครั้ง คือ “หลักสูตรสถานศึกษา”

หลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

จากการศึกษาระดับของหลักสูตร พบว่า หลักสูตรนั้นแบ่งออกเป็นหลายระดับ แต่ระดับที่มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ในปัจจุบันมากที่สุด คือ “หลักสูตรสถานศึกษา” เป็นหลักสูตรที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดขึ้น โดยหลักสูตรสถานศึกษา เป็นแบบแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถโดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงระดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเองรู้จักตนเองมีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข (มหาชัย และ โฆษิตพิมานเวช, 2565) โดยกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดังต่อไปนี้

1. การแต่งตั้งคณะทำงาน เริ่มจากการตั้งคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะทำงาน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การศึกษาข้อมูลและบริบท คณะทำงานศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 รวมถึงกรอบหลักสูตรท้องถิ่น และข้อมูลด้านปัญหา จุดเน้น ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และบริบทของสถานศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
3. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย ส่วนนำ รายวิชา คำอธิบายรายวิชา เกณฑ์การวัดผล และเกณฑ์การจบการศึกษา
4. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบเนื้อหาและองค์ประกอบของหลักสูตรว่าถูกต้อง ครบถ้วน และเหมาะสมหรือไม่ เพื่อให้พร้อมใช้งานจริง
5. การขอความเห็นชอบ คณะทำงานเสนอหลักสูตรต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หากมีข้อเสนอแนะให้นำไปปรับปรุงก่อนนำไปใช้ในสถานศึกษา
6. การประกาศใช้หลักสูตร ให้คณะทำงานออกคำสั่งหรือประกาศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้บริหาร และประธานกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ลงนามรับรอง
7. การนำไปใช้ ครูผู้สอนนำหลักสูตรไปออกแบบรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ
8. การติดตามและประเมินผล ดำเนินการวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดขึ้น เป็นการพัฒนาหลักสูตรครบวงจร เริ่มตั้งแต่การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การร่างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการนำ

หลักสูตรไปใช้ในสถานการณ์จริง รวมทั้งการประเมินผลหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์ มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถกล่าวโดยสรุปขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษา จะช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือการกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ วัตถุประสงค์จะเป็นตัวกำหนด เนื้อหาสาระที่ควรจัดให้ผู้เรียน ซึ่งอยู่ในลักษณะรายวิชา หลังจากนั้นจึงนำมากำหนดกิจกรรมในการจัดการเรียน การสอน สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียนว่าจะใช้วิธีการอย่างไร

ขั้นที่ 2 การร่างหลักสูตร เป็นการกำหนดแผนการจัดประสบการณ์ หรือการกำหนดแนวทางการจัดการ เรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนซึ่งประกอบด้วยจุดประสงค์ เนื้อหา/สาระ กิจกรรม วิธีวัดและประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้ ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในการร่างหลักสูตรสถานศึกษาจะต้อง นำข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นมาใช้ในการร่างหลักสูตรด้วย

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เมื่อร่างหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะนำไปใช้กับนักเรียน จำเป็นต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อน เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม และสมบูรณ์ที่สุด สิ่งที่ต้องพิจารณาในการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร คือ ความสอดคล้องขององค์ประกอบ ต่าง ๆ ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ วิธีวัดและประเมินผล ผู้เรียน

ขั้นที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้ หลังจากที่มีการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ที่ร่างขึ้นมาเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ครูที่เป็น ผู้ปฏิบัติการหลักในการพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ด้วยการแปลงจากหลักสูตรไปสู่การจัดการเรียนการ สอน ครูกำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน กำหนดรายละเอียดกิจกรรมในแต่ละคาบ พร้อมทั้งจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ประสานงานกับบุคคลที่จะเข้ามาช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดเตรียมสื่อการเรียนการ สอนให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชน

ขั้นที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร เป็นการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยใช้ผลจากการรวบรวม ข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อหาคำตอบว่าหลักสูตรมีผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร สิ่งใดบ้างที่ควรนำมา ปรับปรุงเพื่อให้หลักสูตรดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น หลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้นมีความจำเป็นใน นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จุดเน้นของผู้เรียนให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกมาเชื่อมโยงกัน ในการสร้างให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

จุดเน้นของการศึกษาไทยในสภาวะการณ์ปัจจุบัน

ในปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การแข่งขันในระดับโลกทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคการศึกษาต้อง เร่งปรับตัวเพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนและความเสี่ยงสูงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หนึ่งในปรากฏการณ์สำคัญ ที่ส่งผลต่อการศึกษาไทยคือ “การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีแบบพลิกผัน (Digital Disruption)” ซึ่งก่อให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการเรียนรู้ พฤติกรรมของผู้เรียน และบทบาทของครูอย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สามารถ เปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นที่ “สมรรถนะ” (Competency) ซึ่งหมายถึง ความสามารถเชิงองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attitudes/Values) ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2564)

สำหรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจในระดับโลกได้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็น ในการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ระบุว่า ความเจริญทางวิทยาการในยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง จึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรให้รองรับกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

ประเทศไทยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาเป็นเวลานานกว่า 10 ปี ซึ่งแม้จะมีจุดแข็งหลายประการ แต่ก็พบข้อจำกัดที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลาง ยังไม่สามารถสะท้อนสภาพจริง ความต้องการของผู้เรียนและบริบทของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง และ 2) การใช้งาน หลักสูตรยังไม่สามารถพัฒนา ทักษะการคิด การเรียนรู้ การใช้ชีวิต และการจัดการปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน โดยเพื่อตอบสนองต่อข้อจำกัด ดังกล่าวและเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสู่โลกอนาคต จึงเกิดแนวทางใหม่ของการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า “**การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Learning)**” ซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ ที่จำเป็นในการใช้ชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ตามศักยภาพ ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) การเรียนรู้ ฐานสมรรถนะยังช่วยให้ครูสามารถวางแผนและออกแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับระดับความพร้อมของ ผู้เรียนแต่ละคน ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การตระหนักถึงความสำคัญของแนวทางนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือกับสถาบันส่งเสริมการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะหลัก (Core Competencies) ที่สามารถประยุกต์ใช้ในการ ดำรงชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการทำงานในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

หลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีจุดเน้นสำคัญ คือ “ผู้เรียน ต้องสามารถปฏิบัติได้จริง” โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ไม่ได้เน้น เพียงแค่การเรียนรู้เนื้อหาทางวิชาการเพื่อนำไปสอบ แต่เป็นการออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิต การทำงาน และการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2567) ซึ่งหลักสูตรลักษณะนี้จัดอยู่ในกลุ่ม “**หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถ (Standards-Based**

Curriculum)” ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อรับรองว่าผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับมีสมรรถนะหรือความสามารถที่จำเป็นตามที่กำหนดไว้ โดยให้ความสำคัญกับ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม มากกว่าเพียงแค่การสะสมความรู้ทางเนื้อหา ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของเวลาและเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567)

สำหรับหลักสูตรฐานสมรรถนะจะกำหนดมาตรฐานสมรรถนะขั้นต่ำ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะสำคัญ คือ

1) สมรรถนะหลัก (Core Competencies) หมายถึง สมรรถนะที่สามารถพัฒนาได้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไม่ยึดติดกับเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่ง และเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น สมรรถนะการคิดวิเคราะห์ขั้นสูง สมรรถนะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และสมรรถนะด้านทักษะชีวิต ฯลฯ สมรรถนะประเภทนี้มักเรียกว่า “Content-Free Competency” หรือ “สมรรถนะข้ามวิชา” เพราะสามารถบูรณาการได้ในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่ผู้เรียนควรมีในทุกบริบทการเรียนรู้ (แซมมณี ท', คู่มือการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ, 2567)

2) สมรรถนะเฉพาะ (Specific Competencies) เป็นสมรรถนะที่มีความเฉพาะเจาะจงในแต่ละกลุ่มสาระวิชา ตัวอย่างเช่น ในวิชาภาษาไทย ผู้เรียนควรมีสมรรถนะด้านการใช้ภาษา การเขียนเรียงความ หรือการอ่านจับใจความ ส่วนในวิชาศิลปะ ผู้เรียนควรมีสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น วาดภาพ ประดิษฐ์ หรือออกแบบชิ้นงานศิลปะต่าง ๆ โดยสมรรถนะเฉพาะเหล่านี้พัฒนามาจากทักษะเมื่อได้รับการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ จึงสามารถนำไปใช้ในบริบทที่หลากหลายได้อย่างยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น หลักสูตรฐานสมรรถนะมีแนวคิดหลักที่แตกต่างจากหลักสูตรแบบเดิมที่มุ่งเน้นการสอนเนื้อหา โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Learning) และการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง โดยยึดหลัก 4 ประการสำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

1) Personalization ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคล โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง เป็นเจ้าของการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2) Well-being มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสุขภาพที่ดีทั้งในมิติทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยเน้นการเรียนรู้ที่สร้างสมดุลและรอบด้าน

3) Competency for Life and Society พัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ และการสร้างประโยชน์ต่อสังคม โดยไม่จำกัดอยู่เพียงแค่ห้องเรียน

4) Adaptability and Responsiveness พัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล และความก้าวหน้าทางวิทยาการที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

โดยสรุป หลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการจัดการศึกษาไทย โดยปรับเปลี่ยนจากการเน้นความรู้แบบท่องจำ สู่การเรียนรู้เพื่อให้เกิดสมรรถนะที่สามารถใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวันและโลกแห่งการทำงาน เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การปรับตัว และการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์อย่างยั่งยืน

หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

จากแนวคิดของ “หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum)” ที่เน้นพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงสะท้อนถึงความจำเป็นที่สถานศึกษาทุกแห่งควรพัฒนาหลักสูตรของตนให้เป็น “หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ” ซึ่งเป็นการนำแนวคิดฐานสมรรถนะมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรระดับสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) กระทรวงศึกษาธิการ ได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนที่มีความพร้อมได้เริ่มต้นพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในลักษณะนำร่อง ซึ่งจากการติดตามและศึกษาพบว่า มีสถานศึกษาหลายแห่งที่สามารถพัฒนาหลักสูตรในลักษณะนี้ได้เป็นอย่างดีและเป็นรูปธรรม หนึ่งในตัวอย่างที่ชัดเจนคือ โรงเรียนบ้านตะโละหะลอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ซึ่งได้พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยยึดกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงกับความต้องการของชุมชนและลักษณะเฉพาะของผู้เรียนในพื้นที่ โดยกำหนด หลักการสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ (โรงเรียนบ้านตะโละหะลอ, 2567)

1) พัฒนาผู้เรียนให้เห็นคุณค่าในตนเองและชุมชน มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในตนเอง เคารพผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนบ้านตะโละหะลอ จังหวัดยะลา และความเป็นไทย

2) มุ่งเน้นการพัฒนารายบุคคลแบบองค์รวม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นองค์รวม (Holistic Development) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Life-long Learning)

3) เชื่อมโยงสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะ ในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานในอนาคต

4) ออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยจัดระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพหุปัญญา (Multiple Intelligences) และสอดคล้องกับศักยภาพเฉพาะบุคคลของผู้เรียน

5) เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ใช้สื่อ สถานการณ์ร่วมสมัย และวิธีการสอนที่ยืดหยุ่นตามความสนใจและถนัดของผู้เรียน รวมถึงบริบทของโรงเรียนและชุมชน

6) ใช้การประเมินเพื่อพัฒนา มุ่งเน้นการประเมินตามเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) ที่สะท้อนสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างชัดเจน ความเป็นธรรม เชื่อถือได้ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านตะโละหะลอ จะพบว่ามีสอดคล้องกับแนวทางของหลักสูตรฐานสมรรถนะที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) ดังนี้

1) กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างชัดเจน (Performance Outcomes) เพื่อให้สามารถประเมินได้ว่าผู้เรียนสามารถ “ทำอะไรได้” เมื่อจบการศึกษา

2) กำหนดมาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standards) ที่ระบุชัดเจนถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการทำงาน

3) ใช้สมรรถนะเป็นกรอบการพัฒนาหลักสูตร ทั้งด้านเนื้อหา การวางแผนการเรียนรู้ และการประเมินผล ทำให้ทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษามีเป้าหมายร่วมกันและสอดคล้องกัน

4) มีเกณฑ์การปฏิบัติที่ชัดเจน (Performance Criteria) เพื่อใช้ในการวัดสมรรถนะของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม และนำผลประเมินไปใช้ในการวางแผนพัฒนาต่อไป

กล่าวโดยสรุป พบว่า หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะเป็นแนวทางที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของตนเอง พร้อมกับการรักษาแนวทางและคุณภาพตามมาตรฐานระดับชาติ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนตอบโจทย์ทั้งด้านคุณภาพชีวิต ความรู้ ทักษะ และความสามารถของผู้เรียนในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีการวางแผนและจัดการ เพื่อสร้างหรือปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและวัตถุประสงค์การศึกษา โดยในปัจจุบันหลักสูตรที่เป็นจุดเน้นของการศึกษาไทย คือ “หลักสูตรฐานสมรรถนะ” ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาที่เน้นการสร้างสมรรถนะหรือทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถปรับตัวและประสบความสำเร็จในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวคิดนี้แตกต่างจากหลักสูตรแบบดั้งเดิมที่มักเน้นเนื้อหาวิชาความรู้ มากกว่าการพัฒนาทักษะที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ ซึ่งจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่จะทำให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะประสบความสำเร็จจะมีปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

2. ความพร้อมของครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความเข้าใจในหลักสูตรฐานสมรรถนะและต้องได้รับการฝึกอบรมที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสอนแบบเน้นสมรรถนะซึ่งรวมถึงการใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ การใช้กรณีศึกษาหรือการสร้างสถานการณ์จำลอง นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูมีความรู้ใหม่ ๆ และสามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนได้

3. การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเหมาะสม หลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนตามบริบทของโรงเรียนและความหลากหลายของผู้เรียน เช่น หลักสูตรสามารถปรับให้เข้ากับความต้องการระหว่างบุคคลและบริบททางวัฒนธรรม โดยการกำหนดสมรรถนะหลัก (Core Competencies) เช่น ทักษะการสื่อสาร การคิดเชิงวิพากษ์ การทำงานเป็นทีม และสมรรถนะเฉพาะทาง (Specific Competencies) ที่จำเป็นในสาขาวิชานั้น ๆ ควรกำหนดให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนมีเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน

4. การประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ ระบบการประเมินต้องเปลี่ยนจากการวัดผลความรู้เนื้อหาเพียงอย่างเดียว มาเน้นการประเมินสมรรถนะที่ผู้เรียนแสดงออก เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา การทำงาน

ร่วมกับผู้อื่นหรือการนำเสนอผลงาน และใช้การประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินจากการปฏิบัติจริง (Authentic Assessment) การประเมินโดยการทำโครงการ (Project-Based Assessment) หรือการสังเกตพฤติกรรมในการทำงาน ช่วยให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาสมรรถนะที่แท้จริง

5. ทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่เพียงพอ สถานศึกษาควรจัดเตรียมสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น ห้องปฏิบัติการ เทคโนโลยีการสอน หรือเครื่องมือฝึกทักษะต่าง ๆ ให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน

6. การสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้บริหารควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ ในสถานศึกษา เช่น การจัดสรรงบประมาณ การส่งเสริมการฝึกอบรมครู หรือการจัดหาทรัพยากรการเรียนการสอนที่จำเป็น

7. การติดตามและปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ โดยรวบรวมข้อมูลจากการประเมินผลการเรียนรู้และความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น นักเรียน ครู และผู้ปกครอง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และต้องปรับปรุงหลักสูตรต้องทำให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและแนวโน้มใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่ทันสมัยและสามารถใช้ประโยชน์ในอนาคตได้

โดยจากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นและดำเนินการให้ครบถ้วน จะช่วยให้การจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะประสบความสำเร็จ และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและทำงานท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ

บทสรุป

แนวทางการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะเป็นการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญจากระบบการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นเนื้อหาสาระ ไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการศึกษาสมัยใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะการพัฒนา “สมรรถนะ” ซึ่งเป็นผลลัพธ์ทางการศึกษาที่สามารถวัดได้จากการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในบริบทจริงอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนเห็นว่าการบูรณาการหลักสูตรในลักษณะนี้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทั้งด้านนโยบาย ทรัพยากร และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา.

- แฮมมณี, ท. (2022, กุมภาพันธ์ 13). ดาวน์โฮลด์เอกสารและรับชมย้อนหลังการประชุมชี้แจงหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.edusandbox.com/27feb-ceb-news/>
- แฮมมณี, ท. (2567). การออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แฮมมณี, ท. (2567). คู่มือการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก https://www.skprivate.go.th/file_manager/view_pdf/?path=uploads/group/79935058b0424c9227ac6657678713e3.pdf&name=คู่มือการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ.pdf
- ตั้งเจริญเสถียร, ว. (2565). การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิยมทรัพย์, น. (2560). ความรู้พื้นฐานด้านการเรียนการสอน. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัฒนาผล, ม. (2567). แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- มหาชัย, ศ., & โฆษิตพิมานเวช, (2565). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 168–185.
- โรงเรียนบ้านตะโละหะลอ. (2567). หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านตะโละหะลอ พุทธศักราช 2567. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก <https://bantalohhalo.thai.ac/client-upload/bantalohhalo/uploads/files/หลักสูตรฐานสมรรถนะ.pdf>
- เวชญาลักษณ์, ณ. (2565). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). สสวท. เดินหน้าหลักสูตรฐานสมรรถนะ จัดประชุมวิพากษ์สาระการเรียนรู้ SMT ประถมศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.ipst.ac.th/news/18590/competency-based-education.html>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ. กรุงเทพฯ: สพฐ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). ฐานคิดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (หลักสูตรฐานสมรรถนะ). เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก <https://cbethailand.com/ฐานคิดของหลักสูตรการศึ/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครูผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). กรอบแนวคิดและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). รายงานการศึกษากระบวนการและผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.).

- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ. กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- แสงสว่าง. (2552). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Neil, M. W. (1981). The Open University. UK: George Allen & Unwin.
- OECD. (2018). The future of education and skills: Education 2030 – The OECD learning compass. Retrieved from Organisation for Economic Co- operation and Development. : <https://www.oecd.org/education/2030-project/>
- Oliva, P. F. (2009). Developing the curriculum. USA: Allyn & Bacon.
- Saylor, J. G., et al. (1974). Curriculum planning for better teaching and learning. Holt: Rinehart and Winston.
- Sowell, E. J. (1996). Curriculum: An integrative introduction. USA: Allyn & Bacon.
- Taba, H. (1962). Curriculum development: Theory and practice. New York: Harcourt, Brace & World.
- Trilling, B., et al. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. USA: Jossey-Bass.

**แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs
ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี***
**GUIDELINES FOR PUBLIC PARTICIPATION IN SOLID WASTE MANAGEMENT BASED
ON THE 5RS PRINCIPLE IN NONG PLA MO SUBDISTRICT,
BAN PONG DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE**

จันทร์จิรา ประสงค์

Janjira Prasong

สุชาติ อุดลย์บุตร

Suchart Adultutra

บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ

Bampen Maitreesophon

คณะรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด, ประเทศไทย

Faculty of Public Administration and Social Sciences, Stamford International University, Thailand

E-mail: Janjira.k03@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสวนวิธีครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล 3) ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย และ 4) นำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองปลาหมอ จำนวน 400 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความแปรปรวนทางเดียว การถดถอยเชิงพหุ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับมาก 2) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน 3) การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ด้านการซ่อมแซม ด้านการลดปริมาณขยะ และด้านการแปรสภาพและการหมุนเวียนมาใช้ใหม่ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 และ 0.01 ตามลำดับ และ 4) แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs พบว่า ควรจัดประชุมและกิจกรรมให้ความรู้ในการจัดการขยะ ควรจัดตั้งศูนย์รับขยะ การแยกประเภทขยะ และควรมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การจัดการขยะมูลฝอย, หลัก 5Rs, ตำบลหนองปลาหมอ, จังหวัดราชบุรี

* Received 25 June 2025; Revised 24 July 2025; Accepted 31 July 2025

Abstract

This mixed-method research aimed to 1) study the level of public participation in solid waste management, 2) compare opinions on public participation in solid waste management classified by personal characteristics, 3) study how solid waste management based on the 5Rs principle affects public participation in solid waste management, and 4) propose guidelines for public participation in solid waste management based on the 5Rs principle. The sample consisted of 400 people living in Nong Pla Mo Subdistrict and 9 key informants. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, one-way variance, multiple regression, and content analysis. The results of the study found that 1) public participation in solid waste management was at a high level. 2) Personal characteristics, including gender, age, marital status, education level, occupation, income, and number of family members, had no different opinions on public participation in solid waste management. 3) Solid waste management based on the 5Rs principle in terms of repair, waste reduction, and recycling had a causal relationship with public participation in solid waste management. At the significance level of 0.001 and 0.01 respectively, and 4) the guidelines for public participation in solid waste management according to the 5Rs principles, it was found that meetings and activities to provide knowledge on waste management should be organized, waste collection centers and waste sorting should be established, and there should be regular monitoring of the results of operations.

Keywords: Public participation, waste management, 5Rs principle, Nongplamo Subdistrict, Ratchaburi Province

บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอยในปัจจุบัน เป็นปัญหาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อโลก และปัญหาโลกร้อน (นุชประภา โมกข์ศาสตร์, 2565) ในปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยในประเทศไทยเป็นปัญหาเหมือนกับทุกประเทศกำลังเผชิญอยู่ และต้องทุ่มเททรัพยากรในการจัดการปัญหาอย่างเร่งด่วน ถือเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ซึ่งประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมากกว่า 27.93 ล้านตัน หรือประมาณ 76,529 ตันต่อวัน ซึ่งมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2562)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาหมอ เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอบ้านโป่ง และได้เล็งเห็นความสำคัญของโครงการ‘ชุมชน Like (ไร่) ขยะ’ ได้เข้าร่วม ‘โครงการชุมชน Like (ไร่) ขยะ’ ของอำเภอบ้านโป่ง ร่วมกับ SCGP โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาหมอได้นำตัวแทนหมู่บ้านไปศึกษาดูงานจากหมู่บ้านต้นแบบที่ได้รับรางวัล แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้ศึกษาดูงานมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเองโดยให้ประชาชนในหมู่บ้าน

ร่วมมือกันในการจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่ต้นทางอย่างถูกวิธีและปลอดภัย สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ในครัวเรือน มีการคัดแยกขยะเพื่อนำไปขายและนำรายได้กลับสู่ชุมชนเพื่อเป็นสวัสดิการให้กับประชาชนในชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะและคัดแยกขยะ การเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต จากการที่วิถีชีวิตเปลี่ยน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแม้กระทั่งในเรื่องของการจัดการขยะ หากได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการอุปโภคบริโภคไม่ก่อขยะขึ้นมาใหม่ และมีการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี โดยเริ่มจากที่ครัวเรือน ชุมชน มีการบริหารจัดการตนเอง หน่วยงานภายนอกเป็นเพียงเข้ามาส่งเสริมให้เกิดการต่อยอดในด้านการบริหารจัดการอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เป็นการจัดการโดยคนในชุมชน เกิดจิตสำนึกในการสร้างสังคมสิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะก่อให้เกิดการบริหารจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน และตระหนักถึงนโยบายด้านการรักษาความสะอาด ซึ่งจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาหมอ, 2567) ในการเก็บและจัดการขยะมูลฝอย ถ้าหากไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนนับตั้งแต่จุดเริ่มต้น คือการก่อให้เกิดขยะในปริมาณมากจำเป็นต้องการทิ้งขยะมูลฝอยให้สะดวกขึ้นในการจัดเก็บ และที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ซึ่งจะต้องตระหนักว่าปัญหานี้เป็นเรื่องสำคัญแล้วต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชน แม้ว่าหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอยจะเป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล แต่สิ่งที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จขึ้นได้ คือความร่วมมือและพฤติกรรมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลไม่อาจทำหน้าที่ได้สมบูรณ์หรือมีประสิทธิภาพได้ทางเดียวได้ จึงต้องมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาหมอ, 2567)

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย และเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองปลาหมอให้สามารถจัดการขยะมูลฝอยได้ในครัวเรือนอย่างเหมาะสมและถูกหลักวิธี เพื่อสุขภาพและอนามัยที่ดีของประชาชนในชุมชน และสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดแนวทางในการวางแผนยุทธศาสตร์ การกำหนดนโยบาย ด้านการจัดการขยะและกำหนดแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในจังหวัดราชบุรี ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมออำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

4. เพื่อนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับ เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผู้ศึกษาได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้ดังนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี รวมทั้งสิ้น 6,926 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน ผู้ใหญ่บ้าน 3 คน ผู้ประกอบการที่อยู่ภายในตำบลหนองปลาหมอ จำนวน 3 คน รวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น จำนวน 9 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs จำนวน 25 ข้อ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด มีการประเมินค่าแบบ ลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีจำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิดมีการประเมินค่าแบบลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) ในการตรวจสอบความเที่ยงตรง (content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบหาความเที่ยงตรง (content validity) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) จำนวน 3 ท่าน ซึ่งจากการคำนวณหาค่า IOC ครั้งนี้ได้เท่ากับ 1.00 และในการคำนวณหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามในภาพรวมทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.896

2. แบบสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือวิจัย ซึ่งเป็นการใช้คำถามปลายเปิดที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถออกความเห็นหรือให้ข้อมูลได้อย่างเปิดกว้าง ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก รวม

ทั้งสิ้นจำนวน 9 คน จากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน ผู้ใหญ่บ้าน 3 คน ผู้ประกอบการที่อยู่ภายในตำบลหนองปลาหมอ จำนวน 3 คน แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ สำหรับแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำไปวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs และวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยใช้สถิติ one-way ANOVA และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล ระหว่างการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multi Linear Regression Analysis)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์เพื่อให้ผลการวิจัยมีความแม่นยำและมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆ จากผู้ให้ข้อมูล จากนั้นใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการตีความจากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อมูลที่สื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูล ด้วยการแยกประเภทและการลดทอนข้อมูลเพื่อจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อนำมาตีความและสร้างข้อสรุปโดยนำผลการสรุปต่างๆ มาเชื่อมโยงจนเกิดเป็นโครงสร้างของข้อสรุป ที่สามารถตอบปัญหาได้ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการขยะมูลฝอย	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ การมีส่วนร่วม	ลำดับที่
1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ	3.92	0.62	มาก	2
2. การมีส่วนร่วมการปฏิบัติ	3.91	0.59	มาก	3
3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	4.32	0.60	มากที่สุด	1
4. การมีส่วนร่วมการประเมินผล	3.80	0.62	มาก	4
รวม	3.99	0.44	มาก	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมมีการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X}$ = 3.99, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.60) ส่วนด้านที่มีการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 3.92, S.D. = 0.62) ด้านการมีส่วนร่วมการปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 3.91, S.D. = 0.59) และด้านการมีส่วนร่วมการประเมินผล ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 0.62)

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลในภาพรวม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

3. การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมออำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs		การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี				
		B	S.E.	สปส.	t	Sig.
				Beta		
(ค่าคงที่)		2.067	0.147	-	14.028	0.000***
1. การลดปริมาณขยะ		0.107	0.036	0.162	2.939	0.003**
2. การนำมาใช้ซ้ำ		0.037	0.039	0.058	0.951	0.342
3. การซ่อมแซม		0.133	0.040	0.189	3.339	0.001***
4. การหลีกเลี่ยงหรือการปฏิเสธการใช้		0.064	0.047	0.089	1.357	0.176
5. การแปรสภาพและหมุนเวียนมาใช้ใหม่		0.121	0.043	0.196	2.787	0.006**
หมายเหตุ	* P ≤ 0.05	R	= 0.567			
	** P ≤ 0.01	R ²	= 0.321			
	*** P ≤ 0.001	R ² ปรับ	= 0.313			
		F	= 37.319			
		ระดับนัยสำคัญ	= 0.000			
		Durbin-Watson = 1.798				

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม (R) อยู่ในระดับปานกลาง 0.567 และพิจารณาจากการปรับมาตรฐานของตัวแปร (Standardized Variables) ร้อยละ 31.30-32.10 ซึ่งการทดสอบความเป็นอิสระกันของความคลาดเคลื่อน (Durbin-Watson) ในครั้งนี้มีค่าเท่ากับ 1.798 คือ ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย (1) การลดปริมาณขยะ (2) การนำมาใช้ซ้ำ (3) การซ่อมแซม (4) การหลีกเลี่ยงหรือการปฏิเสธการใช้ และ (5) การแปรสภาพและหมุนเวียนมาใช้ใหม่ มีความสัมพันธ์เชิงอิสระในตัวเอง ในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ และค่า สปส. Beta เรียงตามลำดับดังนี้ การแปรสภาพและหมุนเวียนมาใช้ใหม่ ($\beta_{\text{หมุนเวียนมาใช้ใหม่}} = 0.196$, Sig. = 0.006) การซ่อมแซม ($\beta_{\text{ซ่อมแซม}} = 0.189$, Sig. = 0.001) การลดปริมาณขยะ ($\beta_{\text{ลดปริมาณขยะ}} = 0.162$, Sig. = 0.003) การหลีกเลี่ยงหรือการปฏิเสธการใช้ ($\beta_{\text{ปฏิเสธการใช้}} = 0.089$, Sig. = 0.176) และการนำมาใช้ซ้ำ ($\beta_{\text{ใช้ซ้ำ}} = 0.058$, Sig. = 0.342) โดยตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ด้านการซ่อมแซม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ด้านการลดปริมาณขยะ และด้านการแปรสภาพและหมุนเวียนมาใช้ใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการซ่อมแซม ด้านการลดปริมาณขยะ และด้านการแปรสภาพและหมุนเวียนมาใช้ใหม่

จากตาราง 2 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = b_0 + b_1x_1 + b_3x_3 + b_5x_5$$

$$= 2.067 + 0.107 (\text{การลดปริมาณขยะ}) + 0.133 (\text{การซ่อมแซม}) + 0.121 (\text{การแปรสภาพและหมุนเวียนมาใช้ใหม่})$$

$\hat{Y}$ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

4. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า (1) ควรจัดประชุมและกิจกรรมเพื่อให้ความรู้ในการจัดการขยะ (2) ควรใช้เทคโนโลยีเพื่อเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดการขยะ (3) ควรสร้างกลุ่มสนทนาและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ (4) ควรสนับสนุนการตัดสินใจร่วมกันในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการขยะ 2. ด้านการมีส่วนร่วมการปฏิบัติ พบว่า (1) ควรจัดตั้งศูนย์รับขยะและการแยกประเภทขยะ (2) ควรสร้างกลุ่มผู้นำหรืออาสาสมัครในชุมชนในการจัดการขยะ (3) ควรจัดรางวัลหรือสิ่งจูงใจสำหรับการปฏิบัติตามหลัก 5Rs (4) ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะและการสร้างจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด 3. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า (1) ควรมีการให้รางวัลและสิทธิประโยชน์สำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ (2) ควรมีการสร้างความสำเร็จเกี่ยวกับผลประโยชน์จากการจัดการขยะ (3) ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นในการจัดการขยะ (4) ควรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนของ

รางวัลจากการคัดแยกขยะ (5) ควรมีการสร้างรายได้และอาชีพเสริมจากการจัดการขยะในชุมชน 4. ด้านการมีส่วนร่วมการประเมินผล พบว่า (1) ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ (2) ควรมีการจัดกิจกรรมแข่งขันหรือรางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ (3) ควรมีการสำรวจความคิดเห็นจากชุมชนเพื่อหาข้อบกพร่องและแนวทางปรับปรุง (4) ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการติดตามผลการจัดการขยะ (5) ควรมีการตั้งกรรมการหมู่บ้านเพื่อประเมินผลความสะดวกและการพัฒนาชุมชน

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมมีการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ในด้านการตัดสินใจและการเข้าร่วมประชุมรับฟังปัญหา พร้อมกับเสนอความคิดเห็นในการแก้ปัญหาขยะในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สอดคล้องกับทฤษฎีของ Cohen, J. M. et al (1981) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย การมีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชน 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มโครงการ โดยมีการอภิปรายถึงปัญหาและความต้องการ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการกำหนดทางเลือกว่าจะจัดทำโครงการหรือกิจกรรมใดบ้าง 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ คือ การที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทรัพยากรต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการทั้งในด้านเงิน แรงงาน วัสดุและอุปกรณ์ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงานโครงการต่าง ๆ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์หรือการมีส่วนร่วมในผลของประโยชน์ของโครงการนั้น ๆ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโครงการทั้งรูปแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลย์รักษ์ ประโลมลักษณ์ และคณะ (2566) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของชุมชนตำบลอิสาน อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน อยู่ในระดับดีมาก

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำเนียง โพธิ์ไทรย์ (2561) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบางใหญ่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระดับรายได้ ที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณิภา มาสีและ รัฐบุรุษ คุ่มทรัพย์ (2565)

จัดทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปั่ว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปั่ว ได้จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุ เพศ สถานภาพ รายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูตินันท์ มุณิสวรรณ (2566) จัดทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในภาพรวม ด้านการซ่อมแซม มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ด้านการลดปริมาณขยะ และด้านการแปรรูปและการหมุนเวียนมาใช้ใหม่ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่า การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ได้แก่ ด้านการซ่อมแซม ด้านการลดปริมาณขยะ และด้านการแปรรูปและการหมุนเวียนมาใช้ใหม่ ส่งผลให้ประชาชนในเขตตำบลหนองปลาหมออำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนอย่างเหมาะสมและถูกหลักวิธี เพื่อสุขภาพและอนามัยที่ดีของทุกคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกวลี ไตรมิตรวิทยากุล และคณะ (2564) จัดทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ (1) พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5R ประกอบด้วย Reduce ลดการใช้ Reuse การนำมาใช้ซ้ำ Repair การซ่อมแซมแก้ไขสิ่งของต่างๆ ให้สามารถใช้งานต่อได้ Reject การหลีกเลี่ยงใช้สิ่งของที่ก่อให้เกิดมลพิษ และ Recycle การแปรรูปโดยนำไปผ่านกระบวนการผลิตใหม่อีกครั้ง และ (2) ทศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ ศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5R ประกอบด้วย Reduce ลดการใช้ Reuse การนำมาใช้ซ้ำ Repair การซ่อมแซมแก้ไขสิ่งของต่างๆ ให้สามารถใช้งานต่อได้ Reject การหลีกเลี่ยงใช้สิ่งของที่ก่อให้เกิดมลพิษ และ Recycle การแปรรูปโดยนำไปผ่านกระบวนการผลิตใหม่อีกครั้ง มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

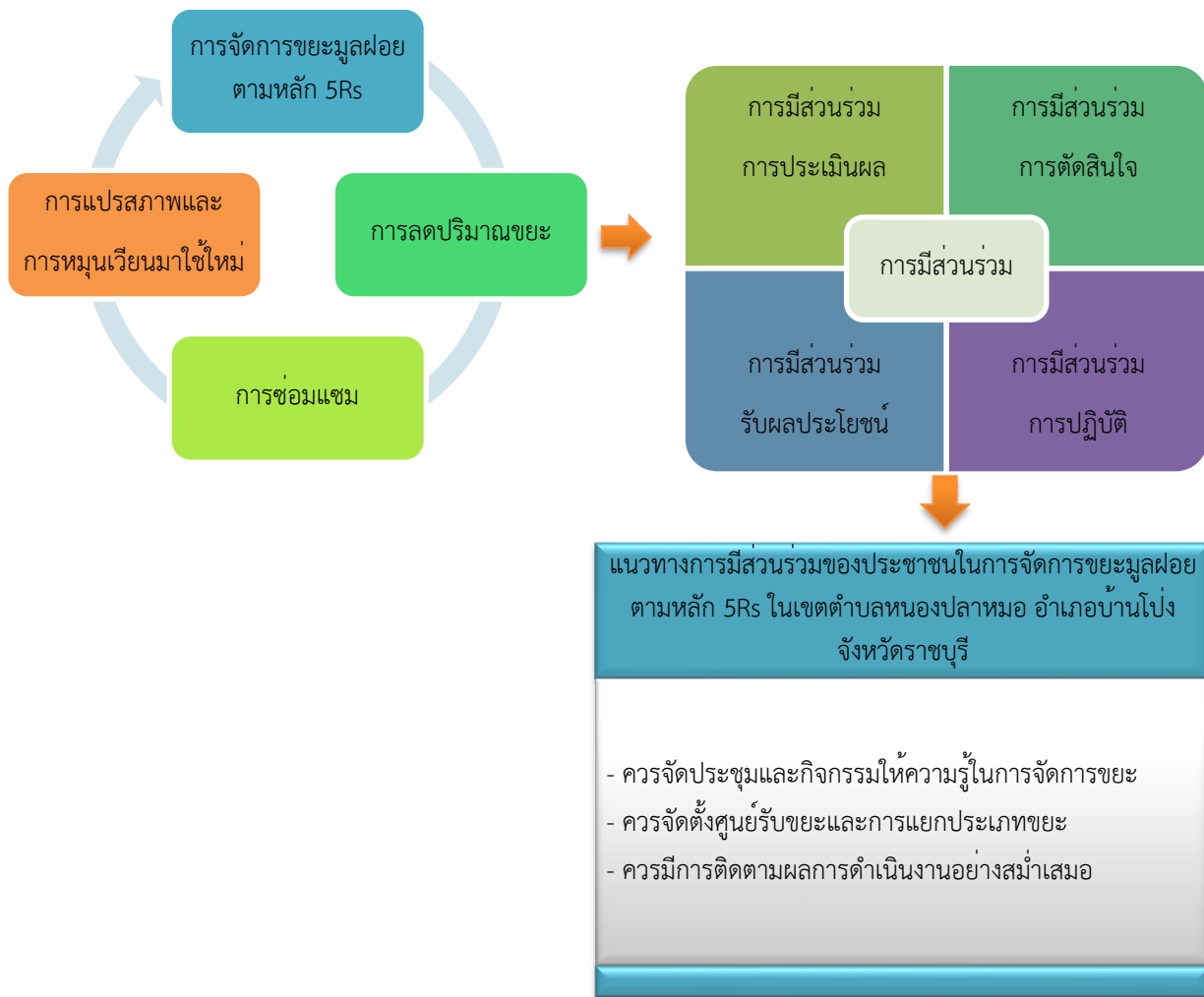
4. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ทั้ง 4 ด้าน พบว่า 1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า (1) ควรจัดประชุม

และกิจกรรมเพื่อให้ความรู้ในการจัดการขยะ (2) ควรใช้เทคโนโลยีเพื่อเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดการขยะ (3) ควรสร้างกลุ่มสนทนาและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ (4) ควรสนับสนุนการตัดสินใจร่วมกันในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการขยะ 2. ด้านการมีส่วนร่วมการปฏิบัติ พบว่า (1) ควรจัดตั้งศูนย์รับขยะและการแยกประเภทขยะ (2) ควรสร้างกลุ่มผู้นำหรืออาสาสมัครในชุมชนในการจัดการขยะ (3) ควรจัดรางวัลหรือสิ่งจูงใจสำหรับการปฏิบัติตามหลัก 5Rs (4) ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะและการสร้างจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด 3. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า (1) ควรมีการให้รางวัลและสิทธิประโยชน์สำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ (2) ควรมีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลประโยชน์จากการจัดการขยะ (3) ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นในการจัดการขยะ (4) ควรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนของรางวัลจากการคัดแยกขยะ (5) ควรมีการสร้างรายได้และอาชีพเสริมจากการจัดการขยะในชุมชน 4. ด้านการมีส่วนร่วมการประเมินผล พบว่า (1) ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ (2) ควรมีการจัดกิจกรรมแข่งขันหรือรางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ (3) ควรมีการสำรวจความคิดเห็นจากชุมชนเพื่อหาข้อบกพร่องและแนวทางปรับปรุง (4) ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการติดตามผลการจัดการขยะ (5) ควรมีการตั้งกรรมการหมู่บ้านเพื่อประเมินผลความสะอาดและการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลย์ลภัส ประโลมลักษณ์ และคณะ (2566) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของชุมชนตำบลอิสาน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยและส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อจะสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดขยะให้น้อยที่สุด และสามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำหรือแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ ดังนั้นประชาชนสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยลงได้ก็จะส่งผลให้มีสภาพแวดล้อมดีขึ้น สุขภาพของประชาชนมีสุขภาพดีขึ้น และสภาพภูมิทัศน์มีความสวยงาม รวมถึงได้ประโยชน์จากการคัดแยกขยะเพื่อนำไปขายกลายเป็นการเพิ่มรายได้ในครอบครัวอีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ควรมีการประยุกต์การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ด้านการซ่อมแซม ด้านการลดปริมาณขยะ และด้านการแปรรูปและการหมุนเวียนมาใช้ใหม่ มาใช้เป็นแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs โดยควรจัดประชุมและกิจกรรมให้ความรู้ในการจัดการขยะ ควรจัดตั้งศูนย์รับขยะและการแยกประเภทขยะ ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ มาใช้เป็นแนวทางได้องค์ความรู้ใหม่ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปการวิจัยได้ทราบถึง 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับมาก 2) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน 3) การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ด้านการซ่อมแซม ด้านการลดปริมาณขยะ และด้านการปรับปรุงและการหมุนเวียนมาใช้ใหม่ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 และ 0.01 ตามลำดับ และ 4) แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs พบว่า ควรจัดประชุมและกิจกรรมให้ความรู้ในการจัดการขยะ ควรจัดตั้งศูนย์รับขยะและการแยกประเภทขยะ ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 1.1) ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาระหว่างการดำเนินโครงการจัดการขยะของชุมชน 1.2) ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน

โครงการในการจัดการขยะของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ด้านแรงงาน ด้านสถานที่ ด้านการเงิน ด้านอุปกรณ์ เป็นต้น 1.3) ควรเปิดช่องทางในการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชนให้มีความหลากหลายช่องทางทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เร็ว และสะดวกขึ้น 1.4) ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในชุมชนอย่างเปิดเผยและต่อเนื่องผ่านทุกช่องทาง เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่สามารถติดตามผลดำเนินงานต่าง ๆ ของโครงการจัดการขยะในทุกด้านที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป 2.1) ควรศึกษาวิจัยแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในเขตทุกอำเภอของ จังหวัดราชบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพกว้างทั้งจังหวัด แล้วสามารถนำไปเป็นแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในเขตทุกอำเภอของ จังหวัดราชบุรีให้ได้ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น 2.2) ควรมีการศึกษาถึงสภาพปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5Rs ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อสามารถนำไปแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงประเด็น 2.3) ควรศึกษาถึงปัจจัยอื่นๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เช่น หลักการ 7Rs เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมทุกประเด็น แล้วสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กัลย์ลภัส ประโลมลักษณ์ และคณะ. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของชุมชนตำบลอิสาน อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2564. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3(5), 881-898.
- เกวลี ไตรมิตรวิทยากุล และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม. วารสารการเมืองการปกครอง, 11(1), 100-117.
- ชุตินันท์ มณีสุวรรณ. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่ง อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสาร มจร ทวารวดีปริทรรศน์, 2(1), 27-35.
- นุชประภา โมกข์ศาสตร์. (2565). ปัญหามลพิษจากขยะมูลฝอยและข้อเสียเชิงนโยบาย. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2567 จาก <https://think.moveforwardparty.org/about-us/>
- พรณิภา มาสี และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปั่ว อำเภอยะยา จังหวัดน่าน. วารสารวิชาการ วิจัย และนวัตกรรม มสธ. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 2(1), 63-78.
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2562). รายงานการประชุมเรื่องสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอยภายในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2567 จาก file:///C:/Users/Acer/Downloads/file-201929041556520409967-1556520463798.pdf.pdf

- สำเนียง โพธิ์ไทรย์. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบางใหญ่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี. วารสารการบริหารและพัฒนา วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต, 1(2), 80-92.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาหมอ. (2567). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ 2566-2570) ประจำปีพ.ศ 2567 อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาหมอ.
- Cohen, J. M. et al. (1981). Participation's Place in Rural Development: seeking Clarity though Specificity World Development. New York: Mc Grew – Hill.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed.). New York: Harper and Row.

แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคม
ผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี*

GUIDELINES FOR ENHANCING THE EFFECTIVENESS OF THE SOCIAL SECURITY FUND
BENEFITS MODEL FOR INSURED PERSONS UNDER SECTION 33 : EMPLOYEES
IN GOVERNMENT AGENCIES IN PHETCHABURI PROVINCE

ชมพิศุทธิ์ วงศ์ยาทิพย์

Chomphisut Wongyathip

วลัยพร ชินศรี

Walaiporn Chinnasri

คณะรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด, ประเทศไทย

Faculty of Public Administration and Social Sciences, Stamford International University, Thailand

E-mail: parn1619@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสานวิธีครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 2) ศึกษาลักษณะส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 3) ศึกษาการรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน ที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 4) ศึกษาแนวทางประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานในหน่วยงานราชการ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 361 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การถดถอยเชิงพหุ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า 1) ประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 แตกต่างกัน 3) การรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน ด้านกรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย ด้านกรณีสงเคราะห์บุตร ด้านกรณีคลอดบุตร ด้านกรณีทุพพลภาพ และด้านกรณีชราภาพ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์ประกันสังคม ผู้ประกันตนมาตรา 33 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001, 0.001, 0.01,

* Received 25 June 2025; Revised 24 July 2025; Accepted 31 July 2025

0.05 และ 0.05 ตามลำดับ 4) แนวทางประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พบว่า ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ควรมีเจ้าหน้าที่เพียงพอ ควรมีช่องทางการยื่นคำร้องสิทธิประโยชน์ ทางอิเล็กทรอนิกส์ และควรมีการแจ้งสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมให้ทราบอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, สิทธิประโยชน์, กองทุนประกันสังคม, ผู้ประกันตน, มาตรา 33

Abstract

This mixed-method research aimed to 1) study the effectiveness level of the Social Security Fund benefits model for insured persons under Section 33, 2) study the personal characteristics related to the effectiveness of the Social Security Fund benefits model for insured persons under Section 33, 3) study the perception of the replacement benefits of insured persons that have a causal relationship with the effectiveness of the Social Security Fund benefits model for insured persons under Section 33, and 4) study the guidelines for the effectiveness of the Social Security Fund benefits model for insured persons under Section 33. The sample consisted of 361 government employees in Mueang District, Phetchaburi Province and 10 key informants. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, one-way analysis of variance, multiple regression, and content analysis. Findings: 1) The effectiveness of the Social Security Fund benefits model for insured persons under Section 33 is at a high level overall. 2) Personal characteristics, including age, education level, and monthly income, have different opinions on the effectiveness of the Social Security Fund benefits model for insured persons under Section 33. 3) The perception of insured persons' compensation benefits in the case of illness or accident, child support, maternity, disability, and old age have a cause-and-effect relationship with the effectiveness of the Social Security Fund benefits model for insured persons under Section 33 with statistical significance at the levels of 0.001, 0.001, 0.01, 0.05, and 0.05, respectively. 4) The guidelines for the effectiveness of the Social Security Fund benefits model for insured persons under Section 33 found that there should be public relations media and communication channels that reach the target group, there should be sufficient staff, there should be a channel for submitting electronic benefit applications, and there should be clear notification of Social Security Fund benefits.

Keywords: Effectiveness, Benefits, Social Security Fund, Insured Persons, Section 33

บทนำ

การประกันสังคมเป็นการสร้างหลักประกันให้กับลูกจ้างแรงงานทั่วไป ในปี พ.ศ. 2495 ประเทศไทยนำแนวความคิดการสร้างระบบประกันสังคม เพื่อเป็นหลักการดำรงชีวิตของผู้ทำงาน แต่ไม่ ประสบผลสำเร็จ ต่อมาปี พ.ศ. 2515 กรมแรงงานให้มีการจัดตั้งสำนักงานกองทุนเงินทดแทนขึ้น เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงาน และในปี พ.ศ. 2533 สำนักงานประกันสังคมได้ก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 (สำนักงานประกันสังคม, 2564) ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานกรมประชาสัมพันธ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ การประกันสังคม และงานของสำนักงานกองทุนเงินทดแทนของกรมแรงงาน โดยให้สำนักงานประกันสังคม สังกัดกระทรวงมหาดไทย โอนมาสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2536) และได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงแรงงาน เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2545 โดยมีการกำหนดความคุ้มครองของพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ครอบคลุม 7 ประเภท ได้แก่ 1) กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย 2) กรณีทุพพลภาพ 3) กรณีตาย 4) กรณีคลอดบุตร 5) กรณีสงเคราะห์บุตร 6) กรณีชราภาพ 7) กรณีว่างงาน โดยในระยะแรก สำนักงานประกันสังคมได้ให้ ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 20 คน ขึ้นไป หลังจากนั้นตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2536 ได้ขยายความคุ้มครองไปยังสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป และตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2545 เป็นต้นไป ได้ขยายความคุ้มครองไปยังสถานประกอบการที่มี ลูกจ้างตั้งแต่ 1 คน ซึ่งกำหนดอายุลูกจ้างที่ขึ้นทะเบียนต้องมีอายุผู้ไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์ (ชวลิต กนกพาณิชย์สกุล และคณะ, 2564)

ในส่วนของจังหวัดเพชรบุรีมีพนักงานในหน่วยงานราชการในเขตอำเภอเมืองเพชรบุรี ที่มีรายชื่อในกองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 รวมทั้งสิ้น 3,695 คน จากหน่วยงานราชการ อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย (1) หน่วยงานสังกัดกระทรวงกลาโหม จำนวน 91 คน (2) กระทรวงมหาดไทย จำนวน 294 คน (3) หน่วยงานสังกัดกระทรวงการคลัง จำนวน 41 คน (4) สถาบันทางการศึกษา จำนวน 827 คน (5) หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 93 คน (6) หน่วยงานสาธารณสุข จำนวน 770 คน (7) หน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน จำนวน 37 คน และ (8) หน่วยงานรัฐอื่นๆ จำนวน 1,542 คน (สำนักงานวิจัยสถิติ ประกันสังคม, 2567) ซึ่งพนักงานในหน่วยงานราชการ อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรีที่มีรายชื่อในกองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 จะได้รับความคุ้มครองในเรื่องการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ทุพพลภาพและเสียชีวิต เนื่องมาจากการทำงานและไม่สบายเนื่องจากการทำงาน รวมทั้งการคลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพและการว่างงาน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของสำนักงานประกันสังคมยังต้องเผชิญความท้าทายจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (กมลวรรณ สัมพันธ์กุล, 2563) แต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นกับผู้ประกันตน ได้แก่ การขาดการรับรู้ถึงสิทธิประโยชน์ที่มีในกองทุนประกันสังคมหรือรับรู้เข้าใจในสิทธิประโยชน์ที่ผู้ประกันตนได้รับในกองทุนประกันสังคมน้อยเกินไปหรือการใช้สิทธิประโยชน์ในกองทุนประกันสังคมไม่ถูกต้อง และเมื่อผู้ประกันตนต้องปฏิบัติงานตามสถานที่ต่างจังหวัด ซึ่งมีสถานพยาบาลที่อยู่นอกเหนือในบัตรรับรองสิทธิแล้วผู้ประกันตนกลัวว่าจะไม่สามารถเข้ารับการรักษายาบาลได้หรือแม้แต่ว่าเมื่อสำรองจ่ายไป

แล้วจะไม่สามารถได้รับเงินที่สำรองไปคืน อีกกรณีคือ การใช้สิทธิไม่ครบตามสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนที่พึงได้รับตามกฎหมายประกันสังคม (นิตินพร แต่งตั้ง, 2560)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการที่จะศึกษาแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะสามารถทำให้ผู้ประกันตนได้รับสิทธิครบตามสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนที่พึงได้รับตามกฎหมายประกันสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาการรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน ที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี ผู้ศึกษาได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานในหน่วยงานราชการ อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี รวมทั้งสิ้น 3,695 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 361 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พนักงานในหน่วยงานราชการ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยเลือกกลุ่มอย่างเป็น ห้วหน้าส่วนราชการสังกัดกระทรวงแรงงาน ได้แก่ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดเพชรบุรี รักษาการประกันสังคมจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 1 คน พนักงานระดับสูงในหน่วยงานราชการในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ เจ้าหน้าที่ประกันสังคม เจ้าหน้าที่สถานพยาบาล บุคลากรโรงเรียน จำนวน 7 คน ผู้นำองค์กรภาครัฐในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจาก

ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล มีจำนวน 8 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน มีจำนวน 35 ข้อ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด มีการประเมินค่าแบบ ลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี มีจำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิดมีการประเมินค่าแบบลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) ในการตรวจสอบความเที่ยงตรง (content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบหาความเที่ยงตรง (content validity) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) จำนวน 3 ท่าน ซึ่งจากการคำนวณค่า IOC ครั้งนี้ได้เท่ากับ 1.00 และในการคำนวณหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามในภาพรวมทั้งฉบับมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.990

2. แบบสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือวิจัย ซึ่งเป็นการใช้คำถามปลายเปิดที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถออกความเห็นหรือให้ข้อมูลได้อย่างเปิดกว้าง ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 361 ชุด ซึ่งเป็นพนักงานในหน่วยงานราชการ อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน จากหัวหน้าส่วนราชการสังกัดกระทรวงแรงงาน ได้แก่ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดเพชรบุรี รักษาการประกันสังคมจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 1 คน พนักงานระดับสูงในหน่วยงานราชการในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ เจ้าหน้าที่ประกันสังคมเจ้าหน้าที่สถานพยาบาล บุคลากรโรงเรียน จำนวน 7 คน ผู้นำองค์กรภาคีในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ สำหรับแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำไปวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน และวิเคราะห์ประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้สถิติ one-way ANOVA และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล ระหว่างการรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน กับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multi Linear Regression Analysis)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์เพื่อให้ผลการวิจัยมีความแม่นยำและมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆ จากผู้ให้ข้อมูล จากนั้นใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการตีความจากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อมูลที่สื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูล ด้วยการแยกประเภทและการลดทอนข้อมูลเพื่อจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อนำมาตีความและสร้างข้อสรุปโดยนำผลการสรุปต่างๆ มาเชื่อมโยงจนเกิดเป็นโครงสร้างของข้อสรุป ที่สามารถตอบปัญหาได้ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี ภาพรวม

ประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์ ประกันสังคม ผู้ประกันตนมาตรา 33	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ประสิทธิผล	ลำดับที่
1. การบรรลุวัตถุประสงค์	3.85	0.71	มาก	3
2. ความพึงพอใจในการให้บริการ	3.84	0.72	มาก	4
3. นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการให้บริการ	3.89	0.75	มาก	1
4. ความต้องการสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตน	3.87	0.77	มาก	2
รวม	3.86	0.69	มาก	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X}$ = 3.86, S.D.= 0.69) เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.89, S.D.= 0.75) ด้านความต้องการสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตน ($\bar{X}$ = 3.87, S.D.= 0.77) ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.71) และด้านความพึงพอใจในการให้บริการ ($\bar{X}$ = 3.84, S.D.= 0.72)

2. เปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลในภาพรวม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ สังกัดหน่วยงาน สถานภาพสมรส ประสบการณ์การใช้สิทธิประโยชน์ทดแทน และระยะเวลาการเป็นผู้ประกันตน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี ไม่แตกต่างกัน

3. การรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของการรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน กับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี

การรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทน ของผู้ประกันตน	ประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคม ผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี				
	B	S.E.	สปส. Beta	t	Sig.
(ค่าคงที่)	0.243	0.197	-	1.231	0.219
1. กรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย	0.343	0.056	0.361	6.168	0.000***
2. กรณีคลอดบุตร	0.166	0.054	0.176	3.067	0.002**
3. กรณีทุพพลภาพ	0.122	0.055	0.127	2.205	0.028*
4. กรณีตาย	0.029	0.050	0.032	0.587	0.557
5. กรณีสงเคราะห์บุตร	0.199	0.049	0.217	4.083	0.000***
6. กรณีชราภาพ	0.061	0.026	0.066	2.305	0.022*
7. กรณีว่างงาน	0.005	0.027	0.005	0.191	0.849

หมายเหตุ * $P \leq 0.05$ R = 0.855
 ** $P \leq 0.01$ R^2 = 0.732
 *** $P \leq 0.001$ R^2 ปรับ = 0.726
 F = 133.997
 ระดับนัยสำคัญ = 0.000
 Durbin-Watson = 1.973

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม (R) อยู่ในระดับสูง 0.855 และพิจารณาจากการปรับมาตรฐานของตัวแปร (Standardized Variables) ร้อยละ 72.60-73.20 ซึ่งการทดสอบความเป็นอิสระกันของความคลาดเคลื่อน (Durbin-Watson) ในครั้งนี้มีค่าเท่ากับ 1.973 คือ ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย (1) กรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย (2) กรณีคลอดบุตร (3) กรณีทุพพลภาพ (4) กรณีตาย (5) กรณีสงเคราะห์บุตร (6) กรณีชราภาพ (7) กรณีว่างงาน มีความสัมพันธ์เชิงอิสระในตัวเอง ในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ และค่า สปส. Beta เรียงตามลำดับดังนี้ กรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย ($\beta_{\text{เจ็บป่วย}} = 0.361$, Sig. = 0.000) กรณีสงเคราะห์บุตร ($\beta_{\text{สงเคราะห์บุตร}} = 0.217$, Sig. = 0.000) กรณีคลอดบุตร ($\beta_{\text{คลอดบุตร}} = 0.176$, Sig. = 0.002) กรณีทุพพลภาพ ($\beta_{\text{ทุพพลภาพ}} = 0.127$, Sig. = 0.028) กรณีชราภาพ ($\beta_{\text{ชราภาพ}} = 0.066$, Sig. = 0.022) กรณีตาย ($\beta_{\text{ตาย}} = 0.032$, Sig. = 0.557) และกรณีว่างงาน ($\beta_{\text{ว่างงาน}} = 0.005$, Sig. = 0.849) โดยตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านกรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย และด้านกรณีสงเคราะห์บุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ด้านกรณีคลอดบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านกรณีทุพพลภาพ และด้านกรณีชราภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านกรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย ด้านกรณีสงเคราะห์บุตร ด้านกรณีคลอดบุตร ด้านกรณีทุพพลภาพ และด้านกรณีชราภาพ

จากตาราง 2 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \hat{Y} &= b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_5x_5 + b_6x_6 \\ &= 0.343 (\text{กรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย}) + 0.166 (\text{กรณีคลอดบุตร}) + 0.122 (\text{กรณีทุพพลภาพ}) + \\ &0.199 (\text{กรณีสงเคราะห์บุตร}) + 0.061 (\text{กรณีชราภาพ}) \end{aligned}$$

4. แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี

แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่ (1) ควรมีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เช่น Facebook และ Line ฯลฯ เพื่อเป็นการเผยแพร่ข่าวสาร สร้างการรับรู้และการขอรับบริการที่รวดเร็วที่สามารถตอบสนองการใช้ชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย (2) รูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมควรมีความสอดคล้องกับความต้องการและมีความคุ้มค่า ด้านความพึงพอใจในการให้/รับบริการ ได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการควรมีเพียงพอและสามารถให้บริการได้อย่างทันท่วงที รวมถึงสามารถตอบข้อซักถามของผู้รับบริการได้อย่างถูกต้องและตรงประเด็น (2) ควรเน้นย้ำให้เจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างเท่าเทียมและเอาใจใส่ผู้เข้ารับบริการ มีการจัดลำดับคิวและจอแสดงลำดับการรับบริการ มีการ

แนะนำในเรื่องการจัดเตรียมเอกสาร ตอบข้อคำถามอย่างครบถ้วน ชัดเจนแก่ผู้ใช้บริการ เพื่อสร้างความประทับใจในการรับบริการ (3) ขั้นตอนการให้บริการต้องไม่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน และมีความคล่องตัวในการรับบริการ (4) ควรมีการประชาสัมพันธ์ช่องทางต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมสำหรับผู้ประกันตน และตระหนักถึงหน้าที่และสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ เพื่อลดปัญหาในการเข้าใจคลาดเคลื่อน ซึ่งนำไปสู่การเสียสิทธิในการขอรับสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคม ด้านนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการให้บริการ ได้แก่ (1) ควรมีการปรับปรุงพัฒนาการให้บริการรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมสำหรับผู้ประกันตนให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (2) เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการควรประสานงานกับผู้รับบริการได้อย่างทั่วถึง และสามารถอำนวยความสะดวกในการให้ความช่วยเหลือผู้รับบริการได้ (3) ควรมีช่องทางการยื่นคำร้องสิทธิประโยชน์ ทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้านความต้องการสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตน ได้แก่ (1) ควรมีการแจ้งสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมสำหรับผู้ประกันตนให้ทราบอย่างชัดเจนในทุกกรณี (2) ควรทำการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบสื่อที่หลากหลาย เช่น หนังสือคู่มือฉบับย่อในเรื่องของสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคม ขั้นตอนการขอรับสิทธิประโยชน์ทดแทน บำนาญโฆษณาที่เน้นข้อความในเรื่องสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมที่มีการแก้ไขล่าสุดในด้านสิทธิประโยชน์จำแนกตามกรณีต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี

ประสิทธิภาพของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมและรายด้าน มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี มีรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ให้แก่พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรีได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน สร้างความพึงพอใจในการให้บริการให้แก่ผู้ประกันตน ด้วยการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการให้บริการ ได้ตรงตามความต้องการสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตน สอดคล้องกับทฤษฎีของสตีเยร์ (Steers) (1977) ได้เสนอแนวความคิดการวิเคราะห์ประสิทธิภาพขององค์การ ซึ่งเป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อนแนวทางการวิเคราะห์นี้ ได้แก่ การบรรลุถึงเป้าหมายให้ได้สูงสุด การใช้เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ขององค์การเป็นเครื่องมือวัดประสิทธิภาพขององค์การเป็นวิธีการที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางซึ่งประสิทธิภาพในที่นี้ หมายถึง ความสามารถขององค์การในการได้มาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีจำกัดและมีคุณค่าให้เป็นประโยชน์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในการปฏิบัติตามเป้าหมาย และสอดคล้องกับทฤษฎีของอาโนลด์ และคณะ (Arnold et al) (1986) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง ระดับของการปฏิบัติงานที่องค์การคาดหวังหรือวางแผนไว้ สามารถบรรลุหรือสำเร็จลุล่วงไปได้ นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบขององค์การที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) นวัตกรรม คือ ความสามารถขององค์การในการคิดสิ่งใหม่ ๆ เช่น การให้บริการรูปแบบใหม่ การใช้เทคโนโลยีใหม่ หรือระบบการจัดการที่ทันสมัย เป็นต้น 2) ความพึงพอใจของผู้รับบริการ และความพึงพอใจ ความผูกพันของพนักงาน หรือสมาชิกที่มีต่อองค์การ และยังสอดคล้อง

กับทฤษฎีของ Maslow, A. H. (1970) กล่าวถึง ความต้องการของมนุษย์ มีดังนี้ 1) ความต้องการจำเป็นทางร่างกาย ซึ่งความต้องการจำเป็นทางกายเป็นความต้องการหลักของทุกคน 2) บุคคลส่วนใหญ่ในสังคมมนุษย์ต้องการโลกที่มีแต่ความปลอดภัย มีระเบียบแบบแผน และสามารถพยากรณ์ล่วงหน้าได้ 3) ทุก ๆ คนในสังคมย่อมต้องการและปรารถนาที่จะมีความเป็นอยู่อย่างมั่นคง ได้รับการเคารพ นับถือ ยกย่อง สรรเสริญ ประเมินค่าตน และมีความต้องการความแข็งแรง ความสำเร็จ ฉลาด ปราดเปรื่อง ต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง มีฐานะ มีเกียรติภูมิ มีความสำคัญ และเป็นที่ยอมรับของสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิกุล พันเดช (2561) วิจัยเรื่อง การรับรู้เงินชราภาพสะสมกองทุนประกันสังคมและการวางแผนเพื่อเกษียณอายุของผู้ประกันตน ความพึงพอใจต่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพของสำนักงานประกันสังคม พบว่า ผู้ประกันตนมีความพึงพอใจในระดับปานกลางถึงระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงเดือน หังสนัส และคณะ (2564) วิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิประโยชน์ทดแทน ตามมาตรา 33 จังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิประโยชน์ทดแทนตามมาตรา 33 จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานได้ผลงานตามเป้าหมายที่วางไว้ อยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคม ผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคลในภาพรวม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจของบุคคลมีอิทธิพลต่อการรับรู้และความพึงพอใจต่อระบบสวัสดิการที่รัฐจัดให้ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงและพัฒนาแบบการสื่อสาร รวมถึงการให้บริการให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ประกันตนในแต่ละกลุ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและเพิ่มประสิทธิผลของระบบประกันสังคมในภาพรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิกุล พันเดช (2561) วิจัยเรื่อง การรับรู้เงินชราภาพสะสมกองทุนประกันสังคมและการวางแผนเพื่อเกษียณอายุของผู้ประกันตน ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่างกัน ทำให้การรับรู้เงินชราภาพสะสมกองทุนประกันสังคมแตกต่างกัน

3. การรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตนที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี

การรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน ในภาพรวม ด้านกรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย ด้านกรณีสงเคราะห์บุตร มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ด้านกรณีคลอดบุตร มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านกรณีทุพพลภาพ ด้านกรณีชราภาพ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์

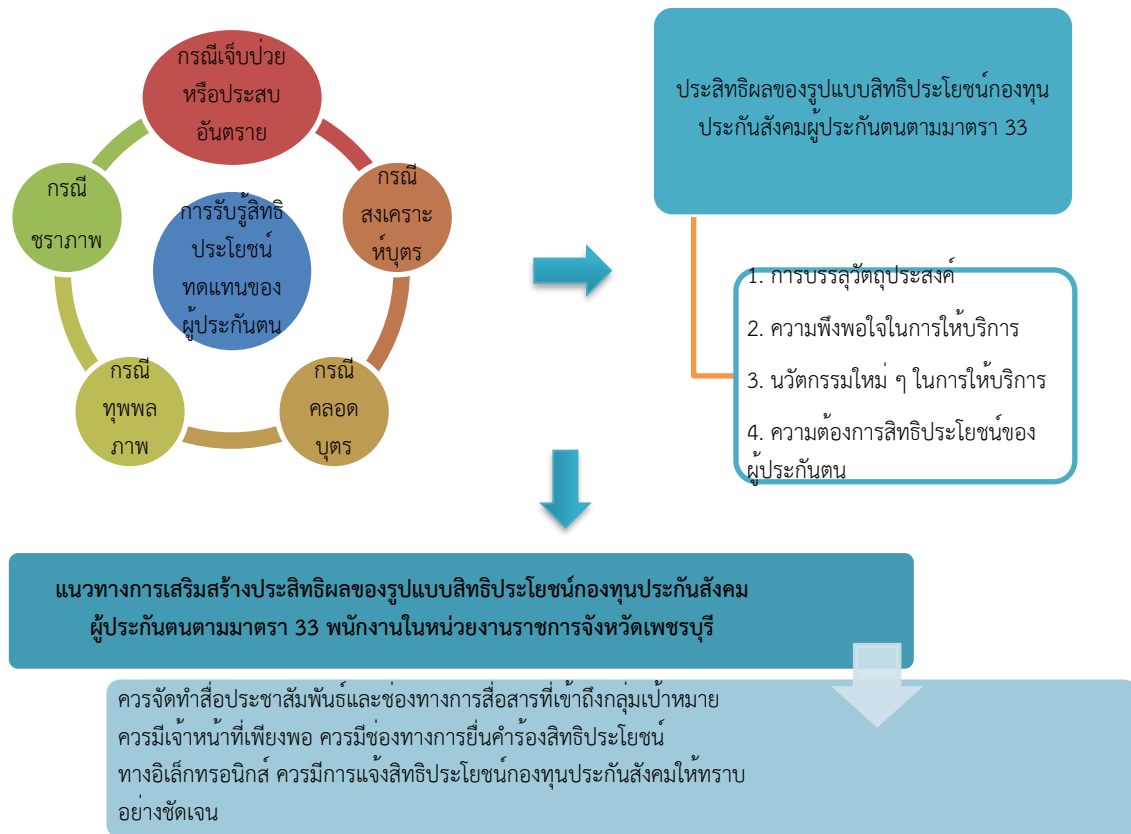
กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า การรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน ในภาพรวม ด้านกรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย ด้านกรณีสงเคราะห์บุตร ด้านกรณีคลอดบุตร ด้านกรณีชราภาพ เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้รูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรีมีประสิทธิผลตามที่ผู้ประกันตนต้องการและมีความพึงพอใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรทิพย์ บุตรน้ำเพชร และคณะ (2564) วิจัยเรื่อง การรับรู้ความมั่นคงทางสุขภาพของผู้ใช้บริการหลักประกันสังคม: กรณีศึกษาโรงพยาบาลของรัฐแห่งหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ด้านสิทธิประโยชน์จากหลักประกันสังคม 7 กรณี ได้แก่ เจ็บป่วย คลอดบุตร ทูพพลภาพ ตาย สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และว่างงาน สามารถทำนายการรับรู้ความมั่นคงทางสุขภาพของผู้ใช้บริการหลักประกันสังคมโรงพยาบาลของรัฐแห่งหนึ่ง ได้ร้อยละ 30.6 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001

4. แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี

แนวทางประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พบว่า ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ควรมีเจ้าหน้าที่เพียงพอ ควรมีช่องทางการยื่นคำร้องสิทธิประโยชน์ ทางอิเล็กทรอนิกส์ ควรมีการแจ้งสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมให้ทราบอย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวธาร โพธิ์กลัด และคณะ (2565) วิจัยเรื่อง การประเมินประสิทธิผลของสิทธิประโยชน์ประกันสังคมกรณีชราภาพ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสร้างรูปแบบฯ ที่สำคัญได้แก่ (1) การปรับปรุงระบบและกลไกการจัดการกองทุนที่ต้องมีความยืดหยุ่น (2) ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการคำนวณโดยพิจารณาประเด็นเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน รวมทั้งพิจารณาจัดเก็บเงินสมทบใหม่ทั้งการปรับเพดานของเงินเดือน (3) การจ่ายเงินสิทธิประโยชน์ ที่ต้องมีการปรับปรุงตามช่วงอายุ หรือการจ่ายในลักษณะขั้นบันได การคงสิทธิการรักษาพยาบาล และ (4) ต้องพัฒนาระบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์และมุ่งให้เสริมสร้างทักษะทางการเงินของคนไทย

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ควรมีการประยุกต์การรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน ด้านกรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย ด้านกรณีสงเคราะห์บุตร ด้านกรณีคลอดบุตร ด้านกรณีทุพพลภาพ และด้านกรณีชราภาพ มาใช้เป็นแนวทางเสริมสร้างประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 โดยควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ควรมีเจ้าหน้าที่เพียงพอ ควรมีช่องทางการยื่นคำร้องสิทธิประโยชน์ ทางอิเล็กทรอนิกส์ ควรมีการแจ้งสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมให้ทราบอย่างชัดเจน มาใช้เป็นแนวทางองค์ความรู้ใหม่ ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปการวิจัยได้ทราบถึง 1) ประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 แตกต่างกัน 3) การรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน ด้านกรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย ด้านกรณีสงเคราะห์บุตร ด้านกรณีคลอดบุตร ด้านกรณีทุพพลภาพ และด้านกรณีชราภาพ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์ประกันสังคม ผู้ประกันตนมาตรา 33 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001, 0.001, 0.01, 0.05 และ 0.05 ตามลำดับ 4) แนวทางประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พบว่า ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ควรมีเจ้าหน้าที่เพียงพอ ควรมีช่องทางการยื่นคำร้องสิทธิประโยชน์ทางอิเล็กทรอนิกส์ ควรมีการแจ้งสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมให้ทราบอย่างชัดเจน ข้อเสนอแนะประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการประชาสัมพันธ์รายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ให้พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรีทราบอย่างต่อเนื่อง ผ่านทางออนไลน์และออฟไลน์ เช่น เว็บไซต์ของสำนักงานประกันสังคม เป็นต้น

1.2 ควรมีติดตามผลของการของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรีเป็นระยะ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นตรงตามความเป็นจริง

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

2.1 ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 แก่พนักงานในหน่วยงานราชการจังหวัดเพชรบุรีอย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรมีการจัดการให้บริการแบบ One Stop Service แก่ผู้ใช้บริการเพื่อให้ระยะเวลาในการบริการมีความเหมาะสมและรวดเร็วยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการจัดหาอุปกรณ์/เครื่องมือที่ต้องใช้ในการให้บริการแก่ผู้ประกันตนให้มีความเพียงพอและมีความพร้อมในการใช้งานอยู่ตลอดเวลา

2.4 ควรมีการจัดระบบการจ่ายค่าชดเชยที่ดี รวดเร็ว ทัวถึง และมีความเป็นธรรมแก่ผู้ประกันตนทุกท่านอย่างเท่าเทียม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนทุกมาตราในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนทุกมาตราได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายขององค์กร

3.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของรูปแบบสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมผู้ประกันตนตามมาตรา 33 พนักงานในหน่วยงานราชการในจังหวัดใกล้เคียง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบและนำมาประยุกต์ให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ สัมพันธ์กุล. (2563). การพัฒนารูปแบบการให้บริการภาครัฐผ่านระบบ e-Service : กรณีศึกษาสำนักงานประกันสังคม. ใน (สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรทิพย์ บุตรน้ำเพชร และคณะ. (2564). การรับรู้ความมั่นคงทางสุขภาพของผู้ใช้บริการหลักประกันสังคม: กรณีศึกษาโรงพยาบาลของรัฐแห่งหนึ่ง. วารสารกฎหมายและนโยบายสาธารณสุข, 7(3), 429-444.
- ชวลิต กนกพาณิชย์สกุล และคณะ. (2564). การรับรู้สิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตนของพนักงานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- นิลัมพร แต่งตั้ง. (2560). การรับรู้สิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมของพนักงานบริษัทในเครือเอเออี. ใน (งานนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- พิกุล พันเดช. (2561). การรับรู้เงินชราภาพสะสมกองทุนประกันสังคมและการวางแผนเพื่อเกษียณอายุของผู้ประกันตน. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2568 จาก <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/vlt15-2/6114993290.pdf>.
- ราตรี ขำบริสุทธิ. (2568). ประกันสังคม “สิทธิ” ที่มนุษย์เงินเดือนต้องรู้. เรียกใช้เมื่อ 9 เมษายน 25 68 จาก <https://www.senate.go.th/view/386/News/%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%B2Issue/287/TH-TH>
- สำนักงานประกันสังคม. (2562). คู่มือผู้ประกันตนร่วมสร้างสรรค์สังคมแรงงานที่มีหลักประกันถ้วนหน้าอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2568 จาก https://www.sso.go.th/wpr/assets/upload/files_storage/sso_th/168d83800f111b11586c74980585901b.pdf
- สำนักงานประกันสังคม. (2564). ประวัติสำนักงานประกันสังคม. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2568 จาก <https://www.sso.go.th>.
- สำนักงานวิจัยสถิติ ประกันสังคม. (2567). รายงานข้อมูลจากสำนักงานวิจัยสถิติ ประกันสังคม ข้อมูล ณ วันที่ 15 กรกฎาคม 2567. เพชรบุรี: สำนักงานวิจัยสถิติ ประกันสังคม.
- เสาวธาร โพธิ์กลัด และคณะ. (2565). การประเมินประสิทธิผลของสิทธิประโยชน์ประกันสังคมกรณีชราภาพ. วารสารสังคมวิจัยและพัฒน, 4(3), 36-71.
- แสงเดือน หังสนันส์ และคณะ. (2564). สมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิประโยชน์ทดแทน ตามมาตรา33 จังหวัดภูเก็ต. การประชุมวิชาการระดับชาติราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง “สร้างสรรค์งานวิจัยบนฐานของนวัตกรรมสู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก”, 766-755.
- Arnold, H. T. & Feldman D. C. (1986). Intergroups Conflict in Organization Behavior. New York: McGraw-Hill.
- Maslow, A. H. (1970). Motivation and Personality. New York: Harper and Row.
- Steers, R. M. (1977). Organizational Effectiveness: A Behavioral View. California: Goodyear Publishing Company.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. Harper and Row Publications.

การวิเคราะห์ข้อมูลโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF)
ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567
ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ANALYSIS OF RESEARCH PROJECT DATA SUPPORTED BY THE FUNDAMENTAL
FUND (FF) BASIC RESEARCH FUND TYPE FOR 2024
OF PHETCHABURI RAJABHAT UNIVERSITY

อารี น้อยสำราญ

Aree Noysumran

บัณฑิตพงษ์ ศรีอำนวย

Bundidpong Sriamnuay

ดำรงศักดิ์ อาลัย

Damrongask Ariai

เลิศฤทธิ์ รัตนพร

Lerdrit patthanaporn

สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ประเทศไทย

Institute for the Research and Promotion of Arts and Cultures, Thailand

E-mail: Research@mail.pbru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโครงการวิจัยและผลงานสร้างสรรค์ของนักวิจัยสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีที่ได้รับทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือโครงการวิจัยและงานสร้างสรรค์ของนักวิจัยสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ได้รับทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จากระบบข้อมูลสารสนเทศวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ National Research and Innovation Information System (NRIIS) โดยเป็นข้อมูลของปีงบประมาณ 2567 โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) จำแนกตาม 1) ข้อมูลที่จำแนกจากแผนงาน 2) ข้อมูลที่จำแนกจากตามหน่วยงานต้นสังกัดของนักวิจัย 3) ข้อมูลที่จำแนกจากการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ จากผลการวิจัย พบว่า 1. ในปีงบประมาณ 2567 หน่วยงานคณะที่ได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณมากที่สุดคือ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรมจำนวน 11 โครงการ เป็นจำนวนเงิน 2,238,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.91 2. แผนงานที่ได้รับ

สนับสนุนจำนวนโครงการวิจัยมากที่สุดคือ แผนงานวิจัยด้านการอาหาร เกษตร และการท่องเที่ยว จำนวน 13 โครงการ เป็นเงินจำนวน 3,267,000 คิดเป็นร้อยละ 33.65 3. การนำผลงานไปใช้ประโยชน์ พบว่า ด้านการศึกษาจะมีจำนวนมากที่สุดซึ่งงานวิจัยหนึ่งเรื่องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายด้านรองลงมาเป็นการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านนโยบาย ตามลำดับ

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ข้อมูล, งานวิจัยพื้นฐาน

Abstract

This article aims to analyze data of research projects and creative works of Phetchaburi Rajabhat University that received the Fundamental Fund (FF) support in the fiscal year 2024. The research project data of researchers under Phetchaburi Rajabhat University that received Fundamental Fund (FF) support in the Basic Research Fund category in the fiscal year 2024 were collected from the National Research and Innovation Information System (NRIIS). The data for the fiscal year 2024 were classified as follows: 1) Data classified by plans 2) Data classified by the researchers' parent organizations 3) Data classified by utilization of the work. The data analysis found that in the fiscal year 2024, the faculty that received the highest budget was the Faculty of Engineering and Industrial Technology with 11 projects totaling 2,238,000 baht, accounting for 23.91 percent. The plans that received the highest number of research projects were: There are 13 research plans in the field of food, agriculture and tourism, totaling 3,267,000 baht, accounting for 33.65 percent. As for the utilization of the results, it was found that the most was in the field of education, where the research can be utilized in many areas, followed by the utilization of the research results in the economic, social and policy fields, respectively.

Keywords: Analysis, Basic Research

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีเป็นหนึ่งในสถาบันการศึกษาที่มีพันธกิจหลักสำคัญ 4 ดังกล่าวคือ 1) ด้านการเรียนการสอน 2) ด้านการวิจัย 3) ด้านการบริการวิชาการ และ 4) ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยจึงกำหนดให้อาจารย์และนักวิจัยประจำสร้างสรรค์ผลงานวิจัยเพื่อมุ่งพัฒนาการเรียนการสอนและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมองค์รวมได้อย่างแท้จริงโดยมีสถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เป็นหน่วยงานหลักที่ดำเนินงานสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยและมีบุคลากรประจำสถาบัน ฯ เป็นนักวิจัยที่มีความรู้ความสามารถในแต่ศาสตร์ปฏิบัติหน้าที่ประสานงานส่งเสริมสนับสนุนและผลักดันการดำเนินการวิจัยที่สอดคล้องตามวิสัยทัศน์และนโยบายของมหาวิทยาลัยเพื่อให้ได้ผลงานวิจัยที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาประเทศการกำหนดทิศทางการวิจัยที่ชัดเจนจึงเป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการพัฒนา

คุณภาพงานวิจัยของมหาวิทยาลัยที่จะสร้างผลงานวิจัยองค์ความรู้นวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพและมีคุณค่าที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในฐานะหน่วยงานที่มีพันธกิจหลักด้านการวิจัยบริการวิชาการและบำรุงศิลปวัฒนธรรมจึงมุ่งเน้นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาคุณภาพงานวิจัยองค์ความรู้จากการวิจัยบริการวิชาการและบำรุงศิลปวัฒนธรรมและวัฒนธรรมองค์กรเพื่อความสำเร็จและพัฒนาซึ่งจะยังผลให้มหาวิทยาลัยมีผลงานวิจัยบริการวิชาการและบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ตรงตามอัตลักษณ์และได้รับการยอมรับในวงวิชาการรวมถึงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นรูปธรรมจากการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องทำให้บุคลากรได้รับทุนสนับสนุนจากแหล่งทุนต่าง ๆ ทั้งจากแหล่งเงินภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ เงินงบประมาณแผ่นดิน เงินรายได้การวิจัยสถาบันและจากแหล่งเงินภายนอกมหาวิทยาลัยซึ่งแหล่งทุนอุดหนุนจากเงินงบประมาณแผ่นดินเป็นแหล่งทุนหลักที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้รับทุนสนับสนุนทุกปีทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินงบประมาณแผ่นดินเป็นเงินทุนวิจัยที่ได้รับการพิจารณาจัดสรรจากรัฐบาลเป็นรายปี ซึ่งรัฐบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีนำไปใช้สนับสนุนคณาจารย์ และนักวิจัยในการดำเนินการวิจัยให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติในด้านต่าง ๆ

การที่ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยเพิ่มขึ้นในแต่ละปีนั้นคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ฯ และสำนักงานงบประมาณ มีความคาดหวังว่านักวิจัยจะนำทุนวิจัยจากเงินงบประมาณแผ่นดินที่ได้รับไปใช้ให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุดอีกทั้งในปัจจุบันและอนาคตการปฏิรูปการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อระบบวิจัยของประเทศไทย การสนับสนุนทุนวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) โดยมีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เป็นผู้กำกับดูแล ซึ่งการดำเนินงานโครงการวิจัยจากงบประมาณสนับสนุนงานพื้นฐาน (Fundamental Fund) เป็นการดำเนินงานโดยที่มหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณจัดสรรจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.) ในรูปแบบวงเงินรวม (Block Grant) เพื่อมาบริหารจัดการโครงการวิจัยและงบประมาณภายในมหาวิทยาลัย ภายใต้แผนงานรองรับการดำเนินงานที่สอดคล้องกับพันธกิจและยุทธศาสตร์ ด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัย ตอบเป้าหมายการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศในระยะ 5 ปี และแผนดำเนินงาน เป้าหมายผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) รายปีเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายข้างต้น อีกทั้งสะท้อนศักยภาพการบริหารจัดการงานพื้นฐานของมหาวิทยาลัย และเพิ่มประสิทธิภาพงานวิจัยและนวัตกรรมของการบริหารจัดการของหน่วยงานจะยึดเอาข้อมูลที่มหาวิทยาลัยได้รับทุนในปีก่อน ๆ มาเป็นฐานข้อมูลในการพิจารณากรอบงบประมาณในปีถัดไป (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2567) อีกทั้งการพิจารณาจากปัจจัยอื่น ๆ อาทิเช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิจัยได้รับทุนวิจัยจากหน่วยทุนวิจัย ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านลักษณะขององค์กร 2. ปัจจัยด้านลักษณะของสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน 3. ปัจจัยด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน และ 4. ปัจจัยด้านหลักเกณฑ์การพิจารณาข้อเสนอโครงการของแหล่งทุน

โดยปัจจัยที่ 1 – 3 จะส่งผลต่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์หรือนักวิจัยสามารถที่จะเขียนข้อเสนอโครงการเพื่อขอรับสนับสนุนทุนจากหน่วยงานวิจัย ส่วนปัจจัยที่ 4 จะเป็นกรอบให้อาจารย์หรือนักวิจัยเขียนข้อเสนอโครงการให้ครบถ้วนตามที่แหล่งทุนกำหนด (เวชชะ, 2563)

จากความสำคัญที่กล่าวมาแล้วผู้เขียนจึงมองเห็นถึงความสำคัญในการสังเคราะห์ข้อมูลโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund นั้นมีความจำเป็นในการเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปกำหนดกรอบการพิจารณางบประมาณและเป็นทิศทาง หรือแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การวิจัยของมหาวิทยาลัยเพื่อให้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) ทั้งประเภท งานวิจัยเชิงมูลฐาน (Basic Research) หรือประเภททุนวิจัยเชิงกลยุทธ์ (Strategic Research) หรือทุนจากแหล่งทุนภายนอกต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในปัจจุบันงบประมาณต่อ ๆ ไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูลโครงการวิจัยและผลงานสร้างสรรค์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร: ข้อมูลโครงการวิจัยและงานสร้างสรรค์ของนักวิจัยสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ได้รับทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จำนวน 46 โครงการ

กลุ่มตัวอย่าง: เป็นกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มประชากรที่ศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแบบตารางบันทึกข้อมูล โปรแกรม Microsoft Excel เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นมาสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูลต่างๆ จากระบบ NRIIS โดยองค์ประกอบของข้อมูลมี ดังนี้

- 1) ชื่อโครงการวิจัย
- 2) ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย
- 3) แผนงานวิจัย
- 4) หน่วยงานระดับคณะ
- 5) จำนวนเงินทุนที่ได้รับสนับสนุน
- 6) การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้เขียนได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโครงการวิจัยของนักวิจัยสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากเพชรบุรีที่ได้รับทุนสนับสนุนจากทุนกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 จากระบบ NRIIS ซึ่งเป็นระบบสำหรับบริหารจัดการข้อมูลและพื้นฐานข้อมูลกลางด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ซึ่งจะต้องรองรับการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการงบประมาณการวิจัย และฐานข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ วช. จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (National Research and Innovation Information System: NRIIS) โดยปรับปรุงจากโครงสร้างการทำงานของระบบบริหารจัดการงานวิจัยแห่งชาติ (National Research Management System : NRMS) และพัฒนาฟังก์ชันการบริหารจัดการแผนงานตามฟังก์ชันของระบบบริหารงานวิจัยอัจฉริยะ (Thailand Intelligent Research Administration system: TIRAs) โดยจำแนกข้อมูลตาม 1) ข้อมูลที่จำแนกจากหน่วยงานระดับคณะ 2) ข้อมูลที่จำแนกจากแผนงานวิจัย 3) ข้อมูลที่จำแนกจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยใช้บัญชีผู้ใช้ระบบในสถานะผู้ประสานงานของมหาวิทยาลัยเข้าระบบ NRIIS เพื่อเก็บข้อมูลจากระบบ มีระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2567 ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากระบบ NRIIS เรียบร้อยแล้ว ผู้เขียนดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Excel สำหรับการประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 การนำเสนอข้อมูล มีดังนี้

- 1) นำเสนอในรูปบทความ ลักษณะการเสนอเป็นบทความสั้น ๆ และข้อมูลตัวเลข
- 2) นำเสนอในรูปแบบตาราง โดยกรอกข้อมูลที่เป็นตัวเลขโดยแบ่งเป็นแถวตั้ง (Columns) และแถวนอน (Row) เพื่อจัดข้อมูลให้เป็นระเบียบ
- 3) นำเสนอในรูปแบบกราฟ เพื่อแสดงข้อมูลที่ก่อให้เกิดความน่าสนใจ ทำให้อ่านเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็ว

5. เทคนิคที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิเคราะห์นำเทคนิคการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Techniques) มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลเชิงปริมาณ ของข้อมูล 2 กลุ่มขึ้นไป มีวิธีการดังนี้

1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจำแนกประเภท ได้แก่ ชื่อโครงการวิจัย นักวิจัย สังกัดสาขาวิชา จำนวนเงินทุนที่ได้รับสนับสนุน
2. จัดทำตารางแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลเชิงปริมาณจำแนกตามประเภท
3. ประมวลผลเปรียบเทียบข้อมูลแต่ละประเภทโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4. ความสำเร็จและสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลโครงการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 จำนวน 46 โครงการเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ข้อมูลที่จำแนกจากหน่วยงานระดับคณะ 2) ข้อมูลที่จำแนกจากแผนงานวิจัย 3) ข้อมูลที่จำแนกจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. ข้อมูลที่จำแนกจากหน่วยงานระดับคณะ

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 จำนวน 46 โครงการเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นข้อมูลที่จำแนกจากหน่วยงานระดับคณะ คือ

หน่วยงานระดับคณะ	จำนวนโครงการ	คิดเป็นร้อยละ
1. ครุศาสตร์	5	10.87
2. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	12	26.09
3. เทคโนโลยีการเกษตร	4	8.70
4. เทคโนโลยีสารสนเทศ	2	4.35
5. วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	11	23.91
6. วิทยาการจัดการ	2	4.35
7. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	7	15.22
8. พยาบาลศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ	3	6.52
รวม	46	100

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าปี งบประมาณ 2567 มีจำนวนโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund จำนวน 46 โครงการ โดยมีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้รับทุนสนับสนุนมากที่สุด คือ จำนวน 12 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 26.09 รองลงมาคือคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จำนวน 11 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 23.91 และน้อยที่สุดคือ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 2 โครงการคิดเป็นร้อยละ 4.35

ภาพที่ 1 กราฟแสดงจำนวนและร้อยละของโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund งบประมาณ 2567 ที่จำแนกจากหน่วยงานระดับคณะ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนเงินอุดหนุนโครงการวิจัยโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 จำนวน 46 โครงการ โดยเป็นข้อมูลที่จำแนกจากหน่วยงานระดับคณะ

หน่วยงานระดับคณะ	จำนวนเงินอุดหนุนโครงการ	คิดเป็นร้อยละ
1. ครุศาสตร์	539,100	5.55
2. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2,215,500	22.82
3. เทคโนโลยีการเกษตร	1,744,000	17.96
4. เทคโนโลยีสารสนเทศ	802,500	8.27
5. วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	2,238,000	23.05
6. วิทยาการจัดการ	431,000	4.44
7. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	794,900	8.19
8. พยาบาลศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ	943,000	9.71
รวม	9,708,000	100

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าหน่วยงานระดับคณะที่มีจำนวนเงินโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 มากที่สุดคือ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จำนวน 2,238,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.05 รองลงมาคือ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 2,215,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.82 และน้อยที่สุดคือ คณะวิทยาการจัดการ จำนวน 431,000 บาท โครงการคิดเป็นร้อยละ 4.44

ภาพที่ 2 กราฟแสดงจำนวนเงินที่ได้รับการอุดหนุน และร้อยละของโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund งบประมาณ 2567 ที่จำแนกจากหน่วยงานระดับคณะ

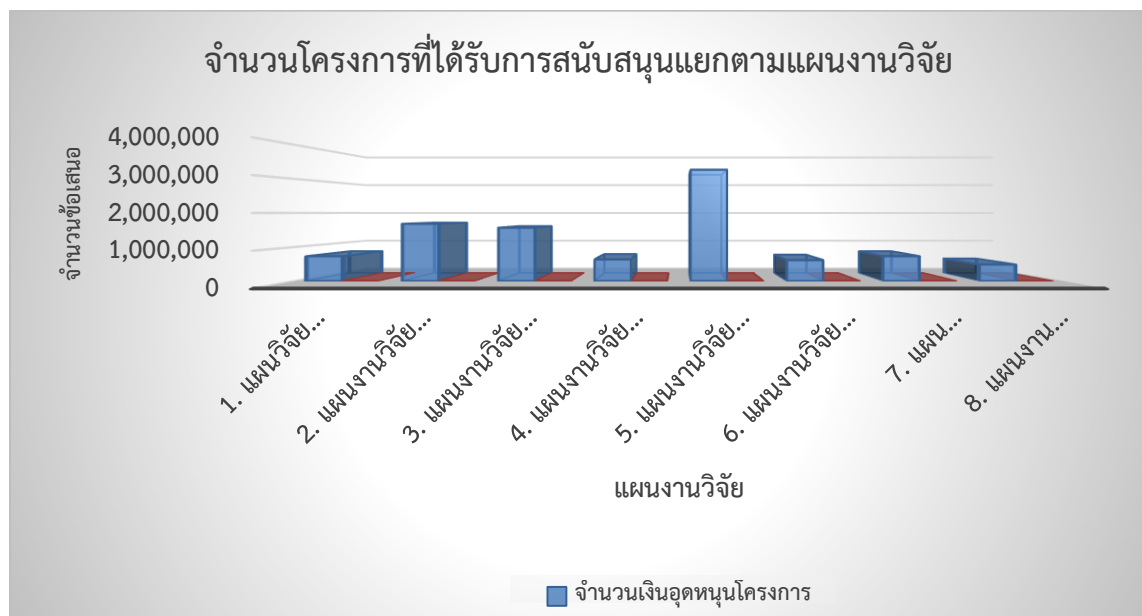
2. ข้อมูลที่จำแนกจากแผนงานวิจัย

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 จำแนกจากแผนงานวิจัย

แผนงานวิจัย	จำนวนโครงการ	คิดเป็นร้อยละ
1. แผนวิจัยงานวิจัยการพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษา	7	15.22
2. แผนงานวิจัยวิทยาการสุขภาพ	8	17.39

แผนงานวิจัย	จำนวน โครงการ	คิดเป็นร้อยละ
3. แผนงานวิจัยพื้นฐานเพื่อแก้ไขปัญหาหรือองค์ความรู้ในมิติใดมิติหนึ่ง	10	21.74
4. แผนงานวิจัยด้านงานวิจัยพลังงานทดแทนและ Green University	3	6.52
5. แผนงานวิจัยด้านการอาหาร เกษตร และการท่องเที่ยว	13	28.26
6. แผนงานวิจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล	3	6.52
7. แผนผลงานวิจัยสถาบัน	1	2.17
8. แผนงานเสริมสร้างความเข้มแข็งการบริหารจัดการแผนงานและโครงการด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)	1	2.17
รวม	46	100

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่าแผนงานวิจัยด้านการอาหาร เกษตร และการท่องเที่ยวมีจำนวนเงินโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 มากที่สุดจำนวน 13 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 28.26 รองลงมาคือ แผนงานวิจัยพื้นฐานเพื่อแก้ไขปัญหาหรือองค์ความรู้ในมิติใดมิติหนึ่ง จำนวน 10 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 21.74 และน้อยที่สุดคือ แผนผลงานวิจัยสถาบัน และแผนงานเสริมสร้างความเข้มแข็งการบริหารจัดการแผนงานและโครงการ จำนวน 1 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 2.17 เท่ากัน

ภาพที่ 3 กราฟแสดงจำนวนเงินที่ได้รับการอุดหนุน และร้อยละของโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund งบประมาณ 2567
ที่จำแนกจากแผนงานวิจัย

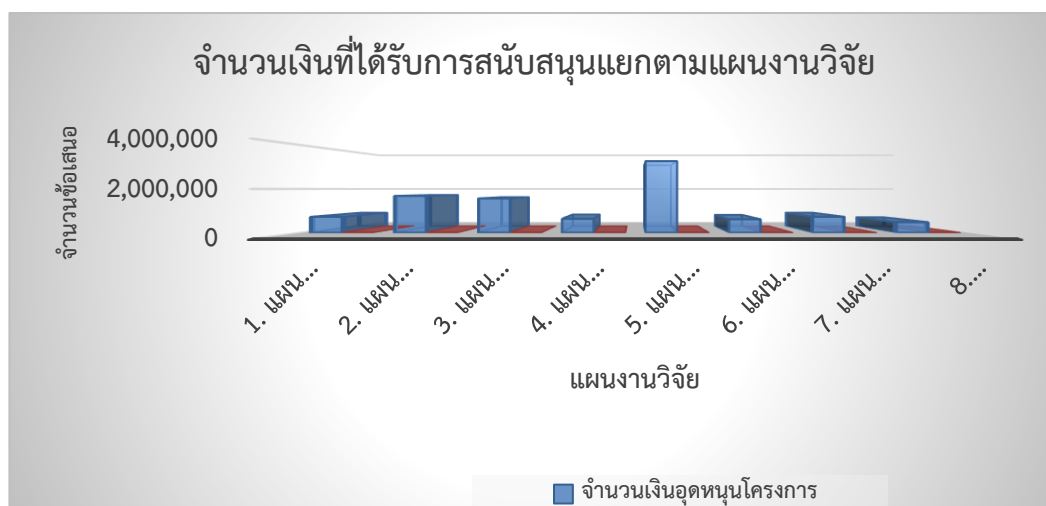

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนเงินสนับสนุนโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 จำแนกจากแผนงานวิจัย

แผนงานวิจัย	จำนวนเงิน อุดหนุน โครงการ	คิดเป็นร้อยละ
1. แผนวิจัยงานวิจัยการพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษา	728,100	7.50
2. แผนงานวิจัยวิทยาการสุขภาพ	1,681,400	17.32
3. แผนงานวิจัยพื้นฐานเพื่อแก้ไขปัญหาหรือองค์ความรู้ใหม่มิติใดมิติหนึ่ง	1,566,500	16.14
4. แผนงานวิจัยด้านงานวิจัยพลังงานทดแทนและ Green University	636,000	6.55
5. แผนงานวิจัยด้านการอาหาร เกษตร และการท่องเที่ยว	3,267,000	33.65
6. แผนงานวิจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล	614,000	6.32
7. แผนผลงานวิจัยสถาบัน	730,000	7.52
8. แผนงานเสริมสร้างความเข้มแข็งการบริหารจัดการแผนงานและโครงการด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)	485,000	5.00
รวม	9,708,000	100

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่าแผนงานวิจัยด้านการอาหาร เกษตร และการท่องเที่ยว มีจำนวนเงินโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 มากที่สุด จำนวน 3,267,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.65 รองลงมาคือ แผนงานวิจัยวิทยาการสุขภาพ จำนวน 1,681,400 บาท คิดเป็นร้อยละ 17.32 และน้อยที่สุดคือแผนงานเสริมสร้างความเข้มแข็งการบริหารจัดการแผนงานและโครงการฯ จำนวน 485,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.00

ภาพที่ 4 กราฟแสดงจำนวนโครงการและจำนวนเงินที่ได้รับการอุดหนุน และร้อยละของโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน

Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund งบประมาณ 2567
ที่จำแนกจากแผนงานวิจัย

3. ข้อมูลที่จำแนกจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนการผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์จากโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 จำแนกจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

คณะหน่วยงาน	จำนวน (ผลงาน)
1. ด้านวิชาการ	46
2. ด้านนโยบาย	1
3. ด้านสังคม	14
4. ด้านเศรษฐกิจ	17
จำนวนการนำผลงานไปใช้ประโยชน์รวม	78

จากตารางที่ 5 จะพบว่าการจำแนกจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์นั้นด้านการศึกษามีจำนวนมากที่สุด เนื่องจากนักวิจัยที่ได้รับทุนประเภทนี้แล้วจะต้องนำผลงานไปเผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในสัญญาเงินทุน ซึ่งงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายด้าน รองลงมาเป็นการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านนโยบาย ตามลำดับ

ภาพที่ 5 กราฟวงกลมแสดงจำนวนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในแต่ละด้านของโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund งบประมาณ 2567 ที่จำแนกจากประเภทการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งพบว่า การนำไปใช้ประโยชน์ ด้านวิชาการมากที่สุด ต่อมาจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านนโยบาย ตามลำดับ

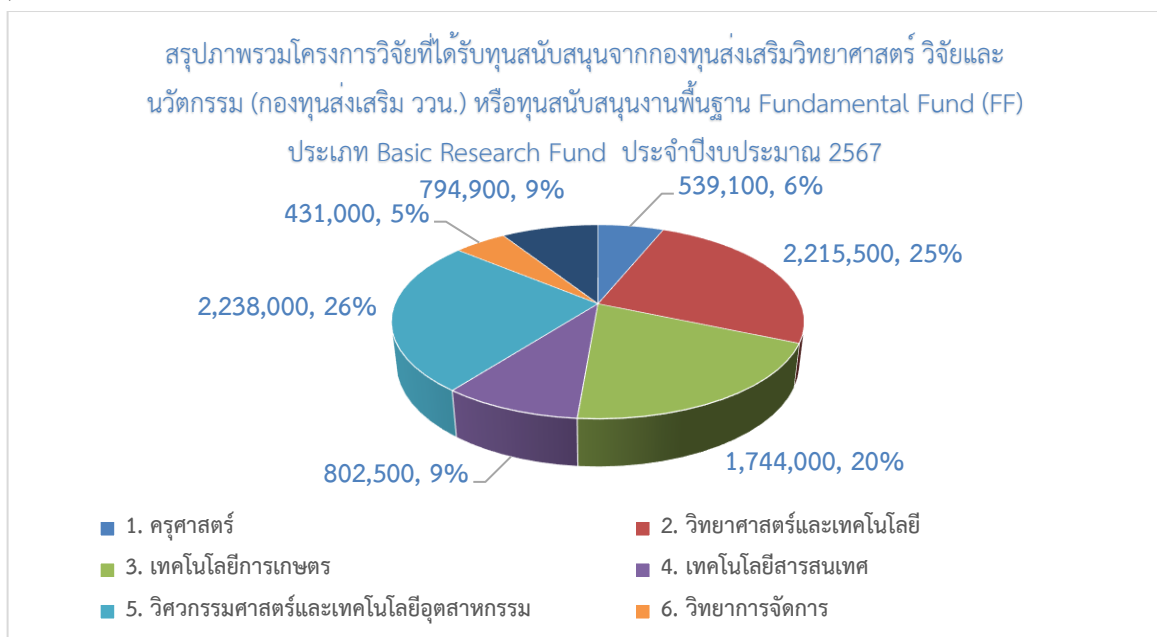

4. ภาพรวมของการได้ทุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ตารางที่ 6 แสดงภาพรวมของการได้ทุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 46 โครงการ

คณะหน่วยงาน	จำนวนทุน	จำนวนเงิน (บาท)	คิดเป็นร้อยละ
1. ครุศาสตร์	5	539,100	5.55
2. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	12	2,215,500	22.82
3. เทคโนโลยีการเกษตร	4	1,744,000	17.96
4. เทคโนโลยีสารสนเทศ	2	802,500	8.27
5. วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี อุตสาหกรรม	11	2,238,000	23.05
6. วิทยาการจัดการ	2	431,000	4.44
7. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	7	794,900	8.19
รวม	46	943,000	100

จากตารางที่ 6 จะเห็นว่าหน่วยงานระดับคณะที่มีจำนวนเงินโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 มากที่สุดคือ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จำนวน 2,238,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.05 รองลงมาคือ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 2,215,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.82 และน้อยที่สุดคือ คณะวิทยาการจัดการ จำนวน 431,000 บาท โครงการคิดเป็นร้อยละ 4.44

ภาพที่ 6 กราฟวงกลมแสดงภาพรวมของการได้ทุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF)

ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ 2567 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโครงการวิจัย ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) หรือทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund งบประมาณ 2567 จำนวนทั้งหมด 46 โครงการ สรุปผลโดยการแจกแจงข้อมูลได้ดังนี้ 1) ข้อมูลที่จำแนกจากหน่วยงานระดับคณะ 2) ข้อมูลที่จำแนกจากแผนงานวิจัย 3) ข้อมูลที่จำแนกจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ หน่วยงานที่ได้รับเงินอุดหนุนมากที่สุดมากที่สุด คือ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จำนวน 2,238,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.05 รองลงมาคือ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 2,215,500 บาท คิดเป็น ร้อยละ 22.82 และน้อยที่สุดคือ คณะวิทยาการจัดการ จำนวน 431,000 บาท โครงการคิดเป็นร้อยละ 4.44

ข้อค้นพบจากนี้ คือ งานวิจัยที่จำแนกจากแผนงานวิจัยที่ได้รับ ซึ่งแผนงานวิจัยแผนงานวิจัยด้านการอาหาร เกษตร และการท่องเที่ยวเป็นแผนงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนข้อเสนอโครงการมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับนโยบายด้านการวิจัย เอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัย และวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่มีแนวนโยบายด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม คือ ส่งเสริมสนับสนุนและสร้างเครือข่าย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของนักวิจัยสร้างผลงานวิจัย และนวัตกรรม โดยการบูรณาการศาสตร์ ให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น สอดรับกับยุทธศาสตร์ชาติสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ตันทิรุฬห์, 2568) การเตรียมความพร้อมการเข้าถึงข้อมูลให้แก่ นักวิจัยทันเวลาปัจจุบัน อาทิ การจัดบรรยายรายละเอียดของแต่ละแหล่งทุนอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้นักวิจัยในการพิจารณาแหล่งทุนที่จะดำเนินการขอทุนวิจัยในอนาคต และการเชิญวิทยากรจากแหล่งทุนมาบรรยาย วัตถุประสงค์ และกรอบแนวนโยบายของแหล่งทุน เพื่อเป็นแนวทางให้นักวิจัยมีการพัฒนาข้อเสนอโครงการให้สอดคล้องกับกรอบการวิจัยตรงตามเป้าประสงค์ของแหล่งทุนได้ และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลง และเกิดการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ เอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี คือ มหาวิทยาลัยที่ได้รับการยอมรับด้านอาหาร ท่องเที่ยว วิทยาการสุขภาพ และเป็นมหาวิทยาลัยดิจิทัล และวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี คือ “ภายในปี 2570 เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำด้านอาหาร การท่องเที่ยว และวิทยาการสุขภาพ ภายใต้ความเป็นมหาวิทยาลัยดิจิทัล ด้วยการบูรณาการศาสตร์ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน” (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีที่ได้รับทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental Fund (FF) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับ ด้านการเกษตร การพัฒนาสูตรอาหารและส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งตอบสนองต่อบริบทชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี โดยคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1.1 สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ควรมีการวิเคราะห์ ทบทวนจำนวนโครงการวิจัยที่ได้รับทุนจากแหล่งทุนภายนอกในแหล่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาปรับใช้ในการสร้างกรอบยุทธศาสตร์วิจัยของมหาวิทยาลัย และนำมาช่วยเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการปรับกลยุทธ์

ในการสนับสนุนกระบวนการวิจัยในปีต่อไป 1.2 จากผลการวิจัยสถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ควรเพิ่มกระบวนการมาตรการ และขั้นตอนการสร้างเสริมสนับสนุนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยให้หน่วยงานที่ได้รับทุนวิจัยน้อย เพื่อให้คณะที่ได้รับทุนวิจัยน้อยนั้นมีพัฒนาการในการได้รับทุนวิจัยเพิ่มมากขึ้น 2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษารายละเอียดการนำไปใช้ประโยชน์ ผลลัพธ์งานวิจัยที่ได้รับทุนวิจัย เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงการบริหารโครงการวิจัยจากต้นน้ำ ถึงปลายน้ำ โดยเพิ่มตัวแปรด้านการนำไปใช้ประโยชน์ และการสังเคราะห์ความรู้จากงานวิจัย และการนำงานวิจัยไปขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา การพัฒนาหัวข้อวิจัยให้ตรงกับความต้องการกับชุมชนและท้องถิ่น

บรรณานุกรม

- กชธินันท์ ทองคำ. (2567). การวิเคราะห์ผลลัพธ์จากการดำเนินงานวิจัยของนักวิจัยที่ใช้เงินงบประมาณรายได้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2564. งานประชุมวิชาการระดับชาติ นนทรีอีสาน ครั้งที่ 12 ประจำปี 2567 "นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิต และสังคมที่ยั่งยืน".
- โทณ เวชชะ. (2563). ประสิทธิภาพในการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิจัยได้รับทุนวิจัยจากหน่วยทุนวิจัย: กรณีศึกษา สำนักบริหารวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ใน (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. (2565). แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. เพชรบุรี: แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 5 ปี (พ.ศ. 2565-2570).
- วรพรรณ ชินฉลองพร (2568). การวิเคราะห์จำนวนโครงการวิจัยด้านการพัฒนาเส้นทางอาชีพนักวิจัยและนวัตกรรม และการวิจัยเพื่อฐานทางวิชาการ ประจำปีงบประมาณ 2564-2566 ของมหาวิทยาลัยมหิดล. วารสารวิชาการ ปชมท., 14(1), 1-16.
- วัฒนา บัวภูมิ และสิทธิพร ตันขวิรุฬห์. (2568). การวิเคราะห์ทุนวิจัยของมหาวิทยาลัยมหิดลที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ด้านวิจัยและนวัตกรรม ในปีงบประมาณ 2564 - 2566. วารสารวิชาการ ปชมท., 14(1), 1-17.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.). (2567). แนวทางการบริหารจัดการทุนวิจัยมูลฐาน (Fundamental Fund) ปีงบประมาณ 2567. กรุงเทพมหานคร: คู่มือการจัดทำคำของบประมาณและการบริหารจัดการงบประมาณเพื่อสนับสนุนงานมูลฐานตามพันธกิจของหน่วยรับงบประมาณ (Fundamental Fund; FF).

แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงาน
ให้มีประสิทธิภาพโดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา
จังหวัดสุพรรณบุรี*

GUIDELINES FOR ENHANCING TEACHERS' MORALE TO DEVELOP EFFECTIVE WORK
RESULTS BY EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER
THE OFFICE OF VOCATIONAL EDUCATION SUPHANBURI PROVINCE

กิตติศักดิ์ กลิ่นดีป्ली

Kittisak Klindeeplee

สมกุล ถาวรกิจ

Somkul Tharwonkit

วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม, ประเทศไทย

Siam Technology College, Thailand

E-Mail: kittisakjung@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู โดยผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม 1) ผู้บริหาร จำนวน 6 คน 2) ครู จำนวน 184 คน รวม 190 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู โดยผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับดี ด้านคุณภาพงานและด้านเวลา 3) แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สร้างความมั่นคงในอาชีพ มีการปรับเงินเดือนและส่งเสริมสวัสดิการ ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน กำหนดนโยบายการบริหารที่ชัดเจน มีการส่งเสริมสนับสนุนสภาพการปฏิบัติงานที่ดี วางแผนและปรับปรุงคุณภาพงาน ลดภาระงานที่ไม่จำเป็น ใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด

คำสำคัญ: การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู, การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

Teacher morale and motivation are important factors that affect work performance, including teaching quality, workload, and efficient budget use. This research aimed to 1) study the level of morale enhancement of teachers by school administrators under the Office of Vocational Education, Suphanburi Province. 2) To study the level of performance development for efficiency by school administrators under the Office of Vocational Education, Suphanburi Province. 3) To-guidelines for enhancing teachers' morale and motivation in order to develop effective work performance by school administrators under the Office of Vocational Education, Suphanburi Province. The sample was divided into 2 groups: 1) Administrators, 6 people; 2) Teachers, 184 people, totaling 190 people. The research instruments were questionnaires and interviews. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research results found that 1) the level of morale and encouragement enhancement of teachers by school administrators, overall and in each aspect, was at a high level. 2) The level of development of work performance to be effective by the school administrators, overall and in each aspect, has good performance results in terms of work quality and time. 3) Guidelines for enhancing teachers' morale and motivation to develop effective work performance by school administrators Create job security, adjust salary and promote welfare, and promote good relationships with supervisors and coworkers. Establish clear management policies, promote and support good working conditions, plan and improve work quality, reduce unnecessary workload, use technology in management, and promote the economical use of resources.

Keywords: Strengthening the morale of teachers, Performing work efficiently, Administrator

บทนำ

การพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าต้องอาศัยครู เพราะครูเป็นบุคลากรสำคัญที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ การที่จะทำให้ครูปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีความตั้งใจหรือขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน การส่งเสริมให้ครูมีขวัญกำลังใจที่ดี จะส่งผลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานของครูที่จะอุทิศกำลังกาย กำลังใจให้แก่งานที่มีความพร้อมที่จะต่อสู้ สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากครูมีขวัญกำลังใจไม่ดีก็จะขาดความเอาใจใส่และขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน หลบเลี่ยงงานหรือขาดงาน จนอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่งานได้ ส่งผลต่อผู้เรียนและคุณภาพของการศึกษาโดยรวม (ไวยรัตน์ คงทัพ และคณะ, 2564)

ปัญหาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาในสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่ การ บรรจุข้าราชการครูไม่เพียงพอกับความต้องการ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่นในภาคธุรกิจเอกชน แล้ว เงินเดือนเริ่มต้นของข้าราชการครูบรรจุใหม่ การให้ค่าตอบแทน ความท้าทาย และความก้าวหน้า ในอาชีพถือว่าอยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำ เนื่องจากครูเป็นอาชีพที่เงินเดือนน้อยจึงไม่ดึงดูดใจให้คนเก่ง ๆ เลือกเข้ามาเรียนและมาทำงานเป็นครูนานนัก รวมทั้งระบบการทำงานที่ข้าราชการครูต้องอยู่ภายใต้ระบบการบริหารแบบราชการแบบรวมศูนย์ ที่เน้นเรื่องการทำตามระเบียบกฎเกณฑ์มากกว่าเน้นประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ขาดอิสระในการพัฒนาการทำงานด้วยตนเองเท่าที่ควร และครูแต่ละคนไม่ได้รับการปรับขึ้นเงินเดือนตามผลการทำงานอย่างเป็นธรรม ทำให้ครูขาดแรงจูงใจใน

อาชีพครู ที่จะอุทิศตนและพัฒนาตัวเองให้ทำงานดีขึ้น (สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป.)

จากความจำเป็นและความสำคัญดังกล่าว การสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องเรียนรู้ทั้งหลักการและเทคนิคเพื่อที่จะให้ผู้ปฏิบัติงานแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพโดยผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้ครูทำงานให้องค์กรอย่างเต็มความสามารถ รวมทั้งรักษาทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพให้ทำงานอยู่ในองค์กรให้นานที่สุด การศึกษาขวัญกำลังใจหรือแรงจูงใจของบุคคลมีคุณประโยชน์ที่ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจของบุคคลรวมทั้งการสร้างและการพัฒนาแรงจูงใจและผลของแรงจูงใจที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นผู้บริหารควรจะต้องรู้จักตระหนักถึงความสำคัญของแรงจูงใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา และมีการจูงใจบุคลากรในองค์กรเพื่อให้มีกำลังใจ มีความตั้งใจ และเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าขององค์กรและความสำเร็จของตัวบุคคลด้วย เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้นำนโยบายและหลักสูตรไปปฏิบัติซึ่งผลจะออกมาดีมาน้อยเพียงใดนั้นปัจจัยที่สำคัญคือขวัญกำลังใจและแรงจูงใจที่ดี (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2550)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา แนวทางในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้มีประสิทธิภาพ จึงได้ทำการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู โดยผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและตัวอย่าง

ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน และครู 351 คน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 6 สถานศึกษา

ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดขนาดตัวอย่างจากการเปิดตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, R. V. et al (1970) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน และครู 184 คน รวม

จำนวนทั้งสิ้น 190 คน จาก 6 สถานศึกษา การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู โดยผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ตอนที่ 3 แบบสอบถาม ระดับการพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่ามีค่า IOC ได้ 1.0 ทุกข้อ 3) นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกัน จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ คือ 0.994

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากวิทยาลัยเทคโนโลยีสยามพร้อมกับเครื่องมือการวิจัยไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้ง 6 สถาบัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตรวจสอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ของแต่ละรายการแล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพโดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่ใช้ในแบบสอบถามมีเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าข้อมูลเฉลี่ย

3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์และนำเสนอข้อมูลต่อไปนี้ นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพโดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและแจกแจง ความถี่ แล้วจัดลำดับความสำคัญ

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพโดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอผล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ระดับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

ระดับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านความมั่นคงในการทำงาน	3.80	.80	มาก	4
2. ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ	3.60	.99	มาก	6
3. ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	3.97	.89	มาก	1
4. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	3.97	.73	มาก	1
5. ด้านนโยบายและการบริหารงาน	3.83	.79	มาก	3
6. ด้านสภาพการทำงาน	3.77	.81	มาก	5
รวม	3.83	.92	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$) ค่า SD = 9.2 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ($\bar{x} = 3.97$) ค่า SD = .89 และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{x} = 3.97$) ค่า SD = .73 รองลงมา ด้านนโยบายและการบริหารงาน ($\bar{x} = 3.83$) ค่า SD = .79 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ($\bar{x} = 3.60$) ค่า SD = .99

2. ระดับการพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพโดย ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

ระดับการพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ	ระดับผลการปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านคุณภาพงาน	3.91	.68	ดี	1
2. ด้านปริมาณงาน	3.88	.69	ดี	3
3. ด้านเวลา	3.91	.73	ดี	1
4. ด้านค่าใช้จ่าย	3.84	.46	ดี	4
รวม	3.88	.62	ดี	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.88$) ค่า $SD = .62$ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณภาพงานและด้านเวลา ($\bar{x} = 3.91$) ค่า $SD = .73$ รองลงมา ด้านปริมาณงาน ($\bar{x} = 3.88$) ค่า $SD = .69$ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านค่าใช้จ่าย ($\bar{x} = 3.84$) ค่า $SD = .46$

3. แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

ตารางที่ 3 ความถี่ ร้อยละ แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความมั่นคงในการทำงาน

แนวทางการเสริมสร้าง/ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
1. ด้านความมั่นคงในการทำงาน		
1. ให้ความมั่นใจแก่ครูว่าพวกเขาจะมีตำแหน่งงานที่มั่นคง ไม่มีการลดตำแหน่งหรือลดจำนวนบุคลากรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร	4	66.67
2. สนับสนุนการทำสัญญาจ้างงานที่มีความชัดเจนในระยะยาว เพื่อให้ครูรู้สึกมั่นคงและมีความปลอดภัยในการทำงาน	2	33.33

ตารางที่ 4 ความถี่ ร้อยละ แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ

แนวทางการเสริมสร้าง/ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
2. ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ		
1. จัดให้มีระบบการปรับเงินเดือนที่สอดคล้องกับผลงาน ความสามารถ และประสบการณ์ของครู เพื่อให้ครูรู้สึกว่าการผลตอบแทนที่ได้รับสมเหตุสมผลกับการทุ่มเทในการทำงาน	4	66.67
2. จัดสวัสดิการที่เพียงพอและครอบคลุม เช่น ประกันสุขภาพ ประกันอุบัติเหตุ การคุ้มครองชีวิต และการสนับสนุนการรักษาพยาบาล เพื่อให้ครูมั่นใจว่าตนเองและครอบครัวจะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม	2	33.33

ตารางที่ 5 ความถี่ ร้อยละ แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา

แนวทางการเสริมสร้าง/ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
3. ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา		
1. ผู้บังคับบัญชาควรแสดงการยอมรับในผลงานของครู โดยการให้คำชมเชยเมื่อครูทำงานได้ดีหรือสามารถสร้างผลงานที่มีคุณภาพ	3	50.00
2. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้บังคับบัญชา เช่น การจัดอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือกิจกรรมกลุ่ม เพื่อสร้างความใกล้ชิดและความเข้าใจซึ่งกันและกัน	3	50.00

ตารางที่ 6 ความถี่ ร้อยละ แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

แนวทางการเสริมสร้าง/ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
4. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน		
1. จัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูนอกเหนือจากเวลาทำงาน เช่น การจัดกิจกรรมสันทนาการ การเดินทางทัศนศึกษา หรือกิจกรรมสร้างสรรค์นอกสถานที่ เพื่อให้ครูได้มีโอกาสพักผ่อนและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย	5	83.33
2. ส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางความคิด ทักษะ และวิธีการทำงานของแต่ละคน เพื่อให้ครูรู้สึกว่าได้มีการยอมรับในความหลากหลาย	1	16.67

ตารางที่ 7 ความถี่ ร้อยละ แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านนโยบายและการบริหารงาน

แนวทางการเสริมสร้าง/ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
5. ด้านนโยบายและการบริหารงาน		
1. จัดทำและสื่อสารนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบริหารงาน การประเมินผลงาน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับครู เพื่อให้ครูมีความเข้าใจในแนวทางและเป้าหมายการทำงาน	4	66.67
2. สนับสนุนการลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนของครู เช่น งานเอกสารหรืองานบริหารอื่น ๆ เพื่อให้ครูมีเวลาและพลังงานมากขึ้นในการพัฒนา	2	33.33

ตารางที่ 8 ความถี่ ร้อยละ แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสภาพการทำงาน

แนวทางการพัฒนา/ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
6. ด้านสภาพการทำงาน		
1. จัดหาและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และสื่อการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวิชาการ เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น	5	83.33
2. จัดให้มีเจ้าหน้าที่สนับสนุนในการจัดการงานด้านเอกสารหรือภารกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน เพื่อให้ครูสามารถทุ่มเทเวลาและพลังงานในการสอน และการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่	1	16.67

ตารางที่ 9 ความถี่ ร้อยละ แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านคุณภาพงาน

แนวทางการพัฒนา/ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
7. ด้านคุณภาพงาน		
1. มีการวางแผนก่อนการปฏิบัติงาน และนำปัญหาหรือข้อเสนอแนะจากประสบการณ์การทำงานเดิมมาปรับปรุงแก้ไขในปัจจุบัน	5	83.33
2. จัดการอบรมหรือสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพื่อให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย	1	16.67

ตารางที่ 10 ความถี่ ร้อยละ แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านปริมาณงาน

แนวทางการพัฒนา/ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
8. ด้านปริมาณงาน		
1. ผู้บริหารควรมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากครูเกี่ยวกับปริมาณงาน และช่วยแก้ไขปัญหเกี่ยวกับภาระงานที่มากเกินไป โดยการปรับลดงานที่ไม่จำเป็น หรือจัดการแก้ไขงานที่ซับซ้อน	3	50.00
2. มีการจัดลำดับความสำคัญของงานที่ต้องทำ โดยให้คำแนะนำเกี่ยวกับกาวางแผนงานและการจัดการเวลา เพื่อให้ครูสามารถจัดการปริมาณงานได้อย่างมีระบบและไม่รู้สึกหนักใจ	3	50.00

ตารางที่ 11 ความถี่ ร้อยละ แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านเวลา

แนวทางการพัฒนา/ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
9. ด้านเวลา		
1. ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเวลา เช่น การใช้ซอฟต์แวร์บริหารจัดการงาน การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ หรือการใช้เครื่องมือช่วยในการเตรียมการสอน เพื่อให้ครูสามารถบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น	4	66.67
2. สนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเวลา เช่น การช่วย ปรับปรุงตารางการทำงานหรือการลดงานที่ไม่จำเป็น เพื่อให้ครูมีเวลาในการพัฒนาการสอนมากขึ้น	2	33.33

ตารางที่ 12 ความถี่ ร้อยละ แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านค่าใช้จ่าย

แนวทางการพัฒนา/ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
10. ด้านค่าใช้จ่าย		
1. มีการวางแผนงานสนับสนุนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเป้าหมาย เช่น การใช้สื่อการสอนและอุปกรณ์ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการแบ่งปันทรัพยากรระหว่างครูหรือการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อลดการใช้กระดาษ	5	83.33
2. สร้างความตระหนัก และสนับสนุนส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า	1	16.67

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพโดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ระดับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา รองลงมา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในบริบทของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งอาจมีลักษณะของการทำงานเป็นทีมและการสนับสนุนจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานที่ดี ส่งผลให้ครูรู้สึกได้รับการยอมรับและมีความสุขในการทำงาน แม้ว่าปัจจัยด้านเงินเดือนและสวัสดิการจะยังเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ก็อาจสะท้อนว่าครูให้ความสำคัญกับบรรยากาศในการทำงานและ

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมากกว่าปัจจัยด้านวัตถุ สอดคล้องกับการวิจัยของ เจ๊ะฮาดีเม๊ะ สาและ (2560) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่องขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานงานครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัด เทศบาลสุโขทัย-ลก ผลการศึกษาพบว่า ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัด เทศบาลสุโขทัย-ลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านนโยบายและการบริหารด้านการบังคับบัญชา ด้านความมั่นคงและความปลอดภัย และด้านงานที่ทำหาย ด้านที่พนักงานครูมีขวัญกำลังใจสูงสุด คือด้านการยกย่องในความสำเร็จ รองลงมา คือ ด้านความเจริญเติบโตและการพัฒนาและด้านความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ ส่วนด้านที่พนักงานครูมีขวัญกำลังใจต่ำสุด คือ ความมั่นคงและความปลอดภัย

2. ระดับการพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณภาพงาน และด้านเวลา รองลงมา ด้านปริมาณงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านค่าใช้จ่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับคุณภาพและความตรงต่อเวลาของการปฏิบัติงานมากกว่าการบริหารค่าใช้จ่าย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสามารถจัดการด้านคุณภาพงานและการบริหารเวลาได้ดี แต่ยังคงมีความท้าทายในการควบคุมหรือลดต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัทธี พันธุ์แดงไทย (2564) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ย สูงสุด ได้แก่ ด้านคุณภาพงาน รองลงมาคือ ด้านค่าใช้จ่าย ด้านเวลา และระดับประสิทธิภาพที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านปริมาณงาน

3. แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี จากการสัมภาษณ์ได้แนวทางการพัฒนา ดังนี้

3.1 ด้านความมั่นคงในการทำงาน ผู้บริหารให้ความมั่นใจแก่ครูว่าพวกเขาจะมีตำแหน่งงานที่มั่นคง ไม่มีการลดตำแหน่ง หรือลดจำนวนบุคลากรโดยไม่เหตุผลอันสมควร สนับสนุนการทำสัญญาจ้างงานที่มีความชัดเจนในระยะยาว เพื่อให้ครูรู้สึกมั่นคงและมีความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับ Ramachandran, S. et al (2017) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ขวัญกำลังใจและการมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนในทมิฬนาฑู พบว่า จากการศึกษาชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจและประสิทธิภาพการทำงานของครู เช่น มาตรการด้านความมั่นคงทางสังคม สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสวัสดิการ สถานะเงินเดือน โบนัส สุขภาพของครู และการได้รับการยอมรับในผลงาน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก

3.2 ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ผู้บริหารจัดให้มีระบบการปรับเงินเดือนที่สอดคล้องกับผลงานความสามารถ และประสบการณ์ของครู เพื่อให้ครูรู้สึกว่าการตอบแทนที่ได้รับสมเหตุสมผลกับ การทุ่มเทในการทำงาน จัดสวัสดิการที่เพียงพอและครอบคลุม เช่น ประกันสุขภาพ ประกันอุบัติเหตุ การคุ้มครองชีวิต และการสนับสนุนการรักษาพยาบาล เพื่อให้ครูมั่นใจว่าตนเองและครอบครัวจะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ Sattar, S. A. et al (2018) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินผลงานครูและขวัญกำลังใจของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน พบว่า ปัจจัยหลักที่ควบคุมขวัญกำลังใจของครู ได้แก่ “แรงจูงใจใน

การสอน” และ “สภาพแวดล้อมของโรงเรียน” ซึ่งส่งผลในเชิงบวกต่อขวัญกำลังใจของครู ในขณะที่ “เงินเดือนครู” และ “ภาระงานในการสอน” มีความสัมพันธ์ที่อ่อนแอที่สุดกับขวัญกำลังใจของครู ซึ่งบ่งชี้ว่าปัจจัยทั้งสองนี้จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อเพิ่มขวัญกำลังใจของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนลาฮอร์

3.3 ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ควรแสดงการยอมรับในผลงานของครู รับฟังความคิดเห็นการให้คำชมเชยเมื่อครูทำงานได้ดีหรือสามารถสร้างผลงานที่มีคุณภาพ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับ ฐานิตา ใจแสน (2567) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่องแนวทางการส่งเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ พบว่า ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา คือ ควรเปิดโอกาสให้ครูเข้ามา มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารต้องรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครู

3.4 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน จัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูนอกเหนือจากเวลาทำงาน เช่นการจัดกิจกรรมสันทนาการ การเดินทางทัศนศึกษา หรือกิจกรรมสร้างสรรค์ นอกสถานที่ เพื่อให้ครูได้มีโอกาสพักผ่อนและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางความคิด ทักษะ และวิธีการทำงานของแต่ละคน เพื่อให้ครูรู้สึกว่าได้ได้รับการยอมรับในความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ ฐานิตา ใจแสน (2567) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่องแนวทางการส่งเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ พบว่า ด้านการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น ควรส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน และส่งเสริมให้บุคลากรส่งผลงานตามความรู้ ความสามารถ ด้านเพื่อนร่วมงาน ควรส่งเสริมให้ครูได้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้มีการดูแลซึ่งกันและกันมีการแบ่งปันและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

3.5 ด้านนโยบายและการบริหารงาน จัดทำและสื่อสารนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบริหารงาน การประเมินผลงาน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับครู เพื่อให้ครูมีความเข้าใจในแนวทาง และเป้าหมายการทำงาน สนับสนุนการลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนของครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจของพนักงานในสถาบันการศึกษาระดับสูงในแอฟริกาใต้ พบว่า การสนับสนุนและข้อเสนอแนะจากฝ่ายบริหาร เงื่อนไขการทำงาน แพคเกจค่าตอบแทน สวัสดิการ กระบวนการเลื่อนตำแหน่งและการยอมรับ การสื่อสารและความเข้าใจในนโยบาย ตลอดจนการปฏิบัติและภาระงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจของพนักงาน

3.6 ด้านสภาพการทำงาน จัดหาและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และสื่อการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวิชาการ เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จัดให้มีเจ้าหน้าที่สนับสนุนในการจัดการงานด้านเอกสารหรือภารกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน เพื่อให้ครูสามารถทุ่มเทเวลาและพลังงานในการสอนและการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับ ฐานิตา ใจแสน (2567) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่องแนวทางการส่งเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ พบว่า ด้าน

สภาพแวดล้อมการทำงาน ควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอและเหมาะสม ปรับสภาพแวดล้อมให้มีความปลอดภัย

3.7 ด้านคุณภาพงาน มีการวางแผนก่อนการปฏิบัติงาน และนำปัญหาหรือข้อเสนอแนะจากประสบการณ์การทำงานเดิมมาปรับปรุงแก้ไขในปัจจุบัน จัดการอบรมหรือสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพื่อประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับ สุรเจต ไชยพันธ์ (2563) ได้ศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพะเยา พบว่า การบริหารงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบล จะมีการจัดทำข้อตกลงในการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่กำหนดแนวทางในการปฏิบัติราชการของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลให้บุคลากรปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติ ตัวชี้วัดการปฏิบัติ เป้าหมาย เกณฑ์การให้คะแนนขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่ง ซึ่งทำให้บุคลากรมีแนวปฏิบัติในการทำงานที่ชัดเจนตามกรอบแผนงาน แผนงบประมาณและระยะเวลาการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ ที่ได้จัดทำไว้ ซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิภาพด้านคุณภาพงาน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและด้านเวลา

3.8 ด้านปริมาณงาน ผู้บริหารควรมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากครูเกี่ยวกับปริมาณงาน และช่วยแก้ไขปัญหากับภาระงานที่มากเกินไป โดยการปรับลดงานที่ไม่จำเป็นหรือจัดการแก้ไขงานที่ซับซ้อน มีการจัดลำดับความสำคัญของงานที่ต้องทำ โดยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนงานและการจัดการเวลา ซึ่งสอดคล้องกับเทอดเกียรติ ทองดอนพุ่ม (2562) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ควรส่งเสริมให้บุคลากรใช้สื่อและเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ มีการกำหนดพฤติกรรมการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน กระจายความรับผิดชอบให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินการอย่างทั่วถึง และจัดลำดับความสำคัญของงาน โดยจัดสรรเวลาในการทำงานให้เหมาะสม

3.9 ด้านเวลา ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเวลา เช่น การใช้ซอฟต์แวร์บริหารจัดการงาน การ จัดตารางสอนออนไลน์ หรือการใช้เครื่องมือช่วยในการเตรียมการสอน เพื่อให้ครูสามารถบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สนับสนุนการแก้ไขปัญหากับการจัดการเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ ปาณเดชา ทองเลิศ (2567) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านความรวดเร็วทันเวลามีระดับปัจจัยในระดับมากโดยมีความตั้งใจและมาปฏิบัติงานตรงเวลาเสมอการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอน เลื่อนไหล ไม่ติดขัดมีการกำหนดเวลาในการทำงานแต่ละขั้นอย่างชัดเจน มีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้สั้นลงเพื่อประหยัดเวลาและปฏิบัติงานได้สำเร็จรวดเร็วตามเวลาที่กำหนดอยู่ในระดับมาก

3.10 ด้านค่าใช้จ่าย มีการวางแผนงานสนับสนุนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเป้าหมาย เช่น การใช้สื่อการสอนและอุปกรณ์ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการแบ่งปันทรัพยากรระหว่างครูหรือการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อลดการใช้กระดาษ สร้างความตระหนัก และสนับสนุนส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับ ปาณเดชา ทองเลิศ (2567) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่องปัจจัยที่

ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาใน จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ทักษะความชำนาญเหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ จำนวนบุคลากรในปัจจุบันมีความเพียงพอเหมาะสมกับปริมาณงาน และสถานศึกษามีการวางแผนเป้าหมายลด ค่าใช้จ่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1.1 ด้านความมั่นคงในการทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความมั่นใจแก่ครูว่าพวกเขาจะมีตำแหน่งงานที่มั่นคง ไม่มีการลดตำแหน่ง หรือลดจำนวนบุคลากรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร สนับสนุนการทำสัญญาจ้างงานที่มีความชัดเจนในระยะยาว เพื่อให้ครูรู้สึกมั่นคงและมีความปลอดภัยในการทำงาน 1.2 ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดสวัสดิการที่เพียงพอและครอบคลุม เช่น ประกันสุขภาพ ประกันอุบัติเหตุ การคุ้มครองชีวิต และการสนับสนุนการรักษาพยาบาล เพื่อให้ครูมั่นใจว่า ตนเองและครอบครัวจะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม ให้มีระบบการปรับเงินเดือนที่สอดคล้องกับผลงาน ความสามารถ และประสบการณ์ของครู 1.3 ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงการยอมรับในผลงานของครู โดยการให้คำชมเชยเมื่อครูทำงานได้ดีหรือสามารถสร้างผลงานที่มีคุณภาพ และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้บังคับบัญชา เช่น การจัดอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือกิจกรรมกลุ่ม เพื่อสร้างความใกล้ชิดและความเข้าใจซึ่งกันและกัน 1.4 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางความคิด ทักษะ และวิธีการทำงานของแต่ละคน เพื่อให้ครูรู้สึกว่าตนเองได้รับการยอมรับในความหลากหลาย จัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูนอกเหนือจากเวลาทำงาน เช่น การจัดกิจกรรมสันทนาการ การเดินทางทัศนศึกษา หรือกิจกรรมสร้างสรรค์ นอกสถานที่ เพื่อให้ครูได้มีโอกาสนอกเหนือจากเวลาทำงาน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย 1.5 ด้านนโยบายและการบริหารงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้มีการลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนของครู เช่น งานเอกสารหรืองานบริหารอื่น ๆ เพื่อให้ครูมีเวลาและพลังงานมากขึ้นในการพัฒนาการสอน จัดทำและสื่อสารนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบริหารงาน การประเมินผลงาน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับครู เพื่อให้ครูมีความเข้าใจในแนวทางและเป้าหมายการทำงาน 1.6 ด้านสภาพการทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดหาและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และสื่อการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวิชาการ เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 1.7 ด้านคุณภาพงาน ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการวางแผนก่อนการปฏิบัติงาน และนำปัญหาหรือข้อเสนอแนะจากประสบการณ์การทำงานเดิมมาปรับปรุงแก้ไข ในปัจจุบัน 1.8 ด้านปริมาณงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากครูเกี่ยวกับปริมาณงาน และช่วยแก้ไขปัญหเกี่ยวกับภาระงานที่มากเกินไป โดยการปรับลดงานที่ไม่จำเป็นหรือจัดการแก้ไขงานที่ซับซ้อน มีการจัดลำดับความสำคัญของงานที่ต้องทำ โดยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนงานและการจัดการเวลา เพื่อให้ครูสามารถจัดการปริมาณงานได้อย่างมีระบบและไม่รู้สึกหนักใจ 1.9 ด้านเวลา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนำ

เทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเวลา เช่น การใช้ซอฟต์แวร์บริหารจัดการงาน การ จัดตารางสอนออนไลน์ หรือการใช้เครื่องมือช่วยในการเตรียมการสอน เพื่อให้ครูสามารถบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 1.10 ด้านค่าใช้จ่าย ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนงานสนับสนุนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเป้าหมาย เช่น การใช้สื่อการสอนและอุปกรณ์ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการแบ่งปันทรัพยากรระหว่างครูหรือการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อลดการใช้กระดาษ 2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาอื่น 2.2 ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

บรรณานุกรม

- เจ๊ะฮาลีม๊ะ สาและ. (2560). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลเมืองสุโขโกลก. ใน (การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ฐานิตา ใจแสน. (2567). แนวทางการส่งเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 9(1), 266-277.
- เทอดเกียรติ ทองดอนพุ่ม. (2562). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย, 4(2), 12-26.
- ปาดนเดชา ทองเลิศ. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดกรุงเทพมหานคร. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 16(2), 158-174.
- พัชรี พันธุ์แดงไทย. (2564). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. ใน (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). การจัดการและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: อีระฟิล์ม และไซเท็กซ์.
- สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). รายงานผลการติดตามและประเมินผล การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2560 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักติดตาม และประเมินผล การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุรเจต ไชยพันธ์. (2563). แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วน ตำบล จังหวัดพะเยา. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 21(2), 340-354.

- ไอยรัตน์ คงทัพ และคณะ. (2564). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาภูมิพลราชวิทยาลัย, 1(2), 49-62.
- Krejcie, R. V. et al. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*, 30(3), 266-272.
- Ramachandran, S. et al. (2017). A research study on school teachers' morale and involvement in jobs in Tamilnadu. *IOSR Journal of Business and Management*, 19(9), 34-38.
- Sattar, S. A. et al. (2018). The relationship between teacher appraisal and teacher morale among private secondary school teachers. *Journal of Education and Practice*, 9(34), 16-23.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี*

APPLICATION OF BUDDHĀDHĀMMĀ TO PROMOTE POLITICAL PARTICIPATION
OF THE ELDERLY AT MUEANG DISTRICT
IN PHETCHABURI PROVINCE

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล (ถวิล ฉันทกโร/ตุ้มจันทร์)

Phra Khru Palad Suwatthanaphromwuthikun (Thawin Chanthakaro/Tumchan)

พระสมุห์อาคม อาคมธีโร

Phra Samu Akhom Akhomtiro

อนุชา พละกุล

Anucha Bhalakula

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: anucha.bha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ สอบถามผู้สูงอายุอำเภอเมืองเพชรบุรี 393 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูปหรือคน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมาด้านสังคม ($\bar{X} = 4.33$) และระดับต่ำสุดด้านสุขภาพกาย ($\bar{X} = 4.32$) ตามลำดับ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ พบว่า หลักไตรสิกขา 3 กับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r=0.783^{**}$) 3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) สำหรับ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ พบว่า ด้านสุขภาพ เป็นตัวเคลื่อนไหวกิจกรรมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ด้านสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีบทบาททางการเมือง และด้านค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง ผู้สูงอายุมีความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ ความเข้มแข็งของชุมชน ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองสูง

คำสำคัญ : การประยุกต์, หลักไตรสิกขา, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ผู้สูงอายุ

* Received 30 June 2025; Revised 25 July 2025; Accepted 1 August 2025

Abstract

This research on the application of Buddhist principles to promote political participation of the elderly in Mueang District, Phetchaburi Province used a mixed-method research methodology: quantitative research, interviewing 393 elderly people in Mueang District, Phetchaburi Province, analyzing data using descriptive statistics, and qualitative research, in-depth interviewing 9 key informants or people using a structured in-depth interview form, content analysis. The research results found that 1. The level of political participation of the elderly was found to be at a high level overall ($\bar{x} = 4.33$). When considering each item, it was found that the value change aspect had a high average value ($\bar{x} = 4.35$), followed by the social aspect ($\bar{x} = 4.33$), and the lowest level of physical health ($\bar{x} = 4.32$), respectively. 2. The relationship between the Tri-sikkha principles and political participation of the elderly found that the Tri-sikkha principles 3 and the political participation of the elderly were positively related overall. At a moderate level ($r = 0.783^{**}$) 3. The application of Buddhist principles to promote political participation of the elderly was found to be at a high level overall ($\bar{x} = 4.33$). For promoting political participation of the elderly, it was found that health was a factor in moving political activities of the elderly; in society, participation in political activities helped motivate the elderly to have a role in politics; and in terms of changing values, the elderly were aware of their rights and duties; community strength; and a high sense of civic duty.

Keywords: Application, Tri-sikkha, Political participation, Elderly

บทนำ

ผู้สูงอายุมีการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ทำให้เกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น มีการวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์และได้นำความรู้ที่ตนเองมีด้านการเมืองเผยแพร่สู่ชุมชน เพื่อนำไปสู่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และเมื่อรัฐบาลบริหารประเทศไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ทำให้นำไปสู่การชุมนุมทางการเมือง และวนกลับมาที่การติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง กลายเป็นความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร (พรเทพ สุขชื่น, 2566) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มคนรักเมืองเพชร มีปัจจัยสนับสนุนสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการจัดองค์กร ได้แก่ การมีรูปแบบการจัดองค์กรที่ดี การมีแกนนำที่เข้มแข็ง และมีการประสานงานที่ดี 2) ปัจจัยด้านการดำเนินงาน ได้แก่ การเน้นหลักประชาธิปไตยในการทำงาน มีจุดยืนที่ชัดเจนไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองในระบบ และการมีวิธีโน้มน้าวให้ประชาชนเข้าร่วม 3) ปัจจัยด้านการสนับสนุน ได้แก่ การสนับสนุนการจากภาครัฐและนักวิชาการ และการมีสมาชิกกลุ่มหลากหลาย และ 4) ปัจจัยด้านเอกภาพของกลุ่ม ได้แก่ การมียุทธศาสตร์ในการเคลื่อนไหว มีความหลากหลายในประเด็นทางสังคมและการเมืองตามสถานการณ์ (ศิริินภา สถาพรวงษา, 2541) อย่างไรก็ตาม รูปแบบการ

พัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง สามารถประยุกต์ใช้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ต้องส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมือง ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งและทุกระดับ ด้านการสื่อสารการเมือง ต้องสื่อสารหลากหลายทุกกลุ่มการเมืองในท้องถิ่น ด้านความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง การเข้ารับฟังคำปราศรัยทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย การจัดระเบียบสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ภายใต้การคุ้มครองโดยกฎหมาย (อนุชา พละกุล และคณะ, 2566)

แนวทางการนำหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้แตกต่างจากศาสตร์ตะวันตก ทั้งนี้ เพราะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สะท้อนปรากฏการณ์ ความจริง ความรู้ตามปกติ ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตครอบครัว ชุมชน เศรษฐกิจ และการเมือง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้พุทธธรรมมาช่วยยกระดับจริยธรรม จึงเป็นประโยชน์สำคัญต่อการส่งเสริมพุทธธรรม ซึ่งมีใช้เป็นกฎธรรมชาติที่จะบอกมนุษย์เรื่องความดีความชั่วเท่านั้น หากแต่พุทธธรรมยังเป็นเครื่องชี้นำแนวทางในการดำรงชีวิตของมนุษย์ไปสู่ชีวิตที่ดีได้ ดังนั้น การประยุกต์พุทธธรรมสามารถกระทำได้ในระดับโลกียธรรมและโลกุตระธรรม เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นประโยชน์สุขต่อมนุษย์ทั้งมวล ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล ทรัพยากรขององค์กร และประเทศชาติ ทำให้คนเป็นมนุษย์ที่มีทั้งความเก่ง ความดี และความสุข หลักไตรสิกขา จึงสามารถเสริมสร้างการพัฒนาการบริหารบุคลากร ให้เป็นคนมีความประพฤติดี มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพสูง อันจะนำพาให้องค์กรไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ และเป็นองค์กรที่มั่นคง ยั่งยืน สืบต่อไป (ปาริชาติ เปรมวิชัย, 2566) กรณีตัวอย่าง รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี คือ ชมรมผู้สูงอายุ เป็นแกนนำการจัดกิจกรรม ให้มีคณะทำงานผู้สูงอายุระดับหมู่บ้าน เป็นผู้ประสานงาน ส่วนกลุ่ม องค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรม ซึ่งควรจัดระดับหมู่บ้านมากกว่าเดือนละ 1 ครั้ง และผู้สูงอายุนำความรู้และทักษะที่ได้ไปปฏิบัติเป็นประจำวันที่บ้านของตน อาจนำมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน การจัดกิจกรรมระดับหมู่บ้านครั้งต่อไป กิจกรรมระดับตำบลควรจัดอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และกิจกรรมระดับจังหวัด ควรจัดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ ชมรมผู้สูงอายุ ควรตั้งคณะทำงาน ด้านการจัดหาทุนใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม เมื่อนำรูปแบบไปทดลองกับชมรมผู้สูงอายุใน 3 ตำบล พบว่า คณะทำงานประจำหมู่บ้านของแต่ละชมรม สามารถดำเนินกิจกรรมที่จัดเตรียมกันไว้ได้ และได้รับการสนับสนุนทรัพยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิน และคณะ, 2019)

จากปัญหาเชิงพื้นที่ดังกล่าวนำมาสู่การศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยการค้นคว้าระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จากนั้นจะนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี และการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในพื้นที่ใกล้เคียง และชมรมผู้สูงอายุของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 รูปหรือคน ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการด้านการบริหารราชการ จำนวน 2 รูปหรือคน ผู้สูงอายุอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 3 รูปหรือคน รวมทั้งสิ้น 9 รูปหรือคน

ประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัย คือ ผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี รวมทั้งสิ้น จำนวน 20,723 คน (สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน) สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ตามสัดส่วนของผู้สูงอายุทั้ง 3 ช่วงวัย จำนวน 393 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การหาความหาความตรงตามเนื้อหา รายข้อ และความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 คน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยทำขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยพิจารณาจากค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .614 ถึง .899 ทุกข้อคำถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha α = Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมเท่ากับ .847

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเดินทางไปยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยด้วยตนเอง โดยเสนอต่อพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อขอความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและนัดวันเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. จัดเตรียมแบบสอบถามให้มีจำนวนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำรองในกรณีเกิดการสูญหายหรือการตอบไม่สมบูรณ์ของกลุ่มตัวอย่าง
3. ผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามจำนวน 400 ฉบับ และขอรับแบบสอบถามที่สมบูรณ์คืนมาจำนวน 393 ฉบับ และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. ค่าสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Product Moment) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
3. การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis) เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัว

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด แล้วทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่านตามประเด็นการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาจัดกลุ่ม (Phase) ที่เป็นประเด็นเดียวกันหรือสอดคล้องกัน แล้ววิเคราะห์โดยการตีความตามรูปแบบวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 55.70 อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 60-70 ปี จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 59.00 การศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับอื่นๆระบุ... จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 37.40 อาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพอิสระ จำนวน 154 คน และรายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน จำนวน 15,001 – 20,000 บาท โดยส่วนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป กลุ่มที่ 2 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 รูป กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการด้านการบริหารราชการ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 4 ผู้สูงอายุอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 รูปหรือคน ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .436) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบดังนี้ ด้านสุขภาพกาย ของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = .440) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุสามารถร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .629) ผู้สูงอายุสามารถร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างหลากหลาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .642) ผู้สูงอายุไม่มีปัญหาด้านสุขภาพที่จะออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .648) รองลงมา ผู้สูงอายุมีศักยภาพด้านร่างกายในการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = .603) และระดับต่ำสุด ผู้สูงอายุมีความพร้อมในการร่วมกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = .647) ตามลำดับ

ด้านสังคม ของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D.= .446) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุการแสดงประชามติการแสดงความคิดเห็นในการประชุมสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D.= .657) รองลงมาผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หน่วยงานปกครอง ส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมการรับฟังความเห็นของประชาชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D.= .625) และระดับต่ำสุดผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ หรือชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D.= .632) ตามลำดับ ด้านค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง ของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D.= .424) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงต่อ ประเด็นทางการเมืองทุกรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D.= .637) รองลงมาผู้สูงอายุให้ความเคารพต่อ ความเห็นต่างของประเด็นทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D.= .624) และระดับต่ำสุดผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมการเคารพ กฎหมาย กฎเกณฑ์ของสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D.= .613) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองจังหวัด เพชรบุรี

หลักไตรสิกขา กับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปาน กลาง ($r=0.783^{**}$) หลักไตรสิกขา กับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพกาย มีความสัมพันธ์ เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r=0.738^{**}$) หลักไตรสิกขา กับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ด้านสังคม มี ความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r=0.667^{**}$) หลักไตรสิกขา กับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ด้านค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r=0.638^{**}$) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 3 ตัวแปร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดย เรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านปัญญา ด้านศีล ด้านสมาธิ ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .0792 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .627 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .624 โดยหลักไตรสิกขา 3 ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 62.7 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y = 1.104 + .380(X_3) + .228(X_1) + .136(X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Y} = .442(X_3) + .267(X_1) + .160(X_2)$$

จากสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน สามารถสรุปได้ดังนี้ เมื่อพิจารณา หลักไตรสิกขา รายด้าน พบว่า ศีล (X_1) สมาธิ (X_2) ปัญญา (X_3) ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัด เพชรบุรี ดังนี้ $.442(X_3) + .267(X_1) + .160(X_2)$ ตามลำดับ

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัด เพชรบุรี

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัด เพชรบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านปัญญา ความรู้ มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.35$) รองลงมาด้านสังคม ด้านศีล ความมีคุณธรรม ($\bar{X}= 4.32$) และระดับต่ำสุดด้านสุขภาพ ภาย ด้านสมาธิ ความตั้งใจ ($\bar{X}= 4.33$) ตามลำดับ สำหรับ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุใน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ด้านสุขภาพเป็นตัวเคลื่อนไหวกิจกรรมของบุคคล ร่วมทั้งกิจกรรมทางการเมืองของ ผู้อายุ ด้านสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น โดย เสริมสร้างองค์ความรู้ ความมั่นใจ และเครือข่ายทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบอื่นๆ เช่น การลงคะแนนเสียง การรณรงค์ทางการเมือง การสนับสนุน และด้านค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง ผู้สูงอายุมีความ ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ ความเข้มแข็งของชุมชน ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองสูง อาทิ การเลือกตั้ง การ ตรวจสอบภาครัฐ การเข้าร่วมกิจกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ผู้สูงอายุสามารถ ร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างหลากหลาย ประกอบอาชีพสุจริต งด เว้นมิฉฉาชีพ ไม่ก่อเวรภัย ใช้ศีลประยุกต์ใช้ กับการเมืองได้อย่างมีคุณค่า สุขภาพมีส่วนสำคัญต่อการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ทุกกิจกรรม ทางการเมือง มีการแสดงประชาตติการแสดงความคิดเห็นในการประชุมสาธารณะ มีความสุขุมคัมภีรภาพ มีสมาธิ สามารถประยุกต์ใช้ได้กับผู้สูงวัยด้านสังคม สามารถติดตามข่าวสารทางการเมืองเป็นหลัก สามารถปรับตัวตาม ความเปลี่ยนแปลงต่อประเด็นทางการเมืองทุกรูปแบบ มีปัญญารู้เท่าทันสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุจะมีความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ ที่สำคัญปัญญาของ ผู้สูงอายุต้องเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมของสังคม สอดคล้องกับการวิจัยของพรเทพ สุขชื่น (2566) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565” พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565 อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วน ปัจจัยด้านรายได้ อาชีพ การ เป็นสมาชิกกลุ่ม ภาพรวมแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานส่วนด้านเพศ อายุ ศาสนา การศึกษา สถานภาพสมรส การเป็นสมาชิกการเมือง ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้ รูปแบบของวัฏจักร คือ ผู้สูงอายุมี การติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ทำให้เกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น มีการวิพากษ์วิจารณ์ ผ่านสื่อออนไลน์ และได้นำความรู้ด้านการเมืองเผยแพร่สู่ชุมชน เพื่อนำไปสู่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและเมื่อ รัฐบาลบริหารประเทศไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ทำให้นำไปสู่การชุมนุมทางการเมืองและวน กลับมาที่การติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง จนกลายเป็นรูปแบบวัฏจักรการเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองจังหวัด เพชรบุรี จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขา 3 กับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุใน อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r=0.783^{**}$) อภิปรายได้ว่า หลักไตรสิกขา 3 ประกอบด้วย 1) ศีล ความมีคุณธรรม 2) สมาธิ ความตั้งใจ 3) ปัญญา ความรู้ กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพเป็นตัวเคลื่อนกิจกรรมของบุคคล รวมทั้งกิจกรรมทางการเมืองของผู้อายุ 2) ด้านสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น โดยเสริมสร้างองค์ความรู้ ความมั่นใจ และเครือข่ายทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบอื่นๆ เช่น การลงคะแนนเสียง การรณรงค์ทางการเมือง การสนับสนุน และ 3) ด้านค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง ผู้สูงอายุมีความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ ความเข้มแข็งของชุมชน ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองสูง อาทิ การเลือกตั้ง การตรวจสอบภาครัฐ การเข้าร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับการวิจัยของพระครูศรีธรรมวรภรณ์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ในศตวรรษที่ 21” พบว่า หลักไตรสิกขาเป็นระบบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ ผู้ฝึกอบรมการปฏิบัติองค์มรรคทุกข้อตั้งแต่สัมมาทิฐิถึงสัมมาสมาธิ ย่อมดำเนินอยู่เรื่อยไปตลอดเวลาทุกช่วงตอน คือ ขั้นศีล ขั้นสมาธิ ขั้นปัญญา นั่นคือการทำหน้าที่แห่งองค์ธรรมภายในของมรรค กล่าวคือ เมื่อประพฤติมีศีล ใจก็มีสมาธิ เมื่อใจมีสมาธิ การคิดก็ได้ปัญญา พอได้ปัญญาย่อมเกิดเป็นสัมมาทิฐิ องค์แรกของมรรค คือ สัมมาทิฐิย่อมส่งทอดต่อแก่สัมมาสังกัปปะๆ ก็นำทางแก่สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ ตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างองค์มรรค เป็นการช่วยให้เกิดศีลแล้วสืบทอดต่อกันไปอีก พร้อมกับทำให้คุณภาพทั้งของการฝึกอบรม และทั้งองค์ธรรมทั้งหลายประณีตเข้มแข็งยิ่งขึ้น

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ตามหลักไตรสิกขา 3 ศีลย่อมทำให้เป็นคนมีคุณธรรมน่าเคารพ ก่อเกิดคุณธรรมแก่ผู้ปฏิบัติ ทำให้การมีส่วนร่วมอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม ความซื่อสัตย์ และความเคารพ ศีลจึงส่งเสริมศักยภาพบุคคลขึ้นพื้นฐาน ฉะนั้น การรักษาศีล คือ การรักษากาย วาจา ใจ ให้สงบเรียบร้อย เพราะผู้สูงอายุที่รักษาศีล จะมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีจิตอาสา เป็นการออกกำลังดูแลสุขภาพทางอ้อมได้หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมกับสังคมอย่างสร้างสรรค์ มีสัมมาวาจาที่ดีกับกิจกรรมที่ตนเข้าร่วม ได้แก่ ศีลเป็นพื้นฐานของนานัปการ ศีลเป็นบ่อเกิดของคุณธรรม ศีลเป็นพื้นฐานของจริยธรรม ศีลสามารถประยุกต์ใช้กับการเมืองได้อย่างมีคุณค่า และศีลสะท้อนการมีส่วนร่วมกับสังคมและการเมืองเชิงสร้างสรรค์ได้ สมาธิ ความตั้งใจ ช่วยให้ผู้สูงอายุมีสติ ตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ถูกชักนำโดยอารมณ์ และผลประโยชน์ มีสติรับมือกับกระแสสังคม (Social Network) ไม่หลงเชื่อข่าวปลอม แสดงจุดยืนอย่างสงบและมีสติ การปรับตัวต่อค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สามารถทำให้การเมืองมีความสมานฉันท์ เป็นการสร้างแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชน และสังคมโดยธรรมได้เป็นอย่างดี ได้แก่ สมาธิแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกกิจกรรม สมาธิ (ตั้งใจ) ช่วยให้ผู้สูงอายุมีสติ ตัดสินใจอย่างรอบคอบและไม่ถูกชักนำโดยอารมณ์ และผลประโยชน์ สมาธิเป็นคุณธรรมพื้นฐานในการขับเคลื่อนด้านสังคม สมาธิ สามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับผู้สูงวัยด้านสังคม และสมาธิสนับสนุนโครงสร้างบ้านเมือง สถาบัน และระบอบประชาธิปไตย ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ มีการใช้ข้อมูลและเหตุผลในการตัดสินใจ หากผู้สูงอายุในเมืองเพชรบุรีสามารถประยุกต์ใช้หลักการเหล่านี้ได้ จะช่วยให้การเมืองเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการพัฒนาทางสังคมในระยะยาว ได้แก่ ความเห็นทางการเมืองที่มีความแตกต่างกัน ไม่แสดงความรังเกียจ หรือดูถูกผู้อื่น ปัญหาของผู้สูงอายุต้องเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมของสังคม และปัญญา (ความรู้) ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับการวิจัยของมณฑา สุภาวิมล และคณะ (2567) ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี” พบว่า การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ การพัฒนาผู้สูงอายุ ครอบคลุมเตรียมความพร้อม

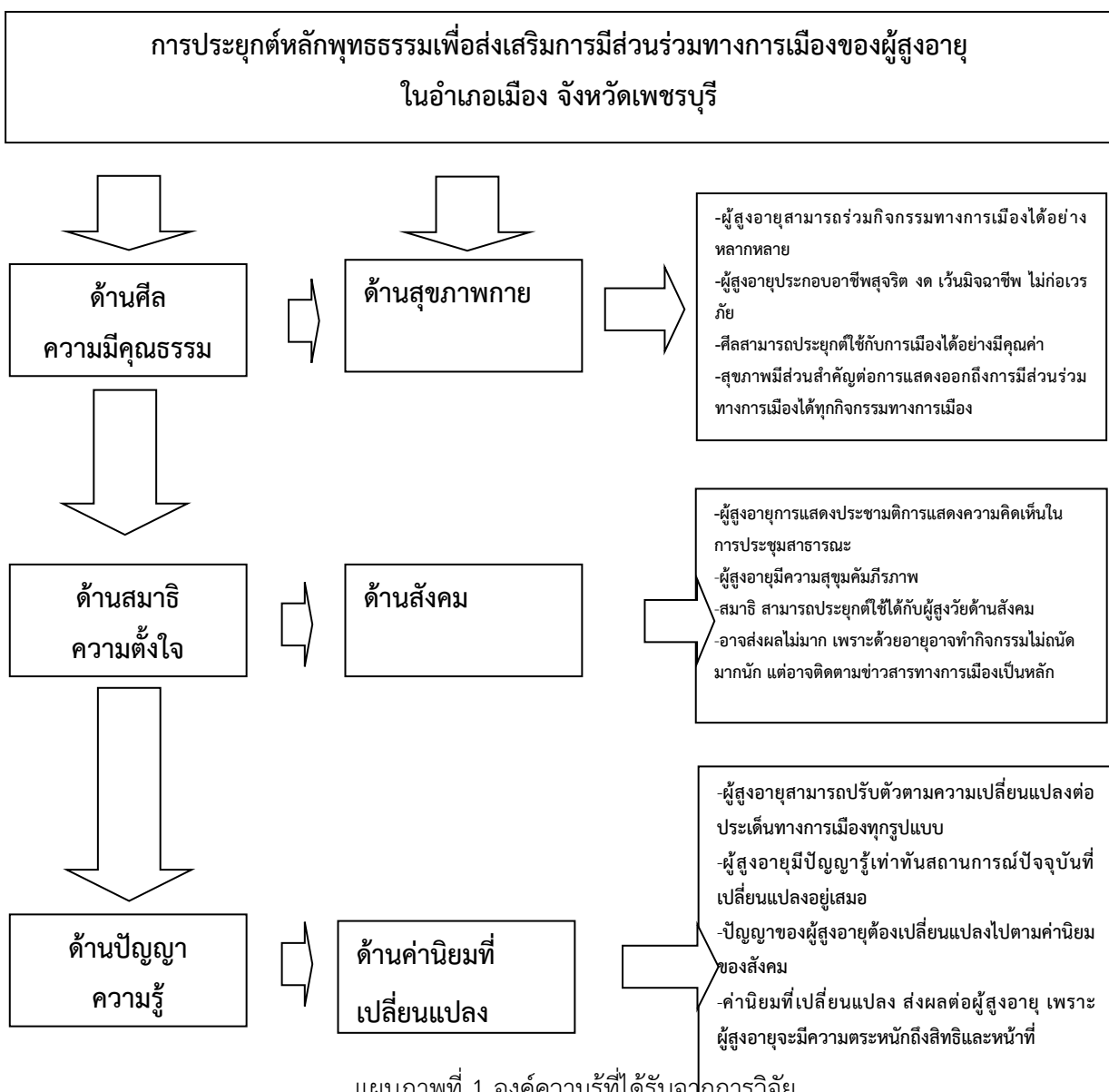

ของประชากรเพื่อวัยสูงอายุ การส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ และบูรณาการหลักพุทธธรรมมาภิบาลตามหลักไตรสิกขา ควรส่งเสริม ศิล ด้านพฤติกรรม ฝึกสมาธิ เพื่อพัฒนาด้านจิตใจ และสร้างปัญญา เพื่อการพัฒนาด้านความรู้ตามความเป็นจริง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” ซึ่งได้จากการวิจัย ผู้วิจัยสรุปความรู้ที่ได้ดังนี้

1) องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล (ถวิล ฉันทโร/ตุ้มจันทร์)

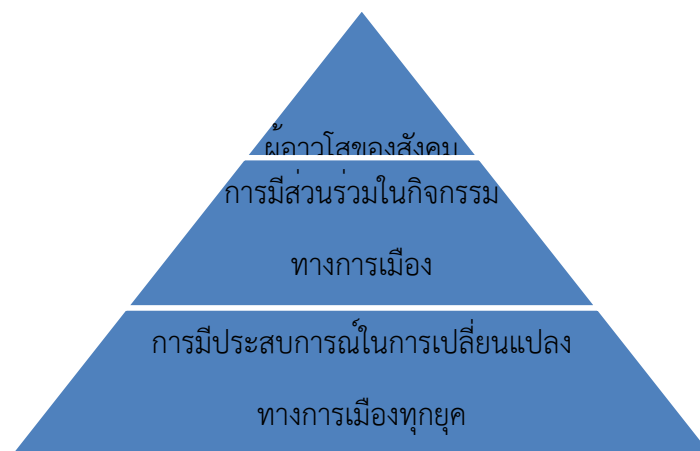
จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ในการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” ซึ่งได้ทำการศึกษาจากเอกสาร ตำรา ผลงานทางวิชาการต่าง ๆ และลงพื้นที่ทำการวิจัย ผู้วิจัยสรุปความรู้ได้ ดังนี้

1. ด้านศีล ความมีคุณธรรม อธิบายได้ว่า ศีลย่อมทำให้เป็นคนมีคุณธรรมน่าเคารพ ก่อเกิดคุณธรรมแก่ผู้ปฏิบัติ ทำให้การมีส่วนร่วมอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม ความซื่อสัตย์ และความเคารพศีลจึงส่งเสริมศักยภาพบุคคลขั้นพื้นฐาน ฉะนั้น การรักษาศีล คือ การรักษากาย วาจา ใจ ให้สงบเรียบร้อย เพราะผู้สูงอายุที่รักษาศีล จะมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีจิตอาสา เป็นการออกกำลังดูแลสุขภาพทางอ้อมได้อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมกับสังคมอย่างสร้างสรรค์ มีสัมมาจาวาที่ดีกับกิจกรรมที่ตนเข้าร่วม ได้แก่ ได้แก่ ศีลเป็นพื้นฐานของทุกเรื่อง ศีลเป็นบ่อเกิดของคุณธรรม ศีลเป็นพื้นฐานของจริยธรรม ศีลสามารถประยุกต์ใช้กับการเมืองได้อย่างมีคุณค่า และศีลสะท้อนการมีส่วนร่วมกับสังคมและการเมืองอย่างสร้างสรรค์

2. ด้านสมาธิ ความตั้งใจ อธิบายได้ว่า สมาธิ ความตั้งใจ ช่วยให้ผู้สูงอายุมีสติ ตัดสินใจอย่างรอบคอบและไม่ถูกชี้นำโดยอารมณ์ และผลประโยชน์ มีสติรับมือกับกระแสสังคม (Social Network) ไม่หลงเชื่อข่าวปลอม แสดงจุดยืนอย่างสงบและมีสติ ในการปรับตัวต่อค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา หลักสามารถทำให้การเมืองมีความสมานฉันท์ เป็นการสร้างแบบที่ดีให้แก่เยาวชน และสังคมโดยธรรมได้เป็นอย่างดี ได้แก่ สมาธิแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกกิจกรรม สมาธิ (ตั้งใจ) ช่วยให้ผู้สูงอายุมีสติ ตัดสินใจอย่างรอบคอบและไม่ถูกชี้นำโดยอารมณ์ และผลประโยชน์ สมาธิเป็นคุณธรรมพื้นฐานในการขับเคลื่อนด้านสังคม สมาธิ สามารถประยุกต์ใช้ได้กับผู้สูงวัยด้านสังคม และสมาธิสนับสนุนโครงสร้างบ้านเมือง สถาบัน และระบอบประชาธิปไตย

3. ด้านปัญญา ความรู้ อธิบายได้ว่า ปัญญา (ความรู้) ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ มีการใช้ข้อมูล และเหตุผลในการตัดสินใจ หากผู้สูงอายุในเมืองเพชรบุรีสามารถประยุกต์ใช้หลักการเหล่านี้ได้ จะช่วยให้การเมืองเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการพัฒนาทางสังคมในระยะยาว ได้แก่ ความเห็นทางการเมืองที่มีความแตกต่างกัน ไม่แสดงความรังเกียจ หรือดูถูกผู้อื่น ปัญญาของผู้สูงอายุต้องเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมของสังคม และปัญญา (ความรู้) ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ

2) องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย พระครูปลัดสุวัฒนพรหมวุฒิกุล (ถวิล ฉันทกโร/ตุ้มจันทร์)

จากแผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ในการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ ดังนี้

1. ผู้อาวุโสของสังคม อธิบายได้ว่า ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีอายุมากของชุมชนและสังคม รับทราบปัญหาทางการเมืองมาอย่างยาวนาน ปัญหาการเมืองที่เกิดขึ้น ผู้สูงอายุสามารถแนะนำชนรุ่นหลังได้ว่า อะไรถือเป็นประเด็นที่ควรพิจารณา และอะไรเป็นประเด็นที่ควรแสดงความคิดเห็นเชิงวิภาควิจารณ์

2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง อธิบายได้ว่า ผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทางการเมืองทุกรูปแบบ ที่จัดขึ้นโดยกลุ่มการเมืองแตกต่างกัน ทั้งยังมีวัตถุประสงค์ของกิจกรรมต่างกัน แต่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญและเข้าร่วมกิจกรรมทุกรูปแบบ ซึ่งเป็นการสะท้อนความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ที่เป็นกระบวนการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัด ที่เป็นกลไกการพัฒนาประชาธิปไตยระดับชาติต่อไป

3. การมีประสบการณ์ในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทุกยุค อธิบายได้ว่า ผู้สูงอายุผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกรูปแบบ ทั้งที่เกิดจากกระบวนการประชาธิปไตยปกติ หรือการใช้อำนาจปกครองเฉพาะกลุ่มบุคคล ซึ่งล้วนเป็นการผ่านเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญทั้งนั้น ฉะนั้น การที่ชุมชน สังคมใดจะพัฒนากิจกรรมทางการเมืองอย่างไรก็ตาม ไม่ควรละเลยองค์ความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุในชุมชนไปได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญของการวิจัยทุกด้าน ที่ได้จากการกำหนดตัวแปรและสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้แยกแยะสาระสำคัญที่เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ 1.1) คณะสงฆ์และภาครัฐ นโยบายต้องชัดเจนกระทำได้จริง ต้องยึดมั่นกับหลักคุณธรรม นิติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ 1.2) คณะสงฆ์และภาครัฐ ควรมีนโยบายเกี่ยวกับความเข้าใจผู้สูงอายุกับวัยรุ่นที่มีความแตกต่างทางความคิดว่า แนวทางพระพุทธศาสนาจะหาข้อยุติความต่างด้วยวิธีใด 1.3) วัดและคณะสงฆ์ ควรนำหลักพระพุทธศาสนาสอนให้ผู้สูงอายุ และกลุ่มที่เข้าวัดปฏิบัติธรรมเข้าใจบทบาทหน้าที่ทางการเมือง หรือมีกิจกรรมของชุมชน นิมนต์พระไปให้ความรู้ศีล สมาธิ ปัญญา เกี่ยวกับการเมือง 1.4) วัดและคณะสงฆ์ ควรดึงทุกกลุ่มเข้าวัด 1.5) วัด/คณะสงฆ์และภาครัฐ ควรสร้างสิ่งแวดล้อมที่รองรับและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาท ผ่านการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาความรู้ถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเองในกระบวนการตัดสินใจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม และการสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยใช้หลักศีล สมาธิ ปัญญา ในการตัดสินใจและดำเนินการทางการเมือง 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ จากการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญของการวิจัยทุกด้าน ที่ได้จากการกำหนดตัวแปรและสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้แยกแยะสาระสำคัญที่เป็นข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้ 2.1) คณะสงฆ์และภาครัฐ การปฏิบัติการต้องศึกษาสภาพปัญหาและวิธีแก้ไขที่ชัดเจน ต้องค้นต้องปฏิบัติและลงมือกระทำจึงจะเห็นผล 2.2) วัดและคณะสงฆ์ ควรไปมีส่วนร่วมนอกวัดด้านศีล สมาธิ ปัญญา ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และโรงเรียน 2.3) วัด/คณะสงฆ์และภาครัฐ ควรจัดกิจกรรมและโครงการที่เน้นการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม

และสามารถปฏิบัติได้จริง อาทิ การจัดอบรมและการสัมมนา การสร้างกลุ่มสนทนาและเครือข่ายผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมทางการเมืองที่เข้าถึงง่าย การสนับสนุนให้มีบทบาทในการเลือกตั้ง การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูล และการส่งเสริมการสร้าง ความเข้าใจใน ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป จากการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญของการวิจัยทุกด้าน ที่ได้จากการกำหนดตัวแปรและสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้แยกแยะสาระสำคัญที่เป็นข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 3.1) วัดและคณะสงฆ์ควรดำเนินวิจัยกลุ่มอื่น ๆ นอกเหนือผู้สูงอายุ 3.2) ปัจจัยที่มีผลให้ผู้สูงอายุเข้าวัด และ3.3) วัด/คณะสงฆ์และภาครัฐ ควรศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการฝึกธรรมะกับการมีส่วนร่วมการสร้างโปรแกรมการฝึกอบรม

บรรณานุกรม

- ปาริชาติ เปรมวิชัย. (2566). หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 6(1), 34-41.
- พรเทพ สุขชื่น. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 6(2), 321-336.
- พระครูศรีธรรมวรภรณ์. (2562). การประยุกต์ไตรสิกขาเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ในศตวรรษที่ 21. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(1), 13-24.
- ศิริรภา สถาพรวงษา. (2541). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษากลุ่มคนรักเมืองเพชร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภณัฐ ทรัพย์นวิน และคณะ. (2019). การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี. Humanities, Social Sciences and arts, 12(1), 310-330.
- สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน) สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2567). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน) สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง แยกตามจำนวนประชากรที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน มีสัญชาติไทยพื้นที่ จังหวัดเพชรบุรี อำเภอเมืองเพชรบุรี ข้อมูลเดือน ธันวาคม 2567. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/a6jQd>
- สุนทนา สุภาวิมล และคณะ. (2567). สุนทนา สุภาวิมล และคณะ, “การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 7(1), 93-107.
- อนุชา พลกุล และคณะ. (2566). การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี. วารสารวิชาการธรรมทศวรรษ, 23(2), 177-190.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. 3rd Ed. New York: Harper and Row Publications.

อิทธิพลของสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐ
ที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงิน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ของประเทศไทย*

THE INFLUENCES OF PROFESSIONAL COMPETENCE AND ETHICS OF PUBLIC
SECTOR ACCOUNTANTS ON THE FINANCIAL REPORTING QUALITY
OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN THE UPPER
NORTHEASTERN REGION OF THAILAND

มนีรัตน์ ใจทัต

Maneerat Jaitud

กัลยาภรณ์ ปานมะเรง

Kalyaporn Panmarerng

มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ประเทศไทย

Sripatum University, Thailand

E-mail: Aunnytae234@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย และ (2) ศึกษาอิทธิพลของสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ของประเทศไทย การวิจัยใช้วิธีเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้ทำบัญชีภาครัฐจำนวน 257 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์องค์ประกอบ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านทัศนคติวิชาชีพและความซื่อสัตย์สุจริต นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า ตัวแปรด้านสมรรถนะวิชาชีพ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติทางวิชาชีพ และจรรยาบรรณวิชาชีพ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความโปร่งใส การรักษาความลับ และพฤติกรรมทางวิชาชีพ ล้วนส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ต่อคุณภาพรายงานการเงินในทุกมิติ ได้แก่ ความเข้าใจได้ ความเกี่ยวข้อง ความเชื่อถือได้ ความสามารถเปรียบเทียบ และความทันเวลา สะท้อนให้เห็นว่า การส่งเสริมสมรรถนะและจรรยาบรรณของผู้ทำบัญชีภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับพื้นที่

คำสำคัญ: สมรรถนะวิชาชีพ, จรรยาบรรณวิชาชีพ, ผู้ทำบัญชีภาครัฐ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, คุณภาพรายงานการเงิน

* Received 25 June 2025; Revised 4 August 2025; Accepted 6 August 2025

Abstract

This study aimed (1) to examine the professional competencies and professional ethics of government accountants in local administrative organizations and (2) investigate the influence of these competencies and ethics on the quality of financial reports in local administrative organizations in the Upper Northeastern region of Thailand. A quantitative research methodology was employed. The sample consisted of 257 government accountants, with data collected through questionnaires. The data were analyzed using descriptive statistics, factor analysis, and multiple regression analysis. The findings revealed that the respondents generally possessed a high level of professional competencies and ethics, particularly in terms of professional attitude and integrity. Moreover, the results from multiple regression analysis indicated that variables related to professional competence—namely knowledge, skills, and professional attitude—and professional ethics—namely integrity, transparency, confidentiality, and professional conduct—had a statistically significant positive influence ($p < 0.05$) on all aspects of financial report quality, including understandability, relevance, reliability, comparability, and timeliness. These findings highlight that promoting both the competencies and ethical standards of government accountants is crucial to enhancing the overall quality of financial reporting in local administrative organizations at the regional level.

Keywords: Professional Competency, Professional Ethics, Government Accountants, Local Administrative Organization, Financial Report Quality

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ถือเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากร การให้บริการสาธารณะ และการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่อย่างทั่วถึงและตอบสนองต่อบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง อปท. ทำหน้าที่เป็นกลไกของรัฐในการนำงบประมาณแผ่นดินไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายในพื้นที่ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมอาชีพ และการดูแลประชาชนในมิติต่าง ๆ การจัดทำรายงานการเงินที่ถูกต้อง ครบถ้วน และตรวจสอบได้ จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการใช้งบประมาณ (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2562)

อย่างไรก็ตาม รายงานของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ในปีงบประมาณ 2564–2565 พบว่า มีหลายกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำรายงานการเงินโดยขาดการบันทึกรายการบัญชีอย่างครบถ้วน ไม่เป็นไปตามมาตรฐานบัญชีภาครัฐ เช่น ในกรณีขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่นและนครราชสีมา ซึ่งตรวจพบการขาดหลักฐานประกอบรายการบัญชี การลงบัญชีไม่ครบถ้วน หรือขาดความน่าเชื่อถือ ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงข้อจำกัดในด้าน สมรรถนะวิชาชีพของผู้ทำบัญชี โดยเฉพาะด้านความรู้ ทักษะการวิเคราะห์

และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับ จรรยาบรรณวิชาชีพ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม และความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ซึ่งหากขาดคุณลักษณะเหล่านี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานการเงิน แม้ว่าปัญหาด้านคุณภาพรายงานการเงินใน อบท. จะได้รับการกล่าวถึงในเชิงนโยบายและการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก แต่ยังคงขาดงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ศึกษาในเชิงลึกถึงอิทธิพลของสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐ โดยเฉพาะในบริบทของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารแตกต่างจากพื้นที่อื่น แม้ว่าองค์กรกำกับดูแลอย่างสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) จะมีรายงานการตรวจสอบบัญชีของ อบท. หลายแห่งซึ่งสะท้อนถึงปัญหาเชิงระบบ เช่น การขาดความรู้ด้านการบัญชี การบันทึกบัญชีไม่ถูกต้อง และขาดจริยธรรมในการจัดทำรายงาน (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2564) (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2565) แต่ยังคงขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่เจาะลึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะและจรรยาบรรณของผู้ทำบัญชีภาครัฐกับคุณภาพรายงานการเงิน โดยเฉพาะในบริบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งมีลักษณะทางเศรษฐกิจและการบริหารแตกต่างจากภูมิภาคอื่น การศึกษานี้จึงมีความจำเป็นเพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบุคลากรบัญชีของ อบท. ในระดับพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐ และวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยดังกล่าวที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบท.) ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยอบท. เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการบริหารจัดการงบประมาณและให้บริการสาธารณะในระดับท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นต้องจัดทำรายงานการเงินที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีมาตรฐานสอดคล้องกับหลักการบัญชีภาครัฐ (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2562)

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยคือผู้ทำบัญชีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 7 จังหวัด ได้แก่ หนองคาย เลย นครพนม สกลนคร มุกดาหาร อุดรธานี และหนองบัวลำภู จำนวน 257 คน ซึ่งคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95% และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งตามประเภทของ อบท. (อบจ., เทศบาล, อบต.) และเลือกหน่วยตัวอย่างด้วยวิธี การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ภายในชั้น เพื่อให้สะท้อนความหลากหลายของบริบทการบริหารและโครงสร้างของ อบท. อย่างไรก็ตาม การใช้วิธีทั้งสองร่วมกันมีข้อจำกัดในแง่ของความเป็นตัวแทน ซึ่งผู้วิจัยได้ลดอคติด้วยการสุ่มในหลายพื้นที่และเพิ่มจำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้นให้มีความเพียงพอ

เครื่องมือวิจัย คือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง

เชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ นอกจากนี้ ได้ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกับกลุ่มทดลอง 30 คน และได้ค่า Cronbach's Alpha ดังนี้ ด้านสมรรถนะวิชาชีพ = 0.898 ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ = 0.923 ด้านคุณภาพรายงานการเงิน = 0.974

การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Forms โดยส่งลิงก์ไปยังกลุ่มเป้าหมายผ่านช่องทางที่เป็นทางการ ได้แก่ อีเมลของสำนักงาน อปท. และ LINE กลุ่มของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบัญชีของแต่ละหน่วยงาน และมีการติดตามผลด้วยการโทรศัพท์หรือส่งข้อความเตือนซ้ำในระยะเวลา 2 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับความคิดเห็น ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อตรวจสอบโครงสร้างของตัวแปรเชิงสร้าง (Construct Validity) ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพที่มีต่อคุณภาพรายงานการเงิน

ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ถดถอย ได้ตรวจสอบข้อสมมติพื้นฐาน ดังนี้

การมีความสัมพันธ์เชิงเส้น (Linearity) ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

การไม่มีความแปรปรวนร่วมกัน (Multicollinearity) โดยตรวจสอบค่าความแปรปรวนร่วม (VIF) ซึ่งทุกตัวแปรมีค่า VIF ต่ำกว่า 5 ความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อน (Independence of Errors) โดยใช้ค่า Durbin-Watson ซึ่งอยู่ระหว่าง 1.5–2.5 และการกระจายตัวแบบปกติของค่าคลาดเคลื่อน (Normality of Residuals) โดยตรวจสอบจาก Histogram และ Normal P-P Plot ผลจากการตรวจสอบเบื้องต้นยืนยันว่าข้อมูลมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ทำบัญชีภาครัฐจำนวน 257 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 40–49 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ทำงานด้านบัญชี 5–10 ปีขึ้นไป สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในระดับที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานบัญชีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ

1. สมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อสมรรถนะวิชาชีพ

สมรรถนะวิชาชีพ	$\bar{x}$	SD.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความรู้ทางวิชาชีพ	4.00	0.72	สูง
ด้านทักษะทางวิชาชีพ	4.15	0.66	สูง
ด้านทัศนคติทางวิชาชีพ	4.20	0.73	สูง
โดยรวม	4.11	0.62	สูง

ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อสมรรถนะวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับ “สูง” ($\bar{x} = 4.11$, $SD = 0.62$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือทัศนคติทางวิชาชีพ ($\bar{x} = 4.20$, $SD = 0.73$) รองลงมาคือทักษะทางวิชาชีพ ($\bar{x} = 4.15$) และความรู้ทางวิชาชีพ ($\bar{x} = 4.00$) สะท้อนว่าผู้ทำบัญชีภาครัฐส่วนใหญ่มองว่าสมรรถนะทั้งสามด้านมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ

จรรยาบรรณวิชาชีพ	$\bar{x}$	SD.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	4.25	0.72	สูง
ด้านการรักษาความลับ	4.10	0.76	สูง
ด้านความโปร่งใส	4.18	0.68	สูง
ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ	4.24	0.68	สูง
โดยรวม	4.19	0.61	สูง

ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับ “สูง” ($\bar{x} = 4.19$, $SD = 0.61$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{x} = 4.25$) และพฤติกรรมทางวิชาชีพ ($\bar{x} = 4.24$) รองลงมาคือด้านความโปร่งใส ($\bar{x} = 4.18$) และการรักษาความลับ ($\bar{x} = 4.10$) สะท้อนถึงการให้ความสำคัญต่อจริยธรรมในวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีภาครัฐ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงิน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ของประเทศไทย

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงิน

คุณภาพรายงานการเงิน	$\bar{x}$	SD.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความเข้าใจได้	4.18	0.75	สูง
ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ	4.12	0.73	สูง
ด้านความเชื่อถือได้	4.16	0.73	สูง
ด้านการเปรียบเทียบกันได้	4.10	0.76	สูง
ด้านความทันเวลา	4.10	0.75	สูง
โดยรวม	4.13	0.68	สูง

ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงินโดยรวมอยู่ในระดับ “สูง” ($\bar{x} = 4.13$, $SD = 0.68$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านความเข้าใจได้ ($\bar{x} = 4.18$) รองลงมาคือด้านความเชื่อถือได้ ($\bar{x} = 4.16$) และด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.12$) แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชีให้ความสำคัญกับการจัดทำรายงานการเงินที่ชัดเจน น่าเชื่อถือ และมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

2. อิทธิพลของสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงิน

สมมติฐานที่ 1 : สมรรถนะวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานรายงานการเงิน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านความเข้าใจ

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)	Standardized Coefficients beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		3.407	0.001
ด้านความรู้ทางวิชาชีพ	0.318	4.818*	0.000
ด้านทักษะทางวิชาชีพ	0.173	2.688*	0.008
ด้านทัศนคติทางวิชาชีพ	0.291	4.469*	0.000

R = 0.687 SE = 0.548 Adjusted R² = 0.466 R² = 0.472

*P < 0.05

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ 0.687 และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ 0.472 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ และด้านทัศนคติทางวิชาชีพ สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 47.20 ที่เหลืออีกร้อยละ 52.80 เป็นผลจากตัวแปรอื่นๆที่ไม่ได้นำมาพิจารณา

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)	Standardized Coefficients beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		3.982	0.000
ด้านความรู้ทางวิชาชีพ	0.184	2.754*	0.006
ด้านทักษะทางวิชาชีพ	0.145	2.231*	0.027
ด้านทัศนคติทางวิชาชีพ	0.433	6.576*	0.000

R = 0.679 SE = 0.53761 Adjusted R² = 0.454 R² = 0.460

*P < 0.05

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ 0.679 และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ 0.460 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ และด้านทัศนคติทางวิชาชีพ สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 46.00 ที่เหลืออีกร้อยละ 54.00 เป็นผลจากตัวแปรอื่นๆที่ไม่ได้นำมาพิจารณา

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านความเชื่อถือได้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)	Standardized Coefficients beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		3.575	0.000
ด้านความรู้ทางวิชาชีพ	0.209	3.177*	0.002
ด้านทักษะทางวิชาชีพ	0.199	3.105*	0.002
ด้านทัศนคติทางวิชาชีพ	0.377	5.823*	0.000
R = 0.691 SE = 0.53273 Adjusted R ² = 0.471 R ² = 0.477			

* P < 0.05

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ 0.691 และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ 0.477 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ และด้านทัศนคติทางวิชาชีพ สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 47.70 ที่เหลืออีกร้อยละ 52.30 เป็นผลจากตัวแปรอื่นๆที่ไม่ได้นำมาพิจารณา

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านการเปรียบเทียบกันได้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)	Standardized Coefficients beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		3.401	0.001
ด้านความรู้ทางวิชาชีพ	0.171	2.453*	0.015
ด้านทักษะทางวิชาชีพ	0.224	3.294*	0.001
ด้านทัศนคติทางวิชาชีพ	0.335	4.874*	0.000
R = 0.641 SE = 0.58631 Adjusted R ² = 0.404 R ² = 0.411			

* P < 0.05

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ 0.641 และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ 0.411 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ และด้านทัศนคติทางวิชาชีพ สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 41.10 ที่เหลืออีกร้อยละ 58.90 เป็นผลจากตัวแปรอื่นๆที่ไม่ได้นำมาพิจารณา

ตารางที่ 8 สมรรถนะวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านความทันต่อเวลา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)	Standardized Coefficients beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		4.119	0.000
ด้านความรู้ทางวิชาชีพ	0.230	3.254*	0.001
ด้านทักษะทางวิชาชีพ	0.150	2.169*	0.031
ด้านทัศนคติทางวิชาชีพ	0.331	4.735*	0.000

$R = 0.626$ $SE = 0.58542$ $Adjusted R^2 = 0.385$ $R^2 = 0.392$

* $P < 0.05$

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ 0.626 และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.392 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ และด้านทัศนคติทางวิชาชีพ สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 39.20 ที่เหลืออีกร้อยละ 60.80 เป็นผลจากตัวแปรอื่นๆที่ไม่ได้นำมาพิจารณา

สมมติฐานที่ 2 : จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงิน ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านการเปรียบเทียบกันได้ และด้านความทันต่อเวลา

ตารางที่ 9 จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านความเข้าใจได้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)	Standardized Coefficients beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		3.265	0.001
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	0.691	20.712*	0.000
ด้านการรักษาความลับ	0.112	3.304*	0.001
ด้านความโปร่งใส	0.083	2.836*	0.005
ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ	0.145	3.834*	0.000

$R = 0.939$ $SE = 0.25953$ $Adjusted R^2 = 0.880$ $R^2 = 0.882$

* $P < 0.05$

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ 0.939 และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.882 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการรักษาความลับ ด้านความโปร่งใสและด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 88.00 ที่เหลืออีกร้อยละ 12.00 เป็นผลจากตัวแปรอื่นๆที่ไม่ได้นำมาพิจารณา

ตารางที่ 10 จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)	Standardized Coefficients beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		1.012	0.312
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	0.166	2.837*	0.005
ด้านการรักษาความลับ	0.298	5.025*	0.000
ด้านความโปร่งใส	0.158	3.076*	0.002
ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ	0.294	4.453*	0.000
R = 0.798 SE = 0.44154 Adjusted R² = 0.632 R² = 0.637			

* P < 0.05

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ 0.798 และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ 0.637 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการรักษาความลับ ด้านความโปร่งใสและด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 63.70 ที่เหลืออีกร้อยละ 36.30 เป็นผลจากตัวแปรอื่นๆที่ไม่ได้นำมาพิจารณา

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านความเชื่อถือได้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)	Standardized Coefficients beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		0.447	0.655
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	0.216	4.203*	0.000
ด้านการรักษาความลับ	0.322	6.176*	0.000
ด้านความโปร่งใส	0.235	5.194*	0.000
ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ	0.215	3.703*	0.000
R = 0.849 SE = 0.39015 Adjusted R² = 0.716 R² = 0.721			

* P < 0.05

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ 0.849 และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ 0.721 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการรักษาความลับ ด้านความโปร่งใสและด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 72.10 ที่เหลืออีกร้อยละ 27.90 เป็นผลจากตัวแปรอื่นๆที่ไม่ได้นำมาพิจารณา

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านการเปรียบเทียบกันได้

ตัวแปรอิสระ (Independent variable)	Standardized Coefficients beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		0.33	0.974
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	0.148	2.459*	0.015
ด้านการรักษาความลับ	0.269	4.414*	0.000
ด้านความโปร่งใส	0.234	4.440*	0.000
ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ	0.262	3.856*	0.000
R = 0.787 SE = 0.47285 Adjusted R² = 0.613 R² = 0.619			

* P < 0.05

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ 0.787 และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ 0.619 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการรักษาความลับ ด้านความโปร่งใสและด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 61.90 ที่เหลืออีกร้อยละ 38.10 เป็นผลจากตัวแปรอื่นๆที่ไม่ได้นำมาพิจารณา

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านความทันต่อเวลา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)	Standardized Coefficients beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		0.299	0.765
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	0.190	3.192*	0.002
ด้านการรักษาความลับ	0.250	4.136*	0.000
ด้านความโปร่งใส	0.208	3.967*	0.000
ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ	0.267	3.971*	0.001
R = 0.790 SE = 0.46133 Adjusted R² = 0.618 R² = 0.624			

* P < 0.05

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ 0.790 และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ 0.624 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการรักษาความลับ ด้านความโปร่งใสและด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 62.40 ที่เหลืออีกร้อยละ 37.60 เป็นผลจากตัวแปรอื่นๆที่ไม่ได้นำมาพิจารณา

อภิปรายผลการวิจัย

1. สมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ของประเทศไทย

ผลการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 257 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาลงรายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า มีสมรรถนะในระดับสูงทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านทัศนคติวิชาชีพ ด้านความรู้ทางวิชาชีพและด้านทักษะทางวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่างมีจรรยาบรรณวิชาชีพในภาพรวม อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาลงรายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในระดับสูงทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ ด้านความโปร่งใส และด้านการรักษาความลับ มีคุณภาพรายงานการเงิน กลุ่มตัวอย่างด้านคุณภาพรายงานการเงิน โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาลงรายละเอียดแต่ละกลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในระดับสูงทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านการเปรียบเทียบกันได้ และด้านความทันเวลา ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของเกศินี สีหะวงษ์ (2564) ที่ศึกษาสมรรถนะวิชาชีพของผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ผู้ทำบัญชีที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อวิชาชีพจะมีความรับผิดชอบในการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง ครบถ้วน และโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ที่พบว่าด้านทัศนคติวิชาชีพได้รับค่าเฉลี่ยสูงที่สุด นอกจากนี้ งานของพิชชา วิจิตรธรรม (2563) ยังชี้ให้เห็นว่า ความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์ทางบัญชีภาครัฐ รวมถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเงิน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การรายงานทางการเงินขององค์กรท้องถิ่นมีคุณภาพ และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งยืนยันถึงบทบาทของสมรรถนะในด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพที่ปรากฏในงานวิจัยฉบับนี้ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ แก้วดวงตา (2565) ที่เน้นว่า ความซื่อสัตย์สุจริตและความโปร่งใสของนักบัญชีภาครัฐเป็นรากฐานของการปฏิบัติงานที่โปร่งใสและเชื่อถือได้ และยังเป็นปัจจัยที่ช่วยลดความคลาดเคลื่อนและการบิดเบือนในรายงานการเงินขององค์กรภาครัฐ ส่วนด้านคุณภาพของรายงานการเงินนั้น สอดคล้องกับงานของ นิภาวรรณ สุทธิโสภา (2563) ซึ่งศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลาง พบว่า รายงานที่มีความเข้าใจง่ายและทันเวลาจะช่วยเพิ่มความมั่นใจของผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการตัดสินใจและตรวจสอบการใช้จ่ายของภาครัฐ จากการเชื่อมโยงข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า สมรรถนะและจรรยาบรรณของผู้ทำบัญชีภาครัฐมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพรายงานการเงิน และการบริหารงานอย่างมีธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. อิทธิพลของสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชี ภาครัฐที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงิน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกลุ่มจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ของประเทศไทย

สมมติฐานที่ 1: สมรรถนะวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงิน ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านการเปรียบเทียบกันได้ และด้านความทันต่อเวลา พบว่า สมรรถนะวิชาชีพ ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ และด้าน

ทัศนคติทางวิชาชีพ ของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านความเข้าใจได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สมมติฐานที่ 2: จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงิน ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านการเปรียบเทียบกันได้ และด้านความทันต่อเวลา พบว่า จรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการรักษาความลับ ด้านความโปร่งใส และด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ ของผู้ทำบัญชีภาครัฐส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านความเข้าใจได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สอดคล้องกับผลการวิจัยของพรรณเพ็ญ สิทธิพัฒนา (2566) ได้ศึกษาสมรรถนะวิชาชีพบัญชีที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีที่ปฏิบัติงาน ในจังหวัดนนทบุรี โดยศึกษาขอบเขตประชากรนักบัญชีที่ปฏิบัติงาน ในจังหวัดนนทบุรีนั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สมรรถนะทางวิชาชีพบัญชี ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความรู้และความสามารถ ทักษะทางวิชาชีพ การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จริยธรรมในการปฏิบัติงาน และทัศนคติที่มีต่อวิชาชีพ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพบัญชีของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีอย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้แรก คือ การจำแนกสมรรถนะวิชาชีพของผู้ทำบัญชีภาครัฐออกเป็นสามด้าน ได้แก่ ทัศนคติ ความรู้ และทักษะ ซึ่งล้วนมีผลในระดับสูงต่อคุณภาพของรายงานการเงิน โดยเฉพาะด้านทัศนคติที่เน้นความรับผิดชอบ ความภาคภูมิใจในวิชาชีพ และความซื่อสัตย์ เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับรายงาน

องค์ความรู้ที่สอง คือ การยืนยันบทบาทของจรรยาบรรณวิชาชีพในการยกระดับคุณภาพรายงานการเงิน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส หรือการรักษาความลับ ซึ่งทั้งหมดสะท้อนถึงความเป็นมืออาชีพและจริยธรรมที่ประชาชนคาดหวังจากหน่วยงานรัฐ

อีกประเด็นสำคัญ คือ การสร้างชุดตัวชี้วัดหรือแบบประเมินสมรรถนะและจรรยาบรรณในระดับท้องถิ่น ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมหรือพัฒนาบุคลากรด้านบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

และองค์ความรู้สุดท้ายที่สำคัญ คือ ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นฐานในการจัดทำนโยบายพัฒนาระบบบัญชีภาครัฐที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อประชาชนในพื้นที่

ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า งานวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงแค่ให้ข้อมูลเชิงวิชาการ แต่ยังมีศักยภาพในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมในภาครัฐ

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ผลการศึกษาสนับสนุนให้ผู้ทำบัญชี ได้ทราบถึงสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณ วิชาชีพที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพรายงานการเงิน ส่งผลต่อพัฒนาทักษะสมรรถนะเพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีจรรยาบรรณทำให้สามารถสร้าง

ความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับบริการและเพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุด 2. ผลการศึกษาสนับสนุนให้หน่วยงานทราบถึงสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพรายงานการเงิน ส่งผลต่อการพิจารณาประเมินผลงาน และสรรหาผู้ทำบัญชีที่มีสมรรถนะวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้หน่วยงานได้รายงานการเงินที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ ถูกต้อง ครบถ้วน ด้วยความโปร่งใส

บรรณานุกรม

- เกศินี สีหะวงษ์. (2564). สมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานบัญชีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดทำบัญชีภาครัฐ. ใน (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- นิภาวรรณ สุทธิโสภาค. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของรายงานการเงินในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคกลาง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 11(1), 112-125.
- ปาริชาติ แก้วดวงตา. (2565). จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่มีผลต่อความโปร่งใสในการจัดทำบัญชีภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 14(2), 45-60.
- พรรณเพ็ญ สิทธิพัฒนา. (2566). สมรรถนะวิชาชีพบัญชีที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในจังหวัดนนทบุรี. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 18(2), 207-223.
- พิชชา วิจิตรธรรม. (2563). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางบัญชีของผู้ปฏิบัติงานบัญชีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 5(2), 73-85.
- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2562). รายงานผลการตรวจสอบและการแสดงความเห็นต่องบการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน.
- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2564). รายงานสรุปผลการตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปีงบประมาณ 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน.
- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2565). รายงานสรุปผลการตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปีงบประมาณ 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่าน
ของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ*
AN ANALYSIS OF CHILDREN'S LITERATURE TO DEVELOP READING SKILLS
IN ELEMENTARY STUDENTS ENROLLED IN INTERNATIONAL PROGRAMS

พิมพ์ชนก บรรจงแต้ม

Pimchanok Bunjongtaem

สิทธิกร สุมาลี

Sittikorn Sumalee

อุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์

Udomluk Koolsriroj

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ประเทศไทย

Graduate School, Kasetsart University, Thailand

E-mail: ploypim391@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ 2) เพื่อประเมินผลการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นหนังสือวรรณกรรมสำหรับเด็กประเภทบันเทิงคดีและสารคดีที่ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่น จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์ขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2564 - 2567 จำนวน 10 เล่ม ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของวรรณกรรมโดยได้วรรณกรรมที่มีความเหมาะสมกับระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 8 เล่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) วรรณกรรมสำหรับเด็กมีเนื้อหาที่สะท้อนประเด็นสำคัญในสังคมไทยโดยครอบคลุมหัวข้อด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดำเนินชีวิตความสัมพันธ์ในครอบครัว การอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมไทย และปรัชญาชีวิต การใช้ภาษาอยู่ในระดับกึ่งทางการ สำนวนภาษาที่ใช้ไม่ซับซ้อน อ่านเข้าใจง่าย จำนวน 6 เล่ม สำนวนภาษาที่ใช้มีความซับซ้อน ผู้อ่านต้องตีความและแปลความหมายในเชิงลึก จำนวน 2 เล่ม การนำวรรณกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนสามารถใช้พัฒนาทักษะภาษาไทยได้ครบทุกด้าน 2) วรรณกรรมสำหรับเด็กมีความเหมาะสมกับการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

คำสำคัญ: การวิเคราะห์วรรณกรรม, สำหรับเด็ก, พัฒนาทักษะการอ่าน, ระดับประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this study were to: 1) analyze children's literature for the developing reading skills in elementary students enrolled in international programs. 2) evaluate the results of an analysis of children's literature for the development of reading skills in elementary students enrolled in international programs. The samples for this study consisted of 10 children's literature books, both fiction and non-fiction, that had been awarded the outstanding book award from the office of the basic education commission, ministry of education. These books were published between 2021 and 2024 and were selected through purposive sampling. They were evaluated by 5 experts in Thai language education for their appropriateness, resulting in 8 literary works deemed suitable for the elementary students. The study findings showed that: 1) Children's literature reflects significant social issues in Thai society, covering topics such as nature and environmental conservation, daily life, family relationships, the preservation of Thai traditions and culture, and life philosophy. The language used in 6 books was semi-formal, with simple and easily comprehensible expressions, while 2 books employed more complex language, requiring readers to interpret and analyze the content in depth. The application of these literary works in teaching can effectively support the development of all aspects of Thai language skills. 2) Children's literature was deemed highly appropriate to develop reading skills in elementary students enrolled in international programs, with its suitability rated at a high to very high level.

Keywords: Literary Analysis, For Children, Develop Reading Skills, Elementary Level

บทนำ

ความรู้พื้นฐานเพื่อการดำเนินชีวิตประจำวันที่คุณเรียนจะได้เรียนรู้หรือเรียกว่า “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” คือ รูปแบบการศึกษารูปแบบใหม่ที่ไม่ได้เรียนรู้เพื่อการสอบ แต่หากเป็นการเรียนรู้เพื่อนำไปต่อยอด เพื่อดำรงชีวิตในสังคมที่ขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบไปด้วย 3 สารการเรียนรู้หลักกับ 16 ทักษะการเรียนรู้ ตามที่องค์การ World Economic Forum ได้ทำการสำรวจและวิเคราะห์จากความต้องการจากตลาดแรงงานทั่วโลกหนึ่งในสารการเรียนรู้หลัก คือ กลุ่มทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคต (Foundational Literacies) ได้แก่ ทักษะด้านภาษา (Literacy) ทักษะด้านการคำนวณ (Numeracy) ทักษะด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT Literacy) ทักษะด้านเศรษฐศาสตร์ การเงิน และภาวะการเป็นผู้ประกอบการ (Financial Literacy) และทักษะ ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Cultural and Civic Literacy) (ยีน ภู่วรรณ, 2566) ทั้งหกทักษะนี้ล้วนแล้วแต่เป็นทักษะที่จำเป็นต่อผู้เรียน หนึ่งในทักษะที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่จะพัฒนา ผู้เรียนให้มีศักยภาพในสื่อสาร คือ ทักษะด้านภาษา (Literacy) (Keyser, A., 2020)

การอ่านมีประโยชน์มากมายที่จะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการหลายด้านเป็นไปในเชิงบวก (Keyser, A., 2020) อาทิ การเป็นประตูเข้าสู่การเรียนรู้ที่เกี่ยวกับทุกสิ่ง ผู้เรียนได้ค้นพบสิ่งใหม่ ๆ และศึกษาตนเองในทุกด้านของชีวิต ที่ผู้เรียนสนใจ อีกทั้งยังช่วยกันพบหนังสือเกี่ยวกับเรื่องใด ๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถจินตนาการและเริ่มเรียนรู้ได้เลย ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับความสนใจของตนเองผ่านการอ่านสิ่งที่พวกเขาชื่นชอบได้ เมื่อเรารับชมโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ข้อมูลทั้งหมด ถูกนำเสนอให้เราบนหน้าจอซึ่งไม่มีอะไรที่เราต้องจินตนาการเพิ่มเติม แต่หนังสือมีรูปแบบของมันเองซึ่งมีเพียงตัวอักษรบนหน้ากระดาษเท่านั้น และจิตใจของเราต้องทำงานให้จินตนาการตามคำหรือข้อความเหล่านั้นที่ถูกพิมพ์ลงในหนังสือให้เป็นจริง ดังนั้นการอ่านจึงมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของผู้อ่านให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้การอ่านเป็นการเพิ่มคลังคำศัพท์และการสื่อสาร การให้ผู้เรียนเข้าถึงโลกของคำศัพท์เป็นหนึ่งในวิธีที่ดีที่สุดในการพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ การเพิ่มพูนทักษะในการสะกดคำของผู้เรียน และเป็นเครื่องมือสร้างความรู้ใหม่ที่ได้จากความสนุกสนานซึ่งมักจะยึดผู้เรียนไว้ไม่ให้พวกเขาารู้สึกว่าการอ่านเป็นงานที่ได้รับมอบหมาย การอ่านสามารถเพิ่มทักษะการสื่อสารทั้งในการเขียนและการพูดของผู้เรียนให้ดีขึ้นได้ด้วยตนเอง ช่วงเวลาที่ผู้เรียนควรได้เรียนรู้จากการอ่านนั้นควรเกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กเล็กเพราะเด็กสามารถรับอิทธิพลได้ง่ายที่สุด และประสบการณ์การอ่านที่ดีสามารถช่วยเพิ่มความเข้าใจที่ดีของตนเองได้อย่างมหัศจรรย์ (ภัทรขวัญ ลาสงยาง, 2561)

ปัจจุบันผู้เรียนมีโอกาสนี้จะได้เรียนรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเอง รวมถึงการได้รับประสบการณ์ตรงจากกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น ผู้สอนเป็นผู้แนะนำและช่วยเหลือหรือออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองได้ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สิ่งที่คุณเรียนจะได้ฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองนั้น มีทักษะที่สำคัญสี่ทักษะคือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน ซึ่งเป็น ทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ในส่วนของทักษะการอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เนื่องจากทักษะการอ่านเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่ (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2545) ได้กล่าวไว้ว่า การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ และการรับรู้ การใช้วิธีการอ่านที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน การรู้จักฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้อ่านมีพื้นฐานการอ่านที่จะช่วยให้เกิดความชำนาญและมีความรู้กว้างขวางด้วย วิธีการอ่านที่ดีอย่างหนึ่งคือการใช้หนังสือเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการอ่านและศึกษากันว่า ความรู้ที่อยู่ในรูปแบบหนังสือจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและยังเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการหลายท่าน

หลักสูตรภาษาไทย โครงการการศึกษานานาชาติ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาให้ความสำคัญกับภาษาไทยในฐานะเป็นภาษาประจำชาติ เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและเป็นมรดกของชาติจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียนให้แก่ผู้เรียนในแต่ละวัยเพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารให้ใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแสวงหาความรู้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล สร้างนิสัยรักการอ่าน และเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในสุนทรียภาพของภาษา การจัดทำหลักสูตรจึงมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

1. มีทักษะทางการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักภาษาและการใช้ภาษาในการสื่อสาร
2. ใช้ภาษาเพื่อแสดงความคิดเห็นและแสดงความรู้สึกได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. ใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์
4. พัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้รักการอ่าน เลือกอ่านหนังสือจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้
5. นำประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้วิชาภาษาไทยไปใช้พัฒนาทักษะกระบวนการคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการประเมินค่าอย่างมีวิจารณญาณ
6. มีความรู้ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีจากการเรียนวิชาภาษาไทยและวรรณคดีไทยในฐานะ เป็นวัฒนธรรมของชาติและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การพัฒนาทักษะภาษาไทยของผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวตามความมุ่งหวังของหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดในระดับประเทศ สามารถทำได้หลายวิธี โดยผู้สอนต้องมีการออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย และเลือกใช้สื่อการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาบทเรียน ซึ่งในการพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนนั้น หนังสือเป็นสื่อการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่จะเป็นแหล่งความรู้ที่ช่วยผู้เรียนในการฝึกทักษะทางภาษาได้เป็นอย่างดี เนื่องจากหนังสือมีส่วนในการเสริมสร้างจินตนาการ ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โลกกว้างยิ่งขึ้น ยิ่งอ่านมากก็จะมีรู้สละสมมาก ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่อ่านไปปรับใช้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันได้ ช่วยพัฒนาความคิดของผู้เรียนให้มีความฉลาดรอบรู้พัฒนาทักษะการเขียน ช่วยกระตุ้นความจำ และได้ฝึกฝนการใช้สำนวนภาษา หนังสือจึงเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ดีสำหรับผู้เรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นอกจากนี้การใช้วรรณกรรมสำหรับเด็กซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของหนังสือก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนเชื่อมโยง กับมาตรฐานการศึกษาทั้งในระดับสถานศึกษาและระดับประเทศ

วรรณกรรมสำหรับเด็ก ใช้เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานหรือได้รับความรู้ต่าง ๆ เสริมสร้างทักษะ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สื่อความหมายชัดเจน มีเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจของเด็กแต่ละวัย การวางโครงเรื่องที่ไม่น่าสนใจขนาดตัวหนังสือและรูปเล่มจะต้องมีความเหมาะสมกับวัย ซึ่งมีการประพันธ์ทั้งแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง หรือเป็นทั้งประเภทบันเทิงคดีและสารคดีที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรม (Tomlinson, C. M. et al, 1996) องค์ประกอบสำคัญของวรรณกรรมสำหรับเด็กประกอบด้วยเรื่อง เป็นเรื่องราวที่จะเล่าประสบการณ์ด้วยปากเปล่าหรือเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อถ่ายทอดข้อมูลหรือสอนบทเรียน มีตัวละคร สถานที่ และโครงเรื่องที่ น่าสนใจ ภาพประกอบ เป็นภาพวาดที่ใช้เพื่อประกอบและเสริมการเล่าเรื่อง สิ่งนี้จะเป็นส่วนสำคัญในการทำความเข้าใจเรื่องราวช่วยให้เด็กเห็นภาพตัวละครและฉากต่าง ๆ คุณค่าของเรื่อง หลายครั้งมีการสอดแทรกคุณค่าหรือบทเรียนในเรื่องเช่น มิตรภาพ การให้อภัย ความอดทน ความเคารพ หรือความเมตตา กรุณา ลักษณะของวรรณกรรมสำหรับเด็กที่ดีนั้นจะต้องเสนอความอยากรู้อยากเห็นอันมีอยู่ตามธรรมชาติของเด็ก อาทิ เป็นเรื่องที่ให้ข่าวสารแก่เด็ก คือ บอกอะไรบางสิ่งบางอย่างแก่เด็ก อธิบายข่าวสารนั้นว่าเป็นอย่างไรเป็นการพัฒนาค่านิยมหรือพัฒนาทัศนคติบางอย่าง เช่น ปลุกฝังความดี ความไม่เห็นแก่ตัว ความยุติธรรม เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

ส่งเสริมความเข้าใจในตัวเอง ทำให้เด็กเข้าใจตัวเองและเข้าใจผู้อื่น รวมทั้งสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ สร้างความตระหนักหรือการรับรู้ให้เด็กเกิดความรู้สึกตื่นตัว ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้เขียนวรรณกรรมแต่ละเรื่องว่าต้องการจะสร้างความตระหนักหรือการรับรู้ในเรื่องใดให้แก่เด็ก ให้ความบันเทิง ซึ่งเป็นสิ่งที่วรรณกรรมสำหรับเด็ก ทุกเล่มต้องมีเพื่อเร้าให้เด็กเกิดความสนใจในสิ่งอื่น ๆ โดยใช้ความบันเทิงเป็นเครื่องมือ กระตุ้น จินตนาการ เป็นแหล่งสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเรียนในสิ่งที่เขาไม่รู้มาก่อน สิ่งนี้จะต้องจุดประกายให้เด็กไปสานต่อในสิ่งที่เขาได้อ่านวรรณกรรม (Tooze, R., 1969) การให้เด็กมีโอกาสเข้าถึงวรรณกรรมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับความสำเร็จของผู้เรียน ครูเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการศึกษาคงควรมีบทบาทในการช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก และความหลงใหลในการอ่าน การอ่านวรรณกรรมไม่เพียงเพื่อการพัฒนาทักษะการรับรู้เพื่อสามารถประสบความสำเร็จในสถานศึกษาเท่านั้น ยังเป็นการให้โอกาสให้ผู้เรียนตอบสนองต่อวรรณกรรมพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาบุคลิกภาพและทักษะทางสังคมของผู้เรียน

เนื่องจากผู้เรียนในโครงการศึกษานานาชาติ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เป็นนักเรียนไทยที่เรียนหลักสูตรนานาชาติผู้เรียนมักประสบปัญหาหรือมีอุปสรรคในการอ่านภาษาไทยเนื่องจากผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์หรือมีคลังคำศัพท์ภาษาไทยที่รู้จักไม่เพียงพอ ประกอบกับข้อจำกัดของเวลาเรียนที่ส่งผลต่อทักษะทางภาษาไทยของผู้เรียน คือ การพูดออกเสียงเรียงคำตามโครงสร้างประโยคภาษาไทยไม่ถูกต้อง การอ่านภาษาไทยที่ไม่คล่องแคล่ว การใช้คำศัพท์ไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ของภาษาไทย ผู้สอนจึงเลือกใช้หนังสือภาษาไทยเพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ในการส่งเสริมทักษะการอ่าน โดยแต่ละระดับชั้นจะเลือกใช้หนังสืออ่านนอกเวลาหรือหนังสืออ่านเสริมให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน หนังสือที่สามารถใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนมีหลายประเภทวรรณกรรมสำหรับเด็กจัดเป็นหนังสือประเภทหนึ่งที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาการอ่านของเด็กได้ในปัจจุบันวรรณกรรมสำหรับเด็กได้รับการยอมรับให้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะทางภาษาและความคิดสร้างสรรค์ในระดับอนุบาลและประถมศึกษา

ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษา เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สอนในการเลือกวรรณกรรมแต่ละเรื่องให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนแต่ละระดับชั้นอันจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนในอนาคต และสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลอื่น ๆ หรือประเภทอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทยระดับประถมศึกษาที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ
2. เพื่อประเมินผลการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษาที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ เป็นการวิจัยการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่น จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการโดยมีระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์ขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2564 - 2567 จำนวน 53 เล่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกข้อมูลวรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ
2. แบบวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน ระดับประถมศึกษา จากเอกสารตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. เก็บรวบรวมข้อมูลหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับประถมศึกษา โดยผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตทางโครงการการศึกษานานาชาติ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบประกอบการดำเนินการวิจัยในการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ
3. เก็บรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมสำหรับเด็ก โดยการสืบค้นจากเอกสาร งานวิจัย และเว็บไซต์
4. เก็บรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่น ประเภทบันเทิงคดีและสารคดีจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยการสำรวจและรวบรวมรายชื่อวรรณกรรมสำหรับเด็ก จากเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content

Analysis) ในด้านเนื้อหา ด้านแนวคิด ด้านการใช้ภาษา และด้านแนวทางการนำวรรณกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (Paired t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาประเด็นสำคัญและสรุปเชิงลึก

เกณฑ์ประเมินค่าระดับความคิดเห็น โดยมีเกณฑ์ค่าคะแนนเฉลี่ยดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2562)

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทยระดับประถมศึกษาที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ

วรรณกรรมสำหรับเด็กคืองานเขียนหรือเรื่องเล่าที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะสำหรับเด็ก ซึ่งมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัย ความเข้าใจ และความสนใจของเด็ก โดยวรรณกรรมเหล่านี้อาจอยู่ในรูปแบบของนิทาน หนังสือภาพ เรื่องสั้น บทกวี หรือแม้แต่นวนิยายสำหรับเด็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเพลิดเพลิน สอดแทรกความรู้ ข้อคิด คุณธรรม และจินตนาการให้แก่เด็ก บทบาทสำคัญของวรรณกรรมสำหรับเด็กมีหลายด้าน ทั้งในด้านการพัฒนาเด็ก ในมิติความคิด จินตนาการอารมณ์ ภาษา คุณธรรม และจริยธรรม รวมถึงช่วยปลูกฝังพื้นฐานที่ดีในการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต

วรรณกรรมที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีและสารคดี ที่ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่น จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์ขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2564 - 2567 จำนวน 8 เล่ม จากการวิเคราะห์สามารถสรุปภาพรวม ด้านเนื้อหา ด้านแนวคิด ด้านการใช้ภาษา และด้านแนวทางการนำวรรณกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงผู้วิจัยได้พิจารณาความเหมาะสมของวรรณกรรมกับระดับชั้นเพิ่มเติม จากประเด็นการวิเคราะห์โดยใช้ระดับความยากง่ายของการใช้ภาษา เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความเหมาะสม ปรากฏผลดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการสรุปภาพรวมของผลการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษาที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	เนื้อหา	แนวคิด	การใช้ภาษา	แนวทางการจัดการเรียนการสอน	ความเหมาะสมกับระดับชั้น
1	แม่วัด	ชีวิตสัตว์และสิ่งแวดล้อม	- การอยู่ร่วมกัน - การยอมรับ	- กิ่งทางการ - เชิงพรรณนา - ปรัชญาชีวิต	ทักษะการอ่าน เขียน และฟัง	ป.4, ป.5, ป.6
2	ตำนานหิมพานต์	ตำนานและธรรมชาติ	- การใช้ชีวิต - ธรรมชาติ	- กิ่งทางการ - คำราชาศัพท์	คำประพันธ์ กาพย์ กลอน	ป.4, ป.5, ป.6
3	อยากให้ทุกสิ่งในโลกนี้มีชีวิต	จินตนาการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	- ความงามและธรรมชาติ	- กิ่งทางการ	ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ	ป.4, ป.5, ป.6
4	เป็นคนไทยทั้งที	วิถีชีวิต	- ความภาคภูมิใจ - วัฒนธรรม	- กิ่งทางการ	ทักษะการอ่าน เขียน และฟัง	ป.4, ป.5, ป.6
5	บ้านต่อไม้กับสหายนักซ่อม	การผจญภัยและมิตรภาพ	- มิตรภาพ - การช่วยเหลือ	- กิ่งทางการ	ทักษะการอ่าน เขียน และฟัง	ป.4, ป.5, ป.6
6	เหมือนหั่นหัวหอม	ความรู้สึกและชีวิต	- การใช้ชีวิต - การยอมรับ	- กิ่งทางการ - สัญลักษณ์	ทักษะการอ่าน เขียน และฟัง	ป.4, ป.5, ป.6
7	โมงยามแห่งความสิ้นยินดี	ความรู้สึกและชีวิต	- การเปลี่ยนแปลง - การยอมรับ	- กิ่งทางการ	ทักษะการอ่าน เขียน และฟัง	ป.4, ป.5, ป.6
8	เรื่องเล่าชาวเขื่อน	ชีวิตสัตว์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	- การอนุรักษ์ - การอยู่ร่วมกัน	- กิ่งทางการ	ทักษะการอ่าน เขียน และฟัง	ป.4, ป.5, ป.6

2. ผลการประเมินผลการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษาที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ

จากการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีและสารคดี ที่ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์ขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2564 - 2567 จำนวน 8 เล่ม และได้นำเสนอผลการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ เพื่อให้ผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยมีความถูกต้องตามหลักวิชาการและเป็นไปตามมาตรฐานของการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ผู้วิจัยได้นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข พิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสม โดยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 5 ท่าน ผลการประเมินความเหมาะสมของวรรณกรรม ปรากฏผลดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยผลการประเมินความเหมาะสมของวรรณกรรมสำหรับเด็ก เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษาที่เรียนหลักสูตรนานาชาติตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

เรื่อง	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับคุณภาพ	ลำดับ
บ้านโตไม้กับสหายนักซ่อม	4.68	0.41	มากที่สุด	1
เรื่องเล่าชาวชะนี	4.67	0.44	มากที่สุด	2
แม่วัด	4.64	0.48	มากที่สุด	3
เหมือนหั่นหัวหอม	4.59	0.40	มากที่สุด	4
เป็นคนไทยทั้งที	4.20	0.63	มาก	5
อยากให้ทุกสิ่งในโลกนี้มีชีวิต	4.19	0.60	มาก	6
ตำนานหิมพานต์	3.93	0.59	มาก	8
โม่งยามแห่งความสันยินดี	4.08	0.62	มาก	7

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของวรรณกรรมสำหรับเด็ก เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษาที่เรียนหลักสูตรนานาชาติตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่องบ้านโตไม้กับสหายนักซ่อม มีระดับความเหมาะสมของวรรณกรรมสำหรับเด็กมากที่สุด รองลงมาประกอบด้วย เรื่องเล่าชาวชะนี เรื่องแม่วัด เรื่องเหมือนหั่นหัวหอม เรื่องเป็นคนไทยทั้งที เรื่องอยากให้ทุกสิ่งในโลกนี้มีชีวิต เรื่องตำนานหิมพานต์ และเรื่องโม่งยามแห่งความสันยินดี ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษาที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ ผู้สอนเลือกใช้หนังสือภาษาไทยเพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ในการส่งเสริมทักษะการอ่าน โดยแต่ละระดับชั้นจะเลือกใช้หนังสืออ่านนอกเวลาหรือหนังสืออ่านเสริมให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน หนังสือที่สามารถใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนมีหลายประเภท วรรณกรรมสำหรับเด็ก จัดเป็นหนังสือประเภทหนึ่งที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาการอ่านของเด็กได้ ในปัจจุบันวรรณกรรมสำหรับเด็ก ได้รับการยอมรับให้เป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะทางภาษาและความคิดสร้างสรรค์ ในระดับอนุบาลและประถมศึกษา อีกทั้งวรรณกรรมสำหรับเด็กยังถูกกำหนดว่าเป็นสื่อที่มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นวรรณคดี บทกวี ไปจนถึงนวนิยาย สอดคล้องกับนิตยา วรรณกิตร์ (2562) ที่ระบุว่า วรรณกรรมสำหรับเด็ก มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงช่วยพัฒนาทักษะภาษา ในระดับประถมศึกษาและอนุบาล อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมสำหรับเด็กมีคุณค่าทางเนื้อหาและรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น วรรณคดี บทกวี หรือเรื่องราวที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อประเมินผลการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษาที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ ซึ่งหากผู้สอนมีเป้าหมายในการเลือกวรรณกรรมซึ่งเป็นการค้นคว้าที่จะช่วยให้ผู้เรียนสะท้อนความจริงในเนื้อหา เมื่อผู้เรียนต้องการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงและเรียนรู้อย่างมีความหมาย และการเรียนรู้ที่มีความหมายจะเกิดขึ้น เมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูลใหม่เข้ากับความรู้เดิมได้ สอดคล้องกับ Ausubel, D. P. (1986) ที่ระบุว่า การเรียนรู้ที่มีความหมายจะเกิดขึ้น เมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับโครงสร้างความรู้เดิมที่มีอยู่ในสมอง การใช้วรรณกรรมที่มีเนื้อหาสะท้อนความจริงและเกี่ยวข้องกับชีวิตผู้เรียน จึงเอื้อต่อการสร้างประสบการณ์ที่ใกล้ชิด ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการทำความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้น และเมื่อผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในกระบวนการเรียนรู้ผ่านวรรณกรรม จะยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการปฏิบัติจริง ดังนั้น การเลือกใช้วรรณกรรมเป็นสื่อจึงสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว เพราะช่วยพัฒนาทักษะการอ่านพร้อมกับสร้างการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืนสำหรับผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา ที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ พบว่า วรรณกรรมส่วนมากมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ต่อการพัฒนาทักษะการอ่านนักเรียนไทยที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะคุณครูผู้สอน ควรนำวรรณกรรมสำหรับเด็กเหล่านี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น และส่งเสริมการใช้วรรณกรรม

เป็นสื่อการสอนเพิ่มขึ้น โดยคัดเลือกวรรณกรรมที่สอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียนและปรับรูปแบบการสอนให้เหมาะสมตามบริบทของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาทักษะด้านภาษาและการอ่าน

2. การประเมินความเหมาะสมของวรรณกรรมสำหรับเด็ก จากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน วรรณกรรมสำหรับเด็กมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุดใช้ได้จำนวน 8 เล่ม อย่างไรก็ตามผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อจำกัดและข้อควรคำนึงเกี่ยวกับ การนำวรรณกรรมไปใช้กับนักเรียนไทยที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ ดังนั้น ครูผู้สอนควรนำข้อมูลไปวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถประยุกต์ใช้วรรณกรรมในบริบทที่หลากหลาย ทั้งนี้จะช่วยให้ครูได้พัฒนารูปแบบการสอนที่เชื่อมโยงกับวรรณกรรมอีกด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย 1) ผลการวิจัยการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็ก เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษาที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ พบว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถกระตุ้นความสนใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ควรมีแนวทางสนับสนุนการนำวรรณกรรมไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการสื่อสาร 2) ผลการประเมินความเหมาะสมของวรรณกรรมสำหรับเด็ก เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษาที่เรียนหลักสูตรนานาชาติตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่องบ้านตอไม้กับสหายนักซ่อม มีระดับความเหมาะสมของวรรณกรรมสำหรับเด็กมากที่สุด รองลงมาประกอบด้วย เรื่องเล่าชาวเขนิ เรื่องแม่วัด เรื่องเหมือนหันหัวหอม เรื่องเป็นคนไทยทั้งที เรื่องอยากให้ทุกสิ่งในโลกนี้มีชีวิต เรื่องตำนานหิมพานต์ และเรื่องโม่งยามแห่งความสันยินดีตามลำดับ ข้อเสนอแนะได้แก่ ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการศึกษาวรรณกรรมแต่ละเรื่องอย่างละเอียดรอบคอบก่อนจะนำไปใช้กับนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจโครงสร้าง เนื้อหา และระดับภาษาของวรรณกรรมแต่ละประเภท ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถเลือกใช้วรรณกรรมที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียนสามารถถ่ายทอดสาระสำคัญของเรื่องให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างชัดเจน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2562). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- นิตยา วรรณกิตร์. (2562). วรรณกรรมสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: อินทนิล.
- ภัทรขวัญ ลาสงยาง. (2561). คิด เขียน สร้างนิทานและหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยีน ภู่วรรณ. (2566). 21st Century Skills ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2568 จาก <https://cubiccreative.org/21st-century-skill/>

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2545). หลักและวิธีสอนอ่านภาษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

Ausubel, D. P. (1986). Ausubel, D. P. (1968). Educational psychology: a cognitive view Educational psychology: a cognitive view. Holt, Rinehart and Winston: New York.

Keyser, A. (2020). The benefits of reading for personal and academic development. Journal of Educational Psychology, 45(2), 123-135.

Tomlinson, C. M. et al. (1996). Essentials of Children's Literature. Needham heights, MA.: Allyn and Bacon.

Tooze, R. (1969). Storytelling. Englewood Cliffs. Englewood Cliffs, NJ:: Prentice-Hall.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น
ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*

BUDDHIST INTEGRATION TO PROMOTE POLITICAL POPULARITY
OF LOCAL POLITICIANS AT BAN PONG DISTRICT
IN RATCHABURI PROVINCE

สุเทพ ชวนวิริยฉันท

Suthep Chuanviriyachan

สมชาย ชูเมือง

Somchai Chumung

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Ratchaburi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: sutep0899882888@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เพื่อศึกษา 1) ระดับความนิยมทางการเมือง 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับความนิยมทางการเมือง 3) นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่าง ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 390 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความนิยมทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.79$) 2) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = 0.597^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน 3) พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ดังนี้ 1) ทาน การให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ลงพื้นที่ มีกิจกรรมสร้างสรรค์ บริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัย ทำงานให้แก่ประชาชน จัดสรรประโยชน์ 2) ปิย วาจา พูดจาไพเราะด้วยคำสุภาพ อ่อนโยน เหมาะสม ถูกกาลเทศะ ทักทาย ถามไถ่ 3) อุตถจริยา การทำประโยชน์บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ มุ่งสร้างความสามัคคี รับฟังปัญหา คอยสอดส่องให้ความช่วยเหลือ ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับเดือดร้อน ในยามวิกฤต 4) สมานัตตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลาย เหมาะสม ถูกกาลเทศะ เป็นกันเอง อยู่ในครรลองครองธรรม ประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ, ความนิยมทางการเมือง, นักการเมืองท้องถิ่น, จังหวัดราชบุรี

Abstract

This research aimed to examine: (1) The level of political popularity, (2) The relationship between the Saṅgahavatthu 4 and political popularity, and (3) A Buddhist-integrated approach to promoting political popularity among local politicians in Ban Pong District, Ratchaburi Province. The sample consisted of 390 citizens aged 18 years and over. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. Additionally, qualitative data were collected through in-depth interviews with nine key informants and analyzed using descriptive content analysis. The findings revealed that: (1) The overall level of political popularity was moderate (2.79); (2) There was a moderate positive correlation between the Saṅgahavatthu 4 and political popularity ($R = 0.597^{**}$), statistically significant at the 0.01 level, thus supporting the research hypothesis; and (3) Buddhist-integrated for enhancing political popularity involves four key elements: *dāna* (charitable giving and community engagement), *piyavācā* (kind and respectful speech), *atthacariyā* (acts of public benefit and crisis support), and *samānattatā* (equitable and ethical conduct). These principles foster trust, closeness, and moral integrity, thereby enhancing the political appeal of local leaders.

Keywords: Buddhist Integration; Promotion Political Popularity; Local Politicians ; Ratchaburi Province.

บทนำ

การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐกลางหรือส่วนกลางได้กระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิตามกฎหมาย มีพื้นที่ และประชากรเป็นของตนเอง ประการสำคัญ องค์กรดังกล่าวจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของการปกครองในระบบประชาธิปไตย

นักการเมืองจึงเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งมีอำนาจในสังคมใดสังคมหนึ่งโดยมีตำแหน่งหน้าที่สำคัญและมีชื่อเสียงอาจรวมถึงบุคคลหลายอาชีพด้วยกันเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งสูงมีอำนาจหน้าที่ราชการซึ่งเป็นบุคคลส่วนน้อยในสังคมและเป็นผู้ควบคุมทรัพยากรส่วนใหญ่หรือมีสถานภาพสังคมในระดับสูงหรือเป็นผู้มีอิทธิพลไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในกระบวนการตัดสินใจที่มีผลต่อสมาชิกในสังคม (ณัฐพล ใจจริง, 2567)

นักการเมืองเป็นผู้ที่ปฏิบัติการทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเมืองพรรค ผู้ดำรงหรือมุ่งดำรงตำแหน่งทางการเมือง มาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง การดำรงตำแหน่งแบ่งเป็น 3 ฝ่ายคือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการทั้งของรัฐบาลระดับรัฐและชาติ คุณสมบัติของการเป็นนักการเมืองที่ดีจะต้องมีคุณภาพสูง มีคุณวุฒิที่จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารประเทศชาติ มีคุณประโยชน์ทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ตื่นตระหนกน้อย เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์เฉพาะหน้า มีคุณลักษณะชีวิตที่ดี มีลักษณะพื้นฐานของการดำเนินแบบเสมอต้นเสมอปลาย มีประวัติดี มีการดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีตที่โปร่งใส ทั้งในชีวิตหน้าที่

การทำงานและชีวิตส่วนตัว มีคุณวาจา คุณกริยา มีวาทศิลป์ ไม่โกหก ไม่กลับกลอก ไม่ปลิ้นปล้อน สามารถพูดจา สื่อสารได้ดีกับบุคคลในทุกๆ ระดับ และที่สำคัญมีคุณธรรมจริยธรรมซื่อสัตย์จริงใจต่อประชาชนและประเทศชาติ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2539, หน้า 29)

การสร้างภาพลักษณ์ของนักการเมือง คุณสมบัติการเป็นนักการเมืองที่ดี จริยธรรมของนักการเมือง ที่กล่าวมาทำให้มองเห็นว่า สำหรับตัวนักการเมืองถิ่นราชบุรี ที่ยังคงได้รับความนิยมจากประชาชนก็ยังคงเป็นบุคคลเดิม หรือตระกูลเดิม หากแต่ถ้ามีการสะกดทางการเมืองใด ๆ เกิดขึ้น เช่น การถูกเพิกถอนสิทธิ การถูกสั่งพักการเลือกตั้ง อาจทำให้ตำแหน่งทางการเมืองในท้องถิ่นนั้นๆ อาจเปลี่ยนมือไป แนวโน้มการแข่งขันทางด้านตัวบุคคล น่าจะมีความหลากหลายมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันเกิดนักการเมืองใหม่ ๆ ลงชิงตำแหน่งมากขึ้น แต่สำหรับผู้จะได้รับเลือกตั้งนอกจากคุณสมบัติที่พร้อมฐานะที่มั่นคงจากทางครอบครัวแล้ว การมีเครือข่ายประชาชนในระดับท้องถิ่นถือเป็นฐานคะแนนที่ดีในอนาคต การสร้างเครือข่ายและการสร้างทายาททางการเมืองก็เกิดขึ้นชัดเจนในจังหวัดราชบุรี เช่น จากบิดา-บุตร สามี-ภรรยา ญาติพี่น้องอย่างไรก็ตามความขัดแย้งทางการเมืองภายในตระกูลก็อาจเกิดขึ้นได้ในกลุ่มเครือญาติของนักการเมืองเอง เช่น เกิดการทะเลาะวิวาทในการส่งตัวแทนลงสมัครรับเลือกตั้ง ทำให้ภาพการเมืองของจังหวัดราชบุรีถูกมองว่ามีการต่อสู้ช่วงชิงกันมากเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา (ภาคภูมิ ฤกษ์เมธ และคณะ, 2555, หน้า 7-8) จากทำเนียบนายกเทศมนตรีเมืองบ้านโป่ง ตั้งแต่ปี 2556-2564 นายสุทิน โฆษพงศา ได้รับเลือกให้มาดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองบ้านโป่ง ติดต่อ 2 สมัย มีการบริหารเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จนครบวาระ ต่อมาในปีพ.ศ. 2564 มีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองบ้านโป่ง ผลการเลือกตั้งปรากฏว่าได้ นายกฤษฎา ประดิษฐ์กุล เข้ามาเป็นนายกเทศมนตรีเมืองบ้านโป่ง ชนะคู่แข่ง ด้วยคะแนนเสียง 4,597 คะแนน (เทศบาลเมืองบ้านโป่ง, 2566) และดำรงตำแหน่งมาโดยตลอดถึงปัจจุบัน

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า นักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีความนิยมบุคคลเดิม หรือตระกูลเดิม อาศัยบารมีของของบรรพชน ขาดจริยธรรม ไม่สร้างบารมีให้กับตนเอง โดยการให้ปัน ใช้คำพูดบางอย่างที่ไม่เหมาะสม ช่วยเหลือสงเคราะห์สังคม วางตนเหมาะสม โอกาสที่ผิดหวังก็มีสูง และไม่ได้รับเลือกเข้ามาอีกเลย ดังนั้น เพื่อให้ได้รับการไว้วางใจจากประชาชนและได้รับความนิยมจากประชาชนยิ่งๆ ขึ้นไป จึงควรมีหลักพุทธธรรมเข้ามาใช้ในการปฏิบัติตน

การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 คือ นักการเมืองปฏิบัติตนเป็นผู้ให้ เป็นผู้ที่มีวาจาไพเราะ เป็นผู้สงเคราะห์ประชาชน และเป็นผู้ทำตนเสมอตนเสมอปลาย สังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือหรือหลักธรรมที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องมือช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุก ในบ้านเมืองและประเทศชาตินั่นเอง หลักธรรมของสังคหวัตถุนี้หากผู้ใดยึดถือปฏิบัติ เชื่อแน่ว่าจะเป็นที่รักใคร่เคารพนับถือของเพื่อนร่วมงานและบุคคลทั่วไป (ภุริวัจน์ ปุณฺณยุตฺติปริตตา, 2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า นักการเมืองท้องถิ่นมีความประสงค์ที่จะครองความนิยมทางการเมืองไว้นานที่สุดเท่าที่วาระมีให้ ต้องนำใช้หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ประการไปใช้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ว่าอยู่ในระดับใด หลักสังคหวัตถุกับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น มี

ความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร และนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผู้ศึกษาได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1) ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งในพื้นที่เทศบาลเมืองอำเภอบ้านโป่ง มีจำนวนทั้งสิ้น 15,546 คน (เทศบาลเมืองบ้านโป่ง, 2566)
- 2) กลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น การคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 คน
- 3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ประธานหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี 2 รูป/คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี จำนวน 2 รูป/คน กลุ่มที่ 3 ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากแรต และเลขานุการชุมชนโฆสิตสกลจำนวน 2 คน และกลุ่มที่ 4 ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน

ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ (1) สถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และ(2) หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ 2) ปิยวาจา กล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟัง 3) อตถจริยา การทำประโยชน์ 4) สมานัตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลายตัวแปร (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะ 2) ความสามารถ 3) พฤติกรรม 4) ที่มาของอำนาจ (Yukl G.A., 2001)

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ทั้งข้อคำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ

ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ จาก 5 ระดับ (Rating Scale) ทั้ง 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ จาก 5 ระดับ (Rating Scale) ทั้ง 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ และตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ (1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา (2) กำหนดโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหาข้อมูลมาสังเคราะห์จัดทำเป็นข้อคำถาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยพิจารณาจากค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป (3) นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.90 (4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามถึงเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 ชุด รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน นั้ดวัน เวลา และสถานที่ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์ นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เลือกวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ว่ามีมากน้อยเพียงใด และทดสอบสมมติฐานหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับความนิยมทางการเมือง โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ (Correlation Coefficient) วัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร และใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ระดับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 52.80 มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 34.60 มีสถานภาพสมรส จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 56.70 มีระดับระดับการศึกษาปริญญาตรี มีจำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 43.80 มีอาชีพ พนักงานบริษัท จำนวน 207 คิดเป็นร้อยละ 53.10 มีรายได้ 15,001-25,000 บาท มี จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 45.60

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีระดับความนิยมทางการเมือง โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.79$) ด้านความสามารถ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.80$) ด้านพฤติกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.82$) ด้านที่มาของอำนาจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.67$)

ความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีดังนี้ 1) ด้านคุณลักษณะ นักการเมืองท้องถิ่นมีความรู้ดี มีท่าทางบุคลิกที่ดี มีสติปัญญา พุดจาไพเราะ ความมีเหตุผล มีคุณธรรม มีความยุติธรรม ไม่คดโกง 2) ด้านความสามารถ นักการเมืองท้องถิ่นมีความสามารถในการบังคับบัญชา มีความสามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล มีความสามารถกล้าตัดสินใจ 3) ด้านพฤติกรรม นักการเมืองท้องถิ่นมีการสื่อสารที่ดี มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีภาพลักษณ์ที่ดี มีการสร้างการรับรู้และการยอมรับให้กับประชาชน มีการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือผู้อื่น 4) ด้านที่มาของอำนาจ นักการเมืองท้องถิ่นได้รับอิทธิพลทางสังคม เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน เป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นผู้บังคับบัญชา และเป็นผู้มีชื่อเสียง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัจคหัตถ์ 4 กับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผลการวิเคราะห์หลักสัจคหัตถ์ 4 กับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = 0.597$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

ทาน หลักการให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความนิยมทางการเมือง ในระดับปานกลาง ($r = 0.377$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

ปิยวาจา หลักกล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟังมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความนิยมทางการเมืองในระดับปานกลาง ($r = 0.511$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

อรรถจริยา หลักการทำประโยชน์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความนิยมทางการเมืองในระดับปานกลาง ($r = 0.535$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

สมานัตตตา หลักวางตนเสมอต้นเสมอปลาย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความนิยมทางการเมืองในระดับปานกลาง ($r = 0.531$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

3. นำเสนอการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ทาน การให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.86$) 2) ปิยวาจา กล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟัง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 2.81$) 3) อรรถจริยา การทำประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 2.78$) 4) สมานัตตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลาย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.69$)

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีดังนี้ 1) ทาน การให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ นักการเมืองท้องถิ่นได้เสียสละเวลาลงพื้นที่พบปะประชาชน มีกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกับประชาชน บริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัย ช่วยเหลือชุมชนทำงานให้แก่ประชาชน จัดสรรสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่ประชาชน 2) ปิยวาจา พูดจาไพเราะด้วยคำสุภาพ อ่อนโยน ใช้คำพูดที่เหมาะสมถูกกาลเทศะ ทักทาย ถามไถ่ ใช้คำพูดดี มีประโยชน์ 3) อรรถจริยา การทำประโยชน์ นักการเมืองท้องถิ่นบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ให้แก่ประชาชน มุ่งสร้างความสามัคคีในชุมชน รับฟังปัญหาทุกข์ร้อนของประชาชน คอยสอดส่องให้ความช่วยเหลือ มีนิสัยดี เสียสละเวลาไปช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ในยามวิกฤต 4) สมานัตตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลาย นักการเมืองท้องถิ่นวางตนเหมาะสมถูกกาลเทศะ วางตนเป็นกันเองกับประชาชน ประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย อยู่ในครรลองครองธรรม ประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ประชาชนมีความนิยมทางการเมืองและไว้วางใจนักการเมืองโดยมองจากบุคลิกลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นก่อน ตามมาด้วยพฤติกรรม ความสามารถและที่มาของอำนาจของผู้นำท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ อัครศิริ ลาปิอี ได้วิจัยเรื่อง “ภาพลักษณ์นักการเมืองกับพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในระดับทั่วถิ่นศึกษากรณีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองควนลัง จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองควนลังมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก (อัครศิริ ลาปิอี, 2556) และสอดคล้องกับ นันทวัชร โคตรวงศ์, วิทยธร ท่อแก้ว ปละกานต์ บุญศิริ ได้วิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองของว่าที่ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนตำบลดงชน จังหวัดสกลนคร” ผลการศึกษาพบว่า ผลการสื่อสารที่คาดหวัง คือ ว่าที่

ผู้สมัครต้องมีภาพลักษณ์ทางการเมืองที่ดี มีพฤติกรรมที่น่าเชื่อถือไว้วางใจ ประชาชนในตำบลมีความนิยมชมชอบต่อว่าที่ผู้สมัครทั้งแนวคิด อุดมการณ์ วิสัยทัศน์ แนวทางการพัฒนาท้องถิ่น และกลุ่มเป้าหมายพร้อมเป็นเครือข่ายสนับสนุนในการหาเสียงการเลือกตั้ง (นันทวัชร โคตรวงศ์ วิทยากร ท่อแก้ว และกานต์ บุญศิริ, 2564) และมณี ศรีสมุทร และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การสื่อสารภาพลักษณ์ผู้นำการเมืองท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ปัจจุบันคือภาพลักษณ์ที่ประชาชนรับรู้แล้ว และภาพลักษณ์ของผู้นำการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์คือมีการศึกษาดี บุคลิกลักษณะดีติดดิน พบง่ายและเป็นกันเอง เป็นแบบอย่างที่ดี ยึดมั่นในหลักกฎหมาย (มณี ศรีสมุทร และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับสิงห์ สิงห์ขจร ได้วิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างความนิยมของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นต้องเป็นผู้ที่มีประวัติที่มีการช่วยเหลืองานสาธารณะมาอย่างต่อเนื่อง มีความน่าเชื่อถือ แต่งกายเหมาะสม มีความคิดเชิงการพัฒนา พูดจริงทำจริง พูดอุยสนุกสนาน มีความเป็นกันเอง มีทักษะการสื่อสารที่ดี สนใจรับฟังเรื่องราวปัญหาของประชาชน (สิงห์ สิงห์ขจร, 2560) แต่ขัดแย้งกับวีณา พิงวิวัฒน์กุล ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพฤติกรรมของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในแต่ละภาคมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมของนักการเมืองท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รวมทั้งงานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณสมบัติ คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่คือความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นจริยธรรมที่นักการเมืองท้องถิ่นจะต้องมี (วีณา พิงวิวัฒน์กุล, 2563) และ จากผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มาของอำนาจ นักการเมืองท้องถิ่นได้รับอิทธิพลทางสังคม เป็นผู้มีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน เป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นผู้บังคับบัญชา และเป็นผู้มีชื่อเสียงซึ่งขัดแย้งกับ ไชยา พรหมา ได้วิจัยเรื่อง “พรรคการเมืองกับการสร้างความนิยมทางการเมือง : กรณีศึกษาพรรคเพื่อไทย” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้พรรคเพื่อไทยได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องมี 5 ปัจจัยได้แก่ กลยุทธ์นโยบายของพรรค กลยุทธ์ด้านผู้นำพรรค กลยุทธ์การสร้างภาพโดดเด่นของพรรคเหนือความอ่อนแอของพรรคคู่แข่งกลยุทธ์การยึดแนวทางประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ และ กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ (ไชยา พรหมา, 2563)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังกัดวัตถุ 4 กับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การปฏิบัติตนของนักการเมืองตามหลักการสังกัดวัตถุ 4 กับความนิยมทางการเมืองของนักการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงบวก เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยนักการเมืองมีการปฏิบัติตนไปพร้อมกับการทำงานทางการเมืองควบคู่กัน สอดคล้องกับ ธนภฤต ชัยเทวะกุล ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลห้วยมา อำเภอมือง จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังกัดวัตถุ 4 กับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลห้วยมา อำเภอมือง จังหวัดระยอง มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูง (60.891^{***}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ธนภฤต ชัยเทวะกุล, 2567) สอดคล้องกับสหทัยา สิ้นชัย ได้วิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังกัดวัตถุ 4 กับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดชลบุรี โดย

ภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R = 0.800^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน (สหทยา สิ้นชัย, 2567) สอดคล้องกับ พระสิริรัตนเมธี (บุญเพ็ง ต้นตุลา) และพรสวรรค์ สุตะคาน ได้วิจัยเรื่อง หลักธรรมและบุคลิกภาพนักการเมืองที่มีผลต่อการแสดงออกทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลักธรรมและบุคลิกภาพนักการเมืองที่มีผลต่อการแสดงออกทางการเมืองนี้ประกอบด้วย การรู้เวลาและชุมชน ความกังวลผิดปกติ ลักษณะที่ชื่นชอบ และทักษะการเมือง ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนร่วมกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และยังมีสัมประสิทธิ์พยากรณ์ต่อตัวแปรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 นอกจากนี้แล้วยังมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกตัวแปร อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 (พระสิริรัตนเมธี (บุญเพ็ง ต้นตุลา) และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับ สุมาลี บุญเรืองและ สุรพล สุยะพรหม ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรค พบว่า ประชาชนมีความนิยมเลือนักการเมืองกลุ่มดั้งเดิม ผู้นำเดิมเป็นคนในพื้นที่มายาวนาน จึงเกิดความเชื่อถือและไว้วางใจ การตัดสินใจเลือนักการเมืองกลุ่มเดิม หาสีภัยกับประชาชนแล้วไม่สามารถทำตามสัญญาได้ อุปสรรคการสร้างรายได้ให้กับประชาชนยังไม่ทั่วถึงความเจริญกระจุกตัวอยู่ในตัวจังหวัด (สุมาลี บุญเรือง และคณะ, 2566)

3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1) ระดับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2.78 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ (ทาน) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง 2.86 รองลงมา ด้านกล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟัง (ปิยาจา) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 2.81 การทำประโยชน์ (อัทธจริยา) มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับปานกลาง 2.77 และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านวางตนเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตตา) ค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับปานกลาง 2.69 จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีความเห็นว่า นักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่งมีความนิยมทางการเมือง ค่าเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง หมายความว่านักการเมืองท้องถิ่นมีการบูรณาการหลักธรรมไปใช้ปานกลาง ขัดแย้งกับพระสิริรัตนเมธี (บุญเพ็ง ต้นตุลา) และพรสวรรค์ สุตะคาน ได้วิจัยเรื่อง หลักธรรมและบุคลิกภาพนักการเมืองที่มีผลต่อการแสดงออกทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลักธรรมและบุคลิกภาพนักการเมืองที่มีผลต่อการแสดงออกทางการเมืองนี้ประกอบด้วย การรู้เวลาและชุมชน ความกังวลผิดปกติ ลักษณะที่ชื่นชอบ และทักษะการเมือง ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนร่วมกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และยังมีสัมประสิทธิ์พยากรณ์ต่อตัวแปรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 นอกจากนี้แล้วยังมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกตัวแปร อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 เพราะฉะนั้นในทางปฏิบัติแล้ว สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมหรือโครงการสำหรับการพัฒนาตนเองของนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้ส่งผลต่อการยกระดับผลทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระสิริรัตนเมธี (บุญเพ็ง ต้นตุลา) และคณะ, 2563) แต่สอดคล้องกับนักการเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์ เพราะใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการวิเคราะห์เหมือนกัน สอดคล้องกับ สุมาลี บุญเรืองและสุรพล สุยะพรหม ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรค พบว่า

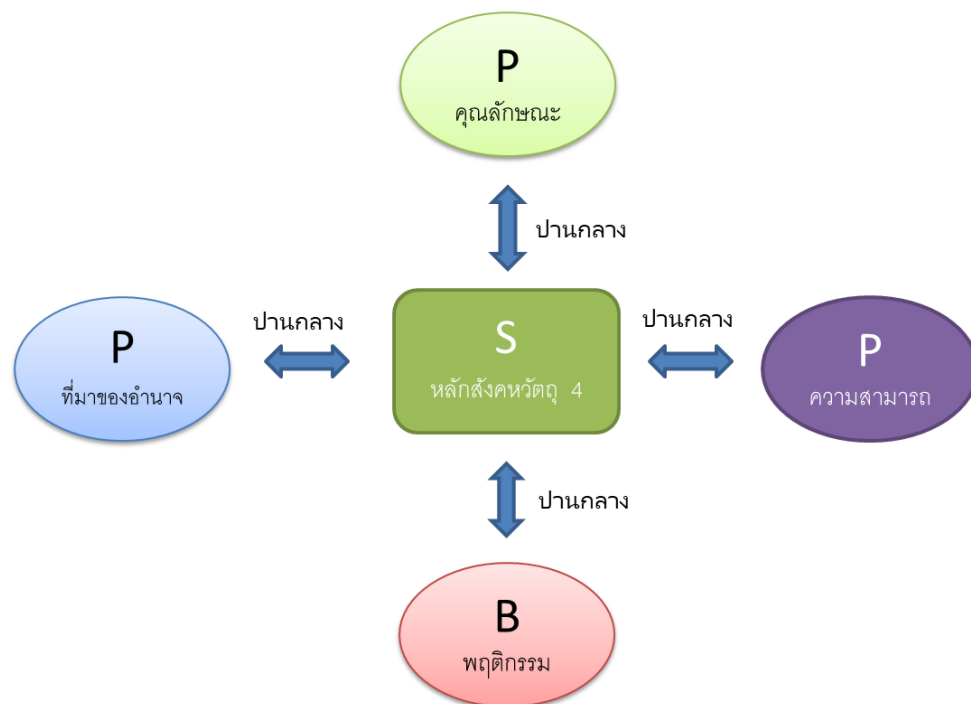
ประชาชนมีความนิยมเลือกนักการเมืองกลุ่มดั้งเดิม ผู้นำเดิมเป็นคนในพื้นที่มายาวนาน จึงเกิดความเชื่อถือและไว้วางใจในการตัดสินใจเลือกนักการเมืองกลุ่มเดิม หากเสี่ยงกับประชาชนแล้วไม่สามารถทำตามสัญญาได้ อุปสรรคการสร้างรายได้ให้กับประชาชนยังไม่ทั่วถึงความเจริญกระจุกตัวอยู่ในตัวจังหวัด 2) องค์ประกอบของการส่งเสริมความนิยมทางการเมือง มีความรับผิดชอบในการเข้าถึงประชาชนโดยสร้างสาธารณะประโยชน์ให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ 3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมือง หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวประพฤติปฏิบัติ ทาน การให้ที่ยิ่งใหญ่ ปิยวาจา การพูดอย่างสร้างสรรค์ อุตถจริยา รับผิดชอบต่อชีวิตของตนและทุกคนในชุมชนทุกคน สมานัตตตตามีน้ำใจปรารถนาเพื่อประโยชน์สุขที่เกิดขึ้นต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง (สุมาลี บุญเรือง และคณะ, 2566) สอดคล้องกับไพศาล ผกาเกตุและ สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะการณะแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักอุตถจริยา รองลงมาคือ หลักปิยวาจา หลักสมานัตตตตา และหลักทานตามลำดับ 2) แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เจ้าหน้าที่ของเทศบาลเมืองคลองแห (1) ควรมีความรู้ ความเข้าใจ ให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนที่มาใช้บริการ (2) ควรตรวจสอบการใช้จ่ายที่ไพเราะ อ่อนหวาน สุภาพอ่อนโยน พูดด้วยความจริงใจ (3) ควรให้การต้อนรับอาสาให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยความกระตือรือร้น และ (4) ต้องให้บริการที่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ (ไพศาล ผกาเกตุ และคณะ, 2567) สอดคล้องกับ พระสมโชค คุตตมโม (เกื้อกลิ่น), สิทธิโชค ปาณะศรี, พระครูโฆสิตวัณณานุกุล และพระมหาธณัญญกรณ จันทวนโณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการเสริมสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขาตอก อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมว่าด้วยการประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้แก่ (1) ทาน (การให้) (2) ปิยวาจา (การพูดจาน่ารัก) (3) อุตถจริยา (การบำเพ็ญตนเพื่อผู้อื่น) และ (4) สมานัตตตตา (การปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย) 3) การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการเสริมสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขาตอก อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยการประยุกต์ใช้หลักทาน เพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร หลักปิยวาจา เพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานด้านการสื่อสารข้อมูล หลักอุตถจริยา เพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านจิตอาสา และหลักสมานัตตตตา เพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านการปฏิบัติตน (พระสมโชค คุตตมโม (เกื้อกลิ่น) และคณะ, 2565)

2) นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 1) การบูรณาการหลักธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ข้อ 1 การให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ (ทาน) เป็นคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำมีจิตใจเมตตาและกรุณาเป็นหลักคิดบวกเข้ากับกฎหมายหรือระเบียบวิธีปฏิบัติราชการ มีนิสัยดีช่วยเหลือชุมชน จัดสรรสิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งที่ดีดี มาให้แก่ชุมชน ทำงานให้แก่ประชาชน ให้สังคมเชื่อมสัมพันธ์กันที่เรียกว่าบวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน และพร้อมที่จะมอบให้ ไม่หวังสิ่งใดตอบแทน 2) กล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟัง (ปิยวาจา) นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีวาทศิลป์ในการใช้คำพูด พูดดี จริงใจ คำพูดที่ไพเราะ เสนาะหู มีประโยชน์ ทักทาย ถามไถ่

และเป็นกันเอง การพูดคุยยังสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนด้วย 3 การทำประโยชน์ (อัตถจริยา) มีความสามารถ ความรู้ดี การเข้ากับประชาชน รับฟังปัญหาและแก้ปัญหา แก้ปัญหาคนยากไร้ แก้ปัญหาปากท้องเป็น ต้องเสียสละเวลาเข้าอาสาทำงานให้กับประชาชนการสละเวลาไปช่วยงานทั้งงานบุญและงานชาวดำ ขอความช่วยเหลือผ่านช่องทางไลน์หรือโทรศัพท์มือถือ และต้องปลุกจิตสำนึกของคนในท้องถิ่น 3) การทำประโยชน์ (อัตถจริยา) มีความสามารถ ความรู้ดี การเข้ากับประชาชน รับฟังปัญหาและแก้ปัญหา แก้ปัญหาคนยากไร้ แก้ปัญหาปากท้องเป็น ต้องเสียสละเวลาเข้าอาสาทำงานให้กับประชาชนการสละเวลาไปช่วยงานทั้งงานบุญและงานชาวดำ ขอความช่วยเหลือผ่านช่องทางไลน์หรือโทรศัพท์มือถือ และต้องปลุกจิตสำนึกของคนในท้องถิ่น 4) วางตนเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตตา) สำหรับนักการเมืองท้องถิ่น วางตนให้เป็นกันเอง ถูกกาลเทศะ และประพฤติตนตามครรลองครองธรรม ต้องวางตนให้เป็นกันเอง ถูกกาลเทศะ และประพฤติตนตามครรลองครองธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of knowledge) เรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในลักษณะแผนภาพที่แสดงแนวทางการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ที่สามารถสรุปได้เป็น PPBPS ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย นายสุเทพ ชวนวิริยฉันท์

P หมายถึง Popularity of politicians' characteristics ความนิยมด้านคุณลักษณะของนักการเมือง คือนักการเมืองท้องถิ่นมีความรู้ดี มีท่าทางบุคลิกที่ดี มีสติปัญญา พุดจาไพเราะ ความมีเหตุผล มีคุณธรรม มีความยุติธรรม ไม่คดโกง

P หมายถึง Popularity of politicians' abilities ความนิยมด้านความสามารถของนักการเมือง คือนักการเมืองท้องถิ่นมีความสามารถในการบังคับบัญชา มีความสามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล มีความสามารถกล้าตัดสินใจ

B หมายถึง Behavioral Popularity of Politicians ความนิยมด้านพฤติกรรมของนักการเมือง คือนักการเมืองท้องถิ่นมีการสื่อสารที่ดี มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีภาพลักษณ์ที่ดี มีการสร้างการรับรู้และการยอมรับให้กับประชาชน มีการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

P หมายถึง Popularity in terms of sources of power ความนิยมด้านที่มาของอำนาจของนักการเมือง คือนักการเมืองท้องถิ่นได้รับอิทธิพลทางสังคม เป็นผู้มีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน เป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นผู้บังคับบัญชา เป็นผู้ที่มีชื่อเสียง

S หมายถึง Social objects หลักสังคหวัตถุ 4 คือ การนำหลักพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการใช้เสริมสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้นำมากขึ้น ประกอบไปด้วย ด้านการให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ ด้านกล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟัง ด้านการทำประโยชน์ ด้านวางตนเสมอต้นเสมอปลาย

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย คือ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการใช้ในการเสริมสร้างความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น โดยนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการใช้ในการเสริมสร้างความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นซึ่งเป็นหลักธรรมที่สามารถเสริมสร้างความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้สามารถนำมาบูรณาการใช้ได้กับผู้นำทางการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติ เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างเสน่ห์ให้แก่ผู้นำทางการเมือง ใครเห็นใครก็รัก อยากรักใคร่ เข้าใกล้ นิ่งใกล้ก็อุ่นใจ มีความสุข และเป็นหลักธรรมที่สามารถเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนได้อย่างชัดเจนและตอบโจทย์ เช่น การให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ กล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟัง การทำประโยชน์ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย เพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยมชมชอบจากประชาชนได้อย่างสูงสุด และรวมไปถึงเป็นการแสดงออกของนักการเมืองท้องถิ่นด้วยความเป็นตัวเอง

ข้อเสนอแนะได้แก่ 1. นักการเมืองท้องถิ่นควรมีนโยบายนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้กับการพัฒนาความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่น 2. นักการเมืองท้องถิ่นควรมีนโยบายพัฒนาลักษณะบุคลิกภาพความสามารถ พฤติกรรม อำนาจ ให้สอดคล้องกับพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา 3. นักการเมืองท้องถิ่นควรมีนโยบายเผยแพร่การทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เพื่อสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณะประโยชน์ต่อส่วนรวม และเป็นสมบัติของชุมชนที่ประชาชนทุกคนต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “ความคาดหวังของประชาชนต่อความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นแนวพุทธ ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ” 2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนต่อความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นแนวพุทธ ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2539). อนาคตผู้นำการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส มีเดีย.
- ไชยา พรหมา. (2563). พรรคการเมืองกับการสร้างความนิยมทางการเมือง : กรณีศึกษาพรรคเพื่อไทย. วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์, 3(2), 58-77.
- ณัฐพล ใจจริง. (2567). สถาบันพระปกเกล้า. เรียกใช้เมื่อ 29 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://bit.ly/3Zs21dd>
- เทศบาลเมืองบ้านโป่ง. (2566). ข้อมูลและรายละเอียดชุมชน 24 มิถุนายน 2567. (Dungbhumi Co. Ltd,) เรียกใช้เมื่อ 24 มิถุนายน 2567 จาก <https://banpong.go.th/public/list/data/index/menu/1168>
- เทศบาลเมืองบ้านโป่ง. (2566). ข้อมูลสภาพทั่วไป 24 มิถุนายน 2567. (Dungbhumi Co. Ltd,) เรียกใช้เมื่อ 24 มิถุนายน 2567 จาก <https://banpong.go.th/public/list/data/index/index/menu/1168>
- เทศบาลเมืองบ้านโป่ง. (2566). เทศบาลเมืองบ้านโป่ง. (Dungbhumi Co.,Ltd.) เรียกใช้เมื่อ 28 มิถุนายน 2567 จาก <https://banpong.go.th/public/list/data/index/menu/1144>
- ธนกฤต ชัยเทวะกุล. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นันทวัชร โคตรวงศ์ และคณะ. (2564). การสื่อสารเพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองของว่าที่ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนตำบลดงชน จังหวัดสกลนคร. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(2), 119-134.
- พระสมโชค คุตตมโม (เกื้อกลิ่น) และคณะ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการเสริมสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขาคอก อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารมจร อุบลปริทรรศน์, 7(2), 927-928.
- พระสิริรัตนเมธี (บุญเพ็ง ต้นตุลา) และคณะ. (2563). หลักธรรมและบุคลิกภาพนักการเมืองที่มีผลต่อการแสดงออกทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 4(1), 218-226.
- ไพศาล ผกาเกตุ และคณะ. (2567). การใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน, 6(3), 237.
- ภาคภูมิ ฤกษ์เมธ และคณะ. (2555). นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

- ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา. (2557). การพัฒนาเชิงพุทธเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี. วารสารศาสนรัฐธรรมนุญ, 16(47), 141-158.
- มณี ศรีสมุทร และคณะ. (2566). การสื่อสารภาพลักษณ์ผู้นำการเมืองท้องถิ่น. วารสารสหวิทยาการวิจัย : ฉบับบัณฑิตศึกษา, 12(1), 208-217.
- วีณา พิงวิวัฒน์นิกุล. (2563). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพฤติกรรมของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 12(1), 63-92.
- สหทัย สิ้นชัย. (2567). การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิงห์ สิงห์ขจร. (2560). การสื่อสารเพื่อสร้างความนิยมของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุมาลี บุญเรือง และคณะ. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองบุรีรัมย์. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 6(3), 99-112.
- อัครศิริ ลาปิอี. (2556). ภาพลักษณ์นักการเมืองกับพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในระดับทั่วถิ่นศึกษากรณีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองควนลัง จังหวัดสงขลา. วารสารวิทยบริการ, 24(1), 187-199.
- Taro Yamane. (1973). Statistics : An Introductory Analysis, 3rd Edition. Tokyo: Aoyama Gakuin University.
- Yukl G.A. (2001). Leadership in Organizations. Englewood Cliffs. NJ: Prentice-Hall.

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน*

THE MANAGEMENT OF CULTURAL TOURISM IN A CREATIVE
AND SUSTAINABLE MANNER

อภิวัฒน์ โลกนุเคราะห์

Apiwat Loknukroh

โชติ บดีรัฐ

Chot Bodeerat

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก, ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok Province, Thailand

E-mail: apiwat12ton@gmail.com

บทคัดย่อ

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการบูรณาการองค์ความรู้จากแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่รักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่น สะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรม และส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว โดยชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของและบริหารจัดการกิจกรรมท่องเที่ยว มีระบบแบ่งปันรายได้อย่างเป็นธรรม และพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทและธรรมชาติอย่างกลมกลืน ข้อเสนอแนะเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ ได้แก่ การวางแผนร่วมกับชุมชน การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว การกำหนดมาตรฐานคุณภาพ การจัดตั้งกองทุนชุมชน การใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การสร้างความร่วมมือหลายภาคส่วน และการปลูกฝังจิตสำนึกในคุณค่าทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จุดมุ่งหมายคือการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สร้างคุณค่าให้กับชุมชน สร้างประสบการณ์ที่มีความหมายให้กับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ

คำสำคัญ: การจัดการการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

Abstract

Creative and sustainable cultural tourism management integrates key concepts from cultural tourism, creative tourism, and sustainable development. It aims to preserve local identity and cultural values while fostering tourist engagement through hands-on, participatory experiences.

* Received 1 July 2025; Revised 2 August 2025; Accepted 6 August 2025

Communities play a central role as owners and managers of tourism activities, ensuring equitable revenue sharing and long-term local benefits. Destinations are developed in harmony with natural and cultural contexts. Key recommendations include: collaborative planning with communities, capacity building for local leaders, establishing inter-community tourism networks, setting quality standards, creating community development funds, incorporating creative economy principles, utilizing digital technology, conducting continuous evaluations, promoting multi-sector collaboration, and fostering cultural and environmental awareness. The goal is to create meaningful experiences, support community empowerment, and achieve sustainable development across economic, cultural, and environmental dimensions.

Keywords: Tourism management, cultural tourism, creative and sustainable tourism

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ สามารถสร้างรายได้และทำให้เกิดการพัฒนาตามห่วงโซ่อุปทานทางการท่องเที่ยวทั่วประเทศ การท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำให้เศรษฐกิจเติบโตขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจและวัฒนธรรมอันดีระหว่างประเทศ ด้วยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำให้คนนับล้านคนมีงานทำและมีส่วนสำคัญโดยตรงในการทำให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (กรมการท่องเที่ยว, 2565)

ในยุคปัจจุบัน การท่องเที่ยวได้กลายเป็นกิจกรรมสำคัญในวิถีชีวิตของผู้คน โดยเป็นหนทางในการแสวงหาความสุขและการพักผ่อนใจ ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมแนวโน้มนี้คือความก้าวหน้าของระบบคมนาคมและเทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งเอื้อต่อการเดินทางที่สะดวกและเข้าถึงได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ รูปแบบการท่องเที่ยวก็มีการพัฒนาให้หลากหลายและตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะบุคคลมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นจากลักษณะนิสัย ความชอบส่วนตัว หรือรสนิยมเฉพาะกลุ่ม ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เราได้เห็นการส่งเสริมและสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่มีมิติมากกว่าการพักผ่อนเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และเน้นการเรียนรู้ วิถีชีวิต และมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในประเทศไทย รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างประสบการณ์ที่ลึกซึ้งให้แก่นักท่องเที่ยว แต่ยังช่วยส่งเสริมคุณค่าและความยั่งยืนให้แก่ชุมชนเจ้าบ้านอีกด้วย (จิตาวิรี สุขคร, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตติมา อังกรวัชรพันธุ์ และคณะ (2561) ที่พบว่า การดำเนินการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยคนในชุมชน จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือสำคัญในการอนุรักษ์คุณค่าของมรดกวัฒนธรรมของชุมชน ขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจให้กับคนในชุมชน ส่งผลต่อความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (จิตติมา อังกรวัชรพันธุ์ และคณะ, 2561)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบของการเดินทางที่เน้นการเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย นักท่องเที่ยวที่เลือกการท่องเที่ยวในลักษณะนี้มักมีแรงจูงใจในการเข้าถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม ผ่านการสังเกต การมีส่วนร่วมในกิจกรรมดั้งเดิม และการทำความเข้าใจในรากฐานทางสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการชมสถานที่โบราณหรือการเข้าร่วมประเพณี แต่ยังรวมถึงการสัมผัสความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม และวิถีชีวิตที่สะท้อนอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนนั้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบดั้งเดิมที่สืบทอดกันมายาวนาน เช่น พิธีกรรมพื้นบ้าน อาหารท้องถิ่น หัตถกรรมพื้นเมือง หรือในรูปแบบร่วมสมัย เช่น ศิลปะสมัยใหม่ที่มีรากฐานจากวัฒนธรรมพื้นถิ่น ทั้งนี้ การแลกเปลี่ยนระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชนจำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจ เคารพ และยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันอย่างยั่งยืน ในมุมมองของนักท่องเที่ยว มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่สามารถสร้างแรงดึงดูดได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยมรดกเหล่านี้อาจอยู่ในรูปของสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แหล่งศาสนสถาน หรือวัตถุจับต้องไม่ได้ เช่น ค่านิยม ประเพณี และเรื่องเล่าของชุมชน ในบริบทของโลกยุคโลกาภิวัตน์ การแสวงหาประสบการณ์ที่ “แท้จริง” (Authenticity) และ “ดั้งเดิม” (Indigenouse) กลายเป็นแนวโน้มใหม่ของนักท่องเที่ยวนานาชาติ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ดังนั้น จึงเกิดความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการวางแผนทางการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการส่งเสริมเศรษฐกิจ การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการรักษาความยั่งยืนของชุมชนเจ้าบ้าน (ฤกษ์นะ เนียมหอม และคณะ, 2564)

จากความสำคัญดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาถึงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ในขณะที่ยังคงรักษาคุณค่าและอัตลักษณ์ของชุมชนไว้อย่างเหมาะสม

แนวคิดและทฤษฎีที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเข้าไปเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยวใดนั้น แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีความดึงดูดใจ และความน่าสนใจอยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งศักยภาพในการดึงดูดใจสำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึง ความปลอดภัย และความสามารถในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจแล้ว แหล่งท่องเที่ยว ควรมีศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นในด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และการสนับสนุนทางด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การที่แหล่งท่องเที่ยวจะสามารถดำรงอยู่ได้นั้น การบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญทั้งในด้านการจัดการด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟูสภาพของแหล่งท่องเที่ยว การมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับตัวแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดการด้านการบริการและการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสม นอกจากนี้ จากเป้าหมายของการท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมที่เน้นการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ความเข้าใจวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมถึงการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการรักษาวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวนั้น ทำให้การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวในครั้งนี้จึงให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก รวมทั้งการจัดการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นด้วย (กรมการท่องเที่ยว, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของยุวรี โชคสวนทรัพย์ (2564) ที่พบว่า การนำวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะมาปรับเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างน่าสนใจ โดยควรสร้างจิตสำนึกเรื่องความร่วมมือของคนในชุมชน ส่งเสริมให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นรวมทั้งสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่ความสมดุลทางวัฒนธรรมเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างแท้จริง และงานวิจัยของ Richards, G. (2018) ชี้ให้เห็นว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรส่งเสริมการสร้างประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชนเป็นกุญแจสำคัญในการรักษาความเป็นตัวตนของพื้นที่และสร้างคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งยังเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากแนวคิดและทฤษฎีด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องเน้นความดึงดูดทางวัฒนธรรมควบคู่กับการบริหารจัดการที่ยั่งยืน โดยต้องมีการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและชุมชน รวมถึงการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาและคุณค่าทางวัฒนธรรม พร้อมกับสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่ผู้มาเยือน

แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ พร้อมกับส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นในบริบทของพื้นที่ปลายทาง โดยกิจกรรมเหล่านี้มักเชื่อมโยงกับองค์ประกอบทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วิถีชีวิตของชุมชน และอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือน นักท่องเที่ยวไม่ได้เป็นเพียงผู้ชม หากแต่เป็นผู้ร่วมเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดวัฒนธรรมร่วมกับเจ้าบ้าน เช่น การทดลองทำอาหารพื้นบ้าน ฝึกทำอาหารท้องถิ่น หรือมีโอกาสใช้ชีวิตแบบชุมชน ซึ่งช่วยให้ผู้มาเยือนได้เข้าใจถึงรากวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง และเสริมสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าทางจิตใจ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังมุ่งเน้นการยกระดับคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมและสังคม มากกว่าการมุ่งเน้นผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจอย่างเดียว กล่าวคือ จุดเน้นของการพัฒนาไม่ได้อยู่ที่การสร้างรายได้เป็นหลัก หากแต่เป็นการต่อยอดและเพิ่มคุณค่าให้กับองค์ความรู้ ทักษะ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของชุมชนในระยะยาว ด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวจึงเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น เพราะสามารถรักษาและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม ในขณะที่ยังเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่อย่างลึกซึ้งและ

เคารพซึ่งกันและกัน (Richards, G. et al, 2000) ซึ่งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีอยู่ 2 ด้านสำคัญ (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) คือ

ด้านที่ 1 นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จัดได้ว่าเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ (Niche Market) ซึ่งมีคุณลักษณะพร้อมที่จะเปิดรับความแปลกใหม่ที่อยู่นอกเหนือจากการเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม แต่ยังคงต้องการมีประสบการณ์อย่างใกล้ชิดกับชุมชนในท้องถิ่น ได้เรียนรู้แก่นแท้ทางวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตจากที่มีองค์ความรู้พื้นฐานมาบ้างแล้วส่วนหนึ่ง ทำให้การแยกแยะระหว่างนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทำได้ยากเนื่องจากสิ่งที่ต้องการเข้าไปสัมผัสและเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงยังคงอยู่ในบริบทด้านวัฒนธรรม

ด้านที่ 2 มิติและปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 3 มิติ และปัจจัยสนับสนุน 6 ประการคือ

มิติพื้นที่ (Space) ปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยเมืองและชุมชนและปัจจัยอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่ครอบคลุมตั้งแต่ผังเมืองในเชิงสัญญาณวิทยาลัยลักษณะทางสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตในชุมชน ประวัติศาสตร์สังคมวิทยาและจิตวิทยาของชุมชน อัตลักษณ์ที่สะท้อนตัวตนที่มีความหลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่ง เช่นเดียวกับเอกลักษณ์ที่ถือเป็นลักษณะหนึ่งเดียวที่เป็นพื้นฐานสำหรับใช้เป็นจุดขายของพื้นที่

มิติการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่เกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวกับจุดหมายปลายทางด้วยปัจจัยวัฒนธรรมที่มีชีวิตที่มีการสืบสานมาแต่ดั้งเดิม รวมถึงวัฒนธรรมที่ถูกสร้างใหม่ตลอดจนวัฒนธรรมร่วมสมัยทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นและปัจจัยประสบการณ์จริงที่นักท่องเที่ยวพึงได้รับ ซึ่งอาจเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในแต่ละบุคคล หรือเกิดขึ้นร่วมกับผู้อื่น โดยทั่วไปวิธีปฏิบัติหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเสมือนสินค้าและบริการเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์สามารถทำได้ทั้ง 2 วิธีคือวิธีแรกเป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างให้เป็นกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว (Activity Based) ซึ่งเป็นรูปแบบที่เน้นการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวด้วยตัวเอง และวิธีที่สองเป็นการอาศัยวิถีชีวิตของความเป็นเมืองสร้างสรรค์ในการสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวโดยอาจจะไม่ต้องให้นักท่องเที่ยวทำอะไรที่สร้างสรรค์ด้วยตัวเองเลย (Destination Based)

มิติตัวกลาง (Agents) หมายถึง แนวร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วยปัจจัยคนในชุมชนหรือท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา ทักษะ และความสามารถในการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทปัจจุบัน และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนที่เป็นเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยว หรือเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม รวมถึงบทบาทขององค์กรบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ทำหน้าที่เสมือนคนกลางในการคิดค้นสินค้าหรือบริการและนำเสนอต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Guo R. et al. (2023) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการท้องถิ่นเป็นกุญแจสำคัญและต้องผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับความรู้ภูมิภาคผ่านการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ เพื่อ

ขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืนของธุรกิจและชุมชน (Creative elements, stakeholder collaboration, local integration)

จากแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้และการสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ท้องถิ่น กิจกรรมในลักษณะนี้ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนของพื้นที่ ผ่านมิติของพื้นที่ การปฏิสัมพันธ์ และตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างผู้ให้และผู้รับวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์

แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นกระบวนการที่ต้องให้ความสำคัญกับทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรและการจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างสมดุล โดยมีการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินเพื่อใช้ตรวจสอบและปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับเป้าหมายแห่งความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสองด้านหลัก ดังนี้ 1) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว คือ การบริหารจัดการในด้านนี้เน้นการดูแลและรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยวให้คงอยู่ในสภาพที่ดี ซึ่งมีองค์ประกอบการประเมินที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) การดูแลและฟื้นฟูความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว: มุ่งเน้นการป้องกันการเสื่อมโทรมและการเสริมสร้างความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ (2) การใช้พื้นที่อย่างเหมาะสม: คำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในลักษณะที่ไม่ทำลายสมดุลของระบบนิเวศ (3) การติดตามและประเมินผลกระทบ: มีระบบตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนและปรับปรุงแนวทางการจัดการ 2) ด้านการบริหารจัดการกิจกรรมท่องเที่ยว คือ เน้นการออกแบบและควบคุมกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและทรัพยากรในระยะยาว ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัดสำคัญ ได้แก่ (1) การให้บริการพื้นฐานและโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอ เช่น ระบบน้ำ ไฟฟ้า ห้องน้ำ และการคมนาคมที่สะดวกและปลอดภัย (2) การวางแผนกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสม เช่น มีการจัดการกิจกรรมให้หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (3) การส่งเสริมความรู้และจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ เช่น ผ่านกิจกรรมฝึกอบรม สื่อประชาสัมพันธ์ และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับนักท่องเที่ยว (4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการบริหารจัดการ เช่น ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามการดำเนินการ และ (5) การสร้างรายได้แก่ชุมชน เช่น ส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชาวบ้านในพื้นที่ เช่น การจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น บริการที่พัก หรือการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (ศรัณย์ สัณยานันต์ และคณะ, 2566) โดยมีหลักการที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่จำเป็นต้องนำมาใช้ในการพิจารณาในส่วนของขั้นตอนของการบริหารจัดการโดยองค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2016) ดังต่อไปนี้ (1) ชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวควรมีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติที่มีการทดแทน การฟื้นฟูให้สามารถผลิตและให้บริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดไปโดยไม่ลดถอยหรือเสื่อมโทรมลง โดยให้ความสำคัญถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ อันเนื่องมาจากชุมชนเป็น

เจ้าของพื้นที่ย่อมมีความเข้าใจถึงศักยภาพและความต้องการของคนในชุมชนอย่างลึกซึ้ง (2) มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น จากความร่วมมือของคนในชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนจึงก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาดังกล่าวอย่างแท้จริง บนพื้นฐานของความเท่าเทียม ความเป็นธรรม โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ (3) ให้ประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว ด้วยการนำเสนอกิจกรรมที่ให้ความรู้และเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวไปพร้อมกับความสนุกสนานและประสบการณ์ที่ดี เกิดการพัฒนาและต่อยอดสู่การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือการทำงานก่อให้เกิดคุณค่าอย่างแท้จริง (4) ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากรและวิถีชีวิต โดยการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมและศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่อย่างลึกซึ้ง ตลอดจนการใช้ชีวิตร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของคนในครอบครัวเพื่อสร้างความผูกพัน ได้ลองทำในสิ่งที่แตกต่าง ได้สัมผัสรสชาติแปลกใหม่ ได้รับฟังเรื่องราวที่ไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อนและยังได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (5) การออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และใช้วัสดุในท้องถิ่น โดยการปรับปรุงพัฒนาจากโครงสร้างของที่อยู่อาศัยเดิมให้ยังคงสภาพที่สามารถใช้งานและอยู่อาศัยได้อย่างปกติ ไม่มีน้ำรั่วซึม หรือการปลูกสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมโดยใช้วัสดุทางธรรมชาติที่สามารถหาได้จากท้องถิ่นของตน (6) เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนา ระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์บนพื้นฐานของความยั่งยืนในทุกภาคส่วนตลอดจนการมุ่งเน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ สอดคล้องกับ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนหลักการของความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลตลอดสองทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิดนี้ได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นทางการจากคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) แห่งองค์การสหประชาชาติ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างระมัดระวังและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถส่งต่อให้คนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง และในขณะเดียวกันก็สร้างผลตอบแทนให้กับผู้คนในพื้นที่หรือชุมชนที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม เมื่อหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนถูกนำมาใช้กับภาคการท่องเที่ยว จึงก่อให้เกิดแนวปฏิบัติที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ 1) การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว โดยไม่ทำลายสมดุลทางธรรมชาติหรือมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน 2) ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง รวมถึงควบคุมของเสียที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 3) สร้างระบบเศรษฐกิจที่เอื้อต่อชุมชนท้องถิ่น โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีบทบาทในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงได้รับรายได้จากการให้บริการต่าง ๆ 4) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชนผ่านกระบวนการปรึกษาหารือ การวางแผนร่วมกัน และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม 5) พัฒนาเครือข่ายการแลกเปลี่ยนความรู้ งานวิจัย และการเผยแพร่แนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

นอกจากนี้ หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยังสามารถจำแนกได้ออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่

1) ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวควรสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน สามารถลดปัญหาความยากจน และเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ขณะเดียวกันผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวควรรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น การลงทุนในระบบบำบัดน้ำเสีย หรือการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติรอบ ๆ ธุรกิจของตน

2) ความยั่งยืนทางสังคม คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสังคม ไม่ใช่เกินศักยภาพในการรองรับ และส่งเสริมการนำของเสียกลับมาใช้ซ้ำ เพื่อลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ รวมถึงต้องสร้างระบบการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมระหว่างทุกภาคส่วน

3) ความยั่งยืนทางวัฒนธรรม คือ ส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นประเพณี ภาษา ศิลปะพื้นบ้าน หรือรูปแบบการดำรงชีวิตที่สืบทอดมายาวนาน ทั้งนี้เพื่อสร้างความภาคภูมิใจแก่ชุมชน และถ่ายทอดวัฒนธรรมไปยังคนรุ่นใหม่

4) ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม คือ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและคำนึงถึงขีดจำกัดของระบบนิเวศ มีการจัดการดูแลรักษาทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเสื่อมโทรมที่อาจส่งผลเสียต่อความสามารถในการใช้ประโยชน์ในอนาคต

สอดคล้องกับงานวิจัยของเมธธาวิณ พลโยธี (2563) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ควรมีการนำเสนอกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถปฏิบัติได้ขณะมาท่องเที่ยวในชุมชน และให้นักท่องเที่ยวได้สามารถเดินทางมาเยือนชุมชนได้อย่างต่อเนื่องแม้ไม่ใช่ฤดูท่องเที่ยว ควรมีการปรับปรุงป้ายบอกทางตลอดเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐหรือขอความร่วมมือจากภาคเอกชนในการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนา ทั้งนี้ การพัฒนาป้ายบอกทางต้องอยู่บนพื้นฐานวิชาการและหลักสากล ควรมีการจัดทำคู่มือท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ขณะเดินทางท่องเที่ยวและสามารถปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ด้านการท่องเที่ยวและสิ่งสำคัญ คือ ควรมีการพัฒนาระบบดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ทั้งนี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมกันประชุมสัมมนาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน อันเป็นการประสานแนวคิดของคนในชุมชนให้เป็นภาพเดียวกัน และนำไปสู่การกำหนดเป้าหมาย และทิศทางของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป และงานวิจัยของ Bramwell, B. et al (2011) เน้นว่า การจัดการการท่องเที่ยวยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการวางแผนเชิงบูรณาการและการสื่อสารอย่างต่อเนื่องช่วยให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

จากแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ การจัดการอย่างเป็นธรรม และการออกแบบกิจกรรมที่สร้างคุณค่าทางจิตใจแก่นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งส่งเสริมความเข้าใจในวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เพื่อให้การท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้ในระยะยาวโดยไม่ทำลายรากฐานสำคัญของชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้จาก ทั้งแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ และ แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างเป็นระบบ โดยสามารถสรุปการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนที่เหมาะสมจากทฤษฎีและแนวคิดข้างต้นได้ดังนี้

1) พัฒนابนพื้นฐานของอัตลักษณ์ท้องถิ่นและคุณค่าทางวัฒนธรรม โดยการคัดเลือกกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนเอกลักษณ์ เช่น งานหัตถกรรมพื้นบ้าน พิธีกรรม ดนตรีพื้นเมือง รวมถึงรักษาและส่งเสริมการมีอยู่ของวัฒนธรรมต้นฉบับโดยไม่แปรเปลี่ยนจนหมดจิตวิญญาณ

2) สร้างประสบการณ์ผ่านการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบลงมือทำ โดยการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวลงมือปั้นเครื่องปั้นดินเผา ทำอาหารพื้นบ้าน ร่วมงานบุญกับชุมชน หรือการจัดเวิร์กช็อปที่ส่งเสริมทั้งการเรียนรู้วัฒนธรรมและสร้างความผูกพันกับเจ้าบ้าน

3) บริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ โดยการจัดตั้งองค์กรท่องเที่ยวชุมชน (CBT) เป็นกลไกการจัดการ รวมทั้งให้ชุมชนมีสิทธิในรายได้ บริหารผลประโยชน์ และตัดสินใจต่อทิศทางของการพัฒนา

4) มุ่งเน้นผลประโยชน์ระยะยาวและการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม โดยการสร้างระบบรายได้แบบแบ่งปัน (Revenue sharing) ให้ชุมชนได้ประโยชน์จากกิจกรรมทุกประเภท และมีระบบติดตามผลกระทบและวัดความพึงพอใจของชุมชนในระยะยาว

5) ออกแบบกิจกรรมและพื้นที่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและบริบทท้องถิ่น ด้วยการพัฒนาโฮมสเตย์โดยใช้วัสดุท้องถิ่น รักษารูปแบบบ้านดั้งเดิม หลีกเลี่ยงการพัฒนาโครงสร้างขนาดใหญ่ที่แทรกแซงทัศนียภาพทางวัฒนธรรม

6) สื่อสารเพื่อสร้างความรู้และจิตสำนึกทั้งในนักท่องเที่ยวและชุมชน โดยการจัดนิทรรศการประวัติศาสตร์ป้ายให้ข้อมูล เจ้าบ้านเป็นมัคคุเทศก์ และพัฒนาโครงการนักท่องเที่ยวอาสา (Volunteer Tourism) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระยะยาว

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิษณุฯ น้ำใจดี และคณะ (2561) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเชียง ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามนโยบายเป็นอย่างดีมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ของนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทพวนเพื่ออนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของไทพวนบ้านเชียง และเกิดกลุ่มอาชีพเพื่อเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยการเข้ากลุ่มอาชีพตามความถนัดของตน และการเปิดบ้านเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพักและสัมผัสวิถีชีวิต การกิน การแต่งตัว และวัฒนธรรมไทพวนที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านเชียง ทำให้เกิดเป็นรายได้ของชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบกิจกรรมและการบริหารจัดการช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมที่มีความหมายแก่นักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้การผสมผสานระหว่างความคิดสร้างสรรค์และการรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และงานวิจัยของ Richards, G. et al (2006)

พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนต้องเน้นการบูรณาการศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับกิจกรรมท่องเที่ยว เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายและส่งเสริมความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการและรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างสมดุล

จากการสังเคราะห์แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน สามารถสรุปได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน ควรยึดหลักอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเป็นแกนกลาง ควบคู่กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวและชุมชนในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ทั้งด้านกิจกรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และการรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรมในระยะยาว อันเป็นแนวทางที่สร้างคุณค่าทั้งในมิติของจิตใจและความยั่งยืนของชุมชน

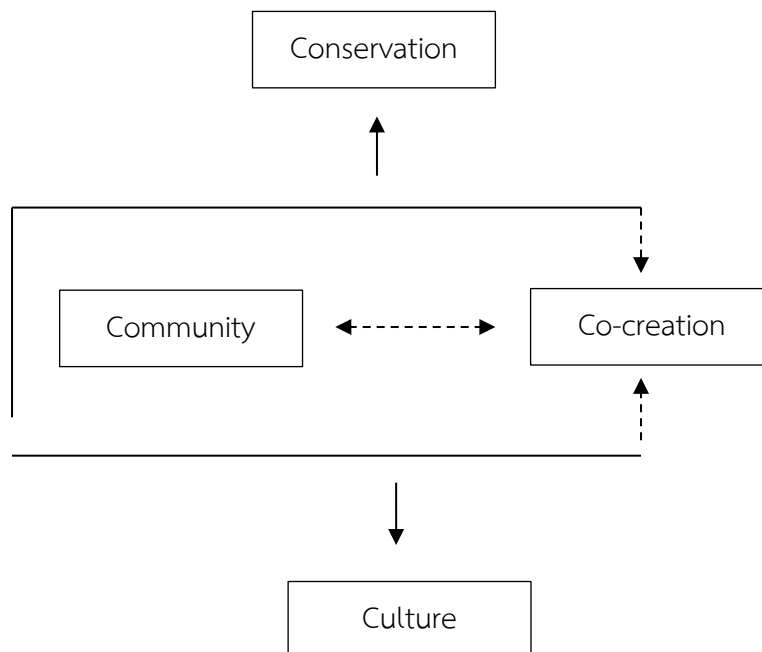
สรุป

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนต้องอิงจากอัตลักษณ์ท้องถิ่นและคุณค่าทางวัฒนธรรมโดยไม่บิดเบือนแก่นแท้เดิมของชุมชน ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมและกิจกรรมลงมือทำจริง เช่น งานฝีมือหรือประเพณีท้องถิ่น ดำเนินการโดยให้ชุมชนเป็นเจ้าของและมีบทบาทในการบริหารจัดการ สร้างระบบแบ่งปันรายได้อย่างเป็นธรรม เพื่อประโยชน์ระยะยาวของคนในพื้นที่ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้กลมกลืนกับธรรมชาติและภูมิสถาปัตยกรรมเดิม ใช้วัสดุและแนวทางที่ยั่งยืน พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยวทุกคนผ่านการสื่อสารที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ ข้อเสนอแนะได้แก่ 1) พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ร่วมกับชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน กำหนดเป้าหมาย และออกแบบกิจกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น 2) ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว ให้แก่ผู้นำชุมชนและเยาวชนในพื้นที่ผ่านการอบรมหรือเวิร์กช็อป เพื่อสร้างผู้จัดการท่องเที่ยวท้องถิ่นที่มีทักษะและเข้าใจหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวระหว่างชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ กระจายนักท่องเที่ยว และสร้างจุดขายเชิงวัฒนธรรมร่วมกันอย่างหลากหลาย 4) สร้างมาตรฐานกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพ โดยกำหนดแนวทางและตัวชี้วัดเพื่อรักษามาตรฐานการบริการ ความปลอดภัย และคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แท้จริง 5) จัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อการพัฒนา จากรายได้การท่องเที่ยว เพื่อนำไปใช้ในการฟื้นฟูวัฒนธรรม บำรุงสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการศึกษา 6) บูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เข้ากับการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าวัฒนธรรมโดยยังคงรักษาเอกลักษณ์เดิม 7) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการตลาดและการเรียนรู้ เช่น การสร้างสื่อมัลติมีเดียเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือแอปนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 8) ส่งเสริมการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากนักท่องเที่ยวและชุมชน เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงกิจกรรมและแนวทางการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ 9) สร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม เพื่อให้การจัดการเป็นระบบ สนับสนุนทรัพยากรและนโยบายที่เอื้อต่อการเติบโตที่ยั่งยืน

และ 10) สร้างจิตสำนึกและความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตลอดการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเคารพและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

องค์ความรู้ใหม่

“การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน” สามารถสังเคราะห์ออกเป็นแผนภาพ “4C for Sustainable Cultural Tourism” ได้แก่ Community (ชุมชน), Culture (วัฒนธรรม), Co-creation (การมีส่วนร่วมสร้างสรรค์), และ Conservation (การอนุรักษ์) โดยทั้ง 4 องค์ประกอบต้องทำงานร่วมกันในลักษณะเกื้อหนุน กล่าวคือ ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการบริหารจัดการ, วัฒนธรรมคือแก่นเนื้อหาที่แท้จริง, การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวช่วยเพิ่มคุณค่า, และการอนุรักษ์คือเป้าหมายระยะยาว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 "4C Model for Sustainable Cultural Tourism"

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง 4 องค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงกันในแนวทางการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน โดยยึดโยงจากรากฐานของอัตลักษณ์ชุมชนสู่การออกแบบกิจกรรมที่มีคุณค่าและมีส่วนร่วม สร้างการอนุรักษ์อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว. (2559). เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กรมการท่องเที่ยว. (2565). แผนพัฒนาบริการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2568 จาก กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา: https://mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=12288
- กฤษณะ เนียมหอม และคณะ. (2564). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6(11), 350-363.
- ชิตาวีร์ สุขคร. (2562). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย. *Journal of Sustainable Tourism Development*, 1(2), 1-7.
- ฐิติมา อังกรวัชรพันธุ์ และคณะ. (2561). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 10(20), 29-40.
- พระวิชญะ น้ำใจดี และคณะ. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 7(2), 283-294.
- เมษธาวิณ พลโยธี. (2563). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของหมู่บ้านกลองยาวแห่งบ้านตลาดตำบลบ้านหวาย อำเภอกาบังจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 9(1), 69-85.
- ยุวรี โชคสวนทรัพย์. (2564). การใช้วัฒนธรรมชุมชนเพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชุมชนเกาะศาลเจ้า เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 32(พิเศษ), 15-27.
- ศรัณย์ สัณนันทน์ และคณะ. (2566). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 4(6), 232-248.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย ไตรมาส 4/2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- Bramwell, B. et al. (2011). Critical research on the governance of tourism and sustainability. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(4-5), 411-421.
- Guo, R. et al. (2023). Unlocking the creative potential: A case study of Luoyang city's creative tourism development. *Sustainability*, 15(20), 14710.

- Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, 12–21.
- Richards, G. et al. (2000). reative tourism. *ATLAS News*, 23, 16–20.
- Richards, G. et al. (2006). Developing creativity in tourist experiences: A solution to the serial reproduction of culture? *Tourism Management*, 27(6), 1209-1223.
- World Tourism Organization. (2016). *Sustainable Tourism Development*. Madrid: UNWTO.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์

วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุน การศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหาร การศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะ ปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับ ของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจาก ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิด ของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวน ลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เดือนเมษายน ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน - เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิง ประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. การจัดเตรียมบทความต้นฉบับ

ผู้เขียนจะต้องจัดเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาวไม่เกิน 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษ หน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอ รูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง

พิมพ์เป็นตัวหนาเช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวน 300 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับเนื้อหาสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย และระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) **อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) **สรุป (Conclusion) และข้อเสนอแนะ (Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 8) **กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)**
- 9) **บรรณานุกรม (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) บรรณานุกรม (Reference)

4. รูปแบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

การอ้างอิงในบทความ เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าใน การตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

4.1.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “บัดนี้ เรายังไม่ควรประกาศธรรมที่เราได้บรรลุด้วยความลำบาก เพราะธรรมนี้ไม่ใช่ธรรมที่ถูกราคะและโทสะครอบงำจะรู้ได้ง่าย แต่เป็นธรรมพาทวนกระแสน ละเอียด ลึกซึ้ง รู้เห็นได้ยาก ประณีต ผู้กำหนดด้วยราคะถูกกองโมหะหุ้มห่อไว้ จักรู้เห็นไม่ได้” (ที.มหา. 10/65/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2550)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (สวนันทน์ แดงประเสริฐและธีรพงษ์ วิริยานนท์, 2564)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สุภาพร สิทธิโกศล และคณะ, 2564)

5) พระราชบัญญัติหรือกฎหมาย ให้ระบุชื่อพระราชบัญญัติ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (กฎกระทรวง กำหนดหน่วยงานของรัฐที่สามารถขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับทางปกครอง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564, 2564)

6) ออนไลน์ ให้ระบุชื่อผู้เขียน หรือชื่อหน่วยงานหรือองค์กร หรือระบุชื่อเว็บไซต์ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (กรรณิการ์ คงทอง, 2561) (กองยุทธศาสตร์บริหารจัดการ สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2562) (ไทยรัฐออนไลน์, 2563)

7) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

4.1.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Mohamed, A., 2019)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Mutlu, M. & Hasan, H., 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Francis, J. et al., 2004)

4.2 เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). คู่มือการดูแลสุขภาพใจสำหรับผู้สูงอายุ สูงวัยด้วยใจสุข. กรุงเทพมหานคร: เรือนปัญญา.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

โสภณ รัตนกร. (2527). หมายเหตุคดีตามฎีกาที่ 2405/2516 ใน แนวฎีกาวิธีพิจารณาความแพ่ง 2516-2527 พร้อมหมายเหตุท้ายฎีกา ข้อวินิจฉัยและข้อสังเกต. (หน้า21-22). กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการกลุ่มนิติธรรม.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธาริน สุขอนันต์ และคณะ. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. วารสารสาธารณสุขศาสตร์วิทยาลัยการสาธารณสุข สิรินคร จังหวัดชลบุรี, 41(3), 240-249.

Bandura, A. (1977). Self - efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. Journal of Psychological review, 84(2), 191-215.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ/ใน ชื่อสารานุกรม/(หน้า). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ประเสริฐ ญ นคร. (2562). อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ญ นคร ในบทความจากสารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (หน้า 92-115). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

เสกสรร กิตติวิสิน. (17 ตุลาคม 2555). หลังสู้ฟ้า - หน้าสู้ดิน. มติชน, 6.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์./ใน/ (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา)/ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

อุทัย จันทรรัตนกานต์. (2554). การนำนโยบายกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาไปปฏิบัติ: ศึกษาเฉพาะกรณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ใน (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริรัตน์ ชวนา. (2555). การประเมินของครูเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด. ใน (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข. (2550). อนาคตภาพการเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น. ใน (ดุชนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กวินทร์เกียรติ นนธ์พละ. (2560). การพัฒนาศักยภาพข้าราชการครูในศตวรรษที่ 21 ของกระทรวงศึกษาธิการ. ใน (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์) //ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

สุเชาว์ พลอยชุม. (16 มีนาคม 2563). หลักระบวนประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาที่มีสาเหตุ จากปัจจัยจรรยา. (อัญชญา พูลทัศนฐาน, ผู้สัมภาษณ์).

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่) // ชื่อเรื่อง. //เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ไกรสิทธิ์ นฤขัตพิชัย. (2553). จิตแพทย์แนะวิธีอยู่อย่างเข้มแข็งในสังคมที่แข่งขัน, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/woman/56905>.

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์) //ชื่อเรื่อง(ถ้ามี) //ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522. (2522). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 77 ฉบับพิเศษ. หน้า 1 (12 พฤษภาคม 2522).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). คู่มือการดูแลสุขภาพใจสำหรับผู้สูงอายุ สูงวัยด้วยใจสุข. กรุงเทพมหานคร: เรือนปัญญา.
- โสภณ รัตนกร. (2527). หมายเหตุคดีตามฎีกาที่ 2405/2516 ใน แนวฎีกาวิธีพิจารณาความแพ่ง 2516-2527 พร้อมหมายเหตุท้ายฎีกา ข้อวินิจฉัยและข้อสังเกต. (หน้า21-22). กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการกลุ่มนิติธรรม.
- ธาริน สุขอนันต์ และคณะ. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. วารสารสาธารณสุขศาสตร์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี, 41(3), 240-249.
- ประเสริฐ ณ นคร. (2562). อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ในบทความจากสารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (หน้า 92-115). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- เสกสรร กิตติวิสิน. (17 ตุลาคม 2555). หลังสู้ฟ้า - หน้าสู้ดิน. มติชน, 6.
- อุทัย จันทรรัตนกานต์. (2554). การนำนโยบายกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาไปปฏิบัติ: ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ใน (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริรัตน์ ขาวนา. (2555). การประเมินของครูเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด. ใน (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข. (2550). อนาคตภาพการเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น. ใน (คุณานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กวิทร์เกียรติ นนธ์พละ. (2560). การพัฒนาศักยภาพข้าราชการครูในศตวรรษที่ 21 ของกระทรวงศึกษาธิการ. ใน (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุเชาว์ พลอยชุม. (16 มีนาคม 2563). หลักระบวนยุคที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาที่มีสาเหตุ จากปัจจัยธรรมชาติ. (อัญชญา พูลทรัพย์, ผู้สัมภาษณ์).
- ไกรสิทธิ์ นฤขัตพิชัย. (2553). จิตแพทย์แนะวิธีอยู่อย่างเข้มแข็งในสังคมที่แข่งขัน, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/woman/56905>.
- พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522. (2522). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 77 ฉบับพิเศษ. หน้า 1 (12 พฤษภาคม 2522).
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

- Isoda, M. & Katagiri, S. (2012). Mathematical Thinking: How to Develop it in the Classroom. Japan: World Scientific.
- Pizzini, E. L. et al. (1989). A rationale for and the development of a problem solving model of instruction in science education. Science Education, 73(5), 523-534.
- Markus, et al. (2012). Development of Edutainment Content for Elementary School Using Mobile Augmented Reality. Retrieved December 7, 2020, from <http://www.ipcsit.com/vol39/003-D00016.pdf>

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์ได้ที่ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JPR> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : phetchaburi@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์

บทความต้นฉบับที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร ให้นำส่งในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า ความยาวของบทความต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิขสิทธิ์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ข้อบทรความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย และผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์
สั้น ๆ ได้ใจความ

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) แปลเนื้อความให้ตรงตามบทความย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมา โดยกว้าง ๆ พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ) พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างหรือสภาพปัญหาของพื้นที่ที่ต้องการศึกษา (พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล)

.....

.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

.....

.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

3..... (16 pt)

ระเบียบวิธีวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ข้อมูล

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

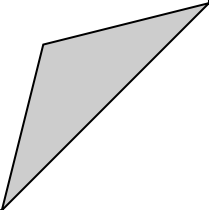
.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

.....

.....

.....

.....

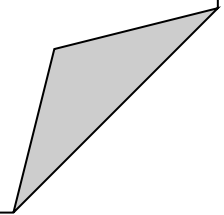
.....

.....

.....

.....

.....

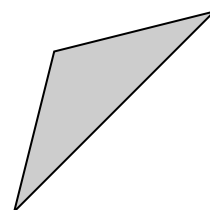

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระห่อออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

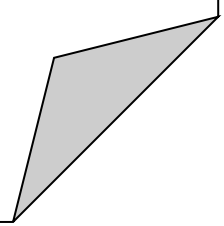
....(16.pt).....ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

บรรณานุกรม (18 pt)

(16.pt).....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ข้อ ๑๖. ข้อความ (ไทย) (20 pt)

ข้อบทรความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

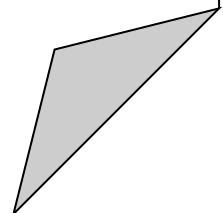
.....

Keywords: 3-5 words

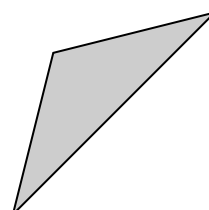
บทนำ (18 pt)

____(16 pt)_____

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บรรณานุกรม (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

